

ensin olisi ruvettu kuurnitsemaan meidän sanojamme ja esiintymistämme täällä. SMP haluaa turvata kaikille kansanedustajille mahdollisimman suuren mielipiteenvapauden ja puhevapauden. Minä olen itse monta kertaa tätä omalta osaltani julkisuudessa korostanut, siis mahdollisimman rajoittamatonta kansanedustajan oikeutta esiintyä eduskunnassa ja käyttää puhevaltaa ja oikeutta rehelliseen mielipiteenmuodostukseen ja sen ilmaukseen (Ed. V. Vennamo: Lain tulee olla kaikille sama. Siitä on kysymys!).

Herra puhemies! Suomen maaseudun puoleen edustajat Veikko Vennamo, Rainer Lemström ja minä olemme vedonneet arvoisan puhemiesneuvoston puoleen ja esittäneet käsityksenämme, että me pidämme välttämättömänä ja jo suorastaan alkeellisenkin oikeustajun vaatimana edellytyksenä, että meille, siis ed. Lemströmille, Veikko Vennamolle ja minulle, sekä kaikille muillekin kansanedustajille, koko eduskunnalle, selvästi ilmoitettaisiin ne väitetyt ja loukkaavat sanat tai muun epäarvokkaan käytöksen laadun, joihin meidän on väitetty syylistyneen, siis nimenomaan silloin perjantaina 12.12.1972 ja sen jälkeen nyt tämän erityispoikkeuslain yhteydessä.

Eduskunnan pöytäkirjoissahan on tunnetusti kaikkien kansanedustajien puheenvuorojen jokainen sana, ainakin pitäisi olla. Totesin kyllä täällä jokin aika sitten, että ed. Tuure Junnilan puheenvuorosta oli pyyhitty yksi sana pois. Ed. Junnilahan vertasi presidentti Kekkosta köyhään piruun, mutta tämä ed. Junnilan ilmaisu oli eduskunnan pöytäkirjoista...

Puhemies (koputtaa): Istunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 12.30. Puhemiesneuvosto kokoontuu välittömästi.

Täysistunto keskeytetään kello 11.45.

Täysistuntoa jatketaan

kello 12.30.

Puhetta johtaa puhemies Sukselainen.

Puhemies: Esillä olevan asian käsittely keskeytetään ja se siirretään viimeiseksi päiväjärjestyksessä.

Muutos päiväjärjestykseen.

Puhemies: Päiväjärjestykseen tehdään se toinen muutos, että 4) asia käsitellään nyt ensimmäisenä.

4) Ehdotus laiksi Tasavallan Presidentin nykyisen toimikauden jatkamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 247, jota on valmistelevaltiokunnan mietinnössä n:o 27 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 189, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan ja sen kuluessa on esitettävä kaikki ehdotukset, jotka halutaan asiassa tehdä. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta.

Käsittelyn pohjana on, mitä tulee toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen julistamiseen kiireelliseksi, suuren valiokunnan mietinnössä siitä esitetty ehdotus. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta jos ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on päätös tehtävä lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai sen hylkäämisestä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Paasio: Herra puhemies! Eduskunta on saattamassa päätökseen tasavallan nykyisen presidentin toimikauden pitentämistä neljällä vuodella tarkoittavan lakiesityksen käsittelyn. Kun tämän valtiosäännön eräitä kohtia koskevan lain käsittely on saanut täällä eduskunnassa ja sen ulkopuolella piirteitä, joita sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä on aihetta vakavasti valittaa, pyydän ryhmäni puolesta kosketella asiaa sen laatuun nähden lyhyesti.

En puutu asian historiaan muuta kuin toteamalla, että julkinen keskustelu tulevasta tasavallan presidentin vaalista pääsi varsinaiseen vauhtiin, kun yksityiseltä taholta oli tehty aloite presidentti Kekkonen valitsemisesta vielä kerran valtakunnan korkeimpaan virkaan. Aloite sai sekä kannatusta että vastustusta, jota on pidettävä luonnollisena asiana. Kysymys tuli mutkallisemmaksi sen jälkeen, kun presidentti Kekkonen ilmoitti, ettei hän tule suostumaan ehdokkaaksi presidentinvaalissa vuonna 1974. Tämän jälkeen, ja kun poliittisten puolueiden johtoelimet olivat ottaneet asian käsiteltäväkseen, syntyi toisistaan poikkeavia kannanottoja, jotka osoittivat kysymyksen olevan hankalasti hoidettavissa nimenomaan siinä tapauksessa, jos haluttaisiin presidentti Kekkonen mainitusta ilmoituksestaan huolimatta suostuvan jatkaamaan presidentin tehtävien hoitoa. Kysymystä on pohdittu laajasti sekä juridiselta että käytännölliseltä kannalta ilman, että näin olisi päädytty yhteisymmärrykseen.

Tässä tilanteessa oli selvää, että poliittisten puolueiden oli selvitettävä tämä asia. Käsiteltyään ongelmaa omissa päättävävaltaelimiinsä ja saatuaan niiltä valtuudet pyrkiä ratkaisuun neuvottelemalla muiden puolueiden kanssa sosialidemokraattinen puolue toimikunta pani alulle puolueiden keskeiset tunnustelut ja nimesi samalla pääministeri Sorsan johtamaan niitä. Näissä keskusteluissa ilmeni valmiutta presidentti Kekkonen uudelleen valintaan, mutta keinoista, miten valinta tapahtuisi, oltiin erimielisiä. Sosialidemokraattinen puolue edusti sitä kantaa, että tasavallan presidentin valinta olisi sijoitettava erityisiltä valitsijamiehiltä eduskunnan suoritettavaksi. Kun oli tiedossa, ettei näin voisi tapahtua, riittävän kannatuksen puuttuessa eduskunnassa, oli puolue valmis harkitsemaan toisia menetelmiä, ja näin päädyttiin siihen, mikä on käsiteltävänä olevan lain sisältö. Tähän päädyttiin sen jälkeen, kun oli käynyt ilmi, että puolueista runsas enemmistö ja nimenomaan suuret puolueet päätyivät kannattamaan erityisellä lailla tapahtuvaa presidentin toimikauden jatkamista, ja kun lain kannatuksen määrä eduskunnassa olisi perustuslain edellyttämä määrän enemmistö.

Riittänee, kun vielä mainitaan, että presidentti Kekkonen puolestaan oli suostuvainen näin tapahtuvaan valintaan neljän vuoden ajaksi siitä lukien, jolloin presidentin toimikausi päättyy, eli vuoden 1974 maaliskuun alusta.

Lakiesityksen käsittely täällä eduskunnassa on ollut hämmästyttävä ja huolestuttavan paljastava lakia vastaan asettuneen opposition osalta. Kaikki edellytykset lakia vastustavien mielipiteiden esittämiselle ja vastaehdotusten tekoon olivat olemassa, kuten meidän demokraattisissa oloissamme onkin luonnollista. Siten myös vakavalle ja arvokkaalle keskustelulle olivat edellytykset olemassa. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä edellytti, että lain käsittely tapahtuisi näissä merkeissä, mutta se on saanut kokea vakavan pettymyksen.

Se rajuus ja vihamielisyys, jolla lain vastustajat kävivät kamppailuaan lakiehdotusta vastaan, antoi valitettavaa aihetta epäilyille, että kysymys saattoi olla muustakin kuin siitä, oliko luovuttava valitsijamiesvaalien toimittamisesta ja ratkaistava presidentin toimikauden jatkaminen erityisellä lailla. Koko se näytelmä, jonka todistajina me ja monet muut saivat olla tässä salissa, perustuslakivaliokunnassa ja Messuhallissa, oli murheellinen näytös poliittisesta kiihkomielisyydestä, jota yhä löytyy keskuudestamme. Henkilöön kohdistuneet loukkaukset olivat niin ikään näytteenä tasosta, jolle mielen kiihko painoi useat edustajat tämän lakiesityksen käsittelyn aikana.

Väitteet siitä, että me sosialidemokraattiset edustajat olisimme puolustaessamme hallituksen esityksen hyväksymistä tahtoneet riistää Suomen kansalta sen demokraattiset oikeudet, torjumme jyrkästi (Ed. Junnila: Mutta käytännössä puolue tekee sen!). Sosialidemokraattisen puolueen koko historia kertoo päinvastaisesta: demokratian suojaamisesta ja laajentamisesta. Me emme torju meihin kohdistuneita väitteitä niinkään kunniamme loukkauksina, sillä sosialidemokraattisen puolueen kunnia ei ole syytösten esittäjien ulottuvilla, vaan siksi, että jokainen väärä väite, joka heitetään kansan keskuuteen, saattaa johdattaa väärin johtopäätösten tekoon, joka taas saattaa olla kansallemme sangen suureksi vahingoksi.

Ryhtyessämme puoltamaan käsiteltävänä olevaa lakia on meillä perustana vakaat ja mittavat asiat. Arvioidessamme presidentti Kekkonen toimintaa kiinnitämme nyt, kuten aikaisemminkin, huomiota hänen kykyynsä hoitaa ulkopoliittikan vaikeata aluetta. Nimenomaan Euroopan nykytilanteessa on maallemme hyödyksi, jos ulkopoliittikkamme nykyistä linjaa voidaan jatkuvasti pitää yllä ja jos voimme säilyttää myös ulkopoliittikkamme korkeimman johdon muuttumattomana. Pienenä maana meidän ei sovi kuvitella

kovin suuria mahdollisuuksistamme kansainvälisessä politiikassa, mutta tämänkin muistaen meillä on kuitenkin liioitteluun lankeamatta mahdollisuus todeta Suomen saavuttaneen arvokkaita tuloksia ulkopoliittikan alueella ja että me olemme mahdollisuuksiemme mukaan olleet edistämässä rauhan ja turvallisuuden asiaa, joka onnistuessaan ei ole hyödyksi vain meille itsellemme vaan koko maailmalle.

Se arvostelu, joka täällä on viime päivinä kohdistunut ei vain presidentti Kekkonen persoonaan vaan myös hänen toimiinsa ulkopoliittikan alalla, on sisältänyt enemmän väitteitä kuin todisteita vakavista epäonnistumisista. On ilmeisen totta se, että Suomen kansa ehkä jokseenkin jakamattomasti tunnustaa presidentti Kekkonen ulkopoliittikan tuloksellisuuden ja arvon maallemme ja on valmis hyväksymään hänet jatkamaan työtään ne lisävuodet, jotka käsiteltävänä oleva lakiehdotus sisältää.

Se tapa, jolla tähän lakiin kielteisesti suhtautuvat ovat täällä sanaa käyttäneet, oikeuttaisi lain puoltajan käyttämään samoja aseita. Se olisi kuitenkin merkinä politiikan huonosta taitamisesta ja moraalinvajavuudesta. Ja se, mitä tässä asiassa on tähän mennessä tapahtunut, on omiaan vahingoittamaan maamme mainetta ja etuja, joten ne, joille kansamme edut ovat arvokkaita asioita, eivät halua tehdä samoin. Saat-
taa olla niin, että täällä kiihkomielien vallitessa lingotut syytökset ja loukkaukset ovat iskeneet taholle jos toisellekin haavoja, joiden umpeutuminen voi olla hidasta. Rohkenemme kuitenkin toivoa, että tässä istunnossa hyväksymme tämän lain välttämällä toistamasta niitä erehdyksiä, joita esitettiin lain varhaisemmassa käsittelyvaiheessa.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä ja odottaa, että eduskunta, käyttäen sille kuuluvaa oikeutta ratkaista tämänlaatuiset kuten muutkin omat asiamme, ottaa huomioon tilanteen vaatimukset ja asettuu riittävän suurella enemmistöllä lain hyväksymisen kannalle.

Ed. Aitio: Herra puhemies! SKDL:n eduskuntaryhmä ja koko kansandemokraattinen liike on päätnyt nyt käsiteltävänä olevan poikkeuslain hyväksymisen kannalle vakavan ja periaatteellisen harkinnan perusteella. Keskeisenä perusteenamme on ollut ja on tänäänkin pyrkimys jatkaa ja kehittää sitä maamme ulkopoliittista suuntausta, joka omaksuttiin toisen maailmansodan jälkeen ja joka on tuottanut kansallemme erittäin suuria myönteisiä tuloksia.

Tätä lähtökohtana pitäen voidaan sanoa, että eduskunta käsittelee tänään lakiesitystä, jolla on todella suuri merkitys maamme ulkopoliittikan ja kaikkien suomalaisten elämän ja turvallisuuden kannalta. Kysymys on kansamme tärkeimmistä eduista. Sen vuoksi on jyrkästi tuomittava se käyttäytyminen, johon osa oikeistoeidustaista on syyllistynyt tämän lain käsittelyn aikana perustuslakivaliokunnassa ja myöskin täällä täysistunnoissa. Menettelyllään nämä oikeistovoimat ovat selväkin selvemmin osoittaneet, paitsi vastenmielisyytensä nykyistä tasavallan presidenttinä kohtaan, myös leppymättömän vihansa sitä maassamme harjoitettua ulkopoliittista linjaa kohtaan, jonka keskeisin osa on ystävyys- ja yhteistyösuhteet Neuvostoliiton kanssa.

Tästä näytelmästä on kenties ollut yksi myönteinen seuraus. Se osoittaa entistä paremmin, mitkä ovat ne voimat, jotka kaikista kiihkeimmien esiintyvät maamme nykyistä ulkopoliittikaa vastaan, ja myös sen, mihin ne pyrkivät.

Viime päivien tapahtumat eduskunnassa ja sen perustuslakivaliokunnassa ovat myös hyvin havainnollisella tavalla osoittaneet sen rappiottilan, johon porvarillinen parlamentarismi on ajautunut ja jota äärioikeiston esiintymiset ovat edelleen syventäneet. Me kansandemokraatit arvostelemme porvarillista parlamentarismia, koska se ei takaa kansanvallan toteutumista tärkeillä poliittisen ja taloudellisen päätöksenteon alueilla. Mutta me olemme puolustaneet ja tulemme edelleenkin puolustamaan ja kehittämään porvarillista parlamentarismia ja porvarillista demokratiaa äärioikeiston hyökkäyksiä vastaan silloin, kun ne suuntautuvat kansan suuren enemmistön etuja ja parlamentarismia vastaan (Ed. Junnila: Ja äänioikeutta!).

Tasavallan presidentti on maan ulkopoliittinen johtaja. Maamme itsenäisyyden ajan historia on lyhydestään huolimatta osoittanut kyllin selkeästi, mikä merkitys ulkopoliittisilla tekijöillä on työtätekevien kansalaisten turvallisuudelle. Itsenäisyyden ajan 26 ensimmäistä vuotta, jolloin taantumuksellinen porvaristo määräsi maamme ulkopoliittisen perussuuntauksen, osoittivat havainnollisesti, miten suuria onnettomuuksia epärealistinen ja taantumuksellinen ulkopoliittinen linja voi aiheuttaa tavallisille kansalaisille. Meidän maamme osalta se johti vihamieliseen asenteeseen ensimmäistä sosialistista valtiota kohtaan, jatkuviin selkkauksiin ja lopulta suureen kansalliseen onnettomuuteen, liittoutumiseen fasistisen Saksan kanssa taistelussa Neuvostoliittoa vastaan. Tämän ulko-

poliittisen linjan Suomen kansalle aiheuttamat vahingot olivat suunnattomat. Sen sijaan sodan jälkeiset vuosikymmenet, joiden aikana maamme ulkopoliittikkaa on hallinnut poliittinen realismi, vuodet, jolloin maamme on pyrkinyt rauhan ja kansojen turvallisuuden vahvistamiseen, ovat merkinneet nimenomaan maamme ulkoisten suhteiden alalla suurta myönteistä kehitystä. Tänä kautena on maamme ulkopoliittikan keskeisenä kulmakivenä ollut sopimus ystävyydestä, yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta Neuvostoliiton kanssa. Tämän kauden tuloksia voi työtätekevä kansamme pitää omina saavutuksinaan.

Maamme ulkopoliittikka on tuottanut viime vuosinakin eräitä yleisenkin kansainvälisen kehityksen kannalta merkittäviä tuloksia. Euroopan valtioiden edustajat kokoontuivat viime vuoden lopulla ja parhaillaan uudelleen maassamme käsittelemään koko maanosan rauhan ja turvallisuuden lujittamiseen ja valtioiden välisen yhteistoiminnan kehittämiseen liittyviä kysymyksiä. Samoin tulevat Euroopan parlamenttien edustajat tämän kuun lopussa tässä samassa salissa kokoontumaan ja keskustelemaan kansojen välisen rauhan ja turvallisuuden lujittamiseen ja yhteistyön kehittämiseen liittyvistä kysymyksistä. Eikö tämä ole vakuuttava osoitus maamme ulkopoliittikan onnistumisesta ja maamme kansainvälisen arvovallan kohoamisesta?

Eräissä muissakin yhteyksissä Suomi on voinut ulkopoliittikallaan esittää myönteistä roolia kansainvälisissä suhteissa. Mainittakoon vain kaksi viimeisintä esimerkkiä: Saksan Demokraattisen Tasavallan tunnustaminen, joka johti diplomaattisten suhteiden nopeaan solmimiseen molempien Saksan valtioiden kanssa, ja Vietnamin Demokraattisen Tasavallan tunnustaminen. Me kansandemokraatit pidämme näitä ulkopoliittisia toimenpiteitä askelina oikeaan suuntaan (Ed. Procopé: Totta kai!). Tärkeintä on luonnollisesti se, että Suomen ja Neuvostoliiton keskinäiset suhteet ja monipuolinen yhteistyö maittemme välillä ovat kehittyneet myönteisesti. Mikään ei voi olla kansallisten etujemme kannalta tärkeämpää ja arvokkaampaa kuin tällainen kehitys. Samalla kun arvostamme jokaista tähän suuntaan johtavaa toimenpidettä korostamme jatkuvasti, että meidän maallemme on suuria käyttämättömiä mahdollisuuksia yhteistyön kehittämisessä Neuvostoliiton kanssa erityisesti taloudellisella ja poliittisella sekä kulttuuritoiminnan monilla eri aloilla. On murrettava kaikki maittemme suhteiden kehittämistä haittaava

jarrutus, jota valitettavasti vielä tänäkin päivänä on havaittavissa. SKDL tekee kaikkensa edistääkseen maamme rauhanpolitiikkaa ja lujittaakseen Suomen ja Neuvostoliiton keskinäisiä suhteita.

Haluamme antaa tunnustuksen oikeaan suuntaan tapahtuneista ulkopoliittisista ratkaisuista myös maamme ulkopoliittikan johtajalle, nykyiselle tasavallan presidentille. Maamme vasemmistolaisen työväenliikkeen piirissä kunnioitetaan myös presidentti Kekkonen edistyksellisiä yhteiskuntapoliittisia käsityksiä. Mutta ei ole mikään salaisuus, että monissa talous- ja sisäpolitiikan asioissa liikkeemme ja tasavallan presidentin näkökannat ovat erilaisia. Olemme tehneet ratkaisumme hänen valintansa hyväksi ennen kaikkea ulkopoliittisten syiden vuoksi, halutessamme turvata maamme myönteisen rauhanpolitiikan kehityksen, Suomen ja Neuvostoliiton yhteistyösuhteiden lujittamisen.

Eräät oikeistolaiset ovat puhuneet asettuvansa presidentti Kekkonen kannalle, koska he arvelevat, että hänen valintansa kautta voitaisiin turvata Suomen ja EEC:n välisen vapaakauppasopimuksen solmiminen. Meidän lähtökohtamme on aivan toinen. Tuemme presidentti Kekkonen uudelleen valintaa ulkopoliittisen linjan turvaamiseksi. Samalla jatkamme taistelua kansallisten etujemme ja rauhanpolitiikkamme vastaisen Suomen ja EEC:n välisen sopimuksen torjumiseksi. Me kansandemokraatit katsomme, että maamme suhteita Neuvostoliittoon ja muihin sosialistisiin maihin vahingoittaisi vakavasti maamme sitominen missä muodossa tahansa EEC:hen, Länsi-Euroopan monopolien taloudelliseen ja poliittiseen liittoutumaan.

Se käsityksemme, että nimenomaan eduskunta on oikea elin päättämään tasavallan presidentin toimikauden jatkamisesta, nojautuu periaatteelliseen kantaamme ja työväenliikkeen periaatteelliseen käsitykseen. Haluamme kohottaa eduskunnan arvovaltaa ja lisätä sen valtuuksia. Työväenliikkeen perinteisistä asenteista lähtien pyrimme siihen, että tasavallan presidentin vaali siirrettäisiin pysyvästikin eduskunnan käsiin. Se tosiasia, että presidentin valinnoissa on maamme historian aikana ollut miltei enemmän poikkeuksellisia kuin valtiomuodon edellyttämiä ns. normaaleja valintoja, puhuu vakavasti sen puolesta, että työväenliikkeen jo valtiomuototaistelun aikana omaksuma kanta on ollut oikea.

On tervehdittävä tyydytyksellä sitä, että tasavallan presidentin toimikauden jatkamisen

kannalle on asettunut eduskunnan poikkeuksellisen laaja enemmistö. Äärioikeiston tässä salissa ja varsinkin sen ulkopuolella pitämän tuomittavan ja asiattoman melun vuoksi on kuitenkin tämänkin ratkaisun yhteydessä painavasti tehtävä tärkeä yleispoliittinen johtopäätös. On lujitettava niiden voimien yhteistoimintaa, jotka ovat omaksuneet Suomen ja Neuvostoliiton ystävällisille suhteille perustuvan ulkopoliittisen linjan ja jotka haluavat sitä suojella ja kehittää, ja on esiinnyttävä päättäväisesti kaikkia oikeistovoimia vastaan. Mutta ennen muuta on parannettava maamme työväenpuolueiden ja demokraattisten voimien keskinäistä yhteistyötä, sillä siitä riippuu, jatkuuko ja kehittykö kansallemme tuloksia tuottanut ulkopoliittinen peruslinjamme ja millaisen suunnan maan sisäpolitiikka saa.

Ed. Uusitalo: Herra puhemies! Vuoden ajan kestänyt keskustelu nykyisen tasavallan presidentin toimikauden jatkamisesta vielä vuoden 1974 jälkeenkin on nyt lähestymässä päättepistettään. Ulkoministeri, valtiotieteen tohtori Karjalainen aikoinaan esittämästä ajatuksesta, jonka mukaan nykyinen tasavallan presidentti Urho Kekkosen olisi valittava presidentiksi vielä nykyisen toimikautensa jälkeenkin, olemme nyt edenneet niin pitkälle, että meillä on päätettävänä hallituksen esitys presidentti Urho Kekkosen toimikauden jatkamisesta.

Keskustapuolue ja sen eduskuntaryhmä ovat alusta lähtien koko ajan olleet tämän ehdotuksen takana. Keskustapuolueen puoluekokous, puoluevaltuuskunta ja eduskuntaryhmä ovat yksimielisesti olleet sitä mieltä, että Urho Kekkosen tulisi, mikäli hän itse siihen suostuu, jatkaa tasavallan presidenttinä.

Presidentti Kekkosen toimikauden jatkamisen kannalla on Suomen kansan suuri enemmistö. Tätä osoittaa myös se, että tämän takana ovat kaikki eduskunnassa edustettuina olevat puolueet kahta pienintä lukuunottamatta. Ilmeisesti Suomen kansa tuntee ja ymmärtää, että Urho Kekkosen on valtion päämiehenä aina ajanut Suomen kansan syvien rivien perimmäisiä turvallisuus- ja hyvinvointitavoitteita.

Niiden kansanedustajien, jotka edelleenkin ovat eri mieltä kansan suuren enemmistön kanssa, tulisi vielä kerran tarkkaan harkita menettelytapansa. Toivottavaa olisi, että nyt käsiteltävänä oleva lakiesitys voitaisiin viedä läpi mahdollisimman suurella yksimielisyydellä ja että täällä eduskunnassa ei ryhdyttäisi tämän

asian käsittelyssä niin ala-arvoiseen keskusteluun ja sanankäyttöön kuin mitä eräät puheenvuorot olivat lain esittelyssä sekä lain ensimmäisessä ja toisessa käsittelyssä eduskunnan täysistunnossa.

Lain käsittely perustuslakivaliokunnassa on saanut outoja ja demokratian vastaisia piirteitä. On varsin yllättävää, että perustuslakivaliokunnan eräät jäsenet ovat lähteneet tarkoituksellisesti jarruttamaan lain käsittelyä asiassa, joka on valtakunnan edun kannalta mitä tärkein. Ei ole oikein, että muutama kansanedustaja menettelyllään vaikeuttaa eduskunnan ylivoimaisen enemmistön tahdon toteutumista (Ed. Procopé: Eikö puhua saa?).

Kun tämä ikävä jarrutusnäytelmä tapahtui eduskunnan lainkäytön kannalta arvokkaimmassa valiokunnassa eli perustuslakivaliokunnassa, on tapahtuneesta syytä olla syvästi huolissaan. Kun tämä jarrutus on jatkunut myös täällä eduskunnassa, on todella aihetta huoleen. On edelleen aihetta kysyä, ovatko lain käsittelyn jarruttajat miettineet menettelyään ja sen vaikutusta eduskunnan arvovaltaan. Kun nämä muutamat edustajat ilmoittavat kaiken lisäksi puolustavansa demokratiaa, on heidän menettelytapansa käytännössä kuitenkin ollut hyvien tapojen ja demokratian vastaista.

Eräillä tahoilla on väitetty, että nyt käsiteltävä laki olisi perustuslain vastainen ja että tällä lailla rikottaisiin perustuslain henkeä. Näin ei ole asian laita. On aihetta jälleen korostaa sitä, että presidentin jatkoaikaa koskeva laki käsitellään perustuslain mukaisessa järjestyksessä, ja menettely on näin ollen täysin perustuslain mukainen.

Tiedämme kaikki ne perustavaa laatua olevat ansiot, jotka presidentti Kekkosella on, ennen muuta maamme ulkopoliittisen linjan kehittäjänä ja toteuttajana. Sen lisäksi, että tiedämme nämä ansiot, meidän pitää myös tunnustaa ne ja ymmärtää, että koko maan kannalta on ensiarvoisen tärkeää taata presidentti Kekkosen toimikauden jatkuminen vuoden 1974 jälkeenkin.

Ottaen huomioon maan yleisen edun ja myös sen, että kansan suuri enemmistö on presidentti Kekkosen toimikauden jatkamisen kannalla, keskustapuolueen eduskuntaryhmä yksimielisesti hyväksyy käsiteltävänä olevan lain tasavallan presidentti Urho Kekkosen toimikauden jatkamisesta neljällä vuodella. Olemme samalla kiitollisia siitä, että meillä on käytettävissä tällainen korkeimman luokan valtiomies, joka on

kyntänyt ja jolla edelleen on mahdollisuudet kyntää syvä vako Suomen ja Euroopan rauhanomaiseen historiaan.

Ed. Holkeri: Herra puhemies! Kokoomuksessa ei ole yksimielisesti hyväksytty lakia tasavallan presidentin toimikauden jatkamisesta. Kansallinen kokoomus ei kuitenkaan puolueena ole ollut tätä lakia edeltänyttä poliittista tilannetta luomassa. Päinvastoin olemme omalta osaltamme pyrkineet konkreettisiin toimiin siihen, että presidenttikysymys ei olisi nyt tapahtuneella tavalla muodostunut kiistakysymykseksi. Esimerkkinä tästä palautan mieliin kokoomuksen eduskuntaryhmän yksimielisesti viime huhtikuussa tekemän ehdotuksen neuvonantavan kansanäänestyksen järjestämiseksi presidenttikysymyksen selvittämiseksi. Tämä kansanäänestys olisi voitu järjestää viime syksyn kunnallisvaalien yhteydessä. Mutta kun hallitus ei tätä korostetun kansanvaltaista menettelytapaa hyväksynyt, on vastuu poliittisen tilanteen tarpeettomasta kärjistyisestä ennen muuta sillä taholla.

Kysymys on kokoomuksen, niin kuin muidenkin, osalta kuitenkin nyt siitä, onko tässä tilanteessa hallituksen esityksen hyväksymiselle olemassa riittävät perusteet vai ei. Tätä vaikeaa kysymystä on perusteellisesti käsitelty kokoomuksen puolue-elimissä ja eduskuntaryhmäsämme, jyrkistäkin mielipide-eroista huolimatta jokaisen henkilökohtaista vakaumusta ja mielipidevapautta kunnioittaen. Tähänastisen eduskuntakeskustelun kuluessa ovat ne, joiden mielestä perusteita ei ole riittävästi ja jotka eivät siis myöskään katso voivansa lakia hyväksyä, esittäneet perusteellisesti omat kannanottonsa, kun taas kokoomuksen osalta ne enemmistönä olevat, joiden mielestä perusteet on katsottava riittäviksi, ovat toistaiseksi pidättäytyneet puheenvuoroista. Käsityksemme on nimittäin ollut, että tämänkaltaisen erillislain säätäminen, sen jälkeen kun päätös siihen ryhtymisestä on tehty ja kun poliittiset edellytykset on havaittu olemassa oleviksi, on kaikkien edun mukaista tehdä se niin viivyttämättä kuin mahdollista. Se, ettei taholtamme tähän mennessä ole eduskunnan pöytäkirjoihin vietäviä keskustelupuheenvuoroja käytetty, ei suinkaan johdu, niin kuin täälläkin on kuultu väitettävän, siitä että olisimme jotenkin epävarmoja asiastamme, vaan olemme ainoastaan halunneet menettelyllämme osoittaa, että tämän suuruusluokan kysymyksessä ei hyvin helposti pelkäksi tunnepitoiseksi

ja jopa arveluttavaksi väittelemiseksi muodostuvalla keskustelulla mitään voiteta. On epämiellyttävää todeta, että näitä piirteitä ei kokoomuksen eduskuntaryhmässä yleisesti vallalla oleesta pyrkimyksestä huolimatta ole kuitenkaan täällä käydyssä keskustelussa kaikilta osin puutunut.

Jotta eduskunnan pöytäkirjat eivät tästä asiasta antaisi yksipuolista ja tosiasioita vastaamatonta kuvaa, on nyt kuitenkin tässä vaiheessa lain ollessa ratkaisevassa käsittelyssään syytä tuoda julki se, että kokoomuksen eduskuntaryhmän enemmistö on erittäin perusteellisen harkinnan jälkeen päättänyt asettua kannattamaan tätä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä aikaansaataavissa olevaa lakia. Päätöstä tehdesämme olemme olleet tietoisia ja ottaneet huomioon myös sen, että osa omaa kannattajakuntaamme on tästä kysymyksestä kanssamme eri mieltä. Meitä on, kuten tunnettua, kehoitettu huolehtimaan Suomen hallitusmuodon 23 §:n muodontarkasta noudattamisesta. Kun tämän johdosta kansanedustajia on ryhdytty jakamaan perustuslaillisiin ja muihin, haluan palauttaa mieliin tasavaltamme perustuslakeihin kuuluvan valtiopäiväjärjestyksen 11 §:n, jonka mukaan edustaja on toimessaan velvollinen noudattamaan oikeutta ja totuutta. Hän on siinä velvollinen noudattamaan perustuslakia eivätkä häntä sido mitkään muut määräykset. Tätä lakiesitystä käsitellään ja siitä päätetään perustuslakiemme mukaisesti. Vakuuttauduttuamme tästä olemme siis velvolliset päättämään tästäkin laista vain sen mukaan, mikä meidän mielestämme on oikein ja totta. Tätä ja nimenomaan tätä edellyttää meiltä kansanedustajilta Suomen perustuslaki ja täysin riippumatta siitä, minkä kannan otamme tähän lakiesitykseen.

Olemme tehneet päätöksemme tietoisina niistä muutoksista, joita kansainvälisessä kentässä tapahtuu. Monet muutokset sisältävät erityisesti pienten maiden kannalta myös haitta-vaikutuksia. Nimenomaan Suomen maana, joka perustaa ulkoiset suhteensa puolueettomuuspolitiikkaan, on ehdottomasti pystyttävä tällaiset riskit välttämään. Erityisen muutoksen kohteena ovat maamme kannalta oleellisen tärkeät ulkomaankauppamme edellytykset. Suomesta itsestään riippumattomista syistä on kauppapoliittinen tilanne Euroopassa muuttunut. On välttämätöntä, että saadaan aikaan kestävä järjestely, jolla muutoksesta mahdollisesti aiheutuvat haittavaikutukset poistetaan.

Kansallinen kokoomus on yksimielisesti ilmoittanut haluavansa tukea Paasikiven—Kekkonen ulkopoliittista linjaa. Myös ne kokoomuslaiset, jotka käydyssä keskustelussa ovat pitäneet kiinni valitsijamiesvaalien toimittamisesta, ovat tämän takana. Euroopan muuttuvissa olosuhteissa on tämä maamme virallinen ulkopoliittika, Paasikiven—Kekkonen linja, nyt kypsyyskokeensa edessä. Tällöin ei ole niinkään kysymys siitä, miten me tässä maassa muutoin toinen toisiimme suhtaudumme, kuin siitä, pystymmekö me mahdollisimman yksimielisinä seisomaan kansallisen ulkopoliittikkamme takana. Oman etumme mukaista on, ettemme tämän politiikkamme toteuttamisesta päästä syntymään kansallista vedenjakajaa.

Meidän mielestämme nykyinen tasavaltamme presidentti Urho Kekkonen on menestyksellisesti hoitanut hänelle valtion päämiehenä kansakuntamme uskomaa tehtävää ulkopoliittikkamme johtajana. Käsityksemme mukaan hänellä on myös parhaimmat edellytykset lähivuosina tämän vaativan tehtävän suorittamiseen, ja siksi olemme olleet mukana käännyttyä hänen puoleensa hänen suostumuksensa saamiseksi, jotta täällä esillä oleva laki tasavallan presidentin toimikauden jatkamisesta voitaisiin säätää.

Ed. Kainulainen: Herra puhemies! Poikkeuslain tultua nyt loppusuoralle eli ratkaisevaan kolmanteen käsittelyynsä kansan katseet ovat suuntautuneet vuosi takaperin poikkeuksellisissa eduskuntavaaleissa valittuihin kansanedustajiin, jotka ovat nyt kauaskantoisen päätöksenteon edessä. Suomen kansan edusmiehet ja -naiset ovat lyhyen itsenäisyytemme aikana joutuneet vaikeiden ratkaisujen eteen usein ja kansalaisten harras toivo on, että pian tehtävä ratkaisu olisi maallemme onneksi ja menestykseksi.

Tasavallan päämiehen valitseminen poikkeusvaalitapaa noudattaen on aina vakava asia ja erikoisen vaikea on ratkaisu silloin, kun poikkeuslailla jatketaan virassa olevan presidentin toimikautta, mistä nyt on kysymys. Suomen kansan yhtenäisyyden puolueen kanta tasavallan presidentin vaalitapaan nähden on selkeä ja yhä suuremman osan kansaamme hyväksymä. Tasavallan presidentti tulee valita välittömällä kansan vaaleilla, joissa kansa itse saa suoraan antaa äänensä parhaimmaksi katsomalleen presidenttiehdokkaalle, joka sitten riittävän enemmistön saatuaan tulee valituksi. Näin on meneteltävä normaalitapauksessa eikä tästä säännönmukai-

suudesta saa poiketa kuin erittäin painavien perusteiden vaatiessa toisenlaista menettelyä.

Päätöksenteko ei suinkaan ole ollut helppoa, kun ajatellaan omaksumaamme kantaa säännönmukaiseen tasavallan presidentin vaalitapaan nähden. Olemme tehneet päätöksemme ja kannamme siitä vastuun äänestäjämme ja historian edessä. Pitkällisen harkinnan ja kaikkien vaihtoehtojen ja syy-yhteyksien tarkastelun jälkeen olemme asettuneet eduskunnan valtaosan muodostamien puolueiden rinnalle Urho Kekkonen presidenttikauden jatkamiseksi eduskunnan poikkeuslakipäätöksellä vielä neljä vuotta runsaan vuoden päästä loppuvan toimikauden jatkeksi.

Mielestämme poikkeuslain tähänastisissa käsittelyissä niin täällä eduskuntatalossa kuin muualla julkisuuden foorumeilla kaikki ei ole ollut läheskään asiallista ja ylösrakentavaa. Emme hyväksy poikkeuslain yhteydessä esiintynyttä kiihkoilua ja henkilövihaa, joka on kohdistunut eräiltä tahoilta kansaamme repivänä nimenomaan tasavallan presidenttiä vastaan henkilöönä. Olemme suhtautuneet arvostellen, mutta asiaseikkoihin pitäytyen hänen toimintaansa Suomen kansan johtajana ulko- ja sisäpolitiikan alalla. Ulkopoliitikasta tuonnempana, mutta sisäpolitiikan osalta ja kansamme eheyttämistä ajatellen nykyisen tasavallan presidentin ratkaisut ja kannanotot ovat SKYP:n mielestä jättäneet asialliselle arvostelulle sijaa. SKYP on valmis terveesti rakentavaan ja sisäpoliittisiin olojamme eheyttävään yhteistoimintaan kaikkien puolueiden kanssa.

Mikä on sitten sanellut kannanottomme nyt käsiteltävänä olevaan asiaan eli istuvan presidentin toimikauden jatkamiseen neljällä vuodella eteenpäin? Pienen toisista maista riippuvan maan ehdoton olemassaolon edellytys on menestyksellisesti johdettu ja hoidettu ulkopoliittika. Kukaan rehellinen suomalainen ei voine tehdä kyseenalaiseksi sitä, että nykyinen presidenttimme on laajalti maailmassa tunnettu pätevä ulkopoliittikan taitajana. Suhteittemme kehityttyä sekä suureen Neuvostoliittoon kuin myös kaikkialle itään ja länteen pysyvälle ja arvokkaalle puolueettomuuden pohjalle on käynyt mahdolliseksi rakentava kansainvälinen rauhan työ, jossa Suomi on aktiivisesti mukana, vilpittömät ja ystävälliset luottamussuhteet kaikkiin naapurimaihimme, niin myös kaikkiin supervaltioihin. Tämä on tehnyt mahdolliseksi yhä laajenevan ja monipuolistuvan kaupankäynnin ja kulttuurivaihdon, joka osaltaan on nos-

tanut maamme erääksi kansantuloltaan asukasta kohti maapallomme vauraimmista maista. Monet Euroopan ja maailmanlaajuiset tapahtumat ja lähivuosina tehtävät ratkaisut tekevät perustelluksi sen, että tasavallan presidentti Urho Kekkosen toimikautta jatketaan neljällä vuodella. Tässä tilanteessa presidentin vaihtumisen seurauksena saattaisi olla jokin uusi, vielä epä-määräinen suunnanmuutos, joka saattaisi asettaa ulkopoliittisen linjamme epäilyttäväksi. Tällaista maallemme epävarmaa kehitystä emme halua olla edesauttamassa.

Eduskuntaryhmämme 8.1.1973 asiasta tekemä päätös kuuluu silloin annetun tiedotteen mukaisesti: "Nykyisen tilanteen huomioon ottaen SKYP:n eduskuntaryhmä on, asiaa perusteellisesti harkittuaan, päätenyt hyväksymään tässä tilanteessa ehdotuksen presidentti Urho Kekkosen toimikauden jatkamisesta eduskunnan päätöksellä."

Herra puhemies! SKYP:n eduskuntaryhmä tulee lain ratkaisevassa käsittelyssä asettumaan nykyisen tasavaltamme presidentin toimikauden jatkamisen kannalle. Samalla ryhmämme toivoo hartaasti, että tasavallan presidentin jatkossa olevana toimikautena tapahtuisi sisäpoliittisen elämämme eheyttäminen ja kansalaisten taloudellisen ja sivistyksellisen eriarvoisuuden poistaminen oikeudenmukaisuutta noudattaen.

Ed. Tallgren: Herr talman! I den debatt som föregått avgivandet av lagförslaget om förlängning av president Kekkonens mandatperiod, har det bl. a. framhållits, att en lag, som strider mot det allmänna rättsmedvetandet, inte är någon lag i egentlig mening. Det står fast, att endast starka skäl kan motivera ett avsteg från regeringsformens bud och att ändamålsenligheten inte borde få väga tyngre än gällande grundlag.

Detta har varit föremål för grundliga överväganden, när Svenska folkpartiet i sin krets har diskuterat frågan. Men inför realiteterna blir man ibland tvungen att böja sig såsom vi nu ansett det riktigt att göra. Då en överväldigande majoritet i riksdagen under de gångna månaderna kommit till, att landets väl nu kräver en undantagslag, kan man samtidigt konstatera, att lagen därmed också bör vara förenlig med det allmänna rättsmedvetandet. Till grund för detta synsätt ligger i första hand det faktum, att den till sina verkningar mest betydande principen i vårt statsskick är parlamentarismen, regeringens parlamentariska ansvar inför riksdagen.

I satsen att avgörandet av statsärendena ytterst måste överensstämma med deras uppfattning, av vilka ett politiskt ansvar kan krävas i parlamentet, ligger en logik, som är svår att komma ifrån, och som därför också satt sin prägel på statslivet i de allra flesta länder med parlamentariskt statsskick. Som känt har parlamentarismens grundsats hos oss på ett till synes motsägelsefullt sätt förbundits med ett rätt starkt inslag av den gamla maktfördelningstanken. Republikens president har tilldelats funktioner, som han förutsatts kunna och också i stigande grad har visat sig kunna handha självständigt. Detta är ju någonting, som inte i allmänhet gäller om statscheferna i parlamentariskt styrda länder, vare sig de har större eller mindre formella befogenheter. Finland är här ett med speciella förhållanden sammanhängande undantag, som man måste beakta, när denna lag diskuteras.

Den inrikespolitiska splittringen i vårt land har gjort kravet på en utrikespolitisk stabilitet allt starkare. Den utrikespolitiska linje som presidenten byggt upp, har stöd av en synnerligen stor folkmajoritet, som anser, att ett avsteg från denna linje vore ödesdigert för vårt land. De orsaker som i detta fall och i dagens situation sammanbinder person och sak, är alltför väl kända, för att här behöva upprepas. Oberoende av om man anser detta lyckligt eller inte, är det ett realpolitiskt faktum, som man inte kan blunda för. I diskussionen om president Kekkonens fortsatta ämbetsperiod har det inte heller väsentligen varit fråga om presidentens person, utan frågan har gällt proceduren, hur skall mandatförlängningen ske?

Vi kan inte heller blunda för det faktum, att stora förändringar håller på att ske inom europeisk politik. De preliminära diskussionerna på diplomatisk nivå om den europeiska säkerhetskonferensen har under de senaste månaderna visat vilka utomordentliga intressen vårt land här har att bevaka.

På handelspolitikens område står vi inför stora förändringar, som berör hela vår utrikeshandels inriktning. Det är inte enbart frågan om vårt eget tullavtal med EEC, som ju på sikt är av utomordentlig betydelse för hela vårt näringsliv och för vårt lands ekonomi i sin helhet. Det är också frågan om våra viktiga kontakter med SEV-blocket. Den handelspolitiska utvecklingen mellan stormakterna kommer samtidigt att ha vittgående verkningar också för de små nationerna och inte minst för Finland.

Men trots att de konkreta problemen i huvudsak rör sig på handelspolitikens fält, har dessa frågor en långt vidare betydelse än så. Våra kontakter med omvärlden och med den kulturkrets vi anser oss tillhöra kommer att starkt påverkas av det internationella skeende, som i dag tyder på snabba och betydande förändringar, inte minst i Europa.

Den falang som med all den kraft den varit mäktig, och också något därutöver, har gått till angrepp mot det aktuella lagförslaget, är sätillvida homogen, att den på vissa undantag när även vill bryta den politik, som president Kekkonen har gjort sig till tolk för. Om denna gruppering också i det framtida politiska handlandet är lika enveten och envis, kan man kanske hoppas, att en ny skiljelinje i finländsk politik utkristalliseras. Måhända detta får ses som en början till, att vi så småningom kan komma bort från det ofructbara partipolitiska ställningskrig, som under en lång följd av år varit orsaken till det labila inrikespolitiska läget.

Svenska riksdagsgruppen, som bl. a. såg sig föranlåten att ta avstånd från det sätt, på vilket vissa kretsar försökte bromsa ärendets behandling i grundlagsutskottet, ställer sig bakom lagens godkännande, trots att två av gruppens medlemmar varit av annan åsikt och gått sina egna vägar. Inom vår grupp har vi för vana att respektera annorlunda tänkande, men vi brukar kräva parlamentariskt godtagbara former, oberoende av frågans natur och oberoende av, hur hårt de politiska åsikterna kan gå isär.

Ed. A r o: Herra puhemies! Liberaalisen kansanpuolueen eduskuntaryhmä on huolellisesti asiaa punnittuaan päättänyt kannattamaan hallituksen esitystä tasavallan presidentin nykyisen toimikauden jatkamisesta määräajaksi. Ratkaisu ei luonnollisestikaan ole ollut meille helppo. Olihan puoluekokouksemme kesäkuussa 1972 velvoittanut meitä toimimaan niin, että tasavallan presidentti valittaisiin normaalissa järjestyksessä valitsijamiesvaalien välityksellä.

Puoluekokousten välillä ylintä päätösvaltaa hoitava puoluevaltuusto kuitenkin 7.1.1973 antoi eduskuntaryhmällemme suosituksen tämän lakiesityksen hyväksymisestä. Tämän pohjalta teimme äänestyksen jälkeen ryhmäpäätöksen. Ratkaisu ei meille ole ollut helppo siitäkään syystä, että olemme useaan otteeseen tuoneet esille mahdollisuuden valita presidentti suoralla kansanvaalilla ja tulemme edelleenkin tätä asiaa

johdonmukaisesti ja painokkaasti ajamaan valtiösäännöstöämme uudistettaessa. Katsoimme kuitenkin, että tässä vaiheessa ei ole enää muita käytettävissä olevia vaihtoehtoja tohtori Urho Kaleva Kekkonen uudelleen valinnan varmistamisen puolesta kuin poikkeuslaki. Kun tänään asetumme tällaista erityislakia puoltamaan, olemme joutuneet tarkoin harkitsemaan tämänhetkisen valtakunnallisen kokonaistilanteen aiheuttamat näköalat ja päätyneet toteamaan, että velvollisuutemme valtakunnan ja sen kaikkien kansalaisten edun nimessä on näin menettellä. Ulkopoliittikkamme johdonmukaisen linjan tulee jatkua. Olemme tinkimättömästi olleet Paasikiven—Kekkonen ulkopoliittisen linjan kannalla ja tämän varmistamiseksi nyt me tämän lain tarvitsemme.

Myös kauppapoliittiset ja työmarkkinapoliittiset kokonaisratkaisut tarvitsevat nyt nopeasti rauhalliset puitteet tuekseen. Liberaalisen kansanpuolueen eduskuntaryhmä katsoo, että valtakunnalliset näkökohdat menevät tässä ratkaisussa puolueen näkökohtienkin edelle. Olemme sitä mieltä, että puolueen ja sen edustajien ensisijainen velvollisuus on pyrkiä toimimaan valtakunnan kokonaisuuden parhaaksi.

Kun yksityinen kansanedustaja vetoaa omaan vakaumukseensa, on se tietenkin vakavasti varteen otettava perustelu, mutta yhteinen etu ja yhteinen päätös menee tämänkin perustelun edelle. Tämän lakiesityksen kohdalla on kysymys siksi suurista valtakuntaamme koskettavista asioista, että henkilökohtainen ja puoluekohtainen politiikka joutuu väistymään yhteisesti päätettävän kokonaisratkaisun edessä.

Sen lisäksi, herra puhemies, haluan yhtyä niihin ajatuksiin, joita täällä edustajat Paasio, Aitio ja Uusitalo esittivät eduskunnan arvovallan järkkymisestä. Tänä päivänä ja näitten keskustelujen yhteydessä on käynyt selväksi, että nyt ei enää ole kysymys eduskunnan arvovallan säilyttämisestä, vaan sen palauttamisesta.

Ed. V e n n a m o: Herra puhemies! Kun SMP:n eduskuntaryhmän puheenvuoro on ensimmäinen ryhmäpuheenvuoro, jossa me emme voi kannattaa poikkeuslakia, on syytä semminkin kun poikkeuslakia kannattavien puolueiden taholta on nyt vasta ensimmäisen kerran tuotu perusteluja heidän kantansa tueksi, aluksi muutamalla sanalla kosketella täällä käytettyjä ryhmäpuheenvuoroja.

Totean tällöin, että tähän mennessä kaikki eduskuntaryhmät ja puolueet ovat siis asettu-

neet poikkeuslain taakse, joka merkitsee äänioikeuden riistämistä Suomen kansalta. Perustelut ovat olleet kaunis verho ja hyvin yleisesti ylimalkaisia sanoja. Jotta asian ydin heti tulisi kaikille selväksi, haluan vastineena käytettyihin ryhmäpuheenvuoroihin esiintuoda seuraavaa.

Poikkeuslaissa on kysymys valintatavasta, siitä sallitaanko Suomen kansan valita tasavallan presidentti vai ei. On turha sotkea tähän harjoitettua ulkopoliittikkaa ja talouspolitiikkaa. Kysymys on perustavaa laatua olevasta luovuttamattomasta perusoikeudesta, äänioikeudesta. Vai väitetäänkö täällä, että Suomen kansa on kaikkia näitä hyviä asioita vastaan, joilla täällä edelliset puhujat ovat perustelleet myönteistä kantaansa poikkeuslailla? Ei tällainen ajatusjuoksu kestä. Kyllä niin ulkopoliittikan kuin kaiken tässä maassa täytyy rakentua Suomen kansan tahtoon, ja siksi Suomen kansan täytyy saada valita myös tasavallan presidentti. Tämä on SMP:n järkkymätön kanta.

Selvästi vasemmistopuolueiden puheenvuoroista, nimenomaan SKDL:n mutta myös sosialidemokraattien puheenvuoroista käy ilmi, että he pyrkivät myös pysyvästi riistämään Suomen kansalta äänioikeuden pois, oikeuden valita tasavallan presidentti. Nyt on kysymys äänioikeuden riistosta seuraavissa presidentin vaaleissa, jotka olisivat olleet vuonna 1974, mutta vasemmisto ei tyydy tähän poikkeuslakiin, vaan täälläkin käytetyissä puheenvuoroissa niin SKDL selvästi kuin sosialidemokraatit peitetymmin ovat julistaneet, että kansalta pois presidentin valinta, joka on siirrettävä eduskunnalle. Kuitenkaan kansanedustajia ei valita presidentin valitsemista varten vaan aivan muita näkökohtia silmällä pitäen. Tämä siis tahdotaan unohtaa.

Kolmanneksi täällä on perusteltu poikkeuslain kannattamista poikkeuksellisilla seikoilla. On vain väitetty, että maassa on poikkeustila. Sellaista ei kuitenkaan ole. Maassa on täysin normaali tila. Suomen ulkopoliittinen asema ei ole koskaan ollut niin vahva kuin nyt. Jos tällaisessa tilanteessa ei anneta kansan äänestä, niin milloinkaan?

Huomioni kiintyy myös siihen hämmästyttävään yksimielisyyteen, mikä tällä poikkeuslakirintamalla on. Nyt rinta rinnan marssivat kommunistit, SKDL, sosialidemokraatit, kesktapuolue ja kokoomus (Ed. Ehrnrooth: Sinisalo ja Holkeri!). Varsin hämmästyttävä yhteisrintama, ja minulla on se vaikutelma, että se on yhteisrintama Suomen kansaa vastaan eikä

presidentin valitsemista varten, jotta Suomen kansalta riistettäisiin kansanvaltaiset perusoikeudet aluksi presidentinvaaleissa, sitten vähitellen yhä enemmän muitakin perusoikeuksia. Mukana ovat olleet sitten nämä 12, SKYP, niin kuin he sanovat. Oli hauska kuulla tämä lyhennys, se on siis yläpään kommunistit, yläpään SKP.

Muutama sana sitten ryhmäpuheenvuorojen yksityiskohdista. Ed. Paasion puheenvuoro oli rauhallinen, niin kuin hänen tapansa on. Hän kuitenkin syytti kiihkomielisyydestä niitä, jotka ovat toista mieltä ja puolustavat Suomen kansaa. Minun käsitykseni mukaan tämä väite on asiaton, koska ei kai meidän taholtamme ole kysymys ollut kiihkomielisyydestä. Kuka täällä on edustanut kiihkomielisyyttä? Kun SMP:n rehellinen linja on uskaltanut puolustaa Suomen kansan äänioikeutta, niin meidät on jopa heitetty täältä eduskunnasta ulos, ja tänään tai yöllä meitä rangaistaan näistä mielipiteistämme. Eiköhän kiihkomielisyys ole aivan muualla. Puheenjohtaja Paasio myös väitti, että poikkeuslain hyväksyminen merkitsee demokratian, kansanvallan, laajentamista. Tätä minun on mahdotonta ymmärtää ja hyväksyä. Kun kansalta otetaan äänioikeus pois, niin se onkin kansanvallan laajentamista. Tällaista väitettä tuskin kukaan voi ottaa vakavasti.

Ed. Aitio SKDL:n ryhmän puheenjohtajana esitti hämmästyttävän väitteen, että ne, jotka vastustavat poikkeuslakia ja puolustavat kansaa, muka vihaavat nykyistä ulkopoliittista linjaa. Toisin sanoen hän siis väittää, että Suomen kansa vihaa nykyistä ulkopoliittista linjaa, kun kansalle hän ei halua antaa äänioikeutta tässä asiassa. Tämä väite ei voi pitää paikkaansa. Hän myös väitti, että ne, jotka puolustavat kansan äänioikeutta, ovat muka äärioikeistolaisia (Ed. Ehrnrooth: Ja fasisteja!). Ollaanko tässä maassa jo niin pitkällä, että jos puolustaa pohjoismaista kansanvaltaa ja kansan äänioikeutta, se on äärioikeistolaisuutta. Ei tämä tällainen asiaton väite uppoa Suomen kansaan, eikä sekään, että kun kansalle halutaan antaa valintaoikeus presidenttikysymyksessä, se muka olisi äärioikeistolaisuutta.

Myöskin ed. Aition puheenvuorossa oli sellainen sävy, että Suomen ja Neuvostoliiton suhteet vaatisivat tällaista poikkeuslakia. Minä en koskaan usko, että Neuvostoliiton johto vaatii Suomen kansan äänioikeuden pois ottamista tässä presidenttiasiaassa ja että Neuvostoliitto siis johtajien puheiden ja valtiosopimusten vas-

taisesti haluaisi puuttua maamme sisäisiin asioihin ja että Neuvostoliitto ei luottaisi Suomen kansaan, sen valintaan, vaan haluaisi muutamien puoluejohtajien suorittavan tämän valinnan (Ed. Aitio: Luottaa kansaan, mutta ei Vennamoon! — Ed. Ehrnrooth: Mistä ed. Aitio sen tietää?). — Niin, olkoon niin, että ed. Aitio ei luota Vennamoon, mutta ei se oikeuta lyömään Suomen kansaa ja rankaisemaan siitä Suomen kansaa (Ed. Aitio: Eikä luota Suomen kansakaan Vennamoon!).

Olisi jo korkea aika jättää sellainen asiaton provokatorinen väite sivuun, että kysymyksessä on muka ulkopoliittisen suunnan muuttaminen. SMP kannattaa rauhaa, kannattaa hyviä suhteita Neuvostoliiton kanssa. Ja SMP tietää, että Neuvostoliitto ei uhkaa väkivallalla Suomea, SMP tietää, että Neuvostoliiton johtajat haluavat, että Suomen kansa täällä vapaasti saa suorittaa ratkaisut ja valinnat. Nyt te yrittätte antaa Neuvostoliiton pyrkimyksistä ja sen johdosta täysin väärän kuvan.

Muutama sana sitten keskustapuolueen ryhmän puheenjohtajan lausunnosta. Senhän me tiedämme, mikä on keskustapuolueen kanta. Mutta ihmettelen, että keskustapuolue kutsuu diktatuuriksi sitä, kun eräät kansanedustajat eduskunnan perustuslakivaliokunnassa vaativat, että asiaa siellä käsitellään asian mukaisesti, normaaliin tapaan, kuullaan asiantuntijoita ja selvitetään kaikki yksityiskohdat. Tämä oli keskustapuolueen mielestä epäasiallista. Keskustapuolue siis kannattaa enemmistön diktaturiaa, että jos sattuu olemaan vähemmistö valiokunnassa, se ei saisi itsellensä valiokunnan jäsenille kuuluvia perusoikeuksia, vaan ne olisi otettava pois, niin kuin tässä poikkeuslaissa otetaan pois kansalta valinta- ja äänioikeus (Ed. Uusitalo: Kannatamme demokratiaa ja edellytämme sitä toisiltakin!).

Ed. Uusitalo puuttui myös lain laillisiin muotoihin. Ilmoitan, että kaikki asiantuntijat, jotka antoivat eduskunnan perustuslakivaliokunnalle kirjallisen lausuntonsa, ovat todenneet, että tämä perustuslain muuttava poikkeuslaki on annettu laittomassa muodossa eduskunnalle. Mutta minä palaan tähän asiaan yksityiskohtaisemmin myöhemmin.

Ed. Holkerin kokoomuksen ryhmän puolesta esittämä puheenvuoro oli varsin mielenkiintoinen. Puutun vain siihen, kun hän väitti, että nyt Suomen eduskunta on kypsyyskokeessa. Minä olen aivan samaa mieltä, mutta katson, että Suomen eduskunta saa hyvin huonon ar-

vosan kypsyyskokeessa, jos se alistuu siihen, että kansanedustajat riistävät itsellensä kansalaisten äänioikeuden ja ratkaisuoikeuden. Selasta ei varmasti Suomen kansa ole tarkoittanut eduskunnalle antaa. Ja ihmetteln myös, ed. Holkeri, sitä väitettä, että kysymyksessä olisi ulkopoliittikan turvaaminen. Siitä ei ole kysymys. Vai väittääkö kokoomuksen enemmistö, että jos kansa saa valita presidentin, silloin ulkopoliittikka menee hunningolle? Tämä on mahdoton ja järjestön väite. Näin vain tällaisella pelottelukyltillä yritetään johtaa harhaan rehellistä Suomen kansaa, joka haluaa rauhaa ja turvallisuutta, mutta tätä tietä sitä ei saada, kun mennään harvainvaltaan ja kohti diktaturiaa.

12 ryhmän Kainulaisen esiintyminen oli varsin ristiriitainen. Hän puolusti kansanvaalia, mutta sitten kuitenkin sanoi, että on hyväksyttävä poikkeuslaki. Ed. Kainulainen, kahdella tuolilla yhtäaikaan istuminen on hyvin vaikeata. Minä pelkään, että siinä putoaa väliin. Se ei ole ainakaan luotettava linja. Se on juuri sellainen joka puolelta etujen hapuilemisen linja, jolle pohjalle koko ryhmä — ikävä kyllä — näyttää syntyneen (Ed. Ahonen: Vennamo on pudonnut jo väliin!).

Olen vain esittänyt muutamia näkökantoja täällä käytetyistä ryhmäpuheenvuoroista, jotka ovat olleet poikkeuslain takana. Siirryn tämän jälkeen selvittämään SMP:n eduskuntaryhmän ja puolueen yksimielistä kantaa.

SMP:n kanta presidenttiasiaassa on ollut koko ajan johdonmukainen ja selvä. Se on perustunut kirjoitettuun puolueohjelmaamme ja puoluekokousten päätöksiin. Me emme hyväksy sitä, että perustuslain vastaisella poikkeuslailla otetaan Suomen kansalla pois oikeus valita tasavallan presidentti. Tämä onkin Suomen kansan valtaenemmistön kanta, siis puolueiden enemmistön kanta täällä eduskunnassa ei vastaakaan Suomen kansan valtaenemmistön kantaa. Pidämme tätä Suomen kansan valinta-oikeutta luovuttamattomana perusoikeutena. SMP ei myöskään voi hyväksyä nykyisen presidentin uudelleen valintaa. Puolueohjelasamme sanotaan, että henkilö, joka on ollut presidenttinä kaksi vaalikautta eli 12 vuotta, ei voi tulla enää uudelleen valituksi. Tämä on myös puoluekokouksemme päätös. Me kannatamme kansanvaalia, meillä on siitä lakialoitteet, pidämme siitä kiinni, mutta sama henkilö ei meidän puolueohjelmamme mukaan saa

olla presidenttinä 12 vuotta kauemmin kansanvallan säilyttämisen vuoksi.

Vain poikkeustilassa ja maan edun todella vaatiessa voisi SMP poiketa puolueohjelmastaan ja puoluekokoustensa päätöksistä. Minikäänlaisia tällaisia tosiasioita ei ole kuitenkaan voitu poikkeuslain käsittelyn yhteydessä eduskunnassa esittää. Päinvastoin, mitä enemmän asiaa on selvitelty, sitä ikävämpää puoluepoliittista peliä ja vallanhalua on paljastunut kauan maan edun kuoren alta.

Poikkeuslaki on nyt siis kolmannessa ja ratkaisevassa käsittelyssä. Muodollisesti laillinen kansan sivuuttava vallankaappaus on toteutuksessa. Todellisuudessa Suomen kansan valta-enemmistö ja yli kolmasosa eduskunnassa on tätä perustuslain kumoavaa poikkeuslakia vastaan, mutta heistä on suurin osa alistunut puolueiden ja vallanpitävien sisärenkaan käskyyn. Vain SMP on koko puolueena ryhdikkäästi poikkeuslakia vastaan. Kristilliset näyttävät istuvan kahdella tuolilla. Tästä huolimatta heille ei ole katsottu välttämättömäksi ja tarpeelliseksi tarjota mitään, kun asiat oli saatu mukavaan järjestykseen 12:n kansanedustajan kanssa.

Historian roskatynnyriin vaipuu 12:n SMP:n entisen kansanedustajan lehmänkäänös. Vielä tammikuun 1972 eduskuntavaaleissa he muka taistelivat poikkeuslakia ja K-linjaa vastaan. Silä perusteella he saivat kannatusta ja ääniä. He hyväksyivät niin Oulun kesän 1971 puoluekokouksen kuin Kouvolan kesän 1972 SMP:n puoluekokouksen päätökset yksimielisesti, että SMP ei kannata tunnetuista syistä Urho Kekkonen uudelleenvalintaa, koska hän on ollut jo kolmatta vaalikautta presidenttinä. Tämän estää SMP:n sitova puolueohjelma, niin kuin olen todennut, jonka kaikki SMP:n jäsenet ovat hyväksyneet. Totean vielä kerran painokkaasti, että puolueohjelmamme mukaan sama henkilö voi olla presidenttinä vain kaksi vaalikautta. Mutta raha voitti 12:n periaatteet ja vakaumuksen. Nyt 12:n kansanedustajan äänet ratkaisevat poikkeuslain läpimenon ja Suomen kansan perustuslain vastaisen ääni-oikeuden kieltämisen. Suomen kansa ei saa valita tasavallan presidenttiä, vaan sen on suorittanut pieni puoluepamppujen piiri kauppaneuvottelujen jälkeen. Suomen kansaa ja perustuslakia on meidän käsityksemme mukaan häväistetty.

Kun presidentti vuoden 1968 presidentinvaalien alla ilmoitti, että hän ei enää tämän jäl-

keen suostu presidentiksi, niin monet tarkkailijat olivat vakuutettuja, että kysymyksessä oli vaalitrikki. Tosiasiat osoittavatkin, että Urho Kekkonen on koko ajan ollut halukas jatkaamaan presidenttinä. Vuoden 1968 presidentinvaaleissa Urho Kekkonen sai annetuista äänistä kaksi kolmasosaa. Poliittisella kaupankäynnillä ja ulkopoliittisella uhkalla oli saatu synnytyksi ns. suuri vaaliliitto. Tällöin väärinkäytetty puolueuskollisuus ratkaisi. Julkisuudessa esitetystä väitteistä huolimatta vuoden 1974 vaalien reaaliainen lopputulos ei ole ollut suinkaan selvä. Kansa on alkanut perusteellisesti kyllästyä jatkuvaan poliittiseen peliin ja uhkailuun presidentin tuolin ympärillä. Euroopan jännityksen suurimmalta osalta poistuttua Suomen kansa ymmärtää, että maamme kansainvälinen asema on vahva ja itsenäisyyttämme ei uhata ulkoapäin. Neuvostoliitto ei ole todellisuudessa koskaan toisen maailmansodan jälkeen uhannut Suomea väkivallalla. Kepun puheet panssareista ovat olleet ala-arvoista ja maata vahingoittavaa hämäystä.

Selvästi maamme korkein johto ei ole halunnut normaaleja presidentinvaaleja. Valanvakuutuksessaan jokainen presidentti on kuitenkin sitoutunut puolustamaan maamme perustuslakeja eli myös normaaleja presidentinvaaleja ja kansan valintaa. Näin jokaisen presidentin olisi pitänyt tehdä sitä suuremmalla syyllä, kun on kysymys presidentinvaaleista. Kuitenkin presidentti on virallisesti ilmoittanut, että häntä ei kiinnosta se kysymys, millä tavoin presidentti valitaan, eli häntä ei kiinnosta se kysymys, noudatetaanko perustuslakia vai ei ja puolustetaanko ja säilytetäänkö kansan ääni- ja valintaoikeus vai ei.

Tällaisessa tilanteessa astuivat voimalla esiin puolue-edut ja puoluepoliittiset laskelmat.

SKDL tietää, että heillä ei ole mahdollisuutta saada omaa presidenttiä. Kommunistit myös tietävät, että presidentinvaalit eivät ole heille koskaan menestykselliset, vaan heidän kannattajiaan aina siirtyy presidentinvaaleissa muiden puolueiden presidenttiehdokkaiden taakse. Siksi kommunistien sinisälolainen ääri-siipi kiirehti ensimmäisenä nimeämään Urho Kekkonen presidenttiehdokkaakseen. Kommunistien laskelmien mukaan presidentti on puoluepoliittisesti heille kaikkein edullisin ratkaisu, ja näinhän me kuulimme myös ed. Aition täällä todistavan.

Sosialidemokraateilla taas oli keskuudessaan käynnissä uusi sisäinen valtataistelu, jota

K-linja taitavasti ruokki, jopa uutta sosialidemokraattien hajoituskiilaa silmällä pitäen. Mauno Koivistosta oli tullut kansan keskuudessa pääministerinä suosittu henkilö ja nykyiselle presidentille vaarallinen kilpailija. Taitavilla puoluemiesten poliittisilla juonittelulla oli hänet ajettava sudenkuoppaan, niin kuin tapahtui, ja samalla tuettava sosialidemokraattien kunnianhimoisia nuoria voimia ja viettäviä heidän vuorelle ja näytettävä, että kaiken tämän saat kun kumarrat K-linjaa ja nykyistä maamme johtoa. Näin sitten Mauno Koivisto pantiin hyllylle, ja sosialidemokraattien omat voimat pelasivat pois sosialidemokraattisen presidentin mahdollisuuden. Sorsa-linja möi sosialidemokraatit K-linjalle katteettomia tulevaisuuden lupauksia vastaan.

Keskustapuolueen johdon kanta on luonnollisesti täysin selvä. Vain nykyisen presidentin avulla keskustapuolue voi ylläpitää ylivoimaisia valta-asemiaan, vaikka parlamentaarinen voima ei tätä enää edellytä. Sitä paitsi valtataistelu Ahti Karjalaisen ja Johannes Virolaisen välillä oli edelleen käynnissä. Ahti Karjalainen tarvitsi aikaa saadakseen Virolaisen lopullisesti sivuun, niin kuin nyt jo todellisuudessa on peruuttamattomasti tapahtunut. Näin Ahti Karjalaiselle jää edes tulevaisuuden toivon mahdollisuus.

Oman tärkeän osansa tässä presidenttiratkaisun kauppapelissä on näytellyt kokoomuspuolue ja sen johto. Kokoomuksella on eduskunnassa 34 kansanedustajaa. Kokoomus siis pystyy estämään jokaisen perustuslain muutoksen. Jos kokoomus olisi heti ryhtynyt ilmoittamaan, että se ei tule hyväksymään poikkeuslakia missään olosuhteissa, niin asia olisi rauennut tähän ja kansan äänioikeus olisi pelastettu. Mutta kokoomuksen puoluejohto lähti luisteluun ja kaupankäynnin tielle. Holkeri ilmoitti aikaisemmin avoimesti, että he kannattavat sitä henkilöä presidentiksi, josta he saavat parhaimman hinnan. Kun kuitenkin kentän valtaenemistö oli poikkeuslakia vastaan, niin luisteluun annosteltiin asteittain. Pimeät kaupat oli tietysti jo paljon aikaisemmin lyöty kiinni hyvin pienen piirin neuvotteluissa. Luistelu aloitettiin esittämällä kansanäänestystä, jolloin portti avattiin raolleen poikkeuslain hyväksymistä varten. Tästä sitten viekkaasti suurennettiin rakoa vähitellen, ja todellinen ratkaisu tapahtui jo silloin, kun kokoomus asetti nykyisen presidentin taakse. Niin sitten kokoomuspuolue tänä päivänä omalta osaltaan ratkaisee poikkeuslain läpimeron. Kokoomus ja kommunistit

ovat samalla linjalla. Jopa tekisi mieli kysyä, onko osa kokoomuksen kansanedustajista poikkeuslakia vastaan vain siksi, että äänestäjät saataisiin pidetyksi puolueessa. Kokoomuksen enemmistölinja on siis yhtenäinen kommunistien keskustapuolueen ja puolueensa pettäneiden 12:n kansanedustajan kanssa.

En ole enemmälti puuttunut liberaaliseen ja ruotsalaiseen kansanpuolueeseen. Nehän ovat saatavissa mille linjalle tahansa, kun vain ministerituoleja tarjotaan (Hilpeyttä — Min. Tarjanne: Käykö kateeksi?). Näiden puolueiden johtoportaat ovat tyypillisiä tämän päivän maamme poliittisen rappion kauppamiehiä, jotka viihtyvät tässä ilmapiirissä kuin kala vedessä. Kuitenkin liberaalien puheenjohtaja Tarjanne kiihkeässä puoluevaltuuskunnan kokouksessa sai rehellisyyden puuskan ja syytti melko avoimesti muiden puolueiden presidenttipeliä ala-arvoiseksi, häpeälliseksi ja maata vahingoittavaksi. Jo näillä sanoilla hallituksen ministeri kumoamattomasti paljasti, että poikkeuslakia ja sen kiireellistä säätämistä ei ainakaan vaadi maan etu, vaan että kysymys on ollut maata vahingoittavasta puoluepoliittisesta pelistä ja perustuslain vastaisesta kansan äänioikeuden riistämisestä (Ed. Tarjanne: Pysykääpä välillä totuudessa!). — Minä olen lukenut Helsingin Sanomien selostuksen, ed. Tarjanne (Ed. Tarjanne: Ei ollut näitä sanoja siellä selostuksessa!). — Niin, se oli peitetysti, avoimesti kyllä mutta peitetysti (Eduskunnasta: Mitä se tarkoittaa?). — Se on juuri sitä linjaa, jota täällä eduskunnassa noudatetaan, ettei saa sanoa rehellisesti suoraan asioita vaan kiemurrellen.

Onneton ja häpeällinen poikkeuslaki on siis syntynyt kahden voimavirran yhteisvaikutuksesta, presidentin halusta jatkaa ja puolueiden puoluepoliittisten etulaskelmien vuoksi. Maan etu ja kansa ovat jääneet toiselle tilalle. Näin on tapahtunut sitä suuremmalla syyllä, kun SMP:n rehellistä linjaa on pelätty kauhunomaisesti. Poliittinen hämähäkki peli laskelmoi, että jos kansa saa tietää tosiasiat ja jos kansan silmät avautuvat, niin hukka perii nykyisten puoluepamppujen kerman. Tämä tosiasia paljastui jo eduskunnan suuren kavallusväärinkäytöksen asiassakin.

SMP sai vuoden 1968 presidentinvaaleissa itsenäisyytemme historian suurimman vaalivoiton. Tämä vaalivoitto vielä vahvistui maaliskuun 1970 eduskuntavaaleissa. SMP oli lyötävä ja hajoitettava, vahingoitettiinpa maata ja

kansanvaltaisia perusoikeuksia kuinka paljon tahansa. Tämä oli valtaapitävien puoluepömpöjen elinkysymys. Näin sitten yhtyivät maamme korkeimman johdon ja puolueiden johtoportaiden edut. Ne yhtyivät todella. Siinä eivät tällöin paljon painaneet valavakuutukset eivätkä kansanedustajien velvollisuudet puolustaa Suomen kansan kansanvaltaisia perusoikeuksia. Näin eduskunta on jakautunut tsaarivallan aikojen jälkeen uusissa olosuhteissa perustuslaillisiin ja myötäjuoksijoihin.

Onneksi kysymys on ainakin toistaiseksi vain tapahtumista maan päämiehen ympärillä. Toivottavasti tämä jatko ei laajene ulkopoliittisiin kysymyksiin, vaikka maamme johtoporaat ovatkin jatkuvasti yrittäneet poltinmerkillä maan vahingoksi leimata niitä, jotka eivät ole suostuneet heidän nöyriksi käskyläisikseen. Käsitäkseni mukaan on suorastaan rikollista, jos tietien tahtoon halutaan unohtaa se tosiasia, että ulkopoliittikka on koko Suomen kansan asia ja että ulkopoliittikkamme peruslinjasta tervejärkinen Suomen kansa on täysin yksimielinen. Erimielisyys kohdistuu vain maata vahingoittaviin menettelytapoihin.

Mutta eduskunnassa oli kaikesta huolimatta suuri vastustus kansanedustajien keskuudessa poikkeuslakia vastaan. Tämän vastustuksen perustana oli kansan valtaenemistön kielteinen kanta poikkeuslain suhteen. Ainakin aikaisemmin yli 90 % Suomen kansasta on vastustanut poikkeuslakia. Siksi tarvittiin paljon poliittista kaupankäyntiä, juonittelua ja jatkuvaisuuden houkutusia, ennen kuin aste asteelta voitiin olla varmoja, että 5/6 kansanedustajia tulee äänestämään poikkeuslain puolesta. Kun tämä oli tullut selväksi, niin presidentti viime vuoden huhtikuussa ilmoitti, että hän ei suostu ehdokkaaksi normaaleissa valitsijamiesvaaleissa, eli asettui todellisuudessa ja käytännössä perustuslakia vastaan ja edellytti poikkeuslakia. Tällöin oli myös jo sovittu 12:n kansanedustajan kanssa suurista puoluetukirahoista, jotka merkitsivät veronmaksajain varoista 240 000 markkaa päätä kohti. Tästä huolimatta monella taholla eri puolueissa kaupparenkaissa olevat henkilöt näyttelivät kansan puolesta farisealaisia ja epärehellisiä naamaa. Jopa vielä Kouvolaan puoluekokouksessa 12 kansanedustajaa olivat muka Urho Kekkosta vastaan (Eduskunnasta: Milloin?). — Viime elokuussa, viime vuoden elokuussa.

Oman kuvansa perustuslakiemme arvosta antaa myös se kauppapeli, jota suurteollisuuden

edusmiehet ovat käyneet presidenttikysymyksellä. On käynyt täysin selväksi, että suurteollisuus on valmis hyväksymään nykyisen presidentin poikkeuslailla presidentiksi heti, kun he saavat varmuuden EEC-kauppasopimuksen läpimenosta. Siinä pelissä eivät kansan perustuslailliset oikeudet ole merkinneet mitään. Tervettä kansanvaltaamme uhkaavat siis voimat niin oikealta kuin vasemmalta kuin ylhäältä. Kansan ryhtiä yritetään myös murtaa yksipuolisella ja diktatuurimaiden valheellisella tiedoitus toiminnalla. Ne, jotka puolustavat ryhtiä ja rehellisyyttä sekä kansan äänioikeutta, yritetään leimata terroristeiksi, jarruttajiksi ja edesvastuuttomiksi. Heidät yritetään myös leimata muka sopimattomien sanojen käyttäjiksi, kun he rohkenevat arvostella ja paljastaa tosiasiat ja puolustaa Suomen kansaa. Rankaisutoimenpiteet on kuitenkin rajoitettu vain SMP:n kansanedustajiin, vaikka samanlaisia sanoja ja arvosteluja ovat käyttäneet myös eräät kokoomuksen ja ruotsalaisen kansanpuolueen kansanedustajat. Tässäkin suun tukkeamisen linjassa edetään aste asteelta. Kaikessa tässä presidenttipelissä on jatkuvasti yritetty käyttää hyväksi hämäystä ja savuverhoa. Näin tapahtui myös annettaessa lakiesitys eduskunnalle Urho Kekkosen suorasta valinnasta neljäksi vuodeksi lisää.

Vaikka presidentti selvästi oli kannattanut itselleen jatkoaikaa lisää, koska hänen puhortensa Ahti Karjalainen ei varmasti ollut voinut toimia ilman presidentin tietoa ja tahtoa, niin presidentti katsoi itsensä viideksi minuutiksi esteelliseksi, jotta pääministeri Kalevi Sorsa pääsi antamaan eduskunnalle häntä koskevan lain. Tämä oli kaunistusvaate paljastavaa todellisuutta vastaan! Kuitenkaan perustuslaki ei tunne presidentin esteellisyyttä. Presidentin asema ja tehtävät muodostavat järjestelmän. Siksi kaikki kirjallisen lausunnon antaneet asiantuntijat perustuslakivaliokunnassa ovat todenneet, että presidentti ei voi olla estynyt edes ollessaan matkalla kotimaassa, vaan vain matkustaessaan ulkomailla. Kuitenkin nyt hyväksyttiin viiden minuutin esteellisyys, joka on aivan uutta perustuslain sovellutusta yli 50 vuoden jälkeen (Vasemmalta: Ei ole!). Kaikissa aikaisemmissa tapauksissa presidentti on todella ollut estynyt. Tekosteellisyyttä ei ole tähän mennessä hyväksytty.

Hallituksen esitys poikkeuslaiksi rakentuu lisäksi varsin kummallisille perusteille. Esityksen perustelut ovat historian lyhimmat. Ne

ovat myös perustuslain vastaiset. Ensiksi Sorsa—Virolaisen hallitus perustelee esitystään sillä, että puoluejohtajat ovat poikkeuslain takana. Hallitus siis hyväksyy puoluejohtajien kaappauksen, jonka avulla seitsemän puolueen johtajat ovat kaapanneet itselleen kansan äänioikeuden ja päättävävallan. Salaisen äänioikeuden tilalle siis astuvat puoluejohtajat, jotka ilman vaaleja päättävät asiat. Tästä ei enää ole pitkä matka torikokouksen ratkaisuihin! Perustuslaki ja kansa on pantu sivuun. Kansanvalta on jo pahasti romutettu. Kuitenkin ministerit valassaan ovat vannoneet puolustavansa lakeja ja oikeutta sekä nykyistä kansanvaltaista yhteiskuntajärjestelmää.

Toisena perusteena hallituksella on ollut maan etu. Tämäkin on osoittautunut vähintään pahaksi harhautukseksi. Todellisuudessa poikkeuslakiesityksellä on vahingoitettu maamme korvaamattomasti, niin kotimaassa kuin ulkomailla. Lisäksi on ruokittu kansalaisten epäilyksiä siitä, että Neuvostoliitto muka painostaa ja uhkaa meitä presidentinvaaleissa. Tämä on ulkopoliittisen epäluottamuksen kylvöä sekä Neuvostoliiton johtajien ja tehtyjen valtiosopimusten halventamista. Kuitenkin ulkoministeri Ahti Karjalainen oli pakotettu eduskunnan perustuslakivaliokunnassa sanatarkasti toteamaan, että mikään maa ei vaadi eikä pakota valitsemaan Urho Kekkosta presidentiksi (Ed. Mustonen: Edustaja on lkenut tuon jo!). Kaiken kukkuraksi tällaisella kaappauslailla on halvennettu Suomen kansaa sekä heikennetty presidentin asemaa suuresti. Presidentti ei ole saanut valtuuksiaan enää Suomen kansalta, niin kuin perustuslaki edellyttää, vaan vain puoluejohtajilta, joiden käskyä eduskunnan enemmistö noudattaa. Tämä ei ole kunniakas nykyisen presidentin poliittisen uran päättyminen. Varsin paha maku jää suuhun.

Asian käsittelyn ja poikkeuslain kiireellisyyttä ei ole myöskään voitu millään tavoin osoittaa — jollei kiireellisuuden riittävänä perusteena pidetä salaisia kaappoja ja niiden varmistamista. Todellisuudessa koko kiireellisyys, yli vuosi ennen aikojaan ja yllätysesitys, johtuu siitä, että asia on haluttu saada mahdollisimman huomaamattomasti ja nopeasti läpi, ettei kansa ehtisi herätä puolustamaan perusoikeuksiaan ja havaita tapahtunutta häpeällistä menettelyä. Siksi tämä poikkeuslaki on tullut käsitellä myös laajalti yön pimeinä tunteina. Enemmistöllä on siis selvästi paha omatunto. Selvästi moni kansanedustaja on sisimmässään

toista mieltä; mutta ryhti ei näytä riittävän. Pelätään kosta ja poliittisen uran päättymistä. Ovathan kostotoimenpiteet SMP:n kansanedustajia vastaan olleet jo kauan käynnissä ja kaikilla varoittavina esimerkkeinä.

Käsittämätöntä on, että kun perustuslailliset kansanedustajat eduskunnan perustuslakivaliokunnassa ovat taistelleet asioitten laillisen käsittelyn puolesta, niin heidät on leimattu, että he muka ovat olleet väärällä asialla. Näin voidaan asiat julkisessa sanassa kääntää pääläelleen. Sanomalehtimiesmoraalikaan ei ole kestänyt. SMP:n eduskuntaryhmä ei kuitenkaan tingi kansanvallan peruseriaatteesta eikä alistu vääryyden edessä. Siksi olemme vaatineet eduskunnalta, että pääministeri Kalevi Sorsa ja oikeusministeri Matti Louekoski on asetettava valtakunnanoikeudessa syytteeseen virkavelvollisuutensa ja ministerivalansa rikkomisesta. On häpeä, että Urho Kekkonen valitaan meidän käsityksemme mukaan laittomalla lailla tai ainakin lailla, jonka laillisuus on kiistanalainen. Tämä on huonoa asioiden hoitoa maan vahingoksi.

Ei voida myöskään vaieten sivuuttaa sitä, että hallituksen poikkeuslain esityksen perustelut ovat harhauttavat ja väärät, niin kuin monesti on todettu. Todellisessa kansanvaltaisessa maassa ministerit, jotka yrittävät johtaa parlamenttia harhaan, menettävät nopeasti ministerituolinsa. Näin ei tapahdu Suomessa, vaikka perustuslaissa ehdottamana vaatimuksena säädetään, että ministerin tulee olla rehelliseksi ja taitavaksi tunnettu. Molempia näitä vaatimuksia vastaan ovat Sorsa ja Louekoski minun käsitykseni mukaan rikkoneet, ja se on myös SMP:n eduskuntaryhmän yksimielinen käsitys. Heidän esityksessään on myös verhottu maan edun harhautusväitteeseen puoluepoliittinen ja henkilövallan etu, jotka monella eri tavoin ovat vahingoittaneet ja vahingoittavat maamme suuresti. Tämä on siis SMP:n kansanedustajien yksimielinen käsitys. Arvelemme, että menettämme näistä syistä paikkamme eduskunnan perustuslakivaliokunnassa ja muissa valiokunnissa, mutta se ei meitä järkytä. Olemme tehneet parhaamme voimiemme mukaan kansan puolesta sekä rehellisesti puolustaneet todellista maan etua (Ed. Puhakka: Täysin demokraattinen ratkaisua!).

Propagandatarkoituksessa ja yleisen mielipiteen harhauttamiseksi poikkeuslain kannalla olevat puolueet ovat nyt marssittaneet esiin ylimalkaisia perusteluja kantansa tueksi. On otsaa

vieläkin jopa väittää, että poikkeuslaki on välttämätön ja kiireellinen. Kuitenkaan mitään päteviä perusteita ei eduskunnan perustuslakivaliokunnassa eikä lain ensimmäisessä eikä toisessa käsittelyssä pystytty esittämään. Selvästi halutaan nyt lakaista jäljet luottaen kansan hyväuskoisuuteen ja aikaisempiin ulkopoliittisiin vahapelotteluihin.

Ei myöskään voida vaieta oikeusministeri Louekosken lausunnosta poikkeuslain ensimmäisessä käsittelyssä 13 päivänä tammikuuta 1973. Tällöin kahteen kertaan oikeusministeri rohkeni väittää, että ne, jotka vastustavat poikkeuslakia ja puolustavat kansan äänioikeutta, haluavat muka jyrkästi muuttaa maamme harjoittamaa ulkopoliitiikkaa. Tämä oli todella räikeä totuuden vastainen, rohkenen sanoa, provokaatio, jonka vahingolliset seuraukset maallemme voisivat olla korvaamattomat. Oikeusministeri on hallituksessa valvomassa lakia ja oikeutta. Kuitenkin ministeri on puolustaessaan poikkeuslakia tarttunut aseeseen, johon edes ulkoministeri Ahti Karjalainen ei tohtinut eduskunnan perustuslakivaliokunnassa vedota.

Kun maamme pitkän tähtäimen elinetu on, että koko kansamme on virallisen ulkopoliittisen peruslinjan takana ja että sen pysyvyyteen luotetaan myös Urho Kekkosen jälkeen, niin oikeusministeri Louekoski on lähtenyt ministerin arvovallallaan sitä nakertamaan. Ministeri ei todella ole toiminut maan edun mukaisesti. Tällainen ministeri ei voi nauttia eduskunnan luottamusta SMP:n käsityksen mukaan, jos eduskunnassa yleensä on enää ryhtiä jäljellä.

Muutama sana vielä sosialidemokraateille, joista ennen kaikkea kohdistan tämän puheeni oikeusministeri Matti Louekoskelle ja pääministeri Kalevi Sorsalle, jotka ovat vastuussa siitä, että eduskunta sai pöydilleen tämän poikkeuslain. Vielä kymmenen vuotta sitten oli Suomen sosialidemokraattinen puolue koko voimallaan kansanvaltaa tukemassa ja puolustamassa. Luen Sosialistisen aikakauslehden eräästä pääkirjoituksesta numerosta 11—12 vuodelta 1961 seuraavan pätkän. Sosialistisen aikakauslehden julkaisijahan oli Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen puolueoimikunta, siis puolueen ylin johto. Artikkelin käsitteli poliittista realismia ja oli sanatarkasti seuraavan sisältöinen:

"Tämän päivän Suomessa realismi on humpuuksia. Meille on ilmaantunut joukko hupakkoja, jotka ovat laatineet pamfletteja poliittisesta realismista, kansallisesta realismista jne." ... "Vallan erinomaisella tavalla noiden hum-

puukirealistien ajattelun virhe näyttäytyy siinä, että he ovat julistaneet ylirealistikkseen tri Urho Kekkosen, jonka toimintaa kuitenkin ovat näytäneet hallitsevan vallan poikkeuksellisen voimakkaat sympatiat ja antipatiat. Osto ja kosto ovat hänen politiikkansa välineitä." ... (Ed. Kortessalmi: Oikein!)

"Alistuminen ja alistaminen ovat tämän päivän vallanpitäjien realismia. Sen sijaan, että olisi annettu asioiden hoidon kulkea koettuun tapaan demokraattisen keskustelun ja yhteistyön mukaisella tavalla, ryhdyttiinkin diktaattorin toimiin. Yhteistyö käsitettiin siten, että sinä, joka olet ei-kansanrintamalainen, saat olla yhteistyössä valtiaan kanssa, jos luovut mielipiteistäsi ja alistut valtiaan mielipiteisiin. Joissakin tapauksissa menetelmä on onnistunut. Kaikki puolueet ovat hajallaan. Kun osto on onnistunut, on se siis ollut reaali politiikkaa. Kun alistaminen kotoisin keinoin ei ole tahtonut luonnistua, on vedottu ulkopuolisiin. Jälleen on joidenkin kohdalla onnistuttu. Eikö tämä ole realismia?

Tällainen realismin filosofia nykyisiin mittoihin vietyä" — muutoin, ed. Holkeri käytti myös tätä sanaa — "on hirvittävää", sanoo Sosialistinen aikakauslehti, puolueen julkaisu. "Kaiken kriteeriona on onnistuminen. Jos korruptio menestyy, on se tietenkin realiteetti selaisenaan. Mutta pitääkö meidän hyväksyä nyt korruptio sen vuoksi, että se on joissakin tapauksissa varmasti tuottanut toivotun tuloksen ja osoittautunut realismiksi ..."

"Entäpä sitten ne tapaukset, joissa mainitsemillani keinoilla ei ole päästy päämäärään. Pitääkö yrittää etsiä vielä kovempia keinoja ihmisten alistamiseksi, vai riittääkö se, että sanotaan noita alistumattomia epärealisteiksi. Sillä ei kai tarkoitus liene myöntää, että noissa kovissa keinoissa saattaa sittenkin olla vikaa."

Minulla on täällä lehtikin mukana. Sen etusivulla on Paasion ja Kekkosen kuva.

Näin siis ajattelivat sosialidemokraatit yli kymmenen vuotta sitten. Silloin oli tämä puolue saanut omaan ruumiiseensa pahoja iskuja. TPSL oli perustettu, ja tämä puolue toimi omalaatuisella tavallaan epäpuoluettaan vastaan. Silloin uskalsivat sosialidemokraatit nimittää puoluepetosta sen omalla nimellä: korruptio, ostetut miehet. Mutta nyt he ovat itse olleet muuttamassa puoluelakia ja myöntämässä valtavia korruptiorahoja SMP:stä eronneelle kansanedustajaryhmälle. Toimenpide, jolla on kir-

jaimellisesti sama tarkoitus, hajottaa SMP ja läpiajaa poikkeuslaki.

Sanotaan, että kansan poliittinen muisti kestää vain kaksi viikkoa. En halua aliarvioida Suomen kansaa, mutta kehottaisin ainakin nuoria sosialidemokraattisia puoluemiehiä lukemaan poliittista historiaa ja maamme kohtaloita — se kannattaa — aina viime vuosisadalta asti.

Presidentti on kirjoituksissaan ja kirjoissaan tuonut usein esiin ajatuksen, että poliitikot, jotka haistelevat kansan mielipiteitä ja toimivat sen mukaan, kuin mitä kansa kulloinkin jopa tunteenomaisesti ajattelee, eivät ole realisteja ja että valtiomiehen tulee nähdä kansan pään yli pitemmälle ja toimia järkipäisesti. Nyt minusta kuitenkin tuntuu, että eräät puoluejohtajat tässä maassa ovat menettäneet kokonaan hajuaistinsa, ja se on paha asia (Ed. Friberg: Ed. Vennamo turruttanut!). Ette halua kuulla, jos teillä on hajuaistia, mitä Suomen kansa ajattelee perusoikeuksistaan ja äänioikeudesta (Ed. Honkonen: Se halutaan kuulla, mutta ei ed. Vennamon ajatuksia!).

Puhutaan EEC-paketista. Näin on tänään tehty. Puhutaan eläkepaketista. Puhutaanpa sitten poikkeuslakipaketista eli mitä kukin saa. Presidentti saa jatkoajan. Puoluejohtajat saavat ministeripaikat, ulkomaanmatkat ja vallan käsiinsä. 12 kansanedustajaa saa yhteensä 1 milj. mk vuodessa ja pääsevät talousvastuistaan SMP:n kenttäväelle. Suomen kansa saa vapaa-lipun tämän näytelmän katsomoon. Se näkee, kuinka tempu tehdään eli kuinka kansalta viedään äänioikeus seuraavissa presidentinvaaleissa. Toki oikeus maksaa viulut kansalle jätetään. Kansahan maksaa poliitikkojen puoluetuet, lehdistötuet, eduskunnan palkat, presidentin palkat, valtiavierailujen kulut (Ed. Honkonen: Tullineuvoksen palkat!), ministereiden mustat, pitkät autot, hirtvijahdit. Kansa maksoi myös herra Feiringin kavaltamat, eduskunnasta viedyt rahat.

Kansanedustaja, perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Häikiö syytti perustuslaillisia kansanedustajia terroristeiksi. Kuka oikeastaan terrorisoi Suomen kansaa? Puhemies Sukselainen on vaatinut minulle rangaistusta sopimattomista sanoista. Kuka oikeastaan tekee eduskunnassa sopimattomia tekoja? Minun sanotaan kätke-neen ryhmähuoneen avaimen suojellessani ryhmäni papereita ja arkistoa. Kuka on kätkenyt eduskunnassa totuuden? (Ed. Honkonen: Ed. Vennamo!) Muistamme tsaarivallan ajalta hyök- käykset Suomen perustuslakia vastaan. Olemme

kestäneet ulkoa tulevan uhkan. Kestämmekö si- sältäpäin nakertavat voimat? Suomella on his- toriansa vaiheissa ollut kunniakkaita päiviä, mutta myös häpeän päiviä. Tämä tammikuun 17 päivä on huonon ja väärän menettelyn vuoksi eräs häpeämme päivä. Mutta kaikesta huolimatta uskon vanhaan viisauteen, joka osuvasti sanoo, että tässä elämässä aina pahan pitää kiiruhtaa tekojaan, mutta oikeudella on aikaa odottaa.

Herra puhemies! Ehdotan, että tämä perus- tuslain vastainen ja kansalta äänioikeuden pois- riistävä presidentin poikkeuslaki hylättäisiin, ja jos sitä ei hylätä, että se äänestettäisiin yli vaai- lien.

Ja edelleen, herra puhemies, esittämälläni pe- rusteilla, ja koska käsitykseni mukaan maassa on hallituksen ja Suomen kansan välillä voitta- maton kriisi ja ristiriita ja hallitus selvästi poik- keuslaissa ei nauti Suomen kansan enemmistön luottamusta, esitän hyväksyttäväksi seuraavan epäluottamuslauseen Sorsa—Virolaisen hallituk- selle:

”Koska hallitus on osoittanut poikkeuslakia koskevalla esityksellään normaaliaikana täydel- listä piittaamattomuutta kansan perusoikeuksia kohtaan sekä pääministeri allekirjoittanut täl- laisen muotopuolen esityksen, jossa ratsastetaan perustuslain muodollisilla valtuuksilla, niin eduskunta katsoo, että hallitus rajoittaessaan asiattomasti kansan äänioikeutta ei nauti enää eduskunnan luottamusta.”

Ed. Westerholm: Herra puhemies! Kä- sillä oleva poikkeuslakiesitys presidentti Urho Kekkosen toimikauden pidentämiseksi on nyt tullut ratkaisevaan, kolmanteen käsittelyyn. Kristillinen liitto on puolueena alusta lähtien vastustanut poikkeusmenettelyä tasavallan pre- sidentin vaalia ajatellen.

Kun poikkeuslain kannalla olevat ovat anta- neet ymmärtää, että poikkeuslain vastustajat ha- luavat olla muuttamassa Suomen ulkopoliittista suuntausta, haluan liittomme kantana jyrkästi meidän osaltamme torjua tällaiset väitteet. Liit- tomme on viimeksi puoluevaltuuskunnan ko- kouksessa antamassaan julkilausumassa lausunut pitäytyvänsä ulkopoliitikassa nimenomaan Paa- sikiven-Kekkosen linjalle.

Sen lisäksi on todettava, että ulkoministeri Karjalainen on lehtitietojen perusteella perus- tuslakivaliokunnassa lausunut, etteivät mitkään ulkopoliittiset syyt ole olleet vaikuttamassa ko- lakiesityksen antamiseen. Kuten jo aikaisem-

missa puheenvuoroissa olemme ryhmämme taholta jo todenneet, tärkein syy lakiesityksen antamiseen on löydettävissä sisäpolitiikan alueelta.

Kristillinen liitto vastustaa jyrkästi kansalaisten äänioikeuden riistämistä puhtaasti sisäpoliittisista syistä, kun samanaikaisesti ei ole voitu todistaa poikkeuksellisten olosuhteiden olemassaoloa perustana poikkeusmenettelylle.

Lakiesityksen perustelut ovat olleet varsin niukat, ja niissä on lähinnä viitattu siihen, että maan etu vaatii tällaista ratkaisua. Tällä on kai tarkoitettu lähinnä sitä, että poikkeuslain säätämällä avattaisiin superpaketin umpisolmu. Tähän pakettiinhan on epävirallisten tietojen mukaan kytketty useita suuria sisäpoliittisia ratkaisuja. Tällaisia nippuja on viime aikoina pyritty tekemään, ja tällä tavalla on koetettu ratkaista varsin tärkeitä ja keskeisiä asioita, jotka eivät suinkaan aina ole olleet maan edun mukaisia.

Poikkeuslakia olemme vastustaneet nimenomaan sen tähden, että se on voimassa olevan valtiosääntömme hengen vastainen, ja siksi — kuten jo edellä mainitsin — että se kaventaa kansalaisten oikeutta vapaissa, salaisissa vaaleissa käyttää äänioikeuttaan. Vaikka vaalin tulos onkin ilmeisesti selvä, kansalaisten enemmistö maassamme edelleenkin haluaa saada vapaissa vaaleissa käyttää äänioikeuttaan.

Kristillinen liitto ei ole ottanut virallisesti kantaa henkilökysymykseen ja torjuu edelleenkin kaikki vihjailut, jotka tässä suhteessa on saatettu julkisuuteen. Meille on erittäin tärkeää, että maamme perustuslakeja ja niiden henkeä kunnioitetaan ja että siis voimassa olevia lakejamme myös noudatetaan.

Herra puhemies! Ehdotan, että lakiesitys hyldättäisiin sekä että lakiesitys jätettäisiin lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin (Ed. Procopé: Siis kansanedustaja kannattaa!), mikä on perustuslain mukainen normaali järjestys. Sen vuoksi vastustan lakiesityksen julistamista kiireelliseksi, ja tässä mielessä kannatan ed. V. Vennamo.

Pääministeri S o r s a: Herra puhemies! Hallitusmuodon 2 §:n mukaan valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville koontunut eduskunta. Pidettäessään esitetyllä tavalla tasavallan presidentin toimikautta neljällä vuodella eduskunta käyttää valtaoikeuksiaan perustuslain hengen ja kirjaimen mukaisesti.

Hallituksen esitystä nyt päätettävänä olevassa asiassa voidaankin arvostella vain poliittisin perustein. Näinhän tosiasiaa on käynytkin. Aluksi pääasiallisesti laillisuusverukkein tehdyt hyökkäykset ovat nyt kääntyneet täysin avoimesti tasavallan presidentin henkilöä sekä noudatettua sisä- ja ulkopoliittikkaa vastaan. Eduskunnassa kuitenkin vallitsee suuri yksimielisyys nyt käsiteltävänä olevassa asiassa, niin suuri, että sellainen on löydettävissä vain aniharvoissa tapauksissa. On maalle hyvä, että on näin. Käynnissä olevan kiihotuksen keskellä on tärkeitä eduskunnan valtaenemmistöllään osoittaa, että Suomen ulkopoliittinen linja on kansan suuren enemmistön tukema, vakaa ja muuttumaton (Ed. Rainio: Ei siitä ole kysymys!).

Samalla kun tätä keskustelua käydään, ovat myös käynnistyneet hallitusten väliset keskustelut, joiden tarkoituksena on luoda uudet perusteet Euroopan poliittisen ja taloudellisen tulevaisuuden muovaamiselle. Tässä samassa salissa muutaman päivän kuluttua Euroopan parlamentaarikot tuovat panoksensa tähän prosessiin.

Nyt tehtävä päätös osoittaa Suomen ulkopoliittisen linjan pysyvyyden nopeasti muuttuvassa tilanteessa. Jos politikoitsijalla ei ole halua tai kykyä tämän tosiseikan painoa tajuta, hänen taipumuksillaan olisi parempi asianomaisen itsensä ja yhteisen edun kannalta harrastella jotakin muuta kuin vastuullista valtiollista toimintaa (Eduskunnasta: Suomen kansan asia on päättää!).

Lain käsittelyn aikana on käynyt täysin selväksi, että vastustuksen tarkoitus ei ole ollut suinkaan sen paremmin huoli valtiosääntöoikeudellisista näkökohdista kuin valtiollisesta tulevaisuudestamme (Ed. Junnila: Millä oikeudella herra pääministeri katsoo tuon voivansa sanoa? — Eduskunnasta: Hän tietää vähän enemmän!). — Muun muassa niiden kokouksesta tehtävien johtopäätösten perusteella, joka tässä äskettäin pidettiin ja johon ed. Junnila osallistui (Ed. Junnila: Oliko pääministeri kuuntelemassa siellä?). — Tällöin herääkin kysymys, mihin siis todella on pyritty. Mutta sekin on käynyt riittävän selväksi (Ed. Procopé: Ja miksi?). Tarkoituksena on ollut saada virikkeen äärioikeistolaisen ryhmittymän operaatioille, joka keskuudessamme on erilaisin valheverhoin esiintynyt (Eduskunnasta: Oikein!). Nyt nuo verhot on katsottu voitavan heittää syrjään ja muodostaa julkinen liittoutuma. Olen kuitenkin täysin vakuuttunut siitä, herra puhe-

mies, että Suomen kansa on vapaissa salaisissa vaaleissa tuomitseva tämän sisäpoliittisesti taantumuksellisen, ulkopoliittisesti epäilyttävän liittoutuman sekä kieltävä siltä tukensa (Ed. Junnila: Mutta niitähän ei sallita, vapaita vaaleja!).

Ed. V. Venamo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Herra pääministeri käytti nyt tässä asiassa ensimmäisen puheenvuoron (Ed. Procopé: Ensimmäisen!), joka oli kyllä hämmästyttävä. Ensin herra pääministeri vetosi Suomen hallitusmuodon 2 §:ään, joka kuuluu näin: "Valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta." Nyt pääministeri tulkitsee uudella tavalla tätä hallitusmuodon pykälää, että eduskunta voi ottaa itsellensä kansan valtuudet. Se ei voi olla oikein. Jos näin on, niin eduskunta voi tehdä lain vaikkapa, että se istuu iankaiken, niin kauan kuin kukin kansanedustaja elää, voi tehdä mitä tahansa. Ei edusmies saa ottaa itsellensä kansan luovuttamattomia perusoikeuksia, ääni-oikeutta, josta tässä on kysymys.

Pääministeri puhui ulkopoliittikan pysyvyydestä. Onko se pysyvyyttä, jos ulkopoliittikka sidotaan vain yhteen henkilöön, joka ei voi loputtomasti elää? Kyllä ulkopoliittikan täytyy perustua Suomen kansaan, ja että Suomen kansa valitsee presidentin, silloin on pysyvyys selvä. Nyt on ulkopoliittikka kytketty yhteen henkilöön, ja pääministeri valitsee Suomen kansan puolesta presidentin. Se on liian kapea pohja.

Ed. Kortesalmi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pääministeri Sorsan puheenvuoron johdosta on todella tarve käyttää vastauspuheenvuoro.

Herra pääministeri puhui mm. käynnissä olevasta kiihotuksesta. Kun täällä lujasti on puolustettu kansan äänioikeutta ja perustuslakeja, vastustettu ja arvosteltu lujasti maamme sisäpoliittista rappiota ja rappeutuneita johtajia, niin tämäkö muka on kiihotusta. Herra pääministerin väitteet tältä osin ovat, ikävä kyllä, ala-arvoisia.

Ala-arvoisesti herra pääministeri puhuu täällä myös äärioikeistosta ja pyrkii selvästi ulkopoliittisin valheasein lyömään perustuslaillisia kansanedustajia, jotka puolustavat kansan äänioikeutta. Minä ihmettelen, että sosialidemokraattinen poliitikko ottaa ja turvautuu näin halpa-arvoisiin aseisiin, provokaatioaseisiin, kun sosialidemokraattisella puolueella pitäisi tulla omia kokemuksia siitä, kun sitä kahdeksan

vuoden ajan tässä maassa epäoikeudenmukaisesti sorrettiin ja lyötiin ja potkittiin perusteettomilla ulkopoliittisilla väitteillä.

Ed. Junnila: Herra puhemies! Totean aluksi, että poikkeuslain käsittely täällä eduskunnassa näyttää johtavan myös poikkeuksellisiin menettelyihin eduskunnan työjärjestyksessä. Tähän asti on ollut itsestään selvä, aina noudatettu käytäntö se, että lakiesityksen käsittelyssä käydyssä yleiskeskustelussa ensimmäisen puheenvuoron saa se, joka on sitä ensimmäiseksi pyytänyt. Tällä kertaa ensimmäiseksi puheenvuoroa pyytänyt on saanut sen yhdenneksitoista. Tämä on tietysti ylen vähäinen oikeuden loukkaus verrattuna siihen oikeuden loukkaukseen, mitä tämä lakiesitys sisällensä pitää, mutta onpahan aihetta sekin tässä noteerata.

Ed. Paasio ja sen jälkeen pääministeri Sorsa ovat koskettelleet Messuhallissa viime sunnuntaina pidettyä puhetilaisuutta tavalla, joka pakottaa minunkin sitä käsittelemään. Tuollainen tilaisuus todella järjestettiin ja siellä oli puhujina eräiden muiden ohella poikkeuslakia vastustavia kansanedustajia. Tuo tilaisuus sai aivan yllättävän yleisömenestyksen. Se osoitti, että kansa seuraa tätä poikkeuslain käsittelyä paljon valppaammin kuin poliitikot täällä eduskunnassa tai valtioneuvoston linnassa ovat aavistaneetkaan. Se vahvisti osaltaan sitä muutenkin syntymässä olevaa kuvaa, että tämän kansan hiljainen enemmistö, silent majority, on niiden takana, jotka vastustavat tätä poikkeuslakia (Eduskunnasta: Hyvä!).

Tästä havainnostako vai mistä johtuu, että ensin on lehdistössä, ei aivan kautta linjan mutta erittäin yleisesti, pyritty antamaan tuosta tilaisuudesta vääristelty ja valheellinen kuva. Ensinnäkin on tilaisuuden yleisömäärä esitetty olennaisesti pienemmäksi kuin se oli. Edelleen on väitetty, että tuon tilaisuuden kuulijakunta koostui lähinnä 50—60-vuotiaista, pääasiallisesti ruotsia puhuvista, krimiturkkiin ja minkihattuun pukeutuneista naishenkilöistä. Tämä on tietysti pelkkää hölynpölyä. Mutta ennen kaikkea on vääristelty tuossa tilaisuudessa esiintyneitten kansanedustajien puheita ja näiden puheitten tarkoitusta. On puhuttu "villitsijöitten vastuuttomista puheista", "äärioikeistolaisen kansanliikkeen herättelemisestä", "folk-rörelsehysteri som förskräcker". Ja nyt on sitten ensin ed. Paasio yhtynyt tähän vääristelyyn antamalla ymmärtää, että tuo tilaisuus oli valitettava näytös poliittisesta kiihkomielisyydestä, ja

herra pääministeri on pitänyt tuota tilaisuutta äärioikeistolaisen kansanliikkeen starttitilaisuutena.

Minun on tämän vuoksi torjuttava tällaiset käsitykset. Teen sen omalta osaltani siten, että luen sen puheenvuoron — se ei ole kovin pitkä — jonka tuossa tilaisuudessa käytin. Haluan lukea sen paperista, jotta se tulisi sisällöltään tänne eduskunnan pöytäkirjoihin varmasti sellaisena kuin se tilaisuudessa pidettiin. Näin se kuului:

”Jos aloittaisin puheenvuoroni sanomalla, että maassamme on parhaillaan tapahtumassa vallankaappaus laillisuuden varjolla, useimpien kuulijoiden ensimmäinen vaikutelma olisi luultavasti, että tuohan on demagogista ylisanojen käyttöä,” (Vasemmalta: Niin kuin onkin!) ”asiatonta liioittelua, eihän nyt sentään siitä ole kysymys. Mutta pelottavinta tässä tilanteessa on, että juuri tästä tosiasiallisesti on kuin onkin kysymys. Sillä eduskunnan käsiteltävänä oleva poikkeuslaki nykyisen presidentin toimikauden jatkamisesta merkitsee juuri osittaista vallankaappausta.

Saanen perusteluksi jälleen tämänkin kuulijakunnan edessä, niin kuin olen viime päivinä jo monessa eri yhteydessä joutunut tekemään, palauttaa mieleen eräitä yksinkertaisia tosiasioita Suomen hallitusmuodosta. Hallitusmuodon 2 §:n mukaan valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville koontunut eduskunta. Suomen kansa käyttää tätä hallitusmuodon mukaan sille kuuluvaa valtiovaltaa käytännössä siten, että se ensinnäkin eduskuntavaaleissa valitsee 200 kansanedustajaa hoitamaan puolestaan lähinnä sitä puolta valtiovallasta, joka kuuluu ns. lainsäädäntövalan piiriin. Mutta kansan vaalioikeus ja siihen sisältyvä vallankäyttö ei rajoitu hallitusmuotomme mukaan vain tähän. Suomen kansa valitsee tämän lisäksi ns. toimeenpanovallan ylimäksi käyttäjäksi hallitusmuodon 23 §:n mukaisesti tasavallan presidentin aina kuudeksi vuodeksi kerrallaan syntyperäisten Suomen kansalaisten joukosta. Tämä äänioikeus presidentinvaaleissa on tietysti aivan yhtä tärkeä valtiollinen perusoikeus kuin äänioikeus eduskuntavaaleissakin.

On syytä erityisesti tähdentää, että tasavallan presidentin valinta ei siis hallitusmuotomme mukaan ole kansan valitseman eduskunnan asia, vaan kuuluu kansan itsensä valtiollisiin perusoikeuksiin. Näitä perusoikeuksia, oikeutta

äänestää eduskuntavaaleissa ja oikeutta äänestää tasavallan presidentin vaaleissa, on tätä nykyä oikeutettu käyttämään noin 3 300 000 valtiollisissa vaaleissa äänioikeutettua Suomen kansalaista. He valitsevat siis eduskuntavaaleissa 200 kansanedustajaa ja tasavallan presidentin vaaleissa puolestaan 300 valitsijamiestä, jotka toimittavat käytännössä tasavallan presidentin valinnan.

Jos eduskunta nyt kuitenkin hyväksyy siellä parhaillaan käsiteltävänä olevan esityksen presidentin valitsemiseksi poikkeuslailla, se merkitsee, että suunnilleen 200 poliitikkoa, nimittäin ensinnäkin tasavallan presidentti, jonka suostumuksetta tällaista lakiesitystä ei ole voitu antaa, edelleen esityksen antaneen Sorsan hallituksen ministerit ja viime kädessä ne kansanedustajat, jotka aikovat äänestää tämän lain puolesta, riistävät noilta 3 300 000 Suomen kansalaiselta omiin käsiinsä näille kuuluvan oikeuden osallistua tasavallan presidentin valintaan. Tämä perusoikeuden riisto ei tapahdu laittomasti, jos tarvittava 5/6 kansanedustajista poikkeuslain hyväksyy. Mutta vaikka tuo perusoikeuden anastaminen siis tapahtuukin muodollisesti laillisessa järjestyksessä, se tapahtuu mitä ilmeisimmin hallitusmuodon hengen ja tarkoituksen vastaisesti eikä muuta miksiäkään sitä tosiasiaa, että parisataa poliitikkoa on parhaillaan anastamassa itselleen 3 300 000 Suomen kansalaiselle kuuluvan valtiollisen perusoikeuden.

Tässä mielessä meillä on juuri tapahtumassa, niin kuin alussa sanoin, osittainen vallankaappaus laillisuuden varjolla. Sanon osittainen, koska kansalaisten perusoikeus kansanedustajien valintaan jää tässä yhteydessä koskemattomaksi. Mutta syytä on todeta, että aivan samalla tavalla muodollisesti laillisessa järjestyksessä kuin nyt säädetään poikkeuslaki tasavallan presidentin valitsemiseksi, voitaisiin säätää laki, jolla nykyinen eduskunta voisi pidentää nelivuotisen toimikautensa vaikka kymmeneksi vuodeksi. Silloin mitätöityisi myös toinen kansalaisten olennaisista valtiollisista perusoikeuksista, nimittäin oikeus olla mukana valitsemassa eduskuntaa.

Me täällä olevat kansanedustajat emme voi olla mukana tällaista oikeuden riistoa suorittamassa. Olemme sitä mieltä, että kansanedustajan eräs keskeinen velvollisuus on puolustaa eikä suinkaan anastaa itselleen niiden kansalaisten perusoikeuksia, jotka hänet ovat edusmieheksään valtiopäiville lähettäneet.

Poikkeuslakia puolustetaan ensinnäkin vetoamalla eräisiin aikaisempiin ennakkotapauksiin. Onkin totta, että presidentin valinta on eräitä kertoja aikaisemminkin suoritettu poikkeuslailla. Mutta niihin vetoaminen nyt ratkaisuvaiheessa olevan poikkeuslain puolustamiseksi on aivan asiatonta, koska olosuhteet silloin ovat olleet todella niin poikkeukselliset, että vaaleja ei ole voitu järjestää. Mannerheimin presidentiksi asettaminen eduskunnan toimesta syyskuun 1944 on tyypillinen esimerkki tästä. Maassa riehui silloin sota, kansa eli kirjaimellisesti kuoleman hädässä eikä normaaleja vaaleja voitu ajatellakaan. Nyt sen sijaan ei mikään estä normaalien vaalien toimittamista.

Niin ikään puolustellaan nyt suunniteltua kansalaisten erään keskeisen valtiollisen perusoikeuden riistoa väittämällä, että näin turvataan maallemme taloudellisesti elintärkeän EEC-vapaakauppasopimuksen aikaansaaminen. Tämä vapaakauppasopimus onkin meille aivan elintärkeä, sitä ei ainakaan minulle tarvitse kenenkään ryhtyä todistelemaan. Mutta niin elintärkeä kuin se onkin, ainakin yhtä elintärkeää on toisaalta niiden valtiollisten perusoikeuksien säilyttäminen, jotka perustuslait Suomen kansalaisille takaavat. Näillä asioilla ei voi lähteä tekemään kauppaa keskenään.

Sitä paitsi ei ole ainakaan tähän asti esitetty minkäänlaisia todella pitäviä ja päteviä todisteita siitä, että juuri poikkeuslain hyväksyminen olisi EEC-vapaakauppasopimuksen aikaansaamisen toisaalta välttämätön ja toisaalta riittävä edellytys. Kaikenlaisia epämääräisiä arviointoja on tässä suhteessa kyllä esitetty, mutta ei kovia ja konkreettisia tosiasioita.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnassa poikkeuslain käsittelyn yhteydessä viime perjantaina kuultiin ulkoministeri Karjalaista samoin kuin hallituksen ulkoasiainvaliokunnan jäsentä, puolustusministeri Gestriniä, koska haluttiin saada selville, olisiko ehkä ulkopoliitiikan alalla osoitettavissa jotakin sellaista vakavaa poikkeuksellista syytä, joka tekisi presidentti Kekkonen toimikauden jatkamisen nimenomaan poikkeuslailla välttämättömäksi. Mitään tällaista syytä, ei edes syyn häivää, näillä ministereillä ei ollut esitettäväänään. Se, mikä kävi näiden kahden perustuslakivaliokunnassa kuullun ministerin lausunnoista ilmi, oli se, että ainoa todellinen syy poikkeuslakiesityksen antamiseen on loppujen lopuksi ollut vain se, että tasavallan presidentti on kerran tullut sanoneeksi, että hän ei halua asettua ehdokkaaksi normaaleissa presi-

dentinvaleissa. Jotta presidentti ei joutuisi peruuttamaan tätä lausumaansa, sitä varten on nyt ryhdytty ajamaan lävitse tätä poikkeuslakia. Mutta se on sentään aivan liian kevyt peruste sille, että Suomen kansalaisilta tällöin riistetään hallitusmuodon 23 §:ssä heille taattu oikeus osallistua yleisillä, yhtäläisillä ja salaisilla vaaleilla tasavallan presidentin valintaan.

Näinä lisääntyvän väkivallan aikoina maassamme suunnitellaan parhaillaan myös suursuuntaista poliittista ryöstöä. Kansalaisten on juuri nyt oltava valppaina ja pidettävä silmällä erityisesti sitä, että heidän valitsemansa kansanedustajat eivät pääse riistämään itselleen sitä presidentin valintaoikeutta, joka hallitusmuodossa on vahvistettu Suomen kansalaisille. Tämän tilaisuuden yllättävä yleisö määrä osoittaa, että kansa todella onkin valppaana ja hereillä. Sanoisin lopuksi kaikille: Puolustakaa äänioikeuttanne! Se on kuitenkin se keino, jolla tavallinen kansalainen voi tehokkaimmin valtion asioihin vaikuttaa."

Tässä oli siis eräs näistä Messuhallin tilaisuuden puheista, ja muut olivat samansävyisiä. Mitä kansanliikehysteriaa, mitä äärioikeistolaisen joukkoliikkeen nostatteleminen tämä sitten muka on? Omasta puolestani olen sitä mieltä, että oma puheenvuoroni oli pääosaltaan kuivahkoa asiatytyä loppukappaletta ehkä lukuunottamatta. Mutta jos tuossa loppukappaleessa kehoitettiin kansalaisia puolustamaan äänioikeutta, jotta kansanedustajat eivät voi sitä heiltä tässä yhteydessä riistää, niin mitä äärioikeistolaista kansanliikkeen nostatteleminen tämä sitten on olevinaan. Yleisiä, yhtäläisiä ja salaisia vaaleja, kansan äänioikeutta, ovat ajaneet vasemmistopuolueet, erityisesti sosialidemokraattinen puolue. Miksi tämän saavutetun yleisen, yhtäläisen ja salaisen äänioikeuden puolustaminen nyt muka olisi äärioikeistolaista kansanliikettä, herra pääministeri ja ed. Paasio?

Eräitä näkökohtia on vielä aihetta lyhyesti kosketella. Niin kuin tuossa Messuhallin puheessakin totesin, monet niistä kansanedustajista, jotka aikovat äänestää tämän poikkeuslain hyväksymisen puolesta, tekevät sen siitä syystä, että he katsovat, että presidentin jatkoajan varmistaminen nimenomaan poikkeuslailla antaa takeet siitä, että Suomelle elintärkeä EEC-vapaakauppasopimus saadaan viivyttelemättä solmituksi. Tämä on erittäin tärkeä näkökohta, mutta minun on silti jatkuvasti mahdotonta yhtyä siihen. Tällainen todistelu ei ole pitävä ja pätevä.

EEC-vapaakauppasopimus on ollut valmiiksi neuvoteltuna viime heinäkuusta lähtien. Sen allekirjoittaminen on viivästynyt jo puolella vuodella, ja tämä viivästyminen on aivan ilmeisesti aiheutunut siitä, että juuri tasavallan presidentti on ollut sitä mieltä, että aika sopimuksen allekirjoittamiselle ei ole kypsä. Presidentin uudenvuoden puheesta niin ikään kuultiin, että EEC-sopimuksen allekirjoittaminen näyttää lykääntyvän yhä edelleen. Tämä erinomaisen valitettava viivästyminen on aiheuttanut maallemme jo suurta taloudellista haittaa, mutta se on — tätä on erityisesti tähdennettävä — aiheuttanut myös meidän poliittisen asemamme heikentymisen. Kansanedustajien on syytä lukea se, mitä maailman sanomalehdistön sellaiset arvolehdet kuin englantilaiset Times ja Economist, ranskalainen Le Monde, amerikkalainen New York Times ja sveitsiläinen Neue Zürcher Zeitung ovat viime aikoina näistä asioista kirjoittaneet. Suomen kuva riippumattomuuttaan menettäneenä, finlandisoituneena maana on tullut noista arvovaltaisista lehtikirjoituksista valitettavalla tavalla näkyviin. Aivan viime viikkojen aikana tätä kuvaa on vielä synkentänyt tämä onneton poikkeuslakiasia.

Sanoisin niille kansanedustajille, jotka aikovat äänestää tämän poikkeuslain puolesta nimenomaan tähän EEC-sopimuksen jouduttamisen näkökohtaan vedoten, että kun tämä laki nyt ilmeisesti tämän päivän istunnossa tulee hyväksytyksi, teidän on sen jälkeen velvollisuus vaatia poikkeuslailla valitsemaltanne presidentiltä, että hän ainakin nyt viipymättä esittää tämän sopimuksen allekirjoitettavaksi ja eduskunnan ratifioitavaksi. Viivytyks on anteeksiantamatonta. Tämä sopimus on allekirjoitettava ennen kuin se aikaraja ylitetään, jolloin me taas menettämme ne ylimääräiset tullietuudet, jotka entiset EFTA-kumppanimme Englanti ja Tanska ovat meille antaneet. Tämä merkitsee sitä, että EEC-sopimus on allekirjoitettava tämän tammiukuun aikana. Voitte olla varmoja, että me poikkeuslakia vastustavat kansanedustajat tuemme teitä voimakkaasti tässä presidentille osoitettavassa vaatimuksessa.

Tämä EEC-lakiasia ei ole ainoa seikka, jolla tätä poikkeuslakia perustellaan. Oikeusministeri Louekoski esitti täällä viime sunnuntaina tästä asiasta käydyssä keskustelussa myös sisäpoliittisen perustelun tälle laille. Hän lausui näin: ”Myös sisäpoliittisen tilanteen kannalta presidentti Kekkonen toimikaudesta tehtävä päätös on merkityksellinen. Jos edessä olevia vaikeita

sisäpoliittisia kysymyksiä jouduttaisiin ratkaistamaan kesken ehkä ankarankin vaalitaistelun, saattaisi se hämmentää kansalaisten vahingoksi varsin suurten ongelmien rasittamaa, osin rikinäistäkin tilannetta.” Nuori ministeri Louekoski paljastaa tällä lausumalla poliittisen ja nimenomaan parlamentaarisen kokemuksen puutteensa. Asia on nimittäin niin, että sellaisessa parlamentaarisessa demokratiassa, jollainen tämä Suomi onneksi vielä on, asioitten meenoon kuuluu, että myös kansa, alkuvalitsijat, saa säännöllisin väliajoin toistuvissa vaaleissa sanoa sanottavansa politiikan menosta. Tämän kansan itsensä puheenvuoron täytyy kulkea kaikkien muitten näkökohtien ja muitten ongelmien ratkaisemisen edellä. Jos se rikkoo joitakin nuorten socialististen byrokraattien suunnitelmia ja ympyröitä, rikkokoon kernaasti. Tällaista ei ehkä ymmärrä ministeri, joka ei koskaan ole ollut eduskunnan jäsenenä, mutta se pitäisi sentään ymmärtää kansanedustajien, jotka ovat tässä talossa juuri kansan vaaleissa ilmaiseman tahdon ansiosta.

Keskustapuolueen, toisen päähallituspuolueen, pää-äänenkannattajassa Suomenmaassa esitettiin eilen uusi, tai ei uusi, mutta ei kovin yleisesti vielä tähän mennessä viljelty perustelu. Siinä nimittäin joku itseään viisaana pitävä selvänäkijä kirjoitti hyvin näkyvästi lavastetussa artikkelissa, että ei tarvita selvänäkijänkään lahjoja, jotta voi nähdä sen, että jos poikkeuslaki nyt tulee hylätyksi, se johtaa maan vaikeaan ulkopoliittiseen kriisiin. Jälleen siis tätä ikivanhaa, ala-arvoista ulkopoliittikalla pelottelua, jota keskustapuolue on harrastanut erityisesti aina presidentinvaalien alla. Eivätkö nämä tähän argumenttiin turvautuvat tajua edes sitä, miten ristiriitaisia heidän todistelunsa on? Ensinnä todistellaan vuosikausia, miten erinomaisesti ulkopoliittikka on hoidettu presidentti Kekkonen johdolla ja miten maan ulkopoliittinen asema on vahvistumistaan vahvistunut. Mutta kun presidentinvaalit lähestyvät, sitten todistellaan yhtä innokkaasti, että maan ulkopoliittinen asema onkin niin heikko, ettei se mitenkään kestä normaaleja presidentinvaaleja.

Perustelut tämän lain tueksi ovat kaiken kaikkiaan niin kevyitä, että niitä ei voida ottaa vakavalta kannalta. Kun tämä laki samalla riistää, niin kuin olen moneen kertaan tähdenntänyt, kansalaisilta niille hallitusmuodossa taatun keskeisen valtiollisen perusoikeuden, tällaista lakia on mahdotonta hyväksyä.

Ed. Lattula: Kunnioitettava herra puemies! Tämän rakennuksen, kansaneduskuntamme, edustalla on kaksi kokovartalokuvaa esittävää veistosta, presidenttien K. J. Ståhlbergin ja P. E. Svinhufvudin patsaat. Ståhlberg oli valtiösääntömme luoja. Hänen presidenttikautensa sisäiset ristiriidat ovat väistyneet seesteisen kokonaiskuvan tieltä, ja hänet tunnustetaan tällä hetkellä yli puoluerajojen suureksi suomalaiseksi valtiomieheksi. Samaten on käynyt Svinhufvudin kohdalla. "Maata on lailla rakennettava", tätä presidentti Svinhufvud alinomaan tähdensi. Se oli tämän järkkymättömän perustuslakitaistelijan tunnuslause, "Maata on lailla rakennettava".

Palauttaakamme itsekukin mieleemme tänäkin vakavana päivänä näiden kahden entisen presidenttimme elämäntyö. Kysymys perustuslaeista ja niiden noudattamisesta on viime viikkoina ja päivinä ollut ja juuri tällä hetkellä on elävää todellisuutta.

En suinkaan kiellä sitä, etteikö esillä olevaa poikkeuslakiesitystä presidentti Kekkonen toimikauden jatkamiseksi muodollisesti hoidetaisi perustuslakiemme säätämässä järjestyksessä. Jos 5/6:n enemmistö asettuu esityksen taakse, on se saanut eduskunnan hyväksymisen. Jollei taas kiireellisyysjärjestyksen vaatimaa mainittua enemmistöä syntyisi, siitä ilmeisesti luovuttaisiin. Kysymys on kuitenkin koko ajan enemmänkin ollut tässä asiassa perustuslaillisuuden hengestä kuin sinänsä tärkeästä ja välttämättömästä perustuslakiemme kirjaimellisesta noudattamisesta.

Me poikkeusmenettelyn vastustajat lähdimme alun perin siitä, että täytyy olla olemassa jokin erittäin vakava ja hyvin perusteltu syy, joka oikeuttaisi jälleen poikkeuksen hyväksymiseen. Tätä me yksityiset kansanedustajat olemme jatkuvasti kyselleet omien puolueryhmiemme johtomiehiltä, mutta vastauksena on ollut epämääräinen selittely maan ja kansan edusta. Sellaisen vaikutelman kaikista käydystä keskusteluista on saanut, että monet poikkeusmenettelyä kannattavat kansanedustajat ilman riittävää perustietoa asioiden yhteyksistä ovat ikään kuin pelkän poliittisen vaistonsa perusteella, sormenpääntuntemalla, tehneet henkilökohtaisen ratkaisunsa. Juuri maan edun kannalta on mitä toivottavinta, ettei tämä vaistomainen kannanmääritys joskus tulevaisuudessa osoittaudu heille harhauskaksi ilmaan, liian hyväuskoiseksi ajatteluksi. Hyvää ja arvostettua ryhmäveljeäni kansanedustaja Kul-

lervo Rainiota nimitettiin jo ennen hänen kansanedustajaksituloaan poliittiseksi auguuriiksi. Kysyn vain, eivätkö juuri poikkeuslain kannattajat asetu auguurin asemaan vaistotakseen ja ennakoidakseen tulevaa tilannetta. Vielä on aikaa tehdä tänään kysymyksiä. Tämän päivän jälkeen nousevat muut kysymykset tässä salissa poliittista elämän menoamme hallitseviksi kysymyksiksi.

Käännyinkin sen vuoksi hallituksen jäsenten puoleen tiedustelemalla heiltä, erityisesti ulkoministeri Ahti Karjalaiselta, joka ainakin julkisuudessa on esiintynyt poikkeusmenettelyn isänä: Mistä poikkeusmenettelyssä on kysymys? Miksi Suomen kansalle, kaikille äänioikeutetuille kansalaisille ei ole rehellisesti ja vakuuttavalla tavalla selvitetty tähän poikkeukselliseen menettelyyn johtaneita syitä? Ehkä herra ministeri Karjalaisella vaativan asemansa perusteella pitäisi olla tieto myös siitä, kuka on tunnetun näiden tapahtumien ketjuun varsin kiinteästi liittyvän uutisvuodon takana. Muistutan siitä, että tätä uutisvuotoa on presidentti Kekkonen pahelksunut. Tutkittuani Dagens Nyheterille toimitettua uutista en puolestani kylläkään löytänyt siitä yhtäkään sellaista kohtaa, joka kehottaisi meitä luopumaan normaalista valintamenettelystä.

Täällä on yksityisiä kansanedustajia, poikkeuslain vastustajia syytetty jarrutuksesta ja ties mistä. Kieltämättä olisi mitä toivottavinta, yhtyen siihen, mitä ed. Paasio täällä puheessaan sanoi, että tässä salissa voitaisiin asioita käsitellä rauhallisessa ja asiallisessa ja arvokkaassa ilmapiirissä, jottei minkäänlaiseen poikkeusmenettelyyn itse asioiden käsittelyssä tarvitsisi ryhtyä.

Jos täällä onkin eräiden edustajien taholta turvauduttu tämän asian pitkittämiseen, on se mielestäni pientä ja vaatimatonta siihen verrattuna, että koko kansaa ja koko maata koskeva laajakantoinen ratkaisu tehdään valitsijoiden ääntä, kansan ääntä, viime kädessä kuulematta. Valitsijoilta riistetään valioikeus. Tämähän on asian ydin, jonka sentään useimmat avarasti näkevät kansanedustajat täällä myöntänevät.

Toivon hartaasti, että tämän poikkeuslakimenettelyn viime vaiheet olisivat meille kaikille opetuksiksi siinä mielessä, että tulevaisuudessa voisimme välttää tämän laatuisten poikkeusesitysten käsittelyn. Jos näet kävisi niin, että ilman riittäviä perusteluja milloin tämän, milloin tuon asian läpi viemiseksi vaaditaan eduskunnalta poikkeuslain hyväksymistä,

ei enää yksityisen kansanedustajan, viime kädessä koko eduskunnan, arvovallasta voitaisi puhua. Jo nyt tämä arvovalta on saanut pahan kolauksen. Kansanedustajan itsenäisestä harkintavallasta on nyt kysymys. Mutta viime kädessä on kuitenkin kysymys kansalaismielipiteen vapaudesta. Vapaus on väkevä voima, kunhan se vain oikein sekä vaistonvaraisesti että myös käytännössä tajutaan.

Vetoan omasta puolestani kaikkien ratkaisuun osallistuvien edustajavereitteni vastuuntuntoon, harkintaan ja myöskin suomalaisen mielenlaatuun.

Ed. Rainio: Herra puhemies! Aikomukseni oli puuttua tässä enää vain muutamaan kohtaan, joilla on keskeinen merkitys, kun tehdään tässä kolmannessa käsittelyssä lopullinen päätös tämän poikkeuslain hyväksymisestä ja hylkäämisestä ja sen jälkeen sen kiireelliseksi julistamisesta.

Kun kuitenkin herra pääministeri täällä käytti lyhyen puheenvuoron, minun on ensiksikin tuon puheenvuoron johdosta painokkaasti huomautettava, että poikkeuslain vastustamisen kytkeminen jollakin tavalla ulkopoliittiseen linjaan ja perustuslain puolustajien häikäilemätön leimaaminen ulkopoliittisen epäilyttävyyden poltinmerkillä on jyrkästi torjuttava. Se on häpeällistä, ja herra pääministerin puheenvuorossa käytettynä se on myös huolestuttava osoitus asiaperusteitten puutteesta (Ed. Korteesalmi: K-linjan rappio jatkuu!).

Kun täällä herra pääministeri katsoi sopivaksi puuttua viime sunnuntaina B-Messuhallissa pidettyyn puhetilaisuuteen, niin — varsinkin kun tiedotusvälineissä tämä asia on selostettu mielestäni varsin puutteellisesti, virheellisesti ja väärinkäsityksiä aiheuttavasti — on paikallaan, että omasta puheestani luen pari kohtaa. Tiedän, että täällä kärsimättömästi odotetaan tämän käsittelyn päättymistä, ja sen vuoksi en lue tätä kokonaan; mutta se on tehtävissä, minulla on se tässä kokonaan, jos niin halutaan. Otan puheesta esiin kaksi kohtaa — ensimmäisen, joka koskee suhtautumista tohtori Kekkosen persoonaan tuossa tilaisuudessa, ja toisen, jossa puhuttiin kansalaisliikkeestä (Välihuutoja: Lukekoon kokonaan vain!). — Koska poikkeuslain puolustajat täällä eivät pyydä sitä lukemaan kokonaan, niin minä en tässä nyt ryhdy siihen.

Näin kuului ensimmäinen osa, alku puheestani:

”En puutu enää eduskunnassa poikkeuslaista käytyyn henkien taisteluun. Erästä seikkaa on syytä aivan erikoisesti vielä korostaa, vaikka se on tullut esiin useissa puheenvuoroissa. Poikkeuslain vastustaminen ei merkitse automaattisesti tohtori Kekkosen vastustamista. Meidän järjestelmämme mukaan hänet voitaisiin valita myös valitsijamiesvaaleissa ilman että hänen tarvitsisi asettua ehdokkaaksi. Kysymys tulevan tasavallan presidentin persoonasta on siten täysin Suomen kansan asia.”

Puheeni loppuosassa, johon pääministeri ilmeisesti puheenvuorossaan vihjaili, sanoin seuraavasti:

”Olisi saatava liikkeelle laaja, puolueisiin sitoutumaton kansalaisliike herättämään kansa huolehtimaan vapaasta yhteiskuntajärjestyksestään. Samalla toisella tasolla olisi pyrittävä saamaan aikaan todella vahva perustuslaillinen puolueitten yhteistoiminta. On nopeassa tahdissa luotava tehokas organisaatio. Tämä työ vaatii paljon uhrimieltä ja vaivannäköä, mutta sitä uskon varmasti olevan nykyisessä kansassamme niin kuin ennenkin. Puolustaessamme demokratiaamme, jonka pohja on perustuslaeissamme, tiedämme, mistä on kysymys. Meille se vapaus, jonka länsimainen demokraattinen järjestelmämme tarjoaa, merkitsee vapaan ihmisen, vapaan persoonallisuuden kasvualustaa. Jos se säilytetään terveenä, se tarjoaa valtiollisen järjestyksen, jossa valta on tasapainotettu ja inhimillinen vuorovaikutus voi rakentua sille korkeammalle tasolle, jolle vain vapaa ihminen voi päästä. Vain vapaa ihminen on vapaa siihen elämänmuotoon, joka rakentuu antamisen vuorovaikutukselle, ihmisten keskinäiseen lähimmäisenrakkauteen eikä vihaan ja toisten alistamiseen. Vain tämän elämänmuodon avulla on myös mahdollista yhteistoimin samanaikaisesti sekä poistaa köyhyys että säilyttää ihminen vapaana ja elämänuskoisena. Tälle elämänmuodolle meillä on vankka perusta länsimaisessa kristillisessä perinteessä, joka asettaa lähimmäisenrakkauden ja auttamisen keskeiseksi arvoksi ihmiselämässä.

Poliittiselta kannalta on oleellista, että vain se, jolla jotakin on, vain hän voi todella merkitsevästi auttaa kanssaihmistään. Vain vapaa ihminen on myös vapaa antamaan, antamaan oman persoonallisen panoksensa sekä kulttuuriin että omaan inhimilliseen lähiympäristönsä. Vain tämän rakkaudelle perustuvan ja vihan torjuvan vuorovaikutuksen avulla me voimme lähestyä myös nuorisoa luovuttaak-

semme sille sukupolvien työlle rakentuvan kulttuurimme. Sen vuoksi voimme olla erikoisen iloiset siitä, että nuoriso on tässä tilaisuudessa näkyvästi ottanut isänmaan kutsun vastaan. Me voimme katsoa lohdullisesti tulevaisuuteen, sillä meidän takanamme on korkeampi ideologia kuin keskitetylle pakkovallalle, valtion kaikkivallalle rakentuva totalitäärisen järjestelmän ideologia.”

Tästä ideologiasta viitataan vain siihen, mitä toisessa yhteydessä olen kirjoittanut vapaan ihmisen ideologian nimellä.

Ihmettelen, että herra pääministeri voi löytää tästä jotakin meidän demokraattiselle järjestelmällemme ja sen puolustamiselle vieraita ajatuksia.

Herra puhemies! Käyn nyt tarkastelemaan eräitä lain hyväksymiseen ja hylkäämiseen liittyviä seikkoja.

On syytä ensiksikin painottaa sitä seikkaa, josta usein tyystin vaietaan ja jonka nimenomaan vasemmisto pyrkii tulkitsemaan väärin. Lain kiireelliseksi julistamisen vastustaminen ei ole suinkaan samaa kuin lain hylkääminen pienen määrävähemmistön toimesta. Yli vaalien äänestämisen avulla perustuslaissa on pyritty turvaamaan se, että tärkeät asiat siirretään nimenomaan kansan käsiin, kun käsittely voidaan siirtää vaaleissa selvitettäväksi. Poikkeuslaki-asiassa tuo seikka tulee hyvin selvästi ja erikoislaatuisesti näkyviin. On muistettava, että nykyisen tasavallan presidentin toimikausi päättyy vasta vuonna 1974. Jos poikkeuslaki jää julistamatta nyt kiireelliseksi, ei toki tapahdu minkäänlaista katastrofia, tarkemmin sanoen ei mitään muutosta päätöksentekojärjestelmässä kokonaiseen vuoteen. Jos poikkeuslaki tulee täällä hyväksytyksi, mutta julistamatta kiireelliseksi, on poikkeuslain hyväksyminen hoidettavissa myös parin kuukauden sisällä hajottamalla eduskunta ja määräämällä uudet vaalit. Tätä vastaan meillä poikkeuslain kiireellisyyttä ja itse poikkeuslakia vastustavilla ei ole luullakseni mitään periaatteellista vastaansanomista. Pääinvastoin eduskuntavaalit poikkeuslain merkeissä olisivat sellainen tie, jota käytettäessä äänestäjät saisivat edes välillisesti sanoa sanansa presidenttikysymyksessä.

Poikkeuslain ajajien menettely, kun he niin ehdottomasti vaativat juuri lain kiireelliseksi julistamista, osoittaa että he tosiasiallisesti tukkivat tämänkin tien. On kuitenkin korostettava sitä, ettei lain kiireellisyyden vastustaminen voi millään tavalla vahingoittaa maan

asioita. Poikkeuslakia on nyt ajettu läpi vinhaa vauhtia vaatimalla eduskuntaa ottamaan kiireesti kantaa tähän perustavan tärkeään asiaan kesken budjettikeskustelun. Eikö siis ole luotettu siihen, että presidenttikysymyksen kytkeemiseen muihin asioihin tulisi tilaisuus myöhemmin?

Edelleen on tuotava esiin, ettei tämän poikkeuslain hylkääminen tai kiireelliseksi julistamisen estäminen aiheuta vaikeuksia asioiden hoidossa siinäkin tapauksessa, ettei eduskuntaa hajotettaisi. Normaaliavaalit vuonna 1974 eivät nimittäin nekään ole ainoa ratkaisu, jäljelle jäävä ratkaisu. Olen jokseenkin varma, että me tämän poikkeuslain vastustajat saattaisimme hyväksyä ennenaikaiset valitsijamiesvaalit edellyttäen, että meille osoitetaan riittävät perusteet sille, että maan etu vaatii presidenttikysymyksen ratkaisun kiirehtimistä.

Mutta poikkeuslain ajajat näyttävät lähteneen kokonaan toiselta pohjalta. Päämääränä ja lähtökohtana onkin ollut tohtori Kekkonen saaminen presidentiksi ilman muuta vuoden 1974 jälkeen. Tämän päämääräasettelun jälkeen on mietitty sitten keinot. Tämä paljastuu myös niistä tiedotuksista, joita annettiin seitsemän puolueen yhteisneuvottelusta. Puhuttiin siitä, että tähän poikkeuslakiin päädyttiin, koska se on yksinkertaisin tapa ratkaista asia. Mikä asia? Tohtori Kekkonen saaminen presidentiksi vuoden 1974 jälkeen. Tarkoituksen on voitu katsoa tässä pyhittävän keinot.

Juuri tämä kansalle kuuluvan ratkaisuoikeuden ottaminen puolueitten johtoelinten käsiin on saanut aikaan kansalaisten voimakkaan vastareaktion — myös varsin monien niiden ihmisten keskuudessa, jotka olisivat valmiit kyllä hyväksymään tohtori Kekkonen presidentiksi vielä 18 vuoden jälkeenkin. Tämä on se piirre, joka oikeuttaa puhumaan liian pitkälle meneestä puoluevaltaisuudesta, suorastaan puolueitten yhteisdiktatuurista.

Asioista on kuitenkin nähtävä myös valoisat puolet. Niinpä tästä asiasta on ilmeisesti se hyöty, että se on myös paljastanut puolueiden sisäisen tilan, sen missä määrin niissä sallitaan ajatuksen vapaus tai vaaditaan ehdotonta alitumista. Kokoomuspuolueen ryhmässä on alun alkaen ollut itsestään selvää, että näin tärkeässä asiassa on sallittava mielipiteitten vapaus ja minkäänlainen painostustoiminta suuntaan taikka toiseen ei ole tullut missään vaiheessa kysymykseen eikä sitä tarvitse vastaisuudessa jälkikäteenkään pelätä.

Päätöksiä tehtäessä olisi pitänyt kertakaikkiaan uskoa, että kansa on meillä erittäin valistunutta ja ymmärtää, mitä on tapahtumassa, eikä heillä luovu sille kuuluvista oikeuksista. Tietenkin meidän on kunnioitettava toistemme motiiveja tässä asiassa eikä ensimmäiseksi epäiltävä kenenkään tahdonsuuntaa. Kommunistit näyttävät ratkaisseen kantansa, koska he odottavat presidentti Kekkonen estävän EEC-vapaakauppasopimuksen solmimisen (Ed. Saarinen: Ei ollenkaan sen vuoksi!), mikä kävi ilmi ed. Aition puheenvuorosta. Kun kommunisteilla on vilpittön usko myös siihen, että muurien kohoaminen Suomen ja EEC-maiden väliin ulkomaankaupassa olisi Suomen kansalle onneksi, ainakin minä kunnioitan tätä vakaumusta, niin kuin toiseen uskontokuntaan kuuluvan uskoa on kunnioitettava, mutta samalla saan toki olla toista mieltä ja päätöstä tehtäessä yhteisistä asioista vastustaa heidän kantaansa (Ed. Saarinen: Kyllä!). Muilla puolueilla on varmasti ollut kullakin omat syynsä kantansa määrittelemään.

Tämä odotusten erilaisuus selittää myös poikkeuslain yhteydessä tiettävästi saavutetun Suomen ennätyksen lain perustelujen lyhydessä. Olisihan ollutkin outoa, jos tosiasialliset perustelut olisivat näkyvissä suunnilleen tähän tapaan: Hallitus katsoo, että näin edistetään siirtymistä sosialismiin ja samalla tehokkaasti ehkäistään siirtymistä sosialismiin. Hallitus edelleen katsoo, että näin ehkäistään EEC-vapaakauppasopimuksen synty ja samalla parhaiten huolehditaan siitä, että se syntyy jne.

Minä totean sen, että tuntuu ihmeelliseltä, pystyisikö yli-ihminenään täyttämään niin erisuuntaiset odotukset kuin tasavallan presidenttiin maamme tämänhetkisessä tilanteessa ilmeisesti kohdistuu. Jonkun täytyy pettyä odotuksissaan. Kuka se sitten on, joka pettyy ja missä muodossa pettymys tulee? Siihen kysymykseen voi vastata vain erään tunnetun ja arvostetun valtiomiehemme, moninkertaisen entisen pääministerin ja jopa presidenttiehdokkaan — niiltä ajoilta, jolloin niitä vielä oli — mielilauseella "Nähtäväksi jää".

Tänään syntyy tärkeä päätös. Myös siltä varalta, että poikkeuslaki kuitenkin tulisi kiireellisenä hyväksytyksi on sanottava muutama sana.

On ennen kaikkea toivottava, että poikkeus jää poikkeukseksi, ei vain toivottava, vaan hellittämättä työskenneltävä sen puolesta, että niin käy. On toivottava, että tämä asia on nostanut esiin perustuslakiemme puolustamisen ja

yhteiskuntajärjestyksemme suojaamisen suuren merkityksen. Kun olen nähnyt tässä piittaamattomuutta perustuslain hengestä, jopa yrityksen saada aikaan hallitusmuodon vähittäisen murentamisen yksi yritys, tietenkin itse sisimmässäni toivon, että arviointini olisi väärä. Valitettavasti SKDL:n ryhmäpuheenvuoro tyrmasi tämän toiveeni ja osoitti selvästi tämän poikkeuslain askeleeksi perustuslakiemme kumoamispyrkimyksessä.

Olipa ratkaisu mikä tahansa, toivon että keskustelu tästä asiasta olisi havahduttanut meidät ja koituisi siten loppujen lopuksi meidän länsimaista kansanvaltaamme lujittavaksi ja yhdistäväksi tekijäksi, auttaisi ymmärtämään vastakkaisia näkemyksiä ja asettamaan asiat ainoaan oikeaan järjestykseen, siihen jossa koko kansan sekä aineellisen että henkisen elämän ehtojen ja luovuttamattomien oikeuksien asia olisi päällimmäisenä. Niitä kysymyksiä ei voida koskaan ratkaista kylmästi enemmistövaltaa käyttäen vaan antamalla kaikille, pienillekin ryhmille, elintilaa ja mahdollisuuksia toteuttaa omia pyrkimyksiä. Ei pitäisi kevein perustein puhua vähemmistöjen mielivallasta. Ei pitäisi langeta syntipukki-ajatteluun. Se jos mikä on halpahintaista ja eduskunnan arvoa alentavaa. Poliitikonkin olisi syytä muistaa vanha viisaus: Kun osoitat syyttäen yhdellä sormella lähimmäistäsi, muista, että samalla kolme sormea osoittaa itseäsi kohti.

Vallankäytöllä ei asioita voida kovinkaan pitkälle ratkaista. Vallankäyttö on harhateillä, jos päätökset lamauttavat tappiolle jääneitten kaiken halun olla rakentamassa yhteistä asiaa. Jotta kansan voimat voitaisiin koota, olisi valtaa käytettävä varoen. Kaikenlainen paitsiopoliitiikka, jolla vähemmistöjen toimintahalu lamautetaan, on virheellistä kansan voimien käytön kannalta ja johtaa politiikassa lukkiutuneeseen tilanteeseen, jolle sitten on ominaista pysyvä ristiriita ja sisäinen taisteluasenne. Olemme tässä eduskunnassa nähneet, miten vaikea sellaisesta sairaustilasta on päästä pois. Haavat vain syvenevät sen sijaan että parantuisivat.

Meitä, jotka olemme asettuneet vastustamaan poikkeuslakia, on arvosteltu ja varmaan vielä arvostellaan ottamamme kannan vuoksi tavalla, jota voisi tulkita suunnilleen seuraavanlaisin sanoin: "Periaatteella ratsastavien jääräpäiden mielestä demokratian laki on pyhämpi kuin kansankunnan onni ja menestys." Ennen kuin edustajatoverit laajemmalti yhtyivät tämänlaatuisten arvostelijoiden kuoroon,

on jokaisen hyvä tietää, että juuri nuo sanat sanoi aikoinaan Adolf Hitler. Me olemme nousseet puolustamaan perustuslain kansalaisille antamia oikeuksia. Se on yksin riittävän suuri asia. On turha etsiä mitään muita toimintamme kannustimia.

Poikkeuslain esittäminen on luonut vaarallisen tilanteen siksi, että kansallemme on kovin vierasta luottaa sokeasti johtajiinsa, omaksua ratkaisuja ilman järkeenkäypä perusteita, ja siksi, että alistuminen valtaakäyttävien päätöksiin vastoin omaa käsitystä ja syitä tietämättä luonnollisesti masentaa ja lamauttaa ihmisen.

Mikä ratkaisuksi nyt tuleekin, olisi huolehdittava siitä, että tämä masennus kyetään voittamaan. Ennen kaikkea on osoitettava selvästi ja kouriintuntuvasti, että kansan valtiollisista oikeuksista huolehditaan tunnontarkasti. Tämä poikkeuslaki on vakava loukkaus siinä suhteessa. Jotkut pitävät loukkausta vähäisenä ja näyttävät siis hyväksyvän sen — ”pitkin hampain”, niin kuin sanotaan. Erät arvioivat asian toisin eivätkä voi mennä näin pitkälle. Kuulun niihin, jotka tulevat äänestämään lain hylkäämisen puolesta, ja niihin, jotka vastustavat lain kiireelliseksi julistamista.

Ed. Lemström: Herra puhemies! Ensinnä pyydän kannattaa ed. Veikko Vennamon esittämää lausumaa hallitukselle.

Täällä pääministeri Sorsa puuttui asioihin mainitsemalla mm., että haluamme, me SMP:n perustuslailliset kansanedustajat, muutosta sisäpolitiikkaan. Tämä pitää paikkansa talouspolitiikan kohdalta täysin. Presidentin vaalien yhteydessä on myöskin näistä kysymyksistä aina syvällisesti kysymys. Mutta jälkimmäisen väitteen, jonka hän ulkopolitiikasta totesi, torjumme jyrkästi, koska me pidämme vankkumatta ja tinkimättä kiinni maamme virallisesta ulkopolitiikasta ja sen linjan jatkuvuudesta.

Herra puhemies! Maamme hallituksen toimenpiteet ovat presidentin valinta-asiaa erittäin kummalliset. Kansan oikeus lausua vaaleilla mielipiteensä on estetty. Sorsan hallituksen ajatuskoe johti kansan sivuuttamiseen. Poliittinen johto maassamme otti käsiinsä sen päätäntävalan, joka perustuslain selvien säännösten mukaan kuuluu kansalle. Poikkeuslaki on vastoin lainsäädäntöä, josta rauhan ajan tilassa voidaan tehdä poikkeus presidentin valinnassa vain silloin, kun presidentti tulee jonkin synn vuoksi kykenemättömäksi hoitamaan tehtävänsä.

Tästä ei liene nyt kysymys, koska saman henkilön toimikautta jatketaan ja pyritään jatkamaan poikkeuslain voimalla.

SMP:n eduskuntaryhmä on ainoa, jossa kaikki kansanedustajat ovat yksinomaan perustuslaillisen presidentin vaaliratkaisun kannalla. Me olemme taistelleet selvin linjoin kansalaisen perusoikeuden, äänioikeuden, puolesta sekä myöskin sen puolesta, että sama presidentti ei istu enempää kuin kaksi vaalikautta.

Edelleen viitaten pääministeri Sorsan kannanottoon, että on kysymys sisäpoliittisista syistä, on kysymys todella talouspoliittisista kysymyksistä. Myöhemmin siinä, minkä vuoksi hallitus pitää kiirettä, tulen yksityiskohtaisesti myöskin tähän kysymykseen puuttumaan, mutta sisäpoliittisessa talouspolitiikan hoidossa on nopeasti saatava myöskin presidentin kantaan muutoksia. Tulonjakopoliittisiin kysymyksiin, eläkepoliittisiin kysymyksiin ei ole tasavallan presidentille lainkaan myönteistä ne puuttumiset, joihin hän on viime ratkaisujen aikana niin UKK-sopimuksen kuin kansaneläkeläisten eläkekorjauksen piirissä pyrkinyt menneinä vuosina puuttumaan. Tämän vuoksi myöskin presidentin vaaleissa kansalaisten on saatava sanoa sanansa näistä kysymyksistä.

Tässä on erittäin kummallista, että vasemmostopuolueet yksisilmäisesti katselevat vain yhtä tärkeää presidentin hoitamaa sektoria, johon varmasti löytyy kansan keskuudesta päteviä henkilöitä muitakin, ja he sivuuttavat kokonansa sen kohdan, mikä juuri käy maamme työväestön ja eläkeläisten etujen kohdalla melkoisesti ristiin niiden pääperiaatteiden kanssa, joita he sanovat ajavansa, mutta kuitenkin tämäkin jo osoittaa, että he ovat aivan vierailla raiteilla.

Kun sitten tätä asiaa tarkastellaan hallituksen ja eduskunnan poikkeuslaillisten kannalta, on todettava, että heidän mielestään kaikki tapahtuu paraagraafien ja Suomen lakien mukaan. Hyvin suuri määrä ihmisiä on kuitenkin vakaasti yhä siinä uskossa, että jotakin periaatetta joka tapauksessa tässä rikotaan törkeästi. Silloin tulee hallitusherrojen omiatuntoja kolkutella. Heidän tulee aina muistaa, ettei politiikkaa hoideta itsensä sen vuoksi, vaan kansan kaikenpuoliseksi hyödyksi kansan myötävaikutuksella, myöskin presidentin valintakysymyksessä.

Kovin monet poikkeuslain poliittiset puolustajat ovat julkisuudessa vähätelleet niitä, jotka ovat halunneet tietää perimmäiset syyt poik-

keusmenettelyyn. Nyt he tietysti innoissaan selittävät, että syitä on kyllin siinä, mitä presidentti kertoi uutisvuodon hänestä herättämistä tunteista, hetkellisistä eroaikeistaan sekä pelostaan henkilökohtaisten hyvien suhteittensa kolhiintumisesta neuvostojohdon kanssa. On kuitenkin muistettava, että näistä asioista ei ole puhuttu eikä tiedetty mitään silloin, kun poikkeuslakia on ryhdytty hankkimaan.

Tämän asian yhteydessä on paljon puhuttu myös siitä, miten on jarrutettu. On väitetty rikotun hyvää tapaa ja menettelyn henkeä. Sillä ei tässä tapauksessa ole paljonkaan merkitystä, koska lain ja kansanvallan henki ei ole ollut arvossa itse lakiesityksenkään esittäjien kohdalla. Oppositiossa oleva tai oppositioasenteen omaava kansanedustaja käyttää mielipiteensä lujaa ilmaisemiseen tietysti niitä keinoja, jotka hänellä on käytettävissään. Jarrutus on yksi niistä. Hallitus ja hallituspuolueet puolestaan käyttävät omia keinojaan. Niitäkään ei ole jätetty käyttämättä. Presidenttikysymyksen yhteydessä on korostetusti tullut julki hallituksen harrastama jarrutus. Eduskunta aikanaan edellytti kiireistä tutkimusta presidentin vaalitavan muuttamisesta välittömäksi. Kiireestä ei hallituksen piirissä ole näkynyt jälkeäkään. Kysymystä on jarrutettu ja mielenkiintoa osoitettu enemmän muuhun suuntaan käyvään ajatteluun. Poikkeuslaki on ainakin vasemmiston osalta yksi aikalisä ja välivaihe presidentinvaalin muuttamisesta sen mielimään suuntaan eli siihen, että eduskunta suorittaisi vaalin. Se tuskin on sen paremmin Suomen kansan kuin eduskunnankaan enemmistön kannan mukaista, ja siksi on soveliaista eduskunnan hallitukselta kysyä, mitä se aikoo tehdä eduskunnan asiassa lausumille toivomuksille, niitä kun ei yleensä esitetä väheksymistä vaan toteuttamista varten.

Poikkeuslain perustaksi on selvästi kohonnut ensinnä presidentin henkilö siinä suhteessa, että kun hän ei suostunut ehdokkaaksi, niin hän suostuu valittavaksi vain poikkeuslailla. Toisena syynä on selvästi se, että poliittiset johtajat eivät ole päässeet yksimielisyyteen perintöprinssiä. Keskustapuolueessa oli kaksi vahvaa ehdokasta. Sosialidemokraateilla ei ole oikein tässä vaiheessa ketään, kun Koivisto on pelattu ulos. Siksi kai ne vaalit pelottavat. Nyt on hankittu lisää aikaa näiden kysymysten järjestämiseksi. SMP ei tarvitse tällaisia kansanvastaisia lisäaikoja, vaan kansan on saatava käyttää äänioikeuttaan presidentin valitsemiseksi. SMP:n puolueohjelma on tässäkin kohdin

selvä. Siitä ei meillä SMP:n kansanedustajilla ole oikeutta poiketa tässä tilanteessa vallankaan silloin, kun puolueen korkeinta päätäntävaltaa käyttävä puoluekokous on tehnyt yksimielisen päätöksen puolueen oman presidenttiehdokkaan nimeämisestä. Lisäksi myöskin on ohjelmassa selvästi sanottu, että presidentti voidaan valita vain kahdeksi vaalikaudeksi peräkkäin.

Päätöksellämme on selvä johdonmukainen linja. Kansalaisille on tarjottava valinnanvapaus. Tästä seurauksena on ollut poliittisen vainon kohdistaminen SMP:hen ja sen kansanedustajiin. Siitä on todisteena ne päätösehdotukset, jotka on jätetty tänään eduskunnan käsiteltäväksi meidän rankaisukysymystämme koskettaessa.

Kun sitten tarkastelemme muiden puolueiden jäsenistön suhtautumista poikkeuslakiin, on merkitteä pantavaa erikoisesti vasemmistopuolueissa tapahtuva liikehdintä. Tässä tilanteessa ymmärrän vasemmiston järjestöväen käyttäytymisen, koska tunnen toimintaperiaatteet ennestään, joiden mukaan siellä pitää toimia. Työväestö on tässä maassa suurten kärsimysten ja menetysten kautta saanut äänioikeuden, siksi se myös sitä arvostaa. Jos en olisi ennen jättänyt näitä työväenliikkeen johtajien terrorisointia tämän hetken rivejä, tekisin sen ehdottomasti nyt, siksi törkeää kansan syvien rivien halveksiminen on tämä Sorsan ja Louekosken allekirjoittama kansanvallan kaventamislaki.

Jotta voin esittää muutakin kuin oman mielipiteeni siitä, mitä rehellinen työväki maassa poikkeuslaista ajattelee, on syytä tarkistella asiaa tarkemmin.

Perustana on se, että tietävästi tässä salissa kansanedustajien keskuudessa vasemmistopuolueissa istuu sellainen henkilö, joka tietävästi omistaa nimimerkin Y. Y. Antonen. Hän on lausunut todella kannanotossaan rehellisen ja vastuuntuntoisen työväestömme kannan, jota heitä edustavien kansanedustajien tulisi tutkia ja seurata. Se kanta on lyhyesti seuraava, ja se on lainattu hänen suorasta tekstistään: "Erityisesti työväenpuolueiden kannanottojen tulisi herättää syviä mietteitä. Puolueet, jotka perinteisesti ovat arvostelleet meidän poliittisen järjestelmämme presidenttivaltaisuutta, ovat nyt yhtenä miehenä tukemassa presidentti Kekosta ja epäsuorasti myös hänen ajamaansa EEC:lle myönteistä ratkaisua. Mihin saattaa-kaan joissakin tilanteissa johtaa se, että vahva presidentti voi halutessaan syrjäyttää hallituk-

sen ja eduskunnan vedoten siihen, että maan ulkopoliittinen linja seisoo ja kaatuu hänen persoonansa mukana?" Tämä on ääriivasemmistolaisista ajattelutapaa edustavan lehden Y. Y. Antosen haastattelulauseunnosta jokaisen luettavissa, joka epäilee. Tämä todistaa, että työväenpuolueeksi itseään nimittävät ovat saaneet edustajikseen henkilöitä, joilta puuttuu ryhtiä puolustaa kannattajiensa oikeutta. Tästä tulee työväenpuolueiden kannattajien vetää omat johtopäätöksensä. Tänäpäin vielä ei ole myöhäistä sosialidemokraattisten kansanedustajienkaan puolustaa kansalaistamme perusoikeuksia voimassa olevan lain mukaan perustuslaillisten kansanedustajien rinnalla, ja tätä kansa heiltä edellyttääkin, kun he sitä suoraan kysyvät.

Tarkasteltaessa keskustapuolueen kentän riivijäsenten kantaa poikkeuslakiin on pantava merkille syvä huolestuneisuus siitä tavasta, jolla hallitus hoitaa nyt presidentinvaaliasiaa. Keskustapuolueen kansanedustajat ovat alistuneet. He ovat halventamassa kokeneen presidentin arvovaltaa hyväksyessään johtonsa alistamana poikkeuslain. Tämä on poikkeuksesta keskustapuoluealaisen talonpojan sana ollut viime päivinä niiden yhteyksien kautta, joita on eri poliittisilla ja muilla epäpoliittisilla henkilöillä ollut heihin näiden nimienkeräysadressien yhteydessä. Suuret määrät keskustan kunnallisia luottamusmiehiä on allekirjoittanut poikkeuslakia vastustavan adressin. Keskustapuolueen kansanedustajat eivät ole saaneet valtakirjaa viime vaaleissa, niin kuin eivät muukaan, presidentin valintaan poikkeuslailla, vaan niiden asioiden hoitoon, jotka perustuslaki eduskunnalle määrää.

Mitä sitten tulee niihin kannanottoihin, joilla on arvosteltu niiden ottamia kantoja, jotka ovat eri mieltä poikkeuslaista, niin on tuomittavaa se valheellinen ja vääristely selitely, mitä täällä, niin kuin muuallakin julkisuudessa, on harjoitettu ennen kaikkea vasemmiston taholta. Jos vasemmisto ja keskustapuolue luulevat suojaavansa kansaa loukkaavan tekonsa sillä, että he väittävät SMP:n kansanedustajia äärioikeistolaisiksi, niin he esittävät täysin valheellisen väitteen. Herrat johtajat ja kansanedustajat vasemmalla ja keskustassa, teidän kantoihinne ei Suomen kansa usko. Se näkee, että te hädissänne syytätte äärioikeistolaiseksi sitä, kun puolustaa kansan laillisia oikeuksia. Kansalaiset tajuaavat sen vaaran, joka kätetään rauhan ajan poikkeuslakiin, merkitsevän jotakin muuta kuin kansanvaltaa. Kansatajuua,

että jotakin on nyt vinossa. Sitä ei hämätä poikkeuslaillisten puolueiden taholta heiteilyillä väitteillä.

Aikaisemmin tämän lain käsittelyvaiheissa olen tuonut esiin kantani presidenttiin, niin instituutiona kuin henkilönäkin. Tämän vuoksi minä, niin kuin edustajatoverinikin, olen joutunut poliittisen vainon kohteeksi.

Edelleen totean, että tässä kiireellisyyssyksemyksessä on myöskin yksi tekijä se, että työmarkkinaneuvottelut ovat nyt ovelta. Ne ovat poikkeuksellisen vaikeat, ja sen vuoksi täällä todella valtaa käsissään pitävät vasemmistopuolueen ministerit haluavat hallita edelleen ja ottaa todella etuja, ja sen vuoksi nyt sitten on saatava nopeasti tämä presidenttikysymys hoidetuksi, jotta hänen varjollaan voidaan suomalaisen työmies ja talonpoika panna kuriin ja järjestykseen, niin kuin viime vuosien tulopoliittisissa ratkaisuissa on tapahtunut.

Niin kuin mainitsin, näistä syistä olemme joutuneet poliittisen vainon kohteeksi. Samoin puolueeni SMP on pyritty murskaamaan. Tämä ei tule onnistumaan. Suomalainen rehellinen talonpoika ja työmies on joutunut usein ennenkin taipumaan herrojen tahtoon, niin kuin ehkä käy tässäkin. Se on vain taipunut, ei taitunut, ja niin tulee myös tällä kohdin käymään. Me tulemme ajamaan periaatteidemme mukaista, vähäosaisten etujen mukaista politiikkaa tässä maassa siitä huolimatta, että nyt perustuslakia murentaen ja rahaa hyväksi käyttäen pyritään meidän äänemme vaihtamaan. SMP:n eduskuntaryhmä perustuslaillisena ryhmänä on tietoinen myöskin siitä, että nyky-Suomessa, puolustettaessa perustuslakia, saatetaan kohdata mustien limousinien yön, mutta me luotamme siihen, että perustuslain murtaajien kohtalo silloin on sama kansan tuomio, kuin se oli perustuslain luojan K. J. Ståhlbergin muilutuksenkin jälkeen.

Ed. Sainio: Herra puhemies! Täällä on tänään muistutettu kansanedustajia valtiopäiväjärjestyksen 11 §:stä, missä sanotaan: "Edustaja on velvollinen toimessaan noudattamaan oikeutta ja totuutta. Hän on siinä velvollinen noudattamaan perustuslakia eivätkä häntä sido mitkään muut määräykset."

Käsitykseni mukaan hallitusmuodon 23 §:n henki, jota täydentää saman lain 24 §, on selvä, eikä sitä voi tulkita. Presidentin vaaleissa äänioikeus ja presidentin valinta kuuluu täten

normaalioloissa ja rauhan aikana peruuttamattomasti Suomen kansalle. Kun eduskunnassa näyttää tänään kuitenkin siltä, että 5/6 on viemässä poikkeuslakia läpi, niin muistuttaisin heitä tässä asiassa suuresta vastuusta ja tulevaisuutta ajatellen vapaasti maaherra Wibelius tulkiten: Jos voiton saatte, teill' on valta silloin. Siks' mulle tehkää, mitä miellyttää, mutt' laki ennen mua syntynyt myös jälkeheni jää.

Ed. Kortesalmi: Herra puhemies! Eduskunnan eteen on tuotu selvä häpeälaki, presidentti Kekkonen erityispoikkeuslaki. Olisi ollut parempi, ettei koskaan kenenkään päähän olisi edes pälkähtänyt tällaista mahdollisuutta. Mutta kun tämä poikkeuslakiesitys nyt kuitenkin on tänne eduskuntaan tuotu, niin olisi se toki pitänyt siirtää myöhempään ajankohtaan, siis ainakin helmikuun valtiopäivien alkuun. Mutta nyt tämä laki on tuotu tänne eduskuntaan kesken kiireisintä työruuhkaa, ja nyt sitten perustuslaillisia kansanedustajia syytetään muka asioiden jarruttamisesta, kun perustuslailliset kansanedustajat ovat pyrkineet vain saamaan mahdollisuuden ja oikeuden rauhassa ja riittävän ajan kuluessa syventyä tähän erikoislaatuiseen lakiehdotukseen.

Perustuslailliset kansanedustajat ovat joutuneet siis kovan vastapropagandan uhriksi, perusteettomien syyttelyjen kohteiksi. Muun muassa minusta on väitetty, että minä olisin tahallisesti jarruttanut tätä presidentti Kekkonen erityispoikkeuslain käsittelyä. Näin on lehdistössä väitetty ja myös välihuodoissa täällä eduskunnassa. Ei ole kuitenkaan minun syyni se, että olen joutunut — niin kuin on väitetty — puhumaan täällä väsyneenä ja laahaavasti. Tämä johtuu yksinkertaisesti pelkästä fyysisestä väsymyksestä, kun täällä on pitänyt valvoa monta yötä ja öisin on istuttu vuorokausimittalla ja asioita on ollut käsiteltävänä jatkuvasti. Mistään tahallista jarrutuksesta taikka viivytyksestä minun kohdallani ei ole ollut siis missään tapauksessa kysymys.

Herra puhemies! Siis presidentti Kekkonen erityispoikkeusvalintalaki tuotiin eduskuntaan keskellä eduskuntatyön tunnetusti kiireisintä ja rasittavinta vaihetta, kesken budjettikäsittelyn. Jo tämä menettely on mielestäni hallitukselta aivan ala-arvoista. Se on hallituksen taholta luhua menettelyä. Hallitus ei kerää tällä tavalla, tällä menettelyllään, itsellensä pisteitä, ei eduskunnan eikä myöskään kansalaisten silmissä.

Tällä kiireisellä menolla hallituspuolueet ja kommunistit ovat siis selvästi halunneet riittää kansanedustajilta mahdollisuuden riittävästi perehtyä tämän Kekkonen-lain ongelmakenttään. Esimerkiksi minulla olisi ollut hyvä halu ja tarkoitus tehdä todella laajakantoista ja perusteellista työtä juuri tämän lain osalta, ja olin jo suunnitellut ja kerännyt laajahkosti aineistoa mielestäni sängen laajakantoista esitystä varten, esitystä, jossa erittäin tarkkaan ja huolellisesti olisin asiakirjadokumenteihin pyrkinyt selvittämään presidentti Kekkonen toimintaa tasavallan päämiehenä ja erityisesti vertauskohtana presidentti Paasikivi. Tästä aikomastani laajasta ja perusteellisesta esityksestä olen nyt kuitenkin näitten tunnettujen olosuhteitten, budjettiruuhkan, vuoksi joutunut osittain luopumaan ja tyytymään siis suppeampaan ja hajanaisempaan, epäjäntevämpään esitykseen tästä aiheesta.

Pidän erittäin valitettavana sitä, että valtaapitävät puolueet, siis hallituspuolueet ja myös kommunistit, ovat tehneet nyt eduskunnan ja eduskunnan täysistunnnot eräänlaiseksi presidentinvaalitaisteluaareenaksi, areenaksi, jossa kiivaastikin on sekä hyökätty presidentti Kekkonesta vastaan ja miltei yhtä kiivaasti häntä puolustettu. Tämä on todella taitamattomasti hoidettu presidenttirikaisu tällainen. Ei ole yksityisten kansanedustajien syy sitten, jos he joutuvat täällä voimaperäisestikin puolustamaan omia kantojaan.

Herra puhemies! Tässä presidentti Kekkonen erityispoikkeusvalintalain koko prosessissa on nähtävissä poikkeuslain kannattajien, siis hallituspuolueiden ja kommunistien, johdonmukainen pyrkimys peitellä huonoa omaatuntoaan sillä, että meistä poikkeuslain vastustajista, siis meistä perustuslaillisista kansanedustajista, yritetäänkin muka tehdä syyllisiä. Meitä on nimeltely mitä ihmeellisimmillä nimillä, on kutsuttu jarruttajiksi, on vihjailtu ala-arvoisesti fasismiin ja äärioikeistolaisuuteen, ikään kuin muka kansanvallan ja kansalaisten perusoikeuksien turvaamispyrkimykset olisivat fasismia tai äärioikeistolaisuutta ja ikään kuin oikeutetut vaatimukset riittävän ajan saamiseksi poikkeuslain eduskuntakäsittelyä varten muka olisivat jarrutusta.

Näin naurettavaa on siis ollut hallituspuolueiden sekä kommunistien vastapropaganda. Hallituspuolueet ja kommunistit ovat turvautuneet mitä alkeellisimpaan silmänkääntötempuun. Korpinmusta, selvästi fasistinen poik-

keuslaki muutetaan muka vitivalkoiseksi maan edun turvaamiseksi, ja samalla perustuslaillisten kansanedustajien taistelu kansalaisoikeuksien puolesta muka käännetään ja väännetään jopa pyrkimykseksi muuttaa maan virallista ulkopoliittikkaa, kuten nuori ja kokematon, uus-sosialistinen oikeusministeri Louekoski ilmeisesti harkitsemattomuudessaan pyrki väittämään (Ed. P. Vennamo: Ja pääministeri nyt vielä vahvisti!). Minä vaadin, että ministeri Louekoski pyytää minulta julkisesti anteeksi sitä, että hän väitti minun pyrkivän muuttamaan maan ulkopoliittikkaa.

Tässä yhteydessä saanen korostaa sitä, että olen perehtynyt juuri nyt, eduskuntatyöni yhteydessä, myös nimenomaan maamme viralliseen turvallisuuspolitiikkaan toimimalla Suomen YK-valtuuskunnan jäsenenä Yhdistyneissä Kansakunnissa ja myös käymällä kansanedustajillekin tarkoitetun totaalisen maanpuolustuskurssin. Näissä molemmissa yhteyksissä olen siis saanut suoranaista koulutusta Suomen viralliseen turvallisuuspolitiikkaan, joten on täysin hämmästyttävää ja ala-arvoista, että täällä hallituksen ministerit ryhtyvät tällaisiin perusteettomia väitteitä esittämään.

Siis tässä poikkeuslakiprosessissa on turvaututtu hämmästyttäviin menettelyihin. On syntynyt hallituksen ja kommunistien myötävaikuttamana sellainen näytelmä, josta voi sanoa — kuten olen sanonut — että tämä on, kuin kysymyksessä olisi tarina keisarin uusista, olemattomista, muka loistovaatteista. Ja lisäksi jatkossa on turvaututtu ala-arvoisiin, silmänkääntäjien ja hevoskauppiaitten markkinakons-teihin suuren yleisön ja koko Suomen kansan totaalisesti harhauttamiseksi tiedotusvälineissä, jotka valitettavan suurelta osin jo ovat hallituspuolueiden suorassa tai epäsuorassa valvon-nassa ja ohjauksessa.

Tämä totaalinen kokonaisvaltaisen valheellisen viestintä poikkeuslaista ja poikkeuslain vastustajista se antaa todella esimakua totalitaris-mista, toisin sanoen yhteiskunnasta, jossa sallitaan vain yhdensuuntainen tiedotustoiminta, yhteiskunnasta, jossa sallitaan vain yksi ja elin-ikäinen hallitsija, ja yhteiskunnasta, jossa sallitaan loppujen lopuksi vain yksi ainoa poliittinen suuntaus. Olemme siis Suomessa jo vaarallisen pitkällä menossa kohti totalitääristä diktatuurivaltiota. Itse asiassa me jo nyt elämme presidentti Kekkosen puolidiktatuurissa, jossa lisäksi Rooman vallan imperaattoreilta opittu periaate Divide et impera, hajota

ja hallitse -menetelmä on ollut jo jatkuvassa käytössä 1950-luvun lopulta saakka.

Siitä huolimatta, että viestintävälineissä on pyritty antamaan tästä poikkeuslaista aivan virheellinen ja vääristelty kuva, niin siitä huolimatta viestintävälineiden toimittajat nauravat poikkeuslailla ja tälle ihmeelliselle presidentti Kekkosen nimen varjolla harjoitetulle pelille. Mutta leipä pakottaa toimittajatkin kirjoittamaan ja kommentoimaan poikkeuslain puolesta ja herjaamaan perustuslaillisia kansanedustajia.

Herra puhemies! On siis syytä tässä informaatiosodassa kuulla myös toista osapuolta. Tältä toiselta osapuolelta, perustuslaillisilta kansanedustajilta, on supistettu, vähennetty ja otettu pois oikeus riittävään tiedonvälitykseen julkisten viestintävälineiden kautta Suomen kansalle, ja lehdistö on syöllistynyt selvään va-paachtoiseen, oma-aloitteiseen itsesensuuriin tässä asiassa. Tämän vuoksi on syytä kiistää jyrkästi ne yksioikoiset ja halpahintaiset väitteet, että presidentin luja arvosteleminen olisi muka fasismia tai äärioikeistolaisuutta ja pyrkimystä muuttaa Suomen ulkopoliittista lin-jaa. Myöskään poikkeuslain vastustamisella ei luonnollisestikaan ole mitään tekemistä fasis-minsukuisten ilmiöiden kanssa eikä äärioikeis-toisuuden kanssa, ed. Aitio (Ed. Aitio: Sitä se nimenomaan on!). Tämä poikkeuslain vastustaminen on nimenomaan puhdasta suoma-laista perustuslaillisuutta (Ed. Aitio: Ja siihen puhujakin pyrkii ja yrittää vakuuttaa itselleen ja muille!).

Herra puhemies! Suomi on itsenäisenä val-tiona allekirjoittanut Yhdistyneitten Kansa-kuntien ihmisoikeuksien julistuksen, joka on tässä yhteydessä myös palautettava mieleen. Tässä YK:n julistuksessa mainitaan mm. seuraavaa: "Kansan tahto on hallitusvallan pe-rusta. Tämä tahto on ilmaistava määräaikailla ja aidoilla vaaleilla, joissa kaikilla on yleinen ja yhtäläinen äänioikeus ja joissa äänestys on salainen tai muuta vaalivapauden turvaavaa menettelyä noudattava." Tämä on siis Yhdis-tyneitten Kansakuntien ihmisoikeuksien julis-tuksen 21. artiklan 3 momentti, ja Suomi on allekirjoittanut tämän julistuksen. Julistuksen 30. artikla kuuluu seuraavasti: "Mitään tästä julistuksesta ei saa tulkita niin, että valtio, ryhmä tai yksityinen henkilö voi sen perusteella katsoa oikeudekseen tehdä sellaista, mikä voisi hävittää tässä määriteltäjä oikeuksia ja vapauksia." Näin siis koko maamme perustuslain kan-nalta että myös maailmanjärjestön perustuslain

kannalta, YK:n perustuslain kannalta, tämä nykyinen poikkeusmenettely Suomessa on laitton ja lainvastainen.

Täällä on yritetty antaa se kuva, että pelkääntään eduskuntapuolueilla olisi oikeus ja ainoa oikeus määritellä kantansa presidenttikysymyksen ja että kun eduskuntapuolueiden kannatus on mitattu, se muka riittää ja että se muka myös vastaisi kansan todellista asennetta ja mielipidettä tähän poikkeusmenettelyyn.

Tämän poikkeuslain vastustamiseksi ja kansalaisten huomion kiinnittämiseksi tähän vakavaan asiaan onkin syntynyt poikkeuslakia vastustava kansalaistoimikunta, joka ilmeisesti taloudellisista vaikeuksista huolimatta ja organisaationsa hajanaisuudesta huolimatta on kuitenkin eri puolilla maata saanut poikkeuslakia vastustavia kannanottoja rekisteröidyiksi. Eiliseen iltaan kello 16:een mennessä poikkeuslakia vastustavia adressejä oli saatujen tietojen mukaan palautettu noin 750 kpl. Näistä oli laskettu nimiä yhteensä noin 21 000 kpl. Mutta palautettujen adressien määrä tähän mennessä on ollut vasta hiukan yli 6 % lähetetyistä. Nimiä adressia kohti on kertynyt keskimäärin 25. Postiolojen vuoksi tähän mennessä palautetut adressit ovat pääasiassa Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Hämeen lääneistä. Eteläisimpienkin alueiden ja lounaistenkin läänien syrjäseutujen sekä lukuisten ulkosuomalaisten adressit ennättänevät perille vasta tänään tai lähipäivinä. Nimien keruu on kuitenkin ollut erittäin vilkasta mm. Pohjois-Suomessa. On mainittava, että tähän kansalaisadressiin on yhtynyt allekirjoittajia kaikista puolueista ja kaikista yhteiskuntapiireistä ja kerääjien joukossa on niin ikään ollut henkilöitä kaikista puolueista (SKDL:n ryhmästä: Ei pidä paikkaansa!). — On! On jopa kommunisteiksi ilmoittautuneita adressinkerääjiä ollut liikkeellä (Ed. Ehrnrooth: Älkää sanoko vain nimeä!).

Tämänkin kansalaisadressin julkistamista, tämän keruutyön etenemistä on vaikeuttanut lehdistön ohjattu penseä suhtautuminen tähän asiaan, niin että lehdistö, kuten sanoin, on valitettavan suuressa määrin joutunut valtaapitävien hallintaan ja ohjaukseen, ja yhtenä syynä tähän ovat ilmeisesti lehdistön kuljetustukimaksut ja tietysti puoluelehtien osalta myös puoluetukimaksut. Näin siis rahalla pyritään estämään myös vapaa tiedonvälitys.

Se, että poikkeuslakia vastustetaan hyvin laajasti, on tullut esille erinäisissä pistokokeissa. Esimerkiksi Kymen läänissä eräs tunnetusti

keskustapuoluelainen kylä oli yhtenä pistokokeena. Sieltä noin 90 % näistä kepulaisista ilmoitti vastustavansa poikkeuslakimenettelyä. Muutama päivä sitten täällä Helsingissä Erottajalla kahden tunnin ajan tehtiin mielipidetiedustelua iltpäivällä noin kello 13—15 välillä, tuolla Erottajalla kadulla, ja tällöin tänä aikana 135 kansalaista ilmoitti vastustavansa poikkeuslakia ja ainoastaan 3 olevansa sen puolella. Nämä luvut siis osoittavat, että tämä mittamistapa, jolla hallitus nyt aikoo mitata presidentti Kekkonen ja nimenomaan poikkeuslain kantavuutta, ei ole oikea mittaustapa. Ainoa oikea mittaustapa on perustuslailliset vaalit.

Herra puhemies! Täällä on jo viitattu eräisiin edellisiin presidentteihin, Ståhlbergiin ja Svinhufvudiin. Omalta osaltani minua on aina innostanut se presidentti Ståhlbergin näkökanta ja menettely, kun hän, oltuaan kuusi vuotta tasavallan presidenttinä, siitä huolimatta että häntä pyydettiin jatkamaan, ilmoitti käsityksensä, että yhdelle henkilölle jo kuudenkin vuoden toiminta presidenttinä on riittävän pitkä aika. Nyt meillä on siis tilanne sellainen, että sama henkilö on ollut jo kolme kautta ja vielä neljäskin kausi yritetään poikkeusteitse ajaa lävitse (Ed. Saarinen: Se on yksilöllinen asia!).

Herra puhemies! Minä mainitsin jo alussa, että tarkoitukseni oli keräämäni aineiston nojalla perusteellisestikin selvittää presidentti Kekkonen ratkaisuja hänen toimikautensa ajalta, mutta että juuri se, että tämä lakiesitys, poikkeuslaki, tuotiin tänne eduskuntaan näin hätäyttämällä ja yritettiin viedä läpi nopeasti ikään kuin läpihuutojuttuna, tämä kiiwas prosessi on aiheuttanut sen, että muiden raskaiden eduskuntatöiden vuoksi en ole ehtinyt riittävän laajaa esitystä nimenomaan tätä tilaisuutta varten koota (Ed. Aitio: Seuraaviin vaaleihin loput! — Ed. Ehrnrooth: Vielä on aikaa!). Sen vuoksi, kun näin on käynyt, minun on pakko vain viitata tunnetun sosialidemokraattisen tohtorin Ahti Markus Salosen teokseen ”Linjat”, jonka hän on joutunut kustantamaan omalla kustannuksellaan, kun suuret kustantajat eivät tämän tapaista kirjallisuutta nykyisin julkaise, nimenomaan sellaista kirjallisuutta, jossa presidentti Kekkonen joutuu tavalla taikka toisella epäedulliseen asemaan.

Tässä teoksessaan ”Linjat” tohtori Salonen, tämä sosialidemokraatti, vertailee hyvin asian-

tuntevasti, syvälle käyvästi sekä presidentti Paasikiven presidenttikausia että presidentti Kekkonen valtakautta. Tästä teoksesta käy selvälle se, että kun Paasikiven linja kansaamme yhdisti, niin Kekkonen linja on nimenomaan repinyt tätä yhtenäisyyttä hajalle. Tässä teoksessa on erittäin runsaasti lähdeviittauksia ja lainauksia lehdistä, erityisesti ulkomaista lehdistä arvovaltaisten kommentaattorien ja asiantuntijoiden arvioita Suomesta, Suomen sisä- ja ulkopoliitikasta. Joukossa on sellaistaikin aineistoa, jota ei ole ennen julkaistu. Tämän teoksen vahvana asena on juuri se, että tekijä perustelee juuri tämän vankan tosiasia-aineiston nojalla kannanottojaan ja saa lukijansa vakuuttuneeksi käsityksistään.

Tässä teoksessaan tekijä paljastaa yksityiskohtia presidentti Kekkonen sisäpiiristä, nimenomaan nykyisen presidentin aiheuttamista suurista virheratkaisuista, joista kansalla ei ole juuri ollenkaan tietoa tai ei lainkaan tietoa. Tohtori Salonen tässä teoksessaan tarkasti yksilöi niitä tapahtumia, joissa presidentti on epäonnistunut, ja kaikkia näitä käsityksiään tekijä perustelee asiakirjoilla ja lausunnoilla. En tämän enempää tätä teosta nyt lähde tässä esittelemään, mutta olisi toivonut, että kansanedustajilla olisi ollut aikaa niin paljon, että tähänkin teokseen olisivat voineet tutustua, jolloin se olisi päässyt ehkä hedelmällisesti vaikuttamaan heidän ratkaisuunsa, nimenomaan kun he muodostavat kantansa tässä poikkeusvalintalain päätöksenteossa.

Sitten, herra puhemies, on syytä muutamalla sanalla kosketella myös täällä esitettyjä eri eduskuntaryhmien puheenvuoroja. Näissä puheenvuoroissa tuli ilmi puhujien käsitys siitä, kuinka todella nykyinen ulkopoliittinen suuntaus on pyrittävä takaamaan ja turvaamaan, tässä kaikki puolueet ja kaikki kansalaiset ovat yhtä mieltä. Mutta täällä mm. ed. Paasio ja ed. Aitio eivät kumpikaan maininneet mitään tähän ulkopoliittikkaan liittyneestä erittäin vahingollisesta ulkopoliittisesta pelottelusta, joka nimenomaan presidentti Kekkonen aikana on ollut sangen hallitsevana piirteenä meidän maassamme. Täällä päinvastoin ed. Aitio puhui muka leppymättömästä vihasta ulkopoliittista linjaa kohtaan. Hän puhui edelleen maamme nykyistä ulkopoliittista linjaa vastaan olevista voimista. Totean siis, että vieläkin tänäkin päivänä, vaikka selvästi koko kansamme mielipidetutkimusten mukaan on yhtä mieltä maan virallisesta turvallisuuspolitiikasta, siitä huoli-

matta täällä johtava äärivasemmistolainen poliitikko kylvää tällaista epäilyä siementä ihmisiin ja siis jatkaa sitä samaa turmiollista ulkopoliittista pelottelulinjaa, jota me olemme saaneet kärsiä monta monituista vuotta (Ed. V. Vennamo: Ja pääministeri tukee häntä!). — Pääministeri ja nuori kokematon oikeusministeri Louekoski tukevat häntä.

Ed. Uusitalo keskustapuolueesta väitti, että tämän erityispoikkeuslain käsittely olisi muka ollut ala-arvoista. Tämä on totaalista vääristelyä. Täällä ei ole harjoitettu mitään ala-arvoista politiikkaa. Kansanedustajat ovat vain pyrkineet edes vähimmäisajan aikaansaamiseen perustuslakivaliokunnalle ja sitten tälle suurelle salille, jotta edes olisi mahdollisuus muodostaa lyhyessä ajassa jonkinlainen kokonaiskuva näistä asioista päätöksenteon pohjaksi. Jos joku tässä prosessissa on eduskunnan arvovaltaa heikentänyt, niin näitä eduskunnan arvovallan heikentäjiä eivät ole perustuslailliset kansanedustajat, ei yksikään heistä, vaan eduskunnan arvovallan heikentäminen on tullut hallituspuolueiden ja kommunistien taholta (Ed. V. Vennamo: Ja Häikiön!).

Kokoomuksen ed. Holkeri pyrki asettamaan kyseenalaiseksi sen, että perustuslaillisia muka eivät olisi ne kansanedustajat, jotka vastustavat poikkeuslakia. Jos näin on asian laita, niin kuin ed. Holkeri pyrki väittämään, niin kai meidän kuitenkin jonkinlainen rajankäynti näiden kansanedustajien kesken on tehtävä, kun toiset kerran haluavat, että laillista menoa ja perustuslakia ja hallitusmuotoa maassa noudatetaan, ja toiset kansanedustajat ovat toisella linjalla. Olisiko sitten puhuttava perustuslaillisten kansanedustajien osalta normaaleista kansanedustajista ja toisten kansanedustajien osalta epäkansanedustajista. Minä mielelläni kyllä tyytyisin ilmauksiin "perustuslailliset kansanedustajat" ja "muut kansanedustajat".

Kokoomuksen eduskuntaryhmän enemmistö siis ilmeisesti on tukemassa tätä presidentti Kekkonen erityispoikkeuslakia ja sen läpimeenoa. Siitä huolimatta minulla ainakin on se käsitys, että kokoomus tuskin siltikään pääsee presidentti Kekkonen erityissuosioon ja sitä tietä hallitukseen. Ei taida mistään löytyä sitä lemменjuomaa, joka veisi kokoomuksen ja kokoomuslaiset presidentti Kekkonen lämpimään suosioon, vai olisiko tämä poikkeuslaki todellakin sellainen lemменjuomasekoitus, että se tekisi mahdolltomalta näyttävänkin mahdolliseksi? Jatkossa näkyy.

SKYP:n ed. Kainulaisen puheenvuoron johdosta on mainittava, että 12 SMP:stä hajotettua ja puoluetukirahoilla houkutelua kansanedustajaa ovat tulleet valituiksi tähän eduskuntaan Suomen maaseudun puolueen puolueohjelman mukaisten vaalilupauksen perusteella. Suomen maaseudun puolueen puolueohjelmassa ja vaaliohjelmassa on aina selvästi sanottu presidenttiasista seuraavat kaksi asiaa: Me kannattamme suoraa kansanvaalia, sitä että kansa ilman armoitettuja välimiehiä saa valita presidentin useasta ehdolle asetetusta ehdokkaasta, ja toiseksi meidän puolueohjelmassamme on selvä ja tinkimätön kanta, että sama henkilö saa olla korkeintaan kaksi kertaa peräkkäin tasavallan päämiehenä. Nyt siis Suomen maaseudun puolueen kaavussa petollisesti eduskuntaan tulleet 12 hajottajakansanedustajaa pettävät selvästi äänestäjäänsä ja pettävät Suomen kansaa.

Herra puhemies! Me olemme nyt täällä todellakin siis poikkeusasioissa, poikkeustilanteissa. Mutta tämä poikkeuksellisuus ei ole ollut aikaisemminkaan harvinaista silloin, kun on ollut kysymys presidentti Kekkosen valinnasta Suomen tasavallan päämieheksi. Jo vuoden 1956 presidentinvaaleissa on saatujen tietojen mukaan ollut loppuratkaisun osalta jotakin selailaista, jota ei voi pitää arvokkaana. Silloin oli kysymys vain yhden äänen enemmistöstä, ja tämä yksi ääni tiettävästi saatiin Kekkosen taakse jonkinlaisen pelin ja kaupankäynnin kustannuksella. Näin ovat väittäneet asioita hyvin tuntevat poliittiset piirit.

Toinen kerta oli vuonna 1962 kun oli jälleen presidentinvaalit. Sitä ennen suuri kansalaismielipide ja puolueiden enemmistö oli päätyntynyt siihen johtopäätökseen, että miestä tasavallan päämiehen paikalla olisi vaihdettava. Mutta tämä kannanotto joutui sitten kovaan ulkopoliittiseen tulikokeeseen, jossa tuliko-keessa minun mielestäni presidentti Kekkonen käytti ulkopoliittista tilannetta selvästi omaksi henkilökohtaiseksi edukseen. Minun mielestäni hänen olisi pitänyt silloin puolustaa Suomen kansaa, puolustaa vapaita vaaleja ja hälventää kaikki ulkopoliittiset epäluulot, joita maattamme ja eräitä sen poliitikkoja ja puolueita kohtaan oli keinotekoisesti synnytetty. Näin siis vuonna 1962.

Kolmas kerta oli vuoden 1968 presidentinvaalit. Silloinhan kävi niin hämmästyttävällä tavalla, että maan suurin puolue, sosialidemokraattinen puolue, ei löytänyt itsellensä omaa

ehdokasta eikä työväenluokan yhteistä ehdokasta löytynyt, ja tilanne oli menossa siihen pisteeseen, että olisi silloinkin jo jonkinlainen poikkeusmenettely ollut mahdollinen, ellei Suomen maaseudun puolue pelastaakseen nimenomaan kansalaisille vapaat vaalit ja äänestys-oikeuden olisi asettanut omaa ehdokastaan Veikko Vennamo presidenttiehdokkaaksi. Tällöin mitattiin normaaleissa vaaleissa eri ehdokaiden kannatukset, ja SMP:n oma ehdokas Veikko Vennamo sai tuolloin 11 % äänistä, mikä merkitsi Suomen maaseudun puolueen selvää läpimurtoa Suomen poliittiseen kenttään. Näin siis nimenomaan Suomen maaseudun puolue silloin pelasti kansavallan, sillä jollei Suomen maaseudun puolue olisi asettanut ehdokasta, niin tuskinpa kokoomuksestakaan olisi tullut ehdokasta, ja silloin olisi oltu siinä tilanteessa, että ei olisi löydetty kuin yksi ehdokas, presidentti Kekkonen.

Siis kaikissa näissä presidentti Kekkosen valinnoissa tasavallan päämieheksi on ollut jotakin poikkeuksellista ja omaalaatuista ja epätervettä.

Maalaisliitto-keskustapuolue on ollut nimenomaan presidentin oma puolue. Maalaisliitto taannoin useita vuosia sitten käytyjen vaalitaistelujen aikana ilmoitti, että maalaisliitto nojaa lakikirjaan ja raamattuun. Käytännön poliittisessä elämässä kuitenkin tilanne on ollut aivan muuta. Se nyrkki lakikirjan ja raamatun päällä, joka oli vaalimainoksissa, ilmeisesti tarkoittaa sitä, että näitä ei enää maalaisliitto-keskustapuolue koskaan aukaise, ei lakikirjaa eikä raamattua.

On todettava, että nimenomaan puoluesihteri Korsimon aikana kylvettiin maalaisliitto-keskustapuolueen rappion ja tappion siemen, ja tämä siemen oli nimenomaan Suomen kansan pelottelemisen aiheuttomasti ulkopoliitiikalla. Ulkopoliitiikkaa on käytetty estottomasti sisäpoliittisena lyömäaseena, ja tästä on ollut vakavia seurauksia koko maallemme ja kansallemme. Tämä on jättänyt syvän, vaikeasti parantuvan haavan kansamme sieluun.

Minun on syytä kertoa se alaston menettelytapa, jota keskustapuolue, aiempi maalaisliitto, on tässä ulkopoliittisessa pelottelussa käyttänyt. Minulla on ollut tilaisuus keskustella erään keskustapuolueeseen kuuluneen entisen tukimiehen kanssa, joka on ollut Korsimon tukimieskursseilla, joilla kursseilla sadoille maalaisliiton-keskustapuolueen tukimiehille kädestä pi-

täen opetettiin, että meidän maalaisliittolaisten tulee käyttää poliittisessa taistelussamme hyväksemme maamme erittäin arkaluontoista ulkopoliittista tilannetta, ja tässä meidän apunamme, korvaamattomana apunamme, on nykyinen tasavallan presidentti Urho Kekkonen. Näin on todistettavasti maalaisliitto-keskustapuolueen puoluesihteerin Korsiin opettanut omia tukimiehiään. Tämä on johtanut keskustapuolueen kannatuksen suureen laskuun, mikä on mitattu toistuvasti mm. eduskuntavaaleissa.

Mutta myös kommunistien taholla on aivan samalla tavalla käytetty hyväksi maamme ulkopoliittista asemaa, ja tietämäni mukaan kommunistipuolue on omaksunut Tuure Leheniltä sen menettelytavan, että muka, jos täällä Suomessa arvostele meidän kotikommunistejamme, niin se muka on Neuvostoliiton vastaista ja se muka on ulkopoliittisesti vaarallista ja vahingollista. Tätä Lehenin linjaa ja oppia meidän kotikommunistimme ovat täällä harjoittaneet, ja valitettavasti tämä rutto on tarttunut myös sosialidemokraatteihin, ainakin nuorempaan sosialidemokraattiseen polveen (Ed. Breilin: Voiko puhuja todistaa väitteensä?). — Se on tullut täällä todistetuksi. Teidän omat ministerinne ovat sen — mm. ministeri Louekoski on täällä syyllistynyt perättömiin ulkopoliittisiin pelotteluihin (Ed. V. Vennamo: Pääministeri!) ja pääministeri. Ne ovat nähtävissä eduskunnan pöytäkirjoista.

Kun nyt, herra puhemies, tämmöistä tavontota vahinkoa on koko kansalle ja isänmaalle aiheutettu juuri ulkopoliittisella pelottelulla, niin olen monta kertaa kysynyt itse mielestäni ja kysyn nyt: Miksi tasavallan presidentti Kekkonen ei ole pannut tälle perusteettomalle ulkopoliittiselle pelottelulle minkäänlaisia jarruja eikä sulkua? Se olisi ollut hänen velvollisuutensa maan päämiehenä, ehdoton velvollisuutensa koko isänmaata ja kansaa kohtaan. Ehkäpä juuri siitä syystä, että presidentti ei ole näin menetellyt, on aiheutunut se epäluottamus, jota myös presidentti Kekkosen persoonaa kohtaan tunnetaan ja joka epäluottamus nyt esiintyy nyt täällä tämänkin poikkeuslain käsittelyn yhteydessä.

Tämä ulkopoliittinen pelottelu on ehtinyt siihen mittaansa, että muka fasismiksi on leimattu jo sekin, kun arvostele presidentti Kekkosta hänen puhtaasti sisäpoliittisista ratkaisuistaan (Ed. Breilin: Mihin puhuja pyrkii?). — Puhuja pyrkii valottamaan maamme sisäpoliittisen ilmaston näköaloja (Ed. Kalavainen:

Hieman tuulinen päivä tänään!). Mutta minä kyllä ymmärrän sosialidemokraattienkin hermostumisen (Ed. Breilin: Ei me hermostuta!). Tällaista taikauskua ulkopoliittikan varjolla on maassamme siennetty, elätetty ja kasvatettu, ja sosialidemokraattien puolue, joka itse oli aikanaan marttyyri ja jota kansa tuki tässä marttyyrinasemassaan, se on nyt rappeutumassa, sen nuorempi siipi rappeutumassa, tämän ulkopoliittisen pelottelun hyväksymään ja sitäkin käyttämään.

Herra puhemies! Nykyisen tasavallan presidentin hallituskaudella on maamme puolueettomuusasemakin mielestäni joutunut hyvin omalaatuiseen tilaan. Meillä vakuuttamasta päästyäkin vakuutetaan, että maamme todella harjoittaa rauhanomaista puolueettomuuspolitiikkaa kaikkiin ilmansuuntiin ja kaikkiin suurvaltoihin, ja erityisesti pyritään välttämään sellaisia mielenilmauksia, jotka on suunnattu tavalla taikka toisella suurta itäistä naapurimaata, Neuvostoliittoa, kohtaan. On tietysti ihan oikein, että näin menetellään, mutta tasapuolisuutta tässä toivoisi enemmän. Nimittäin nyt on olemassa myös toinen suurvalta (Ed. Puhakka: Nixonin pommejako puhuja on tänne tilaamassa?), Yhdysvallat, ja on voitu todeta, että vuosikausia meidän maassamme on sallittu selvästi Yhdysvaltain vastaisia hyökkäilyjä, Yhdysvaltain presidenttejä vastaan kohdistuneita hyökkäyksiä, Yhdysvaltain lippua on häpäistyt jne., niin että ei todellakaan voida puhua, että ulkopoliittisessa käyttäytymisessä maassamme olisi ollut vallalla ehdoton tasapuolisuus. Tältäkin osin olisi toivonut, että tasavallan presidentti olisi kiinnittänyt huomiota myös Yhdysvaltain vastaiseen toimintaan, siihen toimintaan, joka häiritsee ja vahingoittaa Suomen ja Yhdysvaltojen välisiä suhteita.

Herra puhemies! Maan asiat ovat todellakin sisäisesti olleet pahastikin rempallaan presidentti Kekkosen valtakaudella. On niin kuin asuisimme hatarassa huonosti hoidetussa mökkirahjässä tai rappiotilalla rakennuksessa, jonka seinäraoista kylmät viimat puhaltavat sisään (Ed. Vilponiemi: Tuo kuvaa SMP:tä!).

Maamme sisäpoliittisesta ilmanalasta puuttuu eräänlainen kodikkuuden tunne ja turvallisuuden tunne. On vaikeata tietää, kuka ja mikä loppujen lopuksi presidentti Kekkonen itse asiassa on, kenen leirissä hän loppujen lopuksi on, onko hän koko kansan presidentti. Valitettavaa ja murheellista on ollut panna merkille se, että näinä viime vuosina maamme ja kan-

samme yleinen moraali on päässyt höltymään, on jopa tahallisesti näitä kansallemme aiemmin yhtenäisiä moraalikäsitteitä heikennetty, ja tässä apuna ovat olleet erityisesti julkiset tiedotusvälineet, televisio ja radio, ja yhä paisumistaan paisuva roskalehdistö. Olisin toivonut jo monta kertaa, että herra tasavallan presidentti olisi puuttunut puheissaan näihin asioihin. Minun mielestäni tasavallan presidentin pitäisi kantaa tämän suuntaisistakin asioista vastuuta ja erityistä vastuuta.

Yleinen levottomuus on päässyt maassamme vallalle viime vuosina ja tähän on ollut syynä nimenomaan voimakas vasemmistolainen paine. Vasemmisto on pyrkinyt vallanhaltuun suomalaisissa instituutioissa, ja selvästi maassamme pyritään saamaan aikaan vasemmistolainen puolifasistinen suursäätö, ja tämän säätötilan vallitessa ilmeisesti sitten pyritään tekemään, valmistamaan maaperää vallankumouksen tekemiseksi.

Tässä yhteydessä on palautettava mieleen nämä vasemmistolaiset pyrkimykset henkilö ja ääni-periaatteen toteuttamiseksi mm. maamme korkeakoululaitoksessa. Siellä kyllä ollaan valmiit tällaiseen demokratiaan, jonka perimmäisenä tarkoituksena on tietysti koko korkeakoululaitoksen sabotointi. Mutta kun on kysymys koko kansasta, yhteisestä kansasta, silloin ei suvaita henkilö ja ääni-periaatetta. Kun näitä asioita verrataan keskenään, niin tässä paljastuu tämä vasemmiston alaston kaksinaamaisuus, joka ei kestä kriittistä tarkastelua. (Ed. Sini-salo: Eikö puhuja ole itse kaksinaamainen!)

Viime vuosina, herra puhemies, on maamme ja kansalaistemme terve identiteetti — sano-kaamme sitä sitten vaikka terveeksi isänmaallisuudeksi ja terveeksi kansallistunnoksi — selvästi heikentynyt ja sitä on heikennetty tahallisesti. Kansallinen omanarvontuntomme ei mielestäni ole nyt ollut tyydyttävällä kannalla viime vuosina. Olisi todellakin odottanut, että tasavallan presidentti olisi korkealta paikaltaan ollut vaikuttamassa tällaisen kansallisen yhteistunnon luomiseen, kasvamiseen ja ylläpitämiseen. Kun näin ei ole tapahtunut, ovat tällaiset seikat olleet todellakin vaikuttamassa siihen, että on toivottu toisen henkilön astumista tasavallan päämiehen paikalle.

Herra puhemies! Tänään me elämme ratkaisevaa päivää (Ed. Flinck: Kun vain voitaisiin äänestää!) ja lopputulos ei tietenkään ole vielä täysin varma. Siltä varalta, että poikkeuslaki tu-

lee hyväksytyksi ja presidentti Kekkonen jatkaa vielä useita vuosia tasavallan päämiehenä eteenpäin, niin minä vetoan voimakkaasti herra tasavallan presidenttiin, että hän todellakin panisi sulun sille maata vahingoittavalle ulkopoliittiselle pelottelulle ja ulkopoliittikalla keinotellulle, jota täällä on edesvastuuttomasti harjoitettu; ja toiseksi, että herra tasavallan päämies muistaisi joskus julkisissa puheissaan kansanarmeijamme rintamaveteraaneja ja rintamalaisia niistä suurista töistä ja palveluksista ja uhrauksista, joita se ikäpolvi on tehnyt vapaan Suomen hyväksi.

Ed. P. V e n n a m o: Herra puhemies! Kun tämä istunto alkoi, minä tulin tänne kuuntelemaan poikkeuslain kannalla olevien eduskuntaryhmien puheenvuoroja erityisellä mielenkiinnolla, sillä olihan tänään ensimmäistä kertaa odotettavissa se, että poikkeuslain kannalla olevien eduskuntaryhmien perusteluja kuultaisiin tämän lain hyväksymisestä. Valitettavasti kuitenkin tässä keskustelussa, jota minä hyvin ahkerasti seurasin, sen enempää ed. Paasio kuin edustajat Aitio, Uusitalo, Holkeri, Kainulainen, Tallgren tai Arokaan eivät esittäneet mitään muita perusteluja kuin niitä, jotka äärimmäisen pieneksi supistettuun hallituksen esitykseen jo sisältyvät, eli pelkkiä yleisiä fraaseja, lausahduksia, jotka eivät liity millään lailla todettavissa oleviin tosiasioihin, jotka eivät millään lailla perustele näin suuren luokan poikkeusta perustuslaista.

Voisi melkein sanoa, että kaikki nämä puheenvuorot, joita poikkeuslain kannattajien puolesta täällä on käytetty, sopisivat varsin hyvin kyllä vaalipuheiksi presidentin vaaleissa, sillä näissä puheissa yritettiin sotkea kaksi eri asiaa — niin kuin koko tämän poikkeuslain käsittelyn yhteydessäkin on pyritty sotkemaan kaksi täydelleen eri asiaa toisiinsa. On yritetty sotkea toisaalta kansan peruuttamaton oikeus valita itselleen tasavallan presidentti, siihen kuka tasavallan presidenttinä mahdollisesti vuonna 1974 tulisi olemaan. On yritetty antaa tälle eduskunnalle — kuten jo lain ensimmäisen käsittelyn yhteydessä esitin — sellainen kuva — niin kuin tässäkin keskustelussa toistuvasti on kuultu — että poikkeuslain vastustaminen merkitsi nykyisen tasavallan presidentin vastustamista. Tästä seuraa johdonmukaisena johtopäätöksenä se, että mikäli poikkeuslakia ei hyväksytä, nykyistä tasavallan presidenttiä ei Suomen kansa valitsisi uudelleen ta-

savallan presidentiksi; sillä muutoinhan mitään syytä tällaiseen puhumiseen ei ole. Mutta taas päinvastoin on täällä yritetty, mm. ed. Uusitalon suulla, väittää, että Suomen kansan valtaenemmistö, joka on nykyisen tasavallan presidentin kannalla, olisi myös poikkeuslain kannalla, jolloin nämä perustelut itse osoittavat omat mahdottomuutensa.

Osoittaakin varsin selvästi huonoa omaatuntoa ja haluttomuutta keskustella itse asiasta se, että koko tämän keskustelun aikana, niin valtiovarainministeri Virolaisen toimesta kuin muidenkin poikkeuslain kannattajien toimesta, on yritetty sotkea tämän lain periaatteisiin ja tämän lain käsittelyyn joitakin muita tähän kokonaan kuulumattomia asioita. On yritetty suunnata sekä lehdistön että kansan huomio tämän lain käsittelyssä siihen, miten eduskunta asiaa käsittelee, jotta voitaisiin mahdollisimman hiljaisesti viedä kansalta tietämättömissä ohitse, mitä täällä käsitellään. Ei todellakaan ensisijaisen tärkeätä tässä asiassa, niin kuin ei missään muussakaan asiassa, ole se, miten eduskunnassa asiaa käsitellään, käsitelläänkö se nopeasti vai hitaasti, kysymys on siitä, mitä täällä päätetään ja mitä seurauksia niillä päätöksillä on tavallisen suomalaisen ihmisen elämään (Ed. Honkosen välihuuto). — Kyllä minä luulen, että me tiedämme SMP:ssä varsin hyvin, mitä me käsittelemme. Minusta vain näyttää siltä, että ed. Honkonen ei näy itse tietävän, mitä asiaa täällä käsittelee, kun hän jatkuvasti yrittää puhua Suomen kansalle kannattavansa demokraattisia menettelytapoja.

On erittäin valitettavaa myös se, että kaiken kukkuraksi eduskuntaryhmät, ed. Paasio sosialidemokraattisen ryhmän puolesta etunäissä, väittävät samaan hengenvetoon kannattaessaan tätä poikkeuslakia, että he pyrkivät suojelemaan demokratiaa, laajentamaan sitä ja yhä laajentamaan ja laajentamaan Suomen kansan demokraattisia oikeuksia. On tietysti jokaiselle suomalaiselle selvää, olkoonpa hän kuinka vähän opiskellut tai kouluja käynyt tahansa, se että on suuren luokan sumutusta puhua samanaikaisesti kansan äänioikeuden poistamisesta ja verhoutua demokratian kaapuun puhuen joistakin hämäristä osoittamattomista maan eduista, ulkopoliittisen linjan jatkuvuudesta ja siitä, että kansa Suomessa on liian tyhmää, jotta se kykenisi itse itselleen presidentin ja hyvän presidentin valitsemaan.

Ed. Uusitalo puheenvuorossaan sanoi, että nykyinen tasavallan presidentti on kyntänyt sy-

vän vaon Suomen ja Euroopan historiaan. Minä sanoisin, että tällä lailla on kyllä kynnetyt enemmänkin kuin syvä vako. On kynnetyt syvä kuilu tämän eduskunnan ja Suomen kansan välille, tämän eduskunnan, joka historiallisesti ensimmäisen kerran ryhtyy ottamaan itselleen oman päämiehensä oikeuksia, ottamaan pois kansalle kuuluvan perusoikeuden presidentin valitsemiseksi.

Mutta on syytä hakea ehkä joitakin syitä siitä, miksi näin on. Minä olen erittäin kiitolinen siitä, että ed. Aitio omassa puheenvuorossaan osittain paljasti tämän esityksen taustalla olevia toiveita ja ajatuksia. Ed. Aitio SKDL:n ryhmäpuheenvuorossa, joka siis edustaa kaikkien SKDL:n kansanedustajien kantaa, arvosteli hyvin voimakkaasti täällä eduskunnassa tällä hetkellä ja nykyään yleensä noudatettavaa porvarillista parlamentarismia, ja ilmoitti, että SKDL:n ryhmä tulee pyrkimään siihen, että tätä porvarillista parlamentarismia tulisi korjata. Minä en tiedä, mitä heikkoja puolia ed. Aitio ja SKDL:n ryhmä porvarillisessa parlamentarismissa näkee, vaikkakin hänen puheestaan oli ymmärrettävissä se, että hänestä erityisen kiusallista oli se, että täällä eduskunnassa niin kuin perustuslakivaliokunnassakin voidaan vapaasti olla toista mieltä asioista ja esittää tämä eriävä käsitys myös eduskunnan puhujapöytästä ilman, että eduskunnan suurikaan enemmistö kykenee tätä oikeutta ja myös edustajan velvollisuutta poistamaan. Minä en ymmärrä, koska ed. Aitio nimenomaan tässä yhteydessä arvostellessaan asian käsittelyä ja sitä, että eduskunnassa on tästä asiasta puhuttu, arvosteli porvarillista parlamentarismia, täytyy vetää tämä suora johtopäätös. Pyritään siis selvästikin, niin kuin myös vasemmistopuolueiden ryhmäpuheenvuorossa esitettiin, siihen, että nykyisin Suomen perustuslakien pohjalta muodostunut vallan kolmijako, terve kolmijako, joka pitää huolen siitä, että jokin kolmesta poolista pitää joka tapauksessa huolta Suomen kansan perusoikeuksista, tulisi romuttua. Onhan täällä useaan otteeseen vaadittu tasavallan presidentin vaalin siirtämistä eduskunnan suoritettavaksi, mikä ensinnäkin merkitsee sitä, että nykyiset valtaoikeudet, jotka kuuluvat tasavallan presidentille, mitätöityvät samalla, sillä jokainen presidentti, joka joutuu käymään kauppaa eduskunnassa saadakseen taakseen eduskunnan enemmistön, joutuu automaattisesti myös sitoutumaan noudattamaan häntä kannattaneiden puolueiden toivomuksia ja niiden harjoittamaa politiikkaa.

Tätä kautta pyritään keskittämään valtaa hyvin voimakkaasti lisää eduskunnalle, mikä ei suinkaan ole niinkään positiivinen asia silloin, kun eduskunta ja sen enemmistö käyttäytyy sillä tavoin, kuin tämän eduskunnan enemmistö on käyttäytynyt (Ed. Honkonen: Viemällä vaa'ankielen aseman teiltä pois!). — Ei suinkaan, ed. Honkonen, vaan viemällä kansanedustajien perusoikeuksista suuren osan pois, mikä on aivan toinen asia. — Tämä laki omalta osaltaan kuvastaa varsin hyvin sitä eduskunnan suurenkin enemmistön keskuuteen pesiytynyttä väärää voiman tunnetta, että kaikki se on oikein, minkä enemmistö hyväksyy. Tällainen ajatus on vallinnut täällä eduskunnassa päivästä toiseen. Se on vallinnut silloin, kun on poistettu kahdeksi viikoksi kansanedustaja osallistumasta eduskunnan työhön. Se on vallinnut silloin, kun on poistettu edustajia valiokunnista tai puhemiesneuvostosta, esitetty täällä rangaistuksia, joista kohta tänään päätetään. Kaikissa tällaisissa tilanteissa on nojaututtu yksinomaisesti ilman mitään muita asiallisia perusteluja siihen, että silloin, kun eduskunnan selvä enemmistö on jotain mieltä, niin se on ilman muuta oikein (Ed. Kortessalmi: Voiman mielivaltaa!). — Se on voiman mielivaltaa. Se on enemmistödiktatuuria pahimmillaan. Se on puhdasta fasismia melkein voisi sanoa. Nyt tänä päivänä Suomi ei ole ainoa maa, jossa tapahtuu poikkeuksia tasavallan presidentin toimikaudessa. Tietävästi tänään keskiviikkona on myös mm. Filippiineillä jatkettu tasavallan presidentin toimikautta perustuslain vastaisesti poikkeuslailla seitsemän vuoden ajaksi. Me täällä Suomessa toistaiseksi puhumme vasta neljästä vuodesta, emmekä ole vielä päässeet niin pitkälle, että parlamentin toiminta olisi lakkautettu. Saa nähdä, kuinka pian me tässäkin suhteessa seuraamme Filippiinien esimerkkiä. Joka tapauksessa vaikuttaa siltä, että varsin mielekäs seuraava valtiiovierailun kohde olisi käydä tapaamassa kohtalotoveria maapallon toisella puolella (Ed. Honkonen: Ed. Ehrnrooth on siellä naapurissa jo käynyt!).

Kun tälle laille on esitetty perusteluja siitä, että ulkopoliittinen tilanne ja maan etu vaativat poikkeuslain säätämistä, on todettava, että tämä poikkeuslaki muuttaa asiallisesti tilannetta presidenttikysymyksessä vain siten, että presidentin valinta siirretään kansalta eduskunnalle. Jos tällaisessa tilanteessa, niin kuin meidän perustuslakimme edellyttävät, eduskunta edustaisi Suomen kan-

saa tehtäviensä mukaisesti, noudattaisi niitä toivomuksia, joita Suomen kansa eduskunnalle esittää, niin täällä tämä poikkeuslaki ei johtaisi mihinkään käytännöllisiin tuloksiin. Sillä ei olisi mitään merkitystä, sillä onhan selvää, että eduskunta, jos se edustaa kansaa, valitsisi saman presidentin, jonka kansankin enemmistö valitsisi. Mutta koska kansan enemmistölle ei haluta antaa oikeutta valita tasavallan presidentti, täytyy syynä olla se, että eduskunnan enemmistö epäilee kansan mielipidettä. Eduskunnan enemmistö haluaa poistaa sen mahdollisuuden, että Suomen kansa haluaisi lausua mielensä tasavallan presidentistä toisella lailla kuin puolueiden johtajat ja kansanedustajat ovat halunneet.

Tällöin on todettava, että kysymyksessä on siis aivan puhdas vallankaappauslaki. Kysymyksessä on lain säätäminen vain siltä varalta, että Suomen kansa ja sen enemmistö sattuisi vuoden kuluttua olemaan eduskunnan kanssa toista mieltä. Jos Suomen kansa valitsisi vaa-leissa nykyisen tasavallan presidentin uudelleen presidentiksi, tällöin olisi aivan turha ryhtyä tällaiseen poikkeukselliseen operaatioon, jolla nakeretaan meidän kansanvaltamme periaatteita erityisesti sitä kautta, että näin luodaan ennakkotapaus, johon voidaan varsin hyvin myöhemmin nojata silloin, kun olisi kysymys ehkä huomattavasti epäselvemmästä tilanteesta presidenttiä valittaessa.

On todettava, että tältä periaatteelta ajatellen jokainen kansanedustaja, joka kannattaa nyt tätä tämän poikkeuslain säätämistä, luopuu samalla olemasta kansanedustaja, koska hän todellisuudessa kaappaa itselleen vallan pelätesään äänestäjiään. Hän todellisuudessa pyrkii varmistamaan tilanteen oman mielipiteensä mukaisesti estämällä kaikkien mahdollisten muiden lopputulosten olemassaolon.

Valtiopäiväjärjestyksen 11 §, johon täällä on jopa kokoomuksen taholta että myös ed. Sainion taholta viitattu, sanoo, että kansanedustaja on velvollinen noudattamaan perustuslakia. Valtioapäiväjärjestyksen 11 § ei sano, että kansanedustaja on velvollinen muuttamaan aina, kun se on tarkoituksenmukaista, perustuslakia. Tämä merkitsee sitä, että valtiopäiväjärjestys kiistattomasti lähtee siitä pääsäännöstä ja perusperiaatteesta, että perustuslaki on se, joka pysyy, johon säädetään poikkeuksia vain silloin, kun siihen on pakko. Kuten minä täällä lain ensimmäisessä käsittelyssä sanoin, silloin kun

on tilanne sellainen, että Suomen kansa ei pääse jostain syystä uurnille äänestämään, tai silloin kun on kysymyksessä niin äärimmäisen kiireellinen tilanne, että vaaleja ei ehditä käytännöllisistä syistä järjestää, ainoastaan tällaisissa tilanteissa poikkeuslaki on oikeutettu. Kaikissa muissa tapauksissa kansa täytyy päästää valitsemaan.

On erittäin vaarallista kansanvallan kannalta, että tämä valtiopäiväjärjestyksen pykälä on unohtunut, niin kuin koko meidän valtiosääntömme henki, ja että maan johtopaikoille, jopa hallituksen johtoon on pesiytynyt joukko sellaisia poliitikkoja, joille tarkoituksenmukaisuus on suurin herra ja määrääjä. Vaikuttaa siltä, että koko hallitus ja eduskunnan suuri enemmistö on luopunut siitä demokratian peruskäsitteestä, joka 50 vuotta sitten tähän maahan luotiin, ja lähtenyt tielle, jonka mukaan tarkoituksenmukaisesti on tätä maata hallittava. Jos ei ole tarkoituksenmukaista Suomen kansan antaa päättää, otettakoon silloin äänestys-oikeus pois. Jos on tarkoituksenmukaista ja poliittisesti mielekästä rangaista SMP:n kansanedustajia, rangaistakoon riippumatta siitä, nojautuuko se lakiin vai ei. Kaikki siltä pohjalta, että muodollisesti perustuslain 5/6 enemmistöllä voi tehdä mitä tahansa.

Minä toistan vielä: se, että jonkin asian takana on suurikin enemmistö, ei merkitse sitä, että asia olisi oikea. On jopa menty niin pitkälle, että tämänkin keskustelun yhteydessä jopa ministerit aina pääministeriä myöten ovat alentuneet puhumaan eduskunnalle, tekisi melkein mieli sanoa, hupijuttuja, jos ei olisi kysymys äärimmäisen vakavasta asiasta. Jokainen tässä salissa, niin kuin jokainen ihminen Suomessakin, ymmärtää ja jokainen, ainakin sellainen, joka vähänkin politiikkaa seuraa, ymmärtää, kuinka mahdotonta on yrittää tuputtaa eduskunnalle sellaista käsitystä, että nyt olisi muodostumassa jonkinlainen äärioikeistolainen rintama. Jokainen kansanedustaja, joka on vähääkään seurannut äänestyksiä täällä eduskunnassa, tietää, kuinka mahdotonta on yrittää ympätä yhteen esimerkiksi Suomen maaseudun puolueen puolueohjelmaa ja niiden kokoomuslaisten poikkeuslain vastustajien muuta poliittista ajattelua, vastustajien, jotka nyt tässä asiassa ovat perustuslain kannalla, toki muissa asioissa eriäviä mielipiteitä on aivan riittämiin. On pelkän puhtaan poliittisen tarkoituksenmukaisuuden kannalta ymmärrettävissä se, että jopa maan pääministeri alentuu täällä eduskun-

nassa solvaamaan kansanedustajia yrittämällä luoda jotain sellaista eksaktista uutta rintamaa, jota ei tietenkään olemassa ole.

Tähän tarkoituksenmukaisuusajatteluun näytää nyt myös eräiden perustelijoiden pohjalta pesiytyneen sellainen ajatus, että vaalit ovat tarpeellisia ainoastaan silloin, kun lopputulos ei ole selvä. Vaikuttaa siltä, että tässä maassa pyrittäisiin yhä edelleenkin viemään kehitystä siihen suuntaan, että aina kun hallitus katsoo tarkoituksenmukaiseksi itse tulkita kansan enemmistön mielipidettä jonkinlaiseksi, tällöin voidaan säätää poikkeus perustuslakiin. Ainoastaan silloin, kun hallituksessa ja eduskunnan suurena enemmistönä olevat puolueet eivät jostain syystä pääse yhteisymmärrykseen siitä, mikä on kansan enemmistön mielipide, pitäisi järjestää vaalit. Jokainen, joka perustuslain lukee, ymmärtää, että näin ei ole asianlaita ja näinhän ei toki ole asianlaita missään maailmassa. Kyllä tällä maapallolla demokraattisissa maissa ja demokraattisiksi itseään sanovissa maissa järjestetään jatkuvasti vuodesta toiseen vaaleja, joiden lopputulos on täydelleen selvä, niin sosialistisella kuin länsimaailman puolella, niin diktaaturimaissa kuin demokraattisissakin maissa. Ympäri maailman ja YK:n ihmisoikeuksien julistuksenkin peruseriaatteisiin kuuluu se, että kansan äänioikeus ja vaali ei ole tarkoituksenmukaisuuskysymys, vaan se on peruseriaate, josta on aina pidettävä kiinni. Toki erityisesti sellaisen maan kuin Suomen, jota kohtaan on valitettavasti jo viime aikoina ulkomailla esitetty epäilyksiäkin meidän demokraattisuudestammekin ja meidän puolueettomuuslinjamme pitävyydestä, meidän pitäisi suuremmalla syyllä käyttää hyväksemme sitä mainosarvoa, mikä vaaleilla ja demokraattisella valintatavalla on, kuin että me yhä edelleen vahvistamme sitä kuvaa, mikä yhä useammin esiintyy ulkomaisessa lehdistössä siitä, että Suomen demokratia on aivan oman kaltaistaan demokratiaa.

Herra puhemies! Jatkamatta tämän pitempään haluan lopuksi todeta, että olen varma siitä, että Suomen kansa äänestäessään seuraa van kerran, jos tilaisuutta siihen vielä tässä maassa tulee, suhtautuu poikkeuslain puolesta äänestäneisiin kansanedustajiin täsmälleen samalla lailla kuin kuika tahansa päämies sellaiseen edusmieheen, joka on anastanut itselleen päämiehelle kuuluvia oikeuksia. On selvää, että tällaisiin edusmiehiin ei sen enempää Suomen kansa kuin kukaan rehellinen äänestäjä enää voi

luottaa. Onhan selvä ja tunnettu tosiasia se, että kerran päämiehensä pettänyt pettää ennemmin tai myöhemmin hänet uudelleen.

Ed. Borg: Herra varapuhemies! Kun kuulun niihin harvinaisiin poikkeuslain vastustajiin, jotka paitsi edustavat hallituspuoluetta, ovat olleet ja edelleen ovat tinkimättä Kekkonen johtaman ja kansallisen etumme mukaisen ulkopolitiikan kannalla samoin kuin ovat olleet vaikuttamassa hänen valintaansa ja olleet hänen valintansa takana jo 1950-luvulta saakka ja joista ei kuten ainakaan ei minusta tekemälläkään saa minkäänmisen äärisuunnan edustajaa, katson aiheelliseksi käyttää tässä asiassa sentään yhden puheenvuoron. Onhan Rooma toki aina yhden messun arvoinen.

Ennen kuin puutun itse poikkeuslain sisältöön, sallittaneen, että perustuslakivaliokunnan jäsenenä ja aikakirjoja silmällä pitäen kajoan ensin tämän asian yhteydessä esiintulleisiin ja sen alkuvaiheissa etusijalle nousseisiin menettelytapakysymyksiin. Olen muistiinpanojeni ja muistini avulla eritellyt asian tähänastista käsittelyä niin täällä suuressa salissa kuin perustuslakivaliokunnassakin ja pelkistän sen seuraavaksi.

Yleisin väite lain kiihkeiden vastustajien taholta on ollut se, että asia on haluttu viedä läpi jollakin tavalla salaillen ja hirmukiireellä. On puhuttu "salamavauhdista" tai "kavalista salajuonista ja aikeista yön hiljaisina pimeinä hetkinä" ym. vastaavasta, joka tapauksessa peräti parhaiden maailmankirjallisuuden kauhukuvausten tyyliin. Näin ansiokasta arvosanaa ei sen paremmin hallitukselle kuin perustuslakivaliokunnallekaan tässä asiassa ja sen käsittelyssä voida käsittääkseni antaa. Tämän kaltaisen lain ollessa kyseessä ei ennenkään ole aikailtu eikä korrektilta parlamenttikäytäntöä ajatellen ole syytä aikaillakaan riippumatta siitä, onko maassa vakava poikkeuksellinen tila kuten oli vuonna 1944, jolloin tällainen laki saman tyyppisenä oli esillä, tai normaali suomalaisen politiikan arki, kuten on nyt (Min. Virolainen: 1946 myös!). Esimerkiksi vuonna 1944 laki käsiteltiin lyhimmissä mahdollisissa ajassa. Hallituksen lakiesityksen perusteluihin sisältyi lisäksi maininta "viivytyksestä", joskin tämä sanonta on hieman omaperäisellä tavalla ilmaistu sellaisessa yhteydessä, että siitä ei käy täysin selvästi ilmi sen tarkoittavan juuri ja nimenomaan käsittelyjärjestystä. Mutta joka tapauksessa olisi pitänyt olla jokaiselle edustajalle,

myös kiihkeimmille lain vastustajille, selvää että sen jälkeen kun hallitus oli rohkastunut ottamaan viimeisen ratkaisevan askelen tässä asiassa, lain käsittelyn eduskunnassa olisi korrektilta parlamenttikäytännön mukaan tullut kulkea eteenpäin jos ei ehkä nopeinta mahdollista vauhtia niin joka tapauksessa ripeästi ja viivytyksettä. Kun on kysymys maan korkeinta valtakäyttöelintä, presidentti-instituutiota koskevasta keskeisestä laista, se tietenkin sivuuttaa normaalin valtiosääntöisen ajattelun mukaan muiden lakien käsittelyn, jopa budjetin. Ei anna hyvää kuvaa sen paremmin maastamme ulospäin kuin eduskunnan työskentelystä korkeimpina lainsäädäntöelimenämme, jos ei tätä yksinkertaista asiaa tajuta. Siksi asiassa tapahtunut tietoinen jarrutus on mitä jyrkimmin tuomittava.

Perustuslakivaliokunnassa ei ollut suinkaan tarkoitus käsitellä asiaa sukkasillaan, salamavauhtia ja asiantuntijoita kuulematta. Haluan hieman kuvata tätä tilannetta kuitenkin vielä tässä kolmannessakin käsittelyssä. Jo ennen neulitukseksi venähtänyttä lähete keskustelua oli pyydetty valiokunnan seuraavan päivän kokoukseen asiantuntijoiksi ministeriön kaksi arvovaltaista edustajaa. Näille esitettiin peräti 25 kysymystä, eikä kukaan tässä vaiheessa kieltäytynyt kuulemasta vielä lisää asiantuntijoita, erityisesti tunnetuimpia valtiosääntöjuristejamme niin vanhemmasta kuin nuoremmastakin päästä sekä asiassa poliittisen ratkaisun tehnyttä tahoa, hallituksen edustajaa. Itse vielä ehdotinkin enintään osaa näistä asiantuntijoista varmistaakseni, ettei tällaisessa arkaluontoisessa asiassa jäisi kenellekään sanomisen sijaa ainakaan käsittelyn muodolliselta puolelta. Kun näitä asiantuntijoita kuultiin seuraavana päivänä eli torstaina, saatiin varsin perusteelliset suulliset lausunnot, jolloin kolmen tunnin aikana ehdittiin tehdä vielä kahdeksan kysymystä. Tässä vaiheessa kieltämättä joillekin valiokunnan jäsenille jäi vielä kysyttävää ja keskusteltavaa. Siksi eduskunta puhemiesneuvoston päätöksellä antoiinkin täysistuntoon varatusta ajasta vielä kaksi tuntia lisäaikaa valiokunnalle. Tällöin pyydettiin muutama asiantuntija vielä jatkokyselyyn sekä oikeuskansleri ja ulkoasiainministeri hallituksen edustajana, ellei pääministeri presidentin sijaisena toimineena katso olevansa jäävi saapumaan asiasta kuultavaksi, kuten hän sitten katsoi.

Mistä sitten riita syntyi ja koko häpeällinen jarrutusfarssi alkoi? Sillä juuri tässä valiokunnan torstaina kello 17—19 välillä pidetyssä istunnossa se alkoi. Tämä kiista syntyi siitä

kysymyksestä, milloin ensimmäinen käsittely valiokunnassa asiallisesti aloitetaan, tai voidaan sanoa niinkin, mistä lähtien jo käytyä keskustelua voidaan kutsua ensimmäiseksi käsittelyksi. Joudun mainitsemaan nyt pari edustajatoverin nimeä. Ed. Ehrnrooth näet vaati kaikki asiantuntijat kuultavaksi loppuun ennen ensimmäistä käsittelyä ja ennen käsittelyn jatkamista kirjallisten lausuntojen odottamista. Ed. Junnila puolestaan vaati ensimmäistä käsittelyä aloitettavaksi vasta seuraavana aamuna kello 9.30 ja vasta silloin päätettäväksi asian käsittelyn aikataulusta valiokunnassa, siis neljäntenä päivänä lukien esityksen jakamisesta eduskunnan pöydille (Ed. Ehrnrooth: Miten hirveätä!). Ilman muuta nämä olisivat aivan kohtuuttomasti pidentäneet käsittelyä ja johtaneet jopa suorastaan mahdottomuuksiin eräiden asiantuntijalausuntojen kohdalla, kun on tunnettua, että eräiltä asiantuntijoilta niitä ei millään olisi nopeasti saatu eikä ennen kaikkea ollut mitään tietoa siitä, miten lain kiihkovastustajat ylimalkaan tulevat asiassa käyttäytymään, toisin sanoen alkaako jarrutus vasta näiden kaikkien myönnötysten jälkeen. Siksi perustuslakivaliokunnan puheenjohtajan ed. Häikiön menettely asian käsittelyn yhteydessä oli käsittääkseni ainoa mahdollinen, ja siksi yhdessä ed. Häikiön kanssa, vaikka olemmekin molemmat lain vastustajia, ilman muuta näissä menettelytapakysymyksissä yhdyimme ja edelleen yhdyimme poikkeuslakia puolustavaan valiokunnan enemmistöön ja olemme jyrkästi tuominneet jarrutusmenettelyn törkeäksi parlamenttikäytännön loukkaukseksi.

Olen pahoillani, että näin paljon olen joutunut puuttumaan asian menettelytapapuoleen, mutta se on ollut nähdäkseni historiankirjoituksen kannalta välttämätöntä. Olemme yhdessä valiokunnan puheenjohtajan kanssa tehneet myöskin tarkat muistiinpanot tästä asiasta, jotka pyrimme myöhemmin julkaisemaan (Ed. Ehrnrooth: Kyllä muutkin ovat tehneet!). — No, sitten me tarkistutamme ne tietenkin myöskin ed. Ehrnroothilla, että saadaan objektiivinen kuva näistä asioista tulevaisuutta varten.

Itse poikkeuslain sisällöstä minulla on sanottavana seuraavaa. Kantani on se, että poikkeuslaki on menettelytapavalintana Urho Kekkosen uudelleen valitsemiseksi paitsi erittäin huono ja sopimaton myös valtiosääntöiseltä kannalta katsoen mitä arveluttavin ja maan poliittisten olojen positiivisen kehityksen kannalta kaikkea muuta kuin rakentava vaihtoehto. Urho Kekko-

sen ja hänen johtamansa menestyksellisen ulkopoliittikan horjumattomana kannattajana minulle on suorastaan masentavaa olla mukana tällaisessa puuhassa, jonka seurauksena jo nyt on ollut päämiesinstituution arvolle ja asemalle sopimaton riepottelu. Lisäksi on syntynyt perusteltuakin kiistaa siitä, muuttaako nykytuotoinen poikkeuslaki presidentin asemaa eduskuntaan nähden heikentävästi. Erityisesti on kuitenkin korostettava sitä, että kansan itsensä suorittama vaali ilman muuta vahvistaa presidentin asemaa. Muistutan vain mieliini, mitä K. J. Ståhlberg sanoi Paasikivelle tämän pyytäessä neuvoa lokakuussa 1949 kannanmäärittelylleen hyvin suuresti vastaavanlaisessa tilanteessa. Ståhlberg totesi silloin: "Kansan itsensä valtiosäännön mukaan suorittama presidentinvaali vahvistaa valtion päämiehen asemaa ja arvovaltaa sekä valituksi ajaksi että sitä pitemmällekin aivan toisin kuin jos tuo päämies asetetaan valtiosäännöstä poiketen", ja hän jatkoi — ja nämä ovat nyt Ståhlbergin sanoja eivätkä minun — "saatikka sitten juonittelujen ja lehmänkauppojen avulla." Ståhlberg ei edes keskustellut siitä, mikä on ja mikä ei ole valtiosäännöstä poikkeamista, kuten täällä on päiviä ja tuntikausia tehty.

Me olemme nyt poikkeamassa valtiosäännöstä, kylläkin laillisessa järjestyksessä, eikä tässä poikkeamisessa ole syytä selittelyyn. En halua olla niin pahansuopa, että väittäisin tähän poikkeamaan päädytyn tietoisesti pahansuovassa tarkoituksessa — in mala fide. Sellaistakin nimittäin on vilautettu ja aihetta siihenkin löytäisi. Käsittääkseni tähän nykyiseen mielestäni onnettomaan menettelytaparatkaisuun on yksinkertaisesti päädytty sekavan sisä- ja puoluepoliittisen tilanteemme vuoksi, jossa tilanteessa myös puoluepoliittiset laskelmat, jopa juonittelut, käyvät laatuun helpommin kuin sisäpoliittisesti vakaisissa oloissa (Ed. Korttesalmi: Voiko puhuja kertoa tarkemmin?).

Kun maassa tällä haavaa on olemassa yksi ainoa valtiomies, Urho Kaleva Kekkonen, on sitä valitettavampaa, että tämä ainoa maamme valtiomies on joutunut tämän pelin yhdeksi osatekijäksi. Tosiasia on, että kun sos.dem. puolue ei puoluepoliittisista syistä kerta kaikkiaan halunnut eikä halua mennä minkään muotoisiin vaaleihin ja kun keskustapuolue ja SKDL sen paremmin kuin kokoomuskaan ei halunnut tätä siihen pakottaa, mikä olisi ollut mahdollista, kuten tapahtui vuonna 1950 vaaleissa, jolloin sos.dem. puolue niin ikään puuhasi poikkeus-

lakia kovalla vauhdilla ja oli siitä tehnyt jo puoluepäätöksenkin puolue toimikunnassaan, niin ollaan siinä, missä nyt ollaan.

Omalta osaltani sanon vain lyhyesti, lähinnä ajatellen edustamaani aatteellista suuntaa: Jos ei yksikään liberaaliin eli vapaamieliseen keskustaan tai yleensä maan poliittiseen keskustaan lukeutuva kansanedustaja nousisi nyt tässä keskustelussa varoittamaan tästä poikkeamasta valtiösääntömme kohdalla, tapahtuisi yksinkertaisesti — voimakkaasti sanoen — historiallinen häväistys. Ståhlberg vastusti poikkeusta jopa vuosien 1946 ja 1944 oloissa, ja vuoden 1944 oloissa löytyi vielä sos.dem. puolueestakin kaksi edustajaa, jotka pitivät silloista esitystä perustuslain hengen vastaisena. On naivia väittää, että nyt vallitsevalla tilanteella olisi edes yhtäläisyyden häivää 40-luvun tilanteisiin.

Samalla kun ilmoitan itsestään selvänä asiana vastustavani poikkeuslakia sen kaikissa vaiheissa ja täysin tietoisena siitä, että pieni joukko leppymättömiä oikeistopoliitikkoja on yrittänyt parhaansa saadakseen hyvän asian niin huonoon huutoon kuin mahdollista, haluan vielä jättää erityisesti kaikkien lain puoltajien sydämellemme kolme mietittävää kysymystä tai asiaryhmää.

Ensiksi: kumpi on enemmän demokraattista, suorittaa yleiseen äänioikeuteen perustuvat vaalit vai estää vaalin suorittaminen? Poikkeuslain hyväksymisen seurauksenahan on ilman muuta kansalaisten äänioikeuden poistuminen vuodeksi 1974 tarkoitetuista vaaleista. Äänioikeuden väliaikainenkin poistuminen merkitsee demokratian vakavaa supistumista ja siten valtiollis-poliittisesti taantumuksellista toimenpiteitä. Ja tähän vastasi aikoinaan Santeri Alkio seuraavasti: "Kansan valtiollisen kasvatuksen epäonnistunein keino on taantumus." Mutta ennen kaikkea tällainen toimenpide merkitsee kansalaisten valtaenemmistön luonnollisen ja terveen mielipiteen ja tahdon erittäin jyrkkää väheksyntää ja sen vastaista menettelyä.

Toiseksi on kysyttävä: kumpi on enemmän demokraattisten menettelytapojen mukaista, sekö, että ilmoitetaan avoimesti ja riittävästi perustellen ne syyt, jotka puhuvat poikkeuslain puolesta, vai sekö, että menettelytapavalinnan perusteeksi ei ole mainittu ainoatakaan yksityiskohtaista seikkaa? Jos luemme läpi vuoden 1944 poikkeuslain, senkin yhteydessä sentään oli hallituksen esityksessä mainittu useita vakavia perusteita, vaikka silloin olisi ehkä riittänyt pelkkä yleinen viittaus maan etuun.

Ja kolmanneksi: Kumpi on maan kokonaisedun kannalta parempi asia, sekö, että kansalaiset olisivat saaneet vapaissa vaaleissa antaa ylivoimaisen suoran tukensa Urho Kekkosen uudeleen valitsemiseksi, vai se, että puolueiden johtoryhmien kesken on herkeämättömän mielipiteen muokkauksen ja tietynlaisen painostuksenkin avulla saatu aikaan kivulias yhteispäätös poikkeuslain viemiseksi niukasti läpi täällä eduskunnassa? Vai oliko hallituksen tarkoitus todella heittää poikkeuslakiesitys kuin herkullinen luu kaluttavaksi nälkäisissä suissa? Ei varmaankaan, sillä sehän ei voi olla maan edun mukaista, saati sitten asian arvon mukaista.

Koko presidenttikeskustelun nostaminen tänne eduskunnan ja eduskuntaryhmien tasolle on sitä paitsi luvalla sanoen ollut harkitsematonta. Presidentinvaalihan on hallitusmuodon mukaan järjestetty siten, että itse vaalitoimituksessa, valitsijoiden kokoonnuttua tänne eduskuntaan presidenttiä valitsemaan, ei sallita keskustelua ehdokkaista. Näin on haluttu suojata valittavan presidentin persoonaa ja erityisesti valtionpäämies-instituution asemaa. Nyt tämä on tullut kerralla pyyhkäistyksi pois. Sekö on tarkoitus? Nyt siis poikkeuslakimenettelyn kautta on tätä hallitusmuodon ja presidentinvaalia koskevan lain mukaista syvällistä periaatetta jouduttu pahasti loukkaamaan. Tietenkin vastuu on ensisijaisesti niiden vastuuttomien kansanedustajien harteilla, jotka eivät näitä parlamenttisen toiminnan sisäisiä periaatteita joko tunne tai sitten eivät ainakaan tässä asiassa halua näitä periaatteita noudattaa. Mutta poliittinen ja moraalinen vastuu kysymyksessä on myös niillä, jotka poikkeuslain ovat synnyttäneet ja tänne tuoneet. Ja eikö yleisinhimillinen perussääntö ole se, että vahvemman pitäisi tarpeen vaatiessa holhota heikompaansa?

Älkäämme myöskään koskaan korottako eräiden puolueiden etua ja niiden keskinäisiä hiljaisia sopimuksia niin korkealle, että alamme kutsua niitä maan yleiseksi eduksi. Maan etu vaatii, että maamme ulkopoliittinen linja rikku-mattomana jatkuu. Siksi kansan valtava enemmistö haluaa Kekkosen vielä jatkavan paikallaan. Tästä oli saavutettu menneenä syksynä suurempi puoluepoliittinen yksimielisyys kuin koskaan ennen, kun kokoomuskin nyt tuli linjaan mukaan teoissa eikä vain sanoissa. Tässä tilanteessa olisi siis pitänyt käyttää kaikki voimat, myöskään kovia menettelytapoja kaihtamatta, sellaisen taparatkaisun aikaansaamiseksi, joka olisi taannut sisäpoliittisestikin suurimman

mahdollisen yksimielisyyden. Samalla olisi esitetty kiihkomielisten ääriyhmien vaarallinen operointi tällä asialla. Tässä jälkimmäisessä kohdassa, viitatkaamme vain Messuhallin juhlaan, on nyt pahasti epäonnistuttu. Vastuu tästä kuuluu niin sysille kuin sepillekin.

Ja lopuksi: Uskollisena aatteelliselle oppi-isäleni lyhyt lainaus hallitusmuotomme kirjoittajan, K. J. Ståhlbergin käsityksestä aikaisempien poikkeuslakiaavailujen yhteydessä, josta ei ole aikaa vielä kulunut kuin vähän yli 20 vuotta. Ståhlberg sanoi silloin sanatarkasti seuraavasti: "Kuinka matalalle jatkuvat poikkeuslait jo ovat vieneet valtiolliset käsityksemme, näkyy räikeästi siitä, että julkisessa keskustelussa aivan luonnollisena asiana valtiosäännön noudattamisesta käydään kauppaa vaalikustannusten ja vaalivaivan säästämiseksi." Näihinkin asioihin on jo ehditty täällä keskustelussa viitata. "Jos Suomen kansa ei jaksakaan eikä viitsi kerran kuudessa vuodessa valita itsekin valtion päämiestä, ei se toden totta ansaitse itsenäistä kansanvaltaista valtiota." Eivätköhän nämä Ståhlbergin sanat ole edelleen yhtä kestävä perusta suomalaiselle demokratialle 70-luvulla, kuin ne olivat 40- ja 50-luvulla.

Ed. Ehrnrooth: Herra puhemies! Olin eduskunnan jäsenenä vuonna 1958 syksyllä, jolloin koettiin "yöpakkaset". Olin myös eduskunnassa kolme vuotta myöhemmin, jolloin tuli noottikriisi. Olen ollut eduskunnan jäsenenä niinä vaikeina vuosina, jolloin sosialidemokraattinen puolue oli presidentti Kekkosen puristuksessa. Minua ei ole aiheellisesti koskaan voitu syyttää siitä, että en olisi pitänyt kunniaa kansanvaltaisia periaatteita. Kun nyt olen ollut täällä sen viikon ajan, jolloin olemme käsitelleet poikkeuslakiehdotusta, joudun toteamaan, että tämä viikko on ollut masentavain aika neljässätoista vuodessa. Tämä aika on ollut Suomen eduskunnan historiassa häpeän aikaa. Te olette ilman minkäänlaista todellista kriisiä lähteneet hyväksymään sellaista lakiehdotusta, joka myy kansalle kuuluvat poliittiset perusoikeudet. Ja te olette olleet tietoisia siitä, että tästä saattaa tulla ennakkotapaus.

Kaikkein ala-arvoisinta on ollut se, että tänään hallituksen johtomies, herra pääministeri, on käyttänyt puheenvuoron (Ed. Honkonen: Hyvän puheenvuoron!), jossa hän on kehottanut vakaumuksensa mukaan toimivia kansan-

edustajia, jotka eivät yhdy poikkeuslakiehdotukseen, harkitsemaan muulla yhteiskunnan sektorilla toimimista. Tämä on jo — ed. Honkonen — vaikka te ette sitä käsittä, ala-arvoista. Tämä ei ole suvaittavaa, eikä sillä ole mitään tekemistä demokratian periaatteiden kanssa. Valta on noussut nuoren pääministerin päähän nopeammin, kuin mitä kukaan olisi olettanut. Mies, joka on ollut vaatimaton ja asiallinen aikaisemmin — minäkin olen istunut hänen kanssaan puhemiesneuvostossa ja opin tuntemaan hänet asiallisena miehenä — mies, joka on liian nopeasti käynyt läpi Kekkosen koulun, onkin muuttunut kansanvallan periaatteita vastustavaksi henkilöksi.

Täällä on myös puhuttu muutoin sellaista, että täytyy ihmetellä (Ed. Honkonen: Se on totta!) eduskuntaryhmien johtohenkilöiden käyttävän sellaisia puheenvuoroja.

Olen myöskin ollut pettynyt ed. Paasion puheen johdosta, kun hän tuomitsi täällä Messuhallissa viime sunnuntaina järjestetyn puhetilaisuuden. Hänen olisi pitänyt ensin kysyä siellä esiintyviltä, mitä he ovat puhuneet, ja ehkä joltakulta Messuhallissa kuuntelijana olleelta, oliko se tilaisuus niin ala-arvoinen, kuin saattoi päätellä ed. Paasion puheesta. Totta kai meillä vielä on oikeus informoida kansalaisia tärkeistä päätöksistä, joita ollaan tekemässä eduskunnassa. Vai olisiko todellakin haluttu ajaa tämä asia niin nopeasti läpi, ettei tällaiseen informointiin olisikaan tarjoutunut aikaa?

Ed. Borgin puhe, joka sisälsi oikeatakin asiaa, oli valitettava sen johdosta, että sai sen käsityksen, että hänen ratkaiseva motiivinsa tähän puheenvuoroonsa valmistautuessaan oli niiden henkilöiden mustaaminen, jotka oikeistolaisina sattuvat olemaan samaa mieltä kuin hän. Minusta olisi tehnyt miellyttävämmän vaikutuksen, jos ne, jotka ovat vastustaneet poikkeuslakia, ryhtyisivät osoittamaan solidaarisuutta eikä kenelläkään olisi ollut aihetta lähteä tuomitsemaan kiihkeinä vastustajina niitä, jotka ovat täällä pitäneet kiinni eduskunnan oikeuksista. Kun kuitenkin ed. Borg, samoin kuin monet muut, eivät vielääkään ole käsittäneet — tahtoisin sanoa — eivät halua käsittää, mitä parlamentaarinen jarrutus on ja mihin sillä viime viikon aikana pyrittiin, joudun puuttumaan aluksi tähän asiaan (Vasemmalta: Kauanko se kestää!).

Parlamentaarinen jarrutus eli filibuster on USA:ssa usein käytetty menetelmä jonkin päämäärän saavuttamiseksi, johon vähemmistöllä

usein on moraalinen oikeus, mutta jonka saavuttamisen enemmistö voimallaan yrittää estää. Filibuster-keskusteluja ovat sekä konservatiivit että liberaalit käyneet. Yleensä nämä keskustelut kestävät useita viikkoja, silloin kun niihin tosissaan ryhdytään. En ole havainnut, että olisi tullut kenenkään mieleen sanoa tämän parlamentaarisen oikeuden käyttäjiä terroristeiksi, ennen kuin perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja otti tämän sanan käyttöön.

Entä sitten Suomen eduskunnan kokemukset jarrutuskeskustelusta? Sodan jälkeisenä aikana niitä on ollut ainakin neljä. Muistaakseni vuonna 1959 SKDL ryhtyi jarruttamaan erään verolain muutoksen käsittelyä laki- ja talousvaliokunnassa. Jarrutus kesti myöhään yöhön, mutta mikäli muistikuvani ei petä, se ei johtanut mihinkään tulokseen. Toinen kerta jarrutuskeskusteluun jouduttiin vuonna 1969 hallituksen annettua eduskunnalle jo toisen peräkkäisen vaalilakiesityksensä. Ulkosuomalaisten äänioikeuden laajentaminen puuttui tästä esityksestä, samoin kuin varamiesjärjestelmään toivotut parannukset. Hallitus vaati silloin lakiehdotuksen kiiressä käsittelemään perustuslakivaliokunnassa, ja valiokunnan puheenjohtaja, sama henkilö kuin nykyinenkin puheenjohtaja, suostui tähän vaatimukseen. Tästä seurasi varsin kiihkeä ensimmäinen käsittely täysistunnossa, jossa puheenjohtajaa moitittiin lukuisissa puheenvuoroissa. RKP antoi silloin, siitä huolimatta, että se oli hallituspuolue, tukea perustuslakivaliokunnassa toimivalle edustajalleen, joka myös oli sama kuin nykyinen. Varsinainen jarrutuskeskustelu käytiin tästä asiasta suuressa valiokunnassa. Pyydän lainata muutamista lehtileikkeistä lyhyet otteet.

Näin kirjoitti Helsingin Sanomat 6 päivänä kesäkuuta vuonna 1969: "Kello 16.45 ryhdyttiin suuressa valiokunnassa käsittelemään vaalilakiesitystä, joka oli tarkoitus ottaa esille vielä eduskunnan kello 18 alkavaksi ilmoitetussa istunnossa. Kun kokoomuksen Juha Rihtniemi kuitenkin puhui asiasta tunnin ja ruotsalaisten Georg Ehrnrooth jatkoi maratonpuhujan tyyliin, asian käsittely jäi kesken istunnon alkaessa. Rihtniemi luki puheessaan pitkään mm. vaalilain tekstiä pykälittäin. Oppositio valmistautui jatkamaan jarrutuskeskustelua istunnon jälkeen suuressa valiokunnassa vaikka koko yön. Myös illan täysistunnossa puhuttiin tavallista enemmän lähes kaikista asioista."

Uusi Suomi kirjoitti tästä samasta asiasta näin: "Eduskunnan perustuslakivaliokunta

päättyi eilen, ettei se ota käsiteltäväkseen ed. R. Ilaskiven (kok) aloitetta ulkomailta asuvien suomalaisten äänestys-oikeuden laajentamisesta. Valiokunnan päätös perustui asiantuntijana kuullun eduskunnan oikeusasiamiehen Risto Leskisen lausuntoon. Sen mukaan ei asiassa ole aloiteoikeutta. Tietävästi oli oikeusasiamies Leskinen ollut sitä mieltä, ettei aloitetta olisi lainkaan pitänyt lähettää valiokuntaan, vaan puhemiehen olisi ollut jätettävä asia esittelemättä. Vasta puhemiehen menettely olisi sitten eduskunnan päätöksellä ollut mahdollista lähettää perustuslakivaliokunnan tutkittavaksi, jolloin olisi selvitetty kysymys aloiteoikeudesta. Kun kysymys aloitteen kohtalosta oli ratkaistu, lopetti oppositio vaalilain käsittelyn jarruttamisen, ja niinpä laki sitten hyväksyttiin suuressa valiokunnassa kahden äänestyksen jälkeen perustuslakivaliokunnan esittämässä muodossa. Opposition ja RKP:n jarrutus ei kuitenkaan ollut turhaa, sillä tavoite, ratkaisun tekeminen aloitteesta ennen vaalilain käsittelyn jatkamista, saavutettiin. Suuren valiokunnan yöllinen, värikäs jarrutusistunto päättyi aamulla kello 5.10, jolloin asian käsittely keskeytettiin. Suuren valiokunnan yöistuntoa luonnehdittiin sekä kodikkaaksi että värikkääksi. Vaikka kokous alkoi jo kello 22.30, ehdittiin aamuun mennessä käyttää vain kymmenkunta puheenvuoroa. Tämä johtui siitä, että puheitten keskipituus oli 40—50 minuuttia. Lisäksi asian käsittely keskeytettiin hetkeksi kello 3:n aikaan aamulla, jotta puhetta koko keskiviikkopäivän ja myös torstain vastaisen yön johtanut valiokunnan varapuheenjohtaja Kerttu Saalasti (kepu) olisi saanut pienen levähdystauon."

Näin siis, arvoisat edustajat, lehdistö silloin käsiteltä, lehdistö silloin käsitteli ns. jarruttajia. Ei kenenkään mieleen tullut sanoa käsittelevä farssiksi, vielä vähemmän terroriksi. Mutta nyt kun on kysymys kaikkein tärkeimmästä, perustuslakia koskevasta asiasta, nyt sellainen käsittely, joka pyrkii perusteellisuuteen ja hyvän valiokuntakäytännön noudattamiseen, leimataan terroriksi valiokunnan puheenjohtajan lausunnossa (Ed. Flinck: Kirjojen lukeminen oli sitä! — Ed. Kortessalmi: Uuskokoomuslaisuutta!).

Korkeakoulukysymyksestä käytiin jarrutuskeskustelun avulla useita päiviä kestänyt välienselvittely (Ed. Honkonen: Ja aina ed. Ehrnrooth jarruttamassa!). Omasta osuudestani tähän jarrutukseen sain pian puolueeni vasemmistoradikaalin nuorisjärjestön julistaman tuomion. Tie-

tysti samat lehdet, jotka nytkin ovat kimpusani, arvostelivat silloinkin toimintaani. Uuden-aikaiselle liberaalille niin tunnusomainen suvaitsemattomuus ja vallassaolevan piirin myönteileminen sanelivat suhtautumisen. Ne sanelivat myös suhtautumisen siihen idioottimaiseen korkeakoululakiin, joka silloin oli täällä jarrutuksen kohteena. Ne, jotka olivat liian hienoja parlamentaarikkoja käydäkseen sanoisinko hihat ylös käärittyinä parlamentaarista tosiottelua ja antoivat toisten kantaa koko taakan, olisivat passiivisuudellaan aiheuttaneet lakiehdotuksen hyväksytyksi tulemisen. Jarruttajien onnistui saavuttaa täydellinen voitto.

Nyt on sitten neljäs parlamentaarinen jarrutuskeskustelu takana. Jäljellä on vain toivottavasti riittävän perusteellinen lakiehdotuksen kolmas käsittely. Poikkeuslakiesitys tuotiin eduskuntaan viime viikon tiistaina. Tulipalokiereellä se oli ajettu läpi hallituksessa ministerien esittämättä kiusallisia kysymyksiä. Farssi oli alkanut. Sen eri näytökset esitettiin Tamminiemessä, valtioneuvostossa ja eduskuntatalossa.

Perustuslakivaliokunnassa suoritettu käsittely alkoi asiallisesti viime keskiviikkona. Seuraavakana, viime torstaina pidetty kokous ei aluksi paljastanut enemmistön hermostuneisuutta ja puheenjohtajaa vastaan harjoitettua painostusta. Kun asiantuntijain kuulemista ei voitu suorittaa loppuun täysistunnon alkuun mennessä, valiokunnan kokous keskeytettiin. Tällöin odotettiin, että valiokunnan kokoontuessa voitaisiin jatkaa aamupäivällä kesken jäänyttä asiantuntijain kuulemistusta. Mutta vain yksi aamupäivän asiantuntijoista oli paikalla vasta nyt kuuluttavaksi pyydetyn oikeuskanslerin ja puolustusministerin ohella.

Ensimmäinen käsittelytapavirhe oli siinä, että meiltä evättiin torstai-iltana ja myöhemminkin oikeus esittää kaikki kysymyksemme kesken jääneessä asiantuntijain kuulemisessa kuulluille asiantuntijoille. Tasavallan presidentin kansliapäällikölle ei lainkaan saatu esittää kysymyksiä, vaikka hän oli halukas saapumaan uudelleen valiokuntaan.

Mutta tämä virhe ei jäänyt ainoaksi. Vähintään omiutista oli se, että ulkoasiainvaliokunnan lausunnon pyytämistä koskevasta kannatuksesta ehdotuksesta ei koskaan saatu äänestää. Jo hyvissä ajoin ennen jarrutuskeskustelun alkamista oli poikkeuslakia vastustavien taholta edellytetty, että asiantuntijoilta pyydetäisiin kirjalliset lausunnot. Aluksi tätä ei enempää vastustettu kuin hyväksyttyään. Kun kello 18

jälkeen kokous suostuttiin 10 minuutiksi keskeyttämään neuvotteluja varten, joita olin pyytänyt ja joihin toivoin kunkin ryhmän yhden valiokuntaedustajan osallistuvan, selvisi, etteivät kaikki tahtoneetkaan sovintoratkaisua. Käsittelyn siirtämiseen normaalina aikana tapahtuvaksi ei suostuttu. Ulkoasiainministerin kuulemiseen ei suostuttu, ei liioin kirjallisten lausuntojen hankkimiseen. "Ostakoon se, joka niitä haluaa", sanoi eräs edustaja, ja siihen sitten sovintoneuvottelu kaatui noin kello puoli 19:n aikaan. Varsinainen jarrutus alkoi kello 23:n jälkeen viime torstaina, kun toistuvista pyynnöistä huolimatta ei ed. Junnilan laatimaa sovintopaperia hyväksytty. Kolmetoista tuntia jatkettiin sitten keskustelua välihuutoja ja asiaa valaisevien parin kirjan joitakin lukuja esittämällä (Ed. Flinck: Mitä kirjoja ne olivat?). Sitä taustaa vasten, että hallituksen perustelut olivat niukanlaiset, tuntui tietysti mikä puheenvuoro tahansa valiokunnassa pitkältä, ehkä jopa jarrutukselta. Mitä sitten ed. Kockin asiattomaan väitteeseen tulee, että valiokunnassa muutusteltiin pullaa, niin on selvää, että ed. Kock olisi halunnut poikkeuslakia vastustavien sortuvan nälkään, janoon ja väsymykseen (Vasemalta: Ja viluun!). Kiitos puheenjohtajan väivannäön valiokuntaan oli varattu kahvipannukin, joten ed. Kock'kin lienee hörpännyt siellä kahvia kuunnellessaan usean valiokuntaedustajan mielenkiintoisia esityksiä (Ed. Honkonen: Sisälukutaitoa!).

Kello neljän maissa yritettiin jälleen sovintoa ed. Borgin toimiessa aloitteentekijänä. Jälleen yritys kaatui, vaikka lakiehdotuksen vastustajat esittivät vain ne asialliset ja kohtuulliset vaatimukset, jotka aikaisemminkin oli esitetty. Jarrutuskeskustelussa saavutettiin vasta perjantaina puolenpäivän jälkeen tavoite. Joudun vielä keran kertaamaan, mikä tämä tavoite oli ollut ja mitä saavutettiin, koska jatkuvasti lehdistössä esitetään täysin virheellisiä, sanoisin jopa tahallisesti vääristeltyjä selontekoja tästä. Eräs lehti jopa on kirjoittanut, että jarrutuksen tarkoitus on jäänyt jossain määrin hämärän peittoon. Onko tarkoitus jäänyt hämärän peittoon, kun asia oli näin yksinkertainen? Pyydettiin, että ulkoasiainministeri Karjalaista voitaisiin kuulla valiokunnassa, olihan koko lakiehdotusta perusteltu viittaamalla ulkopolitiikkaan. Pyydettiin, että kirjalliset lausunnot saataisiin valiokunnan pöytäkirjoihin, mikä oli varsin kohtuullinen vaatimus, kun asiassa kuin asiassa voidaan liittää ja liitetään usein kirjalliset asian-

tuntijalausunnot valiokunnan asiakirjoihin. Ajatellen sitä, että tästä laista saattaa tulla ennakkotapaus, niin kuin yleisesti eduskunnassa oletetaan, oli vieläkin tärkeämpää, että lainopillisten asiantuntijain lausunnot saatiin kirjallisina.

Vastalauseelle varattiin lopuksi aikaa kello 12:een seuraavana päivänä eli viime lauantaina. Oliko tulos suhteessa siihen vaivaan, jonka valiokunnan jäsenet olivat nähneet? Kun tähän kysymykseen esimättä vastaan: oli, ajattelen poikkeuslakiehdotuksen vaarallisuutta ja sitä jyrkästi tuomittavaa tapaa, jolla se saatiin aikaan.

On väitetty, että perusteellinen valiokuntakäsittely olisi johtunut siitä, että kansalaistoimikunnan toiminta oli kesken silloin, kun lakiehdotuksen käsittely aiottiin hätäisesti saattaa päätökseen eduskunnassa. Voi olla, että näinkin oli perusteltu tätä valiokuntakäsittelyä, jota olen selostanut. Mutta oliko tässä mitään virheellistä? Eikö toki haluta enää antaa kansalaisille tilaisuutta lausua mielipiteensä tällaisista lakiehdotuksista. Välikohtaus, joka sattui pari päivää sitten Ostrobothniassa, jolloin pohjois-pohjalaisen osakunnan eräs tunnettu jäsen repi kansalaistoimikunnan nimenkeräyslistan palasiksi, osoittaa, millaisin menetelmin poikkeuslain kannattajat käyvät taisteluun.

On myös väitetty, että jarrutusta suoritettiin Messuhalliin suunnitellun yleisötilaisuuden vuoksi. Tämä tuskin on paikkansa pitävä väite, koska Messuhallin tilaisuus joka tapauksessa olisi pidetty ennen kuin tämän lakiehdotuksen kolmanteen käsittelyyn olisi ehditty.

Kuvaavaa hallitusleirin ja siihen jo nyt liittyneiden oppositiopuolueiden toiminnalle on ollut, että perustuslainmuutos oli tarkoitus hyväksyttäväksi ennen kuin edes yksi kansalaistilaisuus olisi ehditty järjestää. Arvostelukyvyttömyyttä todistaa se, että ne, jotka ovat hyväksyneet sen "pelleilyn", sen "farssin", joka lähes jokapäiväisine, kotitekoisine kriiseineen antoi maastamme surullisen kuvan ulospäin, keksivät puhua "farssista" silloin, kun eduskunnassa löytyy muutamia edustajia, jotka yrittävät huolehtia eduskunnan oikeuksista.

Esitän pari kysymystä niille, jotka ovat arvostelleet perustuslakivaliokunnan vähemmistöä. Oliko teidän mielestänne ulkoasiainministeri siinä määrin sivullinen ulkopoliittikan jatkuvuudella perustellun poikkeuslakiehdotuksen käsittelyssä, että hänen kuulemisensa oli aiheutonta? Onko poikkeuslakiasia teidän mielestänne niin

vähäpätöinen, ettei kirjallisia asiantuntijalausuntoja lainkaan olisi tarvittu? Oliko teistä aiheellista, välttämätöntä tai kohtuullista vaatia, että tämä kansan vaalioikeutta polkeva laki käsiteltiin yöllä eikä normaalina työaikana? Jos te, jotka olette niin räikeätä kieltä käyttäen arvostelleet meitä perusteellista käsittelyä vaatineita, kuitenkin myönnätte nämä vaatimuksemme aiheellisiksi, mutta tuomitsette menettelytavan, mitä te sitten viisaudessaanne olisitte tehneet valiokuntaenemmistölle, joka ei tahtonut ottaa järkevää kuuleviin korviin? Asian ydinhän oli ja on siinä, että poikkeuslakia ajavat tietävät kansan suuren enemmistön tahtovan pitää kiinni äänioikeudesta. Tästä johtui se häpeä todistava tulipalokire, jolla käsittely yritettiin ajaa läpi.

Kansalle ja sen kansanvaltaiselle edustuslaitokselle tehty vääryys on ilmeinen. Perustuslaki ja kansalaisten perusoikeudet ovat se perusta, johon yhteiskunta tukee. Kun niillä aletaan manipuloida, on vaara lähellä. Näin on varsinkin silloin, kun puuhataan poikkeusta perustuslakiin. Vähintä, mitä on oikeus eduskunnan enemmistöltä edellyttää, on se, että se käsittelee perusteellisesti ja tunnontarkkaa lainsäätämistapaa noudattaen tällaisen poikkeuslain.

On ihmeellistä, en mielelläni sanoisi tyyppilistä, lehdistölle, että suuri osa siitä tuskin sanallakaan on arvostellut hallitusta, joka vaatii eduskunnalta tämän epäkansanvaltaisen lakiehdotuksen, poikkeuslain, poikkeuksellista käsittelyä tulo- ja menoarvion varjossa. Tässä ei lehdistön mielestä ilmeisesti ole ollut mitään moitittavaa. Ei siinäkään, että eduskunnan taipuisa enemmistö on valmis tottelemaan hallituksen jokaista käskyä. Tämä on sitä parlamentarismin josta valtaosa eduskunnasta nyt on ottanut vastuun. Tämä enemmistö otaksuu voivansa toimia, niin kuin se toimii, romuttaa parlamentaarisen kansanvallan äänestäjien huomaamatta, miten vaarallista peliä harjoitetaan. Onhan koko huomio lähes yhtenäisen lehdistön avulla saatu kohdistetuksi pieneen vähemmistöön, joka yrittää puolustaa tervettä kansanvaltaista järjestelmää.

Kun viime päivien aikana on lukenut sanomalehtien eduskuntareferaatteja, pääkirjoituksia ja pakinoita, on helppo päätellä, että lehdistön kanta on tämä: Poikkeuslain vastustajat, ne jotka perustuslakivaliokunnan jäseninä ovat joutuneet hallituksen syntitaakkaa kantamaan, ovatkin kansanvallan ja parlamentaarisen järjestelmämme viholliset. Näin on myös ministeri Vi-

rolainen kiertoartikkelissaan julistanut. Linaan muutaman lauseen hänen kirjoituksestaan: "Ei suomalainen kansanvalta eikä Suomen kansan oikeuksien puolustaminen voi olla neljän, viiden parlamentin ja parlamentarismin romuttajan käsissä. Ne kansanedustajat, jotka tahallisesti estivät Suomen eduskunnan työskentelyä, kaivoivat maata suomalaisen kansanvallan alta." Näin puhuu keskustapuolueen puheenjohtaja. Ei sanallakaan tuomita poikkeuslakiehdotusta, joka on todellinen kansanvallan romuttaja (Ed. V. Vennamo: Selvää nöyrytystä!). Mutta moititaan tällaista kieltä käyttäen niitä kansanedustajia, jotka ovat esittäneet ne kohtuulliset vaatimukset käsittelytapaan nähden, jotka juuri toistin.

Haluan myös lukea lyhyen otteen erästä lehdestä. "Länsi-Suomessa" nimimerkki "Pykälä" kirjoittaa näin: "Perustuslakivaliokunnassa harjoitetusta jarrutuksesta on syntynyt valtava haloo-huuto ja siihen osallistuneet edustajat on leimattu eräänlaisiksi ali-ihmisiksi niin kuin konsanaan ei-arjalaiset Hitlerin Saksassa. Hyvä, ettei vaadita heidän erottamistaan eduskunnasta." Niin, tämä on kirjoitettu ennen kuin pääministeri Sorsa piti tänään puheensa täällä eduskunnassa. Ja nimimerkki jatkaa: "Poikkeuslain kannattajat ovat nyt melkein halkeamaisillaan täynnä pyhää poliittista moraalia ja demokratiaa, asiallisuutta ja vastuuntuntoa. Saman tien unohdetaan kokonaan, että vastaavia näytelmiä on monesti ennenkin sekä valiokunnissa että täysistunnoissa nähty ja kuultu. Kukaan ei ole synnitön heittämään ensimmäistä kiveä, vaan kaikki istuvat erittäin ohutseinäisessä lasikaapissa. Tuomitessaan jarrumiehiä ja saarnatessaan moraalia ja vastuuntuntoa kepun johtaja Johannes Virolainen puolestaan unohtaa täysin viime kesäkuun ja koko kesän jatkuneen eläkepakettiskandaalin, jota hän nimenomaan itse oli johtamassa. Nyt hän on kyllä valmis julistamaan, että elleivät eräät ryhmät ja edustajat vastaisuudessa osoita suurempaa vastuuta kansanedustajan työssään, meidän parlamentaarista järjestelmäämme uhkaavat erittäin suuret vaikeudet ja vaarat. Tämä hänen itsensä olisi pitänyt muistaa esimerkiksi tuossa eläkepakettijutussa. Sattuipa muuten somasti, että juuri edustajat Junnila, Ehrnrooth ja Procopé olivat siinä asiassa kesäkuussa ainoat vastuuntuntoiset ja oikeassa olleet edustajat." (Eduskunnasta: Ehrnroothin omaa tekstiä!)

Se, että tuhotaan kansan äänioikeus, on ilmeisesti vain pieni "järjestysjuttu" sen "rikoksen"

rinnalla, mitä poikkeuslain perusteellinen, avoin käsittely edustaa. Mutta tämän väärän kuvan luomiseen ei vääristely loppunut. Kun poikkeuslain vastustamisen mielessä Messuhallissa järjestettiin kokous viime sunnuntaina, maamme suurin ns. puolueeton sanomalehti julkaisi törkeästi väritetyn selostuksen tilaisuudesta. Tuskin oli business-näkökohdillakaan vaan ainoastaan radikaaleilla vasemmistosympatioilla perusteltavissa, että lähdettiin tilaisuuteen saapunutta yleisöä referaatissa solvaamaan.

Jotta pintapuolisesti lehteään lukevakin saataisiin aivopestyksi, oli Messuhallin kokouksen referaatin otsikointi tehty mahdollisimman riivoksi. Jääkäriin marssin eräs säe "Syvä iskumme on, viha voittamaton" muodosti otsikon toisen osan, vaikka selostaja ja ilmeisesti otsikon laatijakin hyvin tiesivät, ettei Jääkäriin marssia laulettu tilaisuudessa, vaan sen soitti puhallinyhtye. Kun tasavallan presidentti esiintyy radiossa ja televisiossa, soitetaan ennen hänen puhettaan Porilaisten marssi. Vaikka tasavallan presidentti yrittää mobilisoida kansalaisia vastustamaan kummitusta, fasismia, jota ei maassamme ole, niin yksikään lehti ei ole otsikoinut hänen puhettaan Porilaisten marssin säkeillä "Viel' on Suomi voimissaan, voi vihollisen hurmehella peittää maan" (Naurua). Ao. lehti on leimannut itsensä osoittamalla objektiivisuuden ja asiallisuuden täydellistä puutetta. Terveesti ajattelevat kansalaiset eivät omaksu mielipiteikseen klikkivaltaa kritiikittömästi myötäilevien kantoja. Kyky ajatella itsenäisesti on vähemmistölle tunnusmerkillistä. Se on kyky, joka näyttää vallassa olevia tottelevilta täysin kadonneen.

Olen tänään saanut mm. seuraavan kirjeen, jonka pyydän saada lukea. "Kiitämme teitä sekä muita perustuslain puolustajia siitä suuresta ilosta ja luottavaisuudesta, jota koimme ensimmäisen kerran vuoden 1945 jälkeen puhe-tilaisuudessa 15.1.1973 Messuhallissa. Kuten varmaan te kaikki huomasitte, on meitä paljon Suomessa, jotka täysin sydämin olemme takananne. Laajentakaa tätä liikettä kaikin käytettävissänne olevin keinoin. Kiertäkää ympäri maata, tehkää asia kaikille tunnetuksi, levittäkää lentolehtisiä tai muuta sellaista, herättäkää kansa huomaamaan, että heidän ei tarvitse pelätä. Perustakaa uusi puolue, asiallisuuden, rehellisyyden sekä puhtaan isänmaallisuuden pohjalle. Järjestäkää kansalaismarssi Helsinkiin, niin huomaatte, että tulijoita on paljon. Mikäli tarvitsette lisävoimia, ei teidän tarvitse kuin ilmoittaa siitä, tulijoita on tuhansia ympäri koko

Suomen, kunhan ihmiset saavat tietää, mistä kaikesta nyt on kysymys. Älkää antako vastustajiemme masentaa mieltämme! Me muut tarvitsemme teitä kaikkia niin kipeästi.” (Ed. Puhakka: Entisen IKL:n ohje!)

Tämän traagillisen poikkeuslain käsittelyssä noudatettuja menettelytapoja koskeva osa puheenvuorostani on muodostunut näinkin pitkäksi, koska väärät, jopa tahalliset väärät, selostukset ovat lähes täydellisesti sanelleet lehdistön kannanotot (Eduskunnasta: Mikä on syy siihen?).

Siirryn nyt käsittelemään poikkeuslain asia-puolta. (Eduskunnasta: Lopultakin!)

Keskustelussa on viitattu vuoden 1950 presidentin vaaleja edeltäneeseen poikkeuslakihankkeeseen. Esitän lyhyen otteen kirjasta ”Tasaval-lan presidentin vaalit Suomessa 1919—1950”, jossa siis käsitellään näitäkin vaaleja.

”Viisi vuotta sodan päättymisen jälkeen oli-tiin valmiit esittämään poikkeuslakia presidentti Paasikiven toimikauden jatkamiseksi poikkeus-laille kahdeksi vuodeksi. Poikkeuslakisuunnitel-mat” — kirjoittaa Paavo Hirvikallio — ”rau-kesivat kuitenkin toisaalta maalaisliiton pyrki-mykseen kytkeä asia hallituskysymyksen ratkai-suun, toisaalta SKDL:n vastustukseen. Tämä merkitsi sitä, että vaalit jouduttiin suoritta-maan säännön mukaisessa järjestyksessä. Tällä kannalla oli myös Ståhlberg.” Ståhlberin kirje Paasikivelle on otettu tähän kirjaan, mutta sitä minun ei tarvitse enää lukea, koska ed. Borg esitti sen puheessaan. Silloin kyllä silloinen kes-kustapuolue—maalaisliitto esti poikkeuslain hy-väksymisen (Ed. Paasivuori: Kuka sitä silloin esitti?). Nyt keskustapuolue ajaa poikkeusla-kia. Me näemme kaikki, mikä on yhteinen piirre silloisen ja nykyisen keskustan toiminnalle. Yh-teinen piirre on se, että tohtori Kekkonen oli silloin keskeinen henkilö niin kuin on nytkin.

Herra puhemies! Poikkeuslakia on vastus-tettu sen johdosta, että sitä eivät puolla asia-syyt. Kun ulkoasiainministeri Karjalaista kuul-tiin perustuslakivaliokunnassa, hänen puheen-vuorostaan kävi ilmi, että poikkeuslaki on sää-dettävä sen johdosta, että presidentti Kekkonen ei suostu ehdokkaaksi normaaleissa vaaleissa. On toki perustelu tämäkin. Ellei henkilö suostu perustuslain edellyttämiin vaaleihin (Ed. V. Vennamo: Joita hänen pitäisi valvoa!), niin on täisi vaihtaa presidenttiä. Kyllä maassa vielä on ehdokkaita, jotka olisivat valmiit presidentin vaalitaisteluun perustuslain edellyttämässä hen-

gessä. (Ed. Sinisalo: Ketä puhuja suosittelee?) — Tämä kysymys, ed. Sinisalo, esitettiin jo vii-me lauantaina ja minä vastasin siihen siten kuin siihen nyt voidaan vastata. En usko ed. Sinisa-lon pyrkivänkään rehellisesti ja vilpittömästi saamaan vastausta. Ed. Sinisalohan on kuulunut niihin, jotka jo viime keväänä vaativat poikkeus-lain hyväksymistä. Ed. Sinisalo muistane, että SKP oli ensimmäinen puolue, joka edellytti pre-dentti Kekkonen toimikauden pidentämistä. Näin Näin ollen kaikki huomaamme, että ed. Sinisa-lon kysymys ei ollut suinkaan tarkoitettu vilpit-tömäksi, vaan kysymys esitettiin vain, jotta voi-taisiin, jos olisin joitakin nimiä maininnut, läh-teä mustaamaan näitä henkilöitä. Totta kai, ed. Sinisalo, minä nyt jo tunnen teidän me-nettelytapanne. Niitähän on sovellettu jo vuon-na 1961, silloinkin menestyksellä, ja nyt niin valtavalla menestyksellä, että vaalitaisteluun ei edes ole päästy.

Tämä keskustelu on vaalitaistelun, normaalin kansanvaltaisen vaalitaistelun, korvike. Näin ollen tässä on täytynyt monessa puheenvuorossa käsitellä perusteellisesti niin menettelytapoja kuin asiapuoltakin (Ed. Puhakka: Tämä oli suuri tunnustus meille, että voimme ...!). Mutta täytyy todella sanoa, että sen jälkeen kun on tänään kuullut ryhmäpuheenvuorot, on todettava, ettei ole jäänyt poikkeuslakia aja-ville muuta kuin täysin kestäättömät perus-telut. Niistä ei ole löytynyt muuta punaista lankaa kuin se, että presidentti Kekkonen poli-tiikkaa ei sovi arvostella. Näin totalitääriseen systeemiin olemme jo joutuneet (Ed. Korte-salmi: Uus-lapualaisliike!), että presidentin ar-vosteleminen on pois suljettu, jos halutaan olla hyväksyttyjen kirjoissa. Onko kenenkään mie-lestä tämä normaalia? Voidaanko pyytää Suo-melle ymmärtämystä muilta kansanvaltaisilta valtioilta, niiden lehdistöltä, kun kannanotot ovat tällaisia? Ei ole mikään ihme, että Göte-borgs Handels- och Sjöfartstidning jo muutama kuukausi sitten kirjoitti niistä kansanvallalle varsin vieraista piirteistä, jotka nyt ovat Suo-men politiikalle ominaisia. Että arvovaltainen lontoolainen lehti The Times on sekin yhtynyt näiden arvostelijoiden joukkoon, on Suomen po-litiikkaa johtavien kannalta kiusallista. Te ette pysty kieltämään tätä!

Se, että täällä ryhmäpuheenjohtaja toisensa jälkeen kiittää presidentti Kekkonen ja hallitus-ten aikaansaannoksia, ei pysty tekemään tyh-jäksi sitä tosiasiaa, että Suomen politiikka on monessa suhteessa epäonnistunut (Ed. Puhak-

ka: UKK-sopimusta kai ed. Ehrnrooth arvostelee tässä vai?). — Ed. Puhakka arvosteli aikanaan vakavasti UKK-sopimusta, eikä ed. Puhakka löytäne mistään sellaista puheenvuoroa, missä minä olisin pitänyt oikeana ja terveen parlamentarismien mukaisena, terveen kansanvallan mukaisena, että tasavallan presidentti ryhtyy työmarkkinoilla sovittelijaksi. Tämän sanoin jo lauantain puheessani eduskunnassa. (Ed. Puhakka: Hyväksytte kuitenkin!)

Herra puhemies! Olisi aihetta käsitellä vielä varsin perusteellisesti useita tähän asiaan liittyviä puolia. Olen vakuuttunut siitä, että tämän lakiehdotuksen sai aikaan se käsitys korkealla taholla, että vaalitaistelun lopputulos kenties ei olisikaan niin selvä. Tasavallan presidentti sanoi huhtikuussa kieltäytyessään ehdokkuudesta normaaleissa vaaleissa, että hänellä oli huonot kokemukset edellisestä vaalitaistelusta. Mutta kuka aloitti Suomessa ns. amerikkalaisen vaalikampanjan? Se lienee ollut presidenttiehdokas Urho Kaleva Kekkonen. Jos jollakulla henkilöllä on huonot kokemukset vaalitaistelusta, niin se ei oikeuta muuta kuin sellaisen johtopäätöksen tekemiseen, ettei ole ehdokkaana. Ei keneltäkään voi vaatia, kaikkein vähiten eduskunnalta, sellaisen poikkeuslain säätämistä, joka vapauttaa määrätyn henkilön vaalitaistelusta ja valitseekin hänet eduskunnan määrääneemmistön tekemällä päätöksellä tasavallan presidentiksi.

Monella saattoi olla ikävät kokemukset siitä vaalitaistelusta, joka käytiin viisi vuotta sitten. Mutta kukaan muu kuin tohtori Kekkonen ei ole edellyttänyt poikkeuslakia. Olen monta kertaa tullut siihen käsitykseen, että poikkeuslain kannalla olevat ovat halunneet säästää valtion päämiestä ikävältä kokemukselta. Muistammehan me kaikki, että gallup-tiedustelut, jotka on suoritettu, viimeksi kevään aikana, osoittivat, että eräällä henkilöllä, joka kaiken lisäksi sattui olemaan sosialidemokraatti, oli varsin suuri kannatus. Onko silloin kovin haettava olettaa, että nimenomaan tämän henkilön ehdokkuuden estämiseksi lähdettiin ajamaan poikkeuslakia? Te, jotka ette vielä ole asettaneet itsellenne tätä kysymystä, tullette ehkä jonakin päivänä tekemään sen; silloin havaitsette, että saattaa olla kuitakin epämieluisia henkilöitä, joista voi tulla istuvan tasavallan presidentin kilpailijoita normaaleissa vaaleissa.

Tästä poikkeuslaista on seurauksena mm. se, että tasavallan presidentti, joka vuonna 1968 antoi eduskunnan edessä juhlallisen vakuutuksen, joka koski kuusivuotiskautta, ei sitä vakuu-

tusta enää anna, joten niiden vuosien osalta, jotka poikkeuslaki peittää, ei ole olemassa tällaista presidentin antamaa vakuutusta. Toinen seuraus on se, että tasavallan presidentin palkkaan ei voida puuttua tämän jatkettun toimikauden aikana (Ed. Kortessalmi: Tehdään siitäkin poikkeuslaki!). Mutta tästä asiasta tehtiin halpaa propagandaa televisiossa runsas viikko sitten, jolloin seitsemän puolueen johtajat kävivät tasavallan presidentin luona pyytämässä hänen suostumustaan poikkeuslakiin. Tällöin hän asetti erääksi ehdoksi, että hänen palkkaansa ei saanut korottaa. Tätä palkkaa ei voida, kuten sanoin, nostaa muuta kuin poikkeuslailla. Mutta tätä ei tasavallan presidentti kertonut Suomen kansalle! Tällaisin keinoin lähdetään nyt siis liikkeelle. Ei ole ihmeellistä, jos silloin täälläkin käytetään kovia sanoja!

Muistutan, että tämä tilaisuus on vaatimaton korvike normaalille vaalitaistelulle (Ed. Puhakka: Eduskunnan istunto tämä on! — Ed. Flinck: Ei henkilöstä kai ole kysymys, vaan perustuslaista!). Kysymys on silloin, kun luovutaan normaaleista vaaleista, sekä menettelyta-voista että henkilöistä ja myös ja varsinkin noudatetusta politiikasta ja samoin siitä politiikasta, jota toivotaan noudatettavan (Ed. V. Venamo: Laillahan henkilö valitaan!). En käsitä ed. Flinckin suhtautumista tähän asiaan, koska hän vanhana parlamentaarikkona ymmärtäne (Ed. Flinck: En ole vanha!) — vanhana parlamentaarikkona, ed. Flinck, ei tähän sisälly mitään halventavaa — että meidän täytyy voida käsitellä sitä politiikkaa, jota on harjoitettu, ja niitä toivomuksia ja odotuksia, mitä itsekkäkin täällä on noudatettavan politiikan suhteen.

Herra puhemies! Tänä iltana saamme vielä kuulla useita puheenvuoroja, joissa käsitellään tätä harvinaista ja ikävää, suorastaan traagillista tapahtumaa. Useat näkökohdat ovat olleet uusia. Niitä voitaisiin esittää vielä paljonkin, ilman että toistettaisiin muitten puheenvuoroja (Ed. Saarinen: Ei mitään uutta ole kuultu! — Ed. Hyvönen: Ihan samaa vanhaa!). — En usko ed. Saarisenkaan kuunnelleen niin välinpitämättömästi puhettani, että hän voisi vakavissaan esittää tuollaisen väitteen (Ed. Puhakka: Ihan niin kuin olisi se entinen levy, mitä pyöritetään!). — Minä olisin ed. Puhakallekin mielelläni sanonut vielä muutaman totuuden sanan (Naurua. — Ed. Puhakka: Se puuttuikin vielä se totuuden sana!).

Lakiehdotus voi helposti, ed. Puhakka, tulla ennakkotapaukseksi. Tämä on ed. Puhakankin

tiedossa. Olisi sietänyt vakavasti harkita, olisiko lakiehdotuksen 1 § ollut laadittava siihen muotoon, että nykyisen tasavallan presidentin toimikautta olisi pidennetty tohtori Kekkonen eliniäksi (Ed. Saarinen: Ei sekään ole uusi ajatus!). Näin olisi lakiehdotus tullut vieläkin lyhyemmäksi, koska täysin turha 2 § olisi vielä suuremmalla syyllä voitu poistaa.

Eduskunnan enemmistö on lähtenyt vaaralliseksi tielle. Ilman minkäänlaista kriisiä on mitätöity kansalaisten, myös nuorten ja mieluoluen äsken saama äänioikeus (Hilpeyttä). Mitkä perusoikeudet ovat tämän jälkeen vuorossa joutua tilapäisesti tai pysyvästi kumotuiksi? Mitkä perusoikeudet säilyvät, jos kerran todella viime käy? Mikä sai aikaan sen farssin, jonka seitsemän puoluetta ovat esittäneet Suomen kansan edessä? Tasavallan presidentin oma suhtautuminen, hänen oikkunsa — toistettakoon se vielä kerran — on ratkaissut. Tämä asenne kansavallan perusperiaatteeseen on saanut tuomionsa kaikkialla eduskunnan ulkopuolella.

Suomettumiskäsite on laajentunut. Otaksun, että ne, jotka eivät ole tätä Finnländisierungskäsitettä halunneet ottaa vakavasti, voisivat kuulla, mitä O. Rantala kirjoitti Helsingin Sanomiin 11 päivänä tätä kuuta:

”Puolueettomalle”: ”Kirjoituksessanne 4. 1. toitte esiin, että Suomen sisäpolitiikasta neuvotellaan rajojemme ulkopuolella ja että näin olen ei ole ihmettelemistä, jos ulkomailla puhutaan suometumisesta.” Esittämämme tueksi lainasitte Moskovan kirjeenvaihtajamme J. Lindströmin yleisradiolle 22. 12. antamaa selostusta Neuvostoliiton perustamisen vuosijuhlilta. Kekkonen ja Sorsan Moskovan matkan pidentämiseen johtaneista syistä mainitsi Lindström: ”Vuosijuhlien monien kiireiden takia ei neuvostojohtajalla ole ollut aikaa syventyä minkään yksityisen maan asioihin”, ja jatkoi: ”Tulevissa korkean tason neuvotteluissa tulee varmaan esille Suomen tämänhetkinen sisäpoliittinen tilanne.”

Olette aivan oikeassa siinä”, kirjoittaa O. Rantala, ”että suometuminen on tosiasia. Tätä eivät kielläkään muut kuin ne poliitikkomme, jotka ovat itse olleet vaikuttamassa suometumiseen ja vaikuttavat yhä edelleenkin. Nämä poliitikkomme tietävänevät senkin, että yhä lisääntyvä finländisoiminen voi johtaa myöskin kommunistisointumiseen.”

Voiko johtaa, ed. Puhakka? — Voiko johtaa, ed. Puhakka? (Ed. Puhakka: Täytyy kysyä

Kekkoselta sitä!) — No niin. Tässä kuulitte. Kysytään Kekkoselta, johtaako se siihen! Ed. Puhakka ei uskalla kertoa tätä, koska se saat-taisi monelle porvarille olla varsin kompromet-toivaa.

Mutta vielä viimeinen lause O. Rantalán kirjoituksesta: ”Tällöin kävisi niin, että allekirjoittanut sen paremmin kuin ’puolueetonkaan’ eivät saisi tuoda mielipiteitään julkisesti ilmi, poliitikkojen harmiksi.”

Suomettumiskäsitteen leviämisestä on ollut monta maallemme erittäin ikävää seurausta (Ed. Saarinen: Esimerkiksi?). — Ed. Saarinen pyytää esimerkkiä. Minä viittaan niihin maailman kaikkien arvovaltaisimpien lehtien kirjoituksiin, joissa Suomen nykyisestä tilanteesta annetaan kuva, joka ei itsenäisen, suvereenin, puolueettoman maan kannalta ole suinkaan eduksi (Ed. Puhakka: Esimerkiksi?).

Toinen seuraus suomettumiskäsitteestä kuin ed. Saariselle mainitsemani on Zavidovon neuvottelujen jälkimainingit ympäri maailman. Onko jälleen syntymässä uusi kriisi? Tarkoitán niitä epäluuloja, joita eräät piirit levittävät ulkoasiainministeriä vastaan. Ulkoasiainministeri Karjalainen on tänä iltana poissa laillisen esteen takia. On valitettavaa, että annetaan se kuva julkisuuteen hänen toiminnastaan, kuin hän olisi syypää Zavidovon keskusteluista laaditun muistion vuotamiseen.

Me muistamme, että vallankumous syö lapsensa. Näin voidaan sanoa, että nyt uhkaa todella käydä niin, että K-linja tuhoaa omat sokeimmat kannattajansakin. Ulkopoliittinen diskriminointi on jälleen tämän asian käsittelyn aikana saavuttanut pohjanoteerauksen. Ministeri Louekosken viime lauantaina käyttämä puheenvuoro oli erittäin ikävä. Pääministerin puheenvuoroon on jo useammassa puheenvuorossa, myös minun puheenvuorossani, puututtu.

Presidentinvaalitaistelu, joka kuuluu jokaisen demokratian luonteeseen, on nyt mitätöity. Normaaleja vaaleja ei ole sallittu. Päätöksenteko tässä asiassa on kohta käsillä. Se tulee olemaan, arvoisat edustajat, häpeän hetki. Toivotavasti ne, jotka nyt yhdessä kommunistien kanssa tekevät vuoden 1974 presidentinvaalit tyhjiksi, ennen pitkää oivaltavat, mitä he ovat tehneet. Toivon, että äänestäjät eivät unohda, ketkä nyt pelastavat tämän häpeällisen lakiehdotuksen sekä samanaikaisesti vahingoittavat länsimaista kansanvaltaamme ja vaarantavat Suomen tulevaisuutta.

Herra puhemies! Tulen äänestämään vakaukseni mukaan lakiehdotuksen hylkäämisen puolesta ja vastustamaan lakiehdotuksen kiireellistä käsittelyä.

Ed. Häikiö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sen johdosta että ed. Ehrnrooth on vielä puuttunut perustuslakivaliokunnassa tapahtuneeseen asian käsittelyyn, pyydän saada lausua seuraavaa.

Jarrutuksen varsinaisesti alkaessa valiokunnassa oli kuultu yhteensä 11 asiantuntijaa, jotka olivat parhaita, mitä maasta on saatavissa. Asiantuntijat olivat antaneet perusteelliset lausuntonsa ja heille oli tehty yhteensä 54 kysymystä. Pidän tätä riittävänä pohjana asian ensimmäisen käsittelyn suorittamiselle. Ed. Ehrnrooth aloitti kuitenkin jarrutuksen asian ensimmäisen käsittelyn ensimmäisessä puheenvuorossa lukemalla Paavo Hirvikallion kirja 50 minuuttia. Tämä oli minusta masentavaa. Pidän ja pidän sitä asiattomana. Viittaan ed. Borgin lausuntoon.

Ed. Kohtala (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On aihetta jälleen todeta, että ed. Ehrnrooth syylistyy edelleen virheellisen ja väärän kuvan antoon ja propagandan tekoon perustuslakivaliokunnan enemmistöstä. Asian käsittelyä perustuslakivaliokunnassa terrorisoineet vähemmistön edustajat loivat perustuslakivaliokunnan huoneeseen samanlaisen tunnelman ja olon kuin kaapattuun lentokoneeseen. Tämän vuoksi vähemmistön tahdon ja toimien mukaisesti älyllinen ja normaali elämäntapa valiokunnassa oli mahdotonta. Enemmistö ei voinut eikä saanut tehdä minkäänlaisia päätöksiä edes menettelytapojen osalta, kuten edustajat Häikiö ja Borg rehellisesti ja oikein ovat täällä kertoneet.

Ed. Ehrnrooth (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En ole suinkaan väittänyt, ettei olisi kuultu asiantuntijoita, enkä ole väittänyt, etteikö heille olisi saanut esittää kysymyksiä. Olen vain sanonut, ettei saatu äänestää ulkoasiainvaliokunnan lausunnon pyytämisestä, ei saatu esittää kysymyksiä kansliapäällikkö Jyrängille eikä kuulla loppuun kaikkia asiantuntijoita. Ei ole niin kuin ed. Kohtala täällä puheenvuorossaan antoi ymmärtää, että olisi toimittu niin, että jonkun oikeuksia olisi loukattu, niin kuin terroristien kaapatessa lentokoneita. Olen väittänyt, että jarrutukseen ryhdyttiin

vain sen johdosta, että me emme saaneet asiantuntijalausuntoja kirjallisina, emme saaneet kuulla ulkoasiainministeriä, emmekä saaneet tätä asiaa käsitellyksi normaalina työaikana, vaan eduskunnan perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja taipui painostukseen, joka varmasti oli kova. Meidän, jotka emme taipuneet, velvollisuus oli toimia valiokuntakäytännön periaatteiden mukaisesti!

Ed. Häikiö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä tahdon torjua sen, että olisin taipunut valiokunnassa mihinkään painostukseen. Olen nimenomaan johtanut siellä puhetta mielestäni asiallisesti. Jarrutus ei alkanut yöaikaan, vaan tarkalleen torstaina 11.1. kello 18.10.

Ed. Katajavuori: Herra puhemies! Tämän lain käsittelyn aikana on mitä selvimmin käynyt ilmi, miten vähemmistöryhmät voivat eduskunnassakin joutua hallitusjuntan painostuksen alaiseksi. Kansallisen kokoomuksen eduskuntaryhmän kanta oli alusta alkaen poikkeuslakia vastaan. Puolueen puheenjohtaja vakuutti vielä melko myöhään, ettei poikkeuslain kannalle mennä. Ryhmämme oli myös yksimielinen siitä, että tohtori Kekkonen persoonaan nähden pidetään asia erillään. Jopa todettiin, että hänet tullaan valitsemaan kuitenkin, ja annettiin jopa julkilausuma hänen kannatuksestansa. Kun neuvottelut sitten alkoivat ja jatkuivat, tapahtui, että johtajamme ensimmäisinä taipuivat ja kansanedustaja toisensa jälkeen heidän peränsään. Emme tiedä, miksi. Tämä ehkä aikanaan, jalka aika tästä rientää, selviää.

Poikkeuslain vastustajat on eduskunnan sisällä ja erittäin sananvaltaa ulkopuolella käyttäneitten taholta leimattu monella tavalla: ensiksikin tohtori Kekkonen vastustajiksi, toiseksi ulkopoliittisen asemamme vaarantajiksi, kolmanneksi EEC-hankkeitten pilaaajiksi. Näitä mielipiteitä on levitetty sitten kansan keskuuteen ja siten annettu väärä kuva asioista. Kuitenkin voidaan todeta, että kansamme syvät rivit ovat asiasta selvillä, mitä todistavat ne lukuisat kannanotot, joita on nähty lehtien palstoilla ja joiden vastaanottajina kansanedustajat ovat olleet.

Ryhmäni vähemmistöön kuuluvana voin ainoastaan yksityisenä kansanedustajana, mutta siten kuitenkin laajojen kansalaispiirien edustajana, lausui mielipiteeni käsiteltävänä olevasta poikkeuslaista.

Suomen kansa on kasvanut kunnioittamaan perustuslakeja. Se on oikeuksistaan käymänsä taistelun aikana aivan kuin kasvanut kiinni perustuslain pyhään kirjaan, jota Suomen neito painaa sydäntään vasten taiteilija Iston tunnetussa maalauksessa. Varsinkaan ne henkilöt, jotka laajemmalti ovat opiskelleet myös oikeustieteitä, eivät voi helposti taipua perustuslakeja sivuuttamaan.

Olemme myös oppineet antamaan arvoa niille oikeusoppineille, jotka tämän lain käsittelyn aikana ovat antaneet asiantuntijalausuntojaan. Professori Paavo Kastari mainitsi, että yli presidentin henkilöllisyyden kohoava poliittinen ja myös valtiosääntöoikeudellinen merkitys oli lakiehdotuksen käsittelyllä ehkä erityisesti sen vuoksi, että ratkaisu sisältää kannanoton siitä, onko riittävän painavia edellytyksiä perustuslaista tehtävän poikkeuksen säätämiseksi. Hän lisää, että muutoinkin presidentin täytynee katsoa kantavan täyden poliittisen vastuun nyt meillä olevasta järjestelystä. Hänen vetäytymistään lakiehdotusta eduskunnalle antamasta jäävillisyyteen tai estyneisyyteen nojautumalla on pidettävä keinotekoisena, sanoi professori Kastari. Professori Kastari lisäsi lehtikirjoitelmassaan, että perustuslaista tehtävien poikkeusten säätäminen on vinoutuma, johon ei pitäisi mennä. Tällainen tilanne muokkaa vähitellen asenteita ja siten myös järjestelmää, hän sanoi.

Koska professori Merikosken kirjallinen lausunto saatiin vasta tänään eikä koko eduskunta tiedä, mitä se edes sisältää, on ehkä myöskin kuulijain kannalta hyvä kuulla, mitä hän on sanonut. Siksi luen hänen luvallaan osan hänen lausunnostaan:

"Valiokunta on halunnut kuulla käsitykseni lakiehdotuksesta kokonaisuudessaan eli kaikissa suhteissa eikä vain sen johdosta ehkä heävistä puhtaasti oikeudellisista kysymyksistä.

Totean, että lakiehdotus riistää kansalaiselta yhden hänen tärkeimmistä valtiollisista oikeuksistaan: oikeuden vaikuttaa valtionpäämiehen valitsemiseen. Millä tätä kansalaisen syrjään syyttämistä perustellaan?

Hallituksen esityksessä on mainittuna kaksi perustelua:

1. On käynyt ilmi, että Suomen kansan suuri enemmistö haluaa presidentti Kekkonen uudelleen valitsemista.

2. Maan edun mukaista on tehdä viivytyksettä päätös uudelleenvalinnasta", niin kuin täällä on jo aikaisemmin nämä kuultu. Edelleen hän jatkaa:

"Ensimmäinen perustelu kohtaa kyllä varmaan pitää paikkansa. Mutta yhtä suurella varmuudella kuin tuo perustelu kohtaa esitetään voidaan myös sanoa, että Suomen kansan enemmistö haluaa presidentti Kekkonen valittavaksi säännöllisessä vaalimenettelyssä. Tämä on käynyt selväksi poikkeuslakia vastustavan kansalaisadressin nimienkeruussa", — jossa sanotaan — "Haluamme Kekkonen, mutta haluamme äänestää." Tämä ajatus on tullut usein toistuksi nimien merkitsemisen yhteydessä. Kun nimien keruu adressiin ei voi ulottua koskettamaan kuin aivan pientä osaa Suomen kansasta, tulee adressiin kertyvien nimien absoluuttinen määrä luonnollisesti jäämään varsin pieneksi. Mutta adressin keruussa saavutetut kokemukset ovat selvästi osoittaneet, että poikkeuslain vastustus ulottuu voimakkaana kaikkiin kansankerroksiin. Olen nähnyt adressilistan", sanoo Merikoski, "johon on puolentoista tunnin kävelykierroksella Helsingissä saatu kootuksi 104 allekirjoittajaa. Sosiaalinen hajautuma on erittäin mielenkiintoinen. Poimin joukon ammattia osoittavia merkintöjä: siivooja, puistotyöntekijä, liikkeenharjoittaja, kampaaja, myyjä, merkonomi, kosmetologi, taksinkuljettaja, kassanhoitaja, esimies, pankkivirkailija, ekonomi, komisario, poliisikonstaapeli, varatuomari, rouva, valvoja, leskirouva, talonmies, vahtimestari, ompelija, opiskelija, kassanhoitaja, autonkuljettaja, keittäjä, tarjoilija, konttoristi, kirjeenvaihtaja, kelloseppä, oikeustieteen kandidaatti, edustaja, toimistoapulainen, myymälänhoitaja, diplomi-insinööri, suutari ja asentaja. Vastaajiin sisältyy muiden ohessa yhden huoltoaseman, yhden pankin konttorin ja yhden pienen ravintolan henkilökunta kokonaisuudessaan", kertoo Merikoski.

"Toisella nimilistalla on", kertoo hän, "on minulle kerrottu, erään suurehkon kaupungin kaupunginhallituksen kaikkien jäsenten nimet.

Tällaiset esimerkit osoittavat poikkeuslain vastustuksen leveyttä. Ne antavat aiheen sanoa, että poikkeuslaki on puolueiden eikä kansan laki.

Ei ole paljontaan arvoinen uutinen, että olen poikkeuslakia vastaan", kertoo Merikoski. "En vastusta poikkeuslakia henkilösyiden vuoksi, vielä vähemmän muuttaakseni Suomen ulkopoliittista kurssia. Olen tällakin kertaa — kuten taistelllessani puolueiden ehdokasmonopolia vastaan — puolustamassa kansalaisten tärkeimpiä valtiollisia oikeuksia, alhaalta päin tu-

levaa vaikuttamista valtion asioiden hoitamiseen.

Tulen sitten hallituksen toiseen perusteseen," sanoo Merikoski: "Maan edun mukaista on tehdä viivytyksettä päätös presidentti Kekkonen uudelleen valitsemisesta.

Olemme kyllä tottuneet siihen, että mitä tärkeämmästä asiasta on kysymys, sitä niukemmat ovat lakiehdotuksen perustelut. Mutta nyt on kyllä kaikki entiset niukkuusennätykset lyöty. Kun näet ei ole ajateltavissa, että hallitus antaisi eduskunnalle lakiesityksen, jota se ei pidä maan edun mukaisena, niin ei tälle perustelukohdalle jää mitään asiasisältöä. Lakiehdotuksen ainoaksi perusteluksi jää näin ollen se, mitä on sanottu ensimmäisessä perustelukohdassa eli että kansan suuri enemmistö kannattaa nykyisen presidentin uudelleen valitsemista. Näyttää siis olevan pääteltävissä, että kansan vaalioikeus voidaan vastaisuudessaakin mitätöidä aina silloin, kun vaalin tulos on voitu ennalta varmistaa."

Ja Merikoski jatkaa:

"Minun ei tarvitse kehitellä tätä ajatusta kovinkaan pitkälle osoittaakseni, mihin se johtaa. Kansanvaltaisuuden paras suoja on rehelliset, salaiset vaalit. Tämän asian tärkeyden olemme saaneet voimakkaasti kokea viime aikoina, kun olemme havainneet, kuinka ankaran ja jokaiseen kansalaiseen asti ulottuvan mielipideterrorin alaisina elämme. Salaisten vaalien hävittäminen johtaa demokratian tuhoon.

Olisi ollut paikallaan, että pääministeri olisi lakiehdotuksen ensimmäisessä täysistuntokäsittelyssä edes suullisesti perustellut hallituksen esitystä. Näin ei ole tapahtunut. Perusteluita täytyy näin ollen etsiä siitä, mitä hallituksen taholta on aikaisemmin julkisuudessa esitetty. Olen omalta osaltani pannut muistiin sen erään ministerin lausuman, että hallitus ei tee päätöstä EEC-vapaakauppasopimuksen allekirjoittamisesta, ennen kuin presidenttikysymys on poissa päiväjärjestyksestä", sanoo Merikoski.

"Ymmärtääkseni kansanedustajilla on täysi syy vaatia hallitukselta tietoa, onko asianlaita todella näin. Onko hallitus yksimielisesti omaksunut tämän kannan?" — Presidentti Kekkonen on maininnut, että hänen valinnallaan ja EEC:llä ei ole eikä saa olla mitään yhteyttä. Merikoski jatkaa:

"Jos vastaus on myönteinen, on aiheellista jatkaa seuraavilla kysymyksillä:

1) Miksi hallitus ei tee tuota päätöstä?

2) Miksi ei presidenttikysymystä voida saat-
taa pois päiväjärjestyksestä siten, että puolueet
nyt heti sopivat presidentti Kekkonen uudelleen
valitsemisesta sekä siitä, että ne menevät valit-
sijamiesvaaleihin yhteisellä ehdokaslistalla,
jossa paikat ovat jaettuina puolueiden vaalipiir-
issä edellisissä vaaleissa saamien äänimäärien
mukaisesti?

Vasta sitten, kun näihin kysymyksiin on saatu
vastaukset, alkaa muodostua se kiinteä perusta,
jonka pohjalla poikkeuslain tarpeellisuutta voi-
daan käydä harkitsemaan.

Pantakoon merkkille, että presidentti Kekko-
nen ei tietävästi ole poikkeuslakia vaatinut.
Hän on vain sanonut: "Vuoden 1968 vaalitaiste-
lu oli eräiltä osin sen laatuinen, että minua
ei voida sellaiseen vaalitaisteluun velvoittaa",
niin kuin täällä on jo aikaisemmin mainittu.

Lisäksi täällä lausunnossa professori Meri-
koski vahvistaa sen, mitä ed. Ehrnrooth täällä
sanoi, johon täällä jossain huudettiin, että ei
ole perää. Hän sanoo lausuntonsa viimeisessä
lauseessa: "Nykyisen toimikauden jatkamisesta
on seurauksena mm. se, ettei Tasavallan Presi-
denti anna 1. 3. 1974 hallitusmuodon 24 §:n
säättämää vakuutusta."

Tämä oli siis Merikosken lausunto. Olen sen
lukenut, jotta se saadaa myös eduskunnan asia-
kirjoihin, kun sitä kirjallisena ei ole aikaisem-
min täällä jaettu.

Nyt näyttää siltä, että eduskunta ei siis tiedä,
mitä se tekee. Olen elänyt monia poikkeuslain
aikoja. Olen nähnyt kansamme historian vaiheet
monelta kannalta, ja asenteeni poikkeuslakiin
oli heti alkuun selvä. Niin on tuntunut kansa-
kin tajunneen heti alkuun, mikä on ollut to-
dettavissa sen voimakkaasta liikehdinnästä tänä
aikana. Meitä poikkeuslain vastustajia on nimi-
tely kansan villitsijöiksi. Mieluummin voi sa-
noa, että kansa on vaatinut meitä toimimaan.
Sadoilla puhelinsoitoilla ja kirjeillä ja lähetys-
toilla on kansa pyrkinyt kontaktiin kanssamme.
Kukaan ei ole kehottanut menemään poikkeus-
lain kannattajaksi; ei, minulle ei tosiaankaan
kukaan ole kehottanut tätä. On ollut suoras-
taan hämmästyttävää kansan herääminen oi-
keuksiinsa puolustamaan.

Myös Messuhallin tilaisuus oli kansalaisten
järjestämä. Sen osoittivatkin runsaat 4 000 ih-
mistä kokoukseen osallistumalla, että he eivät
hyväksy perustuslakien murenemista. Luulen,
että puheeni Messuhallissa ei ollut kiihottava,
koska tiesin, että tämä kansa ei ole koskaan
kiihottajia tarvinnut. Jokaisen kaupungin, ku-

jan ja metsän pirtin kätköissä vaistotaan vaaraa ja tiedetään, että perustuslait ovat kansalle suoja sekä sisäisiä että ulkoisia vaaroja vastaan.

Tämän suojan hyväksyi myös suuri naapurimme, entinen sortaja. Väliaikaisen uuden hallituksen saatuaan se antoi julistuskirjan, jonka varmasti moni tietää. Siinä julistuskirjassa, jolla Venäjän väliaikainen hallitus oli maaliskuun 20 päivänä 1917 vahvistanut maamme perustuslait, oli luvattu esittää myös ehdotus Suomen suuri-ruhtinaan maan uudeksi hallitusmuodoksi. Senaatin päätöksellään maaliskuussa vuonna 1917 tätä tarkoitusta varten asettama perustuslakikomitea, jonka puheenjohtajana oli K. J. Ståhlberg, sai tasavaltaisen hallitusmuotoehdotuksensa valmiiksi lokakuun 3 päivänä samana vuonna. Juuri tämä komitea ehdotti mietinnössään, että Suomen hallituksen johtoon olisi asetettava presidentti, jolle uskottaisiin ylin toimeenpanovalta ja jonka arvovallalle ja asemalle olisi olennaisen tärkeää, että hän olisi kansan välittömästi valitsema. Välittömiä vaaleja perusteltiin sillä, että kansan tahto tulisi tällöin ilmi varmemmin kuin valitsijamiesten toimittamassa vaalissa, että äänioikeutettu tällöin tietäisi, kenelle hän äänensä antaa ja että vaalin tulokseen eivät pääsisi vaikuttamaan puoluejohdon ja muiden syrjäisten toimenpiteet siinä määrin kuin välillisissä tai eduskunnan suoritamissa vaaleissa. Tämänhän me olemme todenneet, että tässä ovat kaikenlaiset juntat olleet vaikuttamassa asioihin.

Olen sitä mieltä, että yksi poikkeuslaki tuo mukanaan toisen, perustuslait murenevat. Jos tohtori Kekkonen 22-vuotisen hallituskauden jälkeen luopuu tehtävästään, niin miten valitaan seuraava presidentti, kun näin helppo ennakkotapaus on olemassa. Määrääkö ehkä silloin vallassa oleva puolue taas, kuulematta kansaa, presidentin omassa piirissään väkivaltaisesti?

Koska minunkin puhuttani Messuhallissa ei lehtiväki ollut täysin ymmärtänyt, vaan ihmetteli, miksi halusin puhua nykyisestä väkivalta-yhteiskunnasta ja tuoda kuultavaksi kauhistuttavat törkeitten rikosten lisääntymiset, niiden tilastot viime vuodelta, jotka olivat juuri saatavissa, niin tässä nyt selitän, että puhuin asiasta juuri siksi, että se on hyvä esimerkki perustuslain murenemisesta. Mehän tiedämme, että hallitusmuodon 6 §:ssä luvataan: "Jokainen Suomen kansalainen olkoon lain mukaan turvattu hengen, kunnian, henkilökohtaisen vapauden ja omaisuuden puolesta." Näin meillä ei enää ole. Yhä enenevä väkivalta ja kuritto-

muus ovat tehneet ihmisen jokapäiväisen elämän turvattomaksi. Erikoisesti naiset ja lapset joutuvat tuntemaan tämän väkivalta-yhteiskunnan turvattomuuden, joka käy ilmi.

Tämä, että me olemme joutuneet väkivalta-yhteiskuntaan, johtuu osittain siitä, että on lähdetty murentamaan tätäkin hallitusmuotomme pykälää, että rikosten rangaistusuhkaa on lähdetty lieventämään vapauttamalla mm. pienemmät rikokset rangaistusuhan alaisuudesta. Tämä oli siis vain esimerkki, mihin väkivalta-yhteiskuntaan on jouduttu uusien lakien johdosta ja nimenomaan perustuslakeihin kajoamalla.

Samalla saanen huomauttaa myös siitä virheellisestä puheeni tulkinnasta, jonka täällä pidin, mistä lehdistö suurin otsikoin kirjoitti, että "kokoomuslainen Katajavuori vaatii kuolemanrangaistusta". Katson olevani kansan palvelija ja sanansaattaja ja katson tehtäväkseni tuoda täällä esille ne uutiset, mitkä kansa haluaa. Olin juuri ollut tilaisuudessa, jossa oli puhuttu näistä rangaistusten lieventämisistä, ja siksi kerroin tämän täällä. Kansa onkin jo monessa yhteydessä kysynyt, olisiko sittenkin vielä tarpeen saada kuolemanrangaistus kansan suojaksi. Vaihtoehtona on esitetty tällaisten väkivaltaisten rikollisten eristäminen autiolla saarella. Tämä ajatus on uudelleen virinnyt tässä väkivalta-yhteiskunnassa. Tämä oli puheenvuoroni, enkä vaatinut kuolemanrangaistusta, niin kuin on vääristely (Vasemmalta: Mitä puhuja kannattaa?). Tämä liittyy perustuslakeihin ja perustuslakien murenemiseen. Kun vähitellen yksi niistä murenee, niin niistä murenee sitten loputkin ja pienet juntat täällä sitten vain päätävät, mitä täällä tehdään (Ed. Tuomioja: Kannattiko puhuja kuolemanrangaistusta?).

Haluan vielä Suomen kansalle korostaa, että poikkeuslain perustelut ovat epätydyttävät kun kerrotaan, että julkisissa keskusteluissa ja yhteisöjen kannanotoissa halutaan edelleen valita tohtori Kekkonen. Siinä on varsin löyhät perustelut. Poikkeuslaki voidaan säätää, jos on väistämättömiä vaikeuksia ja on olemassa jokin vaara, joka uhkaa maata. Se on ainakin minun mielipiteeni, ja se on varmasti ollut lainsäätäjän tarkoitus aikanaan. Mehän olemme nyt voineet todeta, että meitä ei uhata ulkoapain tulevalle vaaralle eikä tilanne ole muutenkaan vaarallinen.

Lopuksi haluaisin hämmästellän puuttua ed. Paasion puheeseen demokratiasta, kun hän ryhtyi arvostelemaan kansalaisten järjestämää tilaisuutta, johon oli kutsuttu eräitä kansanedusta-

ja esittämään mielipiteitään poikkeuslaista ja nimenomaan myöskin nykyisestä tilanteesta. Meillä oli sinne muutakin puheenaihetta tarkoitettu kuin yksin poikkeuslaki. Tämä Paasion puhe oli arvostelua ja syytöksiä sananvapautta ja kokoontumisvapautta vastaan, joiden vielä meillä pitäisi perustuslakien mukaan olla olemassa. Kansahan on koko ajan halunnut kuulla, mistä on kysymys, varsinkin kun missään ei ole sitä tiedotettu. Lehdistökin ei ole ottanut selvästi näihin asioihin kantaa, että kansa olisi tiennyt, että meillä on normaaliolosuhteet. Me kansanedustajat olemmekin joutuneet vain itse päättämään, mistä on kysymys, ainakin ne, jotka eivät ole olleet tilaisuudessa pääsemään sisärenkaan neuvottelutilaisuuksiin, joissa on ehkä kauppvoja tehty.

Ed. Aitio lausui myöskin ankaria syytöksen-sanoja ja sekoitti taas ulkopoliittikan asiaan, esitti täysin vääristeltyjä parjauksia oikeiston ulkopoliitikasta. Ed. Aitio erotti kuitenkin presidentin ulkopoliittikan ja EEC:n asiasta. Siitä hänelle kiitos. Kuulimme myös kommunistien mielipitteen vallan keskittämisestä. Pitäisi nyt jo epäilevien uskoa, että kaikki tähtää kommunistien ohjelman mukaan vallan ottamiseen pois kansalta muutenkin kuin vain nyt kysymyksessä olevan poikkeuslain suhteen (Ed. Honkonen: Missäs ohjelmassa sillä tavalla on?). — Minä kerron, missä ohjelmassa se on, vaikka ei se nyt ole oikeastaan tämän puheen yhteyteen sopiva, mutta kun tässä nyt on parjattu tätä meidän kansan informaatiotilaisuutta Messuhallissa, niin voin kertoa teille, hyvät kansanedustajat, että kun tulin kotiin, niin porttiini oli sidottu sisäpuolelle nahkasalkku, jossa oli kirja "Valtio ja vallankumous", Leninin kirjoittamana. Salkussa oli sitten joitakin kyniä ja joku viivotin ja jotain muuta ja kirjassa luki nimi "Mölö", niin että jos siellä nyt tunnette Mölön, ja jäljet johtavat syytöstehtäseen, niin ilmoitan teille, hyvät ystävät, että olen toimittanut tämän salkun poliisilaitoksen löytötavaratoimistoon, ja voitte Mölölle ilmoittaa, että sen saa sieltä. Tämän lisäksi oli vielä muitakin hävyttömyyksiä pihalla, mutta jääkööt ne sanomatta. Toivon, että jätetään henkilökohtaiset asunnot rauhaan näissä asioissa.

Ed. Procopé: Herra puhemies! Herr talman! Voidaan siis todeta, että tänään on se päivä, jolloin eduskunta on pakotettu suorittamaan tasavallan presidentin vaalit, se päivä, jolloin lopullisesti ratkaistaan, otetaanko Suomen

kansalta pois sen perustuslain mukaiset oikeudet, tässä tapauksessa oikeus osallistua valtion päämiehen valitsemiseen.

Poikkeuslain ollessa esillä viime lauantaina lopetin puheenvuoroni toteamalla, että presidentin poikkeuslaki ei ole Suomen kansan laki, vaan puolueitten ja puoluejohtojen laki. Tapahdummat sen jälkeen, mm. viime sunnuntaina pidetty kansalaiskokous Messuhallissa ja sen saavuttama aivan odottamattoman suuri vastakaiku Suomen kansan taholta... (Ed. Honkonen: Paljonko prosentteissa oli mukana?). — B-Messuhalli oli täynnä (Ed. Honkonen: Prosentteissa Suomen kansasta!). No ei sitä nyt yksinomaan tällä perusteella mitata. Minä pyytäisin nyt tällä kertaa, että minä saisin puhua eikä ed. Honkonen. — Tämä on vain eräs todistus siitä, että tämä äsken mainitsemani toteamus, että tämä ei ole Suomen kansan laki, osui aivan oikeaan.

Suomen kansan tahto ja oikeudet on laiminlyöty ja unohtettu tavalla, joka rauhan ja kriisittömän, normaalitilanteen vallitessa varmasti on vertaansa vailla. Kun joka tapauksessa on pakko lähteä siitä, että puolueitten johtajat eivät luovu poikkeuslainsäädännön muotoon puetuista, nyt kiinnilyödyistä onnettomista toimintalinjoista, on tulevaisuutta silmällä pitäen syytä tässä surkean poikkeuslain viimeisessä käsittelyssä asettaa keskeiselle paikalle nimenomaan kansan enemmistön tahdon selvittämisen ongelma eli kysymys siitä, miten presidentti vastaisuudessa valitaan ja miten voi välttää tällaisia erittäin vakavia ja vahingoittavia poikkeustilanteita, kuin nyt edessä oleva.

Vaalitavasta meillä on kiistelty koko itsenäisyyden aikana pääsemättä yksimielisyyteen. Alusta saakka on ollut valittavana kolme vaalitapaa: välitön kansanvaali, välillinen vaali, joka on meidän hallitusmuodossamme, ja kolmanneksi eduskunnan suorittama vaali. Puolueiden kannanotot vaalitapaan ovat aikojen kuluessa vaihdelleet, joskin vasemmisto on perinteellisesti vaatinut presidentin vaalin siirtämistä eduskunnalle. Perusteluna tälle vaatimukselle on ollut toive, että sillä tavoin voitaisiin heikentää presidentin asemaa ja korostaa eduskunnan valta-asemaa. Toisaalta vasemmiston kantaa vaikuttanee myös kokemuseräinen havainto siitä, että valitsijamiesvaaleissa vasemmistopuolueiden kannatus on säännöllisesti jäänyt pienemmäksi kuin eduskuntavaaleissa. Tämä osoittaa äänestäjien valitsijamiesvaaleissa ainakin jossain määrin poikkeavan puoluelin-

joilta, mikä tosiasia samalla kumoo sen usein esitetyn väitteen, että kansan tahto pääsisi presidentinvaalissa toteutumaan eduskunnan välityksellä yhtä hyvin kuin valitsijamiesvaalien avulla.

Keskustapuolueiden kannanotot vaalitapaan ovat vaihdelleet eniten. Nämä puolueet ovat, mitkä niiden nimet ovatkin olleet, ovat ehtineet kannattaa kaikkia vaalitapoja, mutta virallisesti ne ovat välittömän kansanvaalin kannalta. Oikeisto taas alun pitäen, se myönnettäkään, kansan pelosta vaati välillistä vaalitapaa. Sodan jälkeen olosuhteiden muututtua oikeisto siirtyi välittömän vaalitavan kannalle. Nyt sen sijaan on kansan pelko tarttunut vasemmistopuolueisiin. Niitä kauhistuttaa ajatus, että kansa saisi välittömillä vaaleilla valita tasavallan presidentin. Sosialidemokraattinen puolue tosin 1960-luvulla muutaman vuoden aikana, kun professori L. A. Puntila siellä oli vaikuttaja yksilönä, oli välittömän kansanvaalin kannalla, mutta on sen jälkeen palannut takaisin vanhaan vaatimukseen eduskunnan suorittamasta vaalista.

Se edellä mainittu tosiasia, että äänet valitsijamiesvaaleissa ja eduskuntavaaleissa eivät jakaannu läheskään samalla tavoin puolueitten kesken, on vakuuttavana todisteena siitä, että eduskunnan toimittamassa presidentinvaalissa kansan tahto toteutuisi vain puutteellisesti. Äänestäjien monivivahteinen tahto ei todellakaan pääse kuin puutteellisesti esille eduskunnan kautta, kun kysymyksessä on presidentin valitseminen. Äänestäjät itse tuntuvat olevan tästä varsin hyvin perillä ja ovat sen vuoksi haluttomia luovuttamaan eduskunnalle tai muualle oikeuttaan valita tasavallan presidentti. Helsingin Sanomain suorittama mielipidetutkimus jokin vuosi sitten eri vaalitapojen kannatuksesta osoitti, että vain 6 % kannatti presidentinvaalin uskomista eduskunnalle, 45 % kannatti nykyistä välillistä vaalitapaa ja 48 % oli välittömän kansanvaalin kannalla. Näin ollen ne, jotka vaativat presidentinvaalin pysyvää siirtämistä eduskunnalle, ajavat kansan suuren enemmistön tahdon vastaista uudistusta ja toimivat ilmeisesti myös omien äänestäjiensä tahdon vastaisesti. Kansa aivan selvästi haluaa pitää kiinni oikeudestaan valita tasavallan presidentti välillisin vaalein kuten nyt, mutta vielä mieluummin haluaisi valita presidentin välittömän vaalein.

Yhden vuoden aikana presidentinvaalista käydyn keskustelun tiimoilta on toisinaan saa-

nut sen vakaana vaikutelman kuin puoluejohtajat katsoisivat presidentin valitsemisen kuuluvan itselleen. Reaalisesti katsottuna he eivät siinä luulossa ole kovinkaan paljon väärässä, mutta kansanvaltaisessa järjestelmässä on sentään pidettävä kiinni ei vain kansan tahdosta ja oikeuksista, vaan myös kansanvallan muodoista. Vaikka johtohenkilöiden sauna- ja ilta-keskusteluissa tehtäisiinkin, niin kuin on tapahtunut, ratkaisivat päätökset, niin silti ei pitäisi unohtaa hallitusmuodon 23 §:n 1 momenttia, jossa yksiselitteisesti ilmoitetaan, kenelle presidentin valitseminen Suomessa kuuluu. Tuon pykälän mukaan tasavallan presidentin valitsee Suomen kansa syntyperäisten Suomen kansalaisten joukosta aina kuudeksi vuodeksi.

Päätös poikkeuslaista osoittaa poliittisen sa-noisinko yläluokkamme ylenkatsetta kansalaisten perustuslaillisia oikeuksia kohtaan. Tällä en halua kieltää, etteikö eduskunnalla olisi laillista oikeutta jatkaa presidentin toimikautta poikkeuslain tietä, mutta eduskunta voi myös aina-kin teoreettisesti säätää sellaisia lakeja, joiden perusteella esim. eduskunnan omaa toimikautta jatketaan poikkeuslailla vaikka määrättömäksi ajaksi. Mutta poikkeuslain käyttäminen normaaleissa oloissa merkitsee joka tapauksessa valtiosäännön hengen rikkomista, vaikkakin se mahdollisesti kulkee kirjainten mukaan.

On myös väitetty, että valitsijamiesvaalit muodostuisivat jonkinlaiseksi kansan pilkaksi, jos niissä olisi vain esim. kaksi ehdokasta. Se, että presidentti Kekkonen ei halua enää asteta presidenttiehdokkaaksi valitsijamiesvaaleihin, ei olisi suinkaan ollut esteenä valitsijamiesvaalien toimittamiselle eikä edes kovin poikkeuksellista, sillä aikaisemminkin presidentit eivät ole olleet kovin innokkaita vaalikampanjaan osallistumaan. Tässä tapahtui, niin kuin niin monessa muussa suhteessa, suuri muutos vuonna 1956. Ennen presidenttiehdokkaat ovat jättäneet muiden asiaksi valitsemisestaan huolehtimisen. Itsenäisyyden alkuvuosikymmeninä presidenttiehdokkaat eivät juuri ollenkaan osallistuneet vaalikampanjaan. Puolueet voisivat mennä vaaleihin ns. sammutetuin lyhdyin antaen kuitenkin valitsijoiden selvästi tietää, ketä puolueen valitsijamiehet tulevat presidentinvaalissa äänestämään. Näin kansa voi valitsijamiesvaaleissa tosiasiallisesti äänestää suoraan halua- maansa henkilöä presidentiksi, vaikka tämä ei virallisesti olisikaan ehdokkaana.

Aika-nimisessä aikakauslehdessä kirjoitti pari kuukautta sitten tohtori Tatu Vanhanen seuraa-

vasti: "Poikkeuslain puolesta tullaan epäilemättä vielä paljon puhumaan. Tässä loppusuoralla voitaneen sanoa, että poikkeuslain puolesta ei ole puhuttu paljon ja oikeastaan se on ollut asian eduksi, sillä puolestapuhujilla ei ole ollut paljon sanottavaa." Kirjoittaja jatkaa: "Mutta toivoo sopia, että poikkeuslakia ajavat puoluejohtajat ja puolueet lopulta huomaavat olevansa kansanvallan supistamisen asialla ja luopuvat omaa mukavuuttaan palvelevasta hankkeesta." — Näin valitettavasti ei ole tapahtunut.

Poliittisilta oloiltaan epävakaisissa maissa ja horjuvissa demokratioissa vaalijärjestelmiä muutetaan herkästi vallassa olijoiden kulloistenkin tarpeiden mukaan, mutta vakiintuneessa demokratiassa vaalitapaan ei pitäisi kajota tilapäisistä syistä.

Tänäkin päivänä voidaan täydellä syyllä yhtyä siihen, mitä vanha valtiomies Ståhlberg vuoden 1950 valitsijamiesvaalien edellä kirjoitti presidentti Paasikivelle, joka silloin olisi halunnut saada virkakauttaan jatketuksi poikkeuslailla. Ståhlberg kirjoitti: "Jos Suomen kansa ei jaksakaan viitsi kerran kuudessa vuodessa valita itsekin valtion päämiestä, ei se toden totta ansaitse itsenäistä kansanvaltaista valtiota." Näin kirjoitti Ståhlberg noin 20 vuotta sitten ja voimme tässä yleisessä poikkeuslakisurkeudessa sentään löytää erään ilon aiheen siinä, että Suomen kansa haluaa noudattaa tämän todellisen suurmiehen ohjetta ja mielipidettä (Ed. Flinck: Miksi tämä suurmiestä sitten kyyditettiin aikanaan?).

Herr talman! Den dag är alltså inne, då Finlands riksdag får lov att förrätta valet av republikens president genom en undantagslagstiftning, som ett år före normal tid förlänger presidenturen med den helt godtyckligt valda tiden av fyra år eller en olympiad.

Det är som rdm. Asunta sade vid behandlingen på lördagen "en sorgens och skammens dag för stora delar av Finlands folk och åtminstone för en liten del av folkets förtroendemän här i riksdagen". Om någon frågar orsaken, har den flera gånger betonats: Inte mindre än drygt tre milj. röstberättigade medborgare berövas nu sina grundlagsenliga rättigheter att delta i valet av rikets president.

Jag vill här göra en snabb sammanfattning av några synpunkter och argument, som framkommit under diskussionen här under den se-

naste veckan, och som enligt min uppfattning starkt talar emot undantagslagen och dem som kämpar för densamma.

För det första har vi det som jag har uppehållit mig vid i detta mitt yttrande, folkets vilja. Alla tillgängliga mätningar och opinionsundersökningar, oberoende av om de är utförda privat eller på uppdrag av partikanslierna visar, att Finlands folk önskar säga sin åsikt vid valurnorna. Här citerades av föregående talare ett stycke i professor Merikoskis sakkunnigutlåtande, där han så att säga sammanfattade, konkretiserade sin allmänna åsikt om det politiska läget i orden: "Haluamme Kekkosen, mutta haluamme äänestää".

För det andra kan man konstatera, att den lag som utgör grunden för undantagsförfarandet, praktiskt taget saknar motivering. Det har sagts, att det är den kortaste lag som vi har i det avseendet, och det kan man gärna hålla med om, när man konstaterar, att där endast finns två bristfälliga, svaga och korta motiveringar. Den ena är den, att det är den offentliga diskussionen och ståndpunktstagandenas samfund — yhteisö. Här frågar man sig, varför vågar man inte sätta ut partier här? Att det är dessa omständigheter som visar, att Finlands folk önskar att republikens president fortsätter att utöva sina åligganden. Och det andra argumentet som åberopas i denna synnerligen lapidariska inledning till lagen är, att det är förenligt med landets fördel.

De sakkunniga, inte bara professor Merikoski, som hördes i grundlagsutskottet, gav ett, får man säga mordande utlåtande om lagens motivering.

För det tredje går det inte att bortse från det faktum, att lagen kan bli ett farligt prejudikat. Här har nämnts olika exempel på detta. Ett av dem, åtminstone politiskt sett icke särskilt väl valt, var det som grundlagsutskottets ordförande rdm. Häikiö tog upp, och som herr finansministern genast åkte på, och som bl. a. i Hufvudstadsbladet fördömdes som en bottennotering. Men exemplet är fullt riktigt (Ed. Häikiö: Puhujahan luki sen jo valiokunnassa!). — Minä luin sen valiokunnassa, mutta en aio lukea sitä täällä, jollei ed. Häikiö nimenomaan pyydä. Kiitos, että ed. Häikiö tuli tänne sisään!

Mutta tämä ei ole nyt se tärkeä juttu, josta puhuin. Se asia on se, että tämä voi olla prejudikaatti. — Det kan vara ett mycket farligt prejudikat för framtiden. Här har nämnts det, som tydligen har gått hem ute på fältet, nämligen,

att ingenting hindrar, att riksdagen fattar beslut om att inte upplösa sig själv, att göra sig själv till en evig institution eller förslagsvis för hela 1970-talet (Ed. Lillqvistin välihuuto). — Detta är teoretiska exempel, men om rdm. Lillqvist litet använder sitt huvud, förstår han, att det ligger en fara i detta, som juristerna bl. a. kanslichefen Korte påpekade vid behandlingen i grundlagsutskottet. (Ed. Honkonen: Aikooko Procopé ehdottaa sellaista?) — Minä en ehdota, minä vain kerron miten se on. (Ed. Honkonen: Se on varjonyrkkeilyä!) — Ei se ole mitään varjonyrkkeilyä. Tässä on esitetty hyvin varteen otettavia negatiivisia seikkoja.

För det fjärde är denna lag ägnad att bidra — jag vill inte säga, att den behöver göra det — men den är ägnad att bidra till att skada Finlands utrikespolitiska intresse. Och den kan också minska möjligheterna för Finlands och speciellt dess utrikesledning, att i år göra en stor och aktiv insats för fredspolitikens sak. Den uppfattning om påtryckningar utifrån, som uppstått eller konstruerats under den tid lagen förbereddes och de maktthavande partierna kring K-linjen inte visste vilket alternativ som skulle tillgripas, har varit ägnad att utså tvivel beträffande den statliga grunden för hela det politiska systemet i vårt land. Och här går det inte att förneka, att trovärdigheten är en oundgänglig faktor i ett litet lands neutralitetspolitik, i synnerhet om landet har sådana stora ambitioner som Finland, att få ordna den stora säkerhetskonferensen mellan öst och väst för fredens bevarande i vår världsdel. Misstanken om utrikespolitisk påtryckning, som ju också odlades i dag både av herr statsministern och av andra talare, är inte bara grundlös och osaklig och personligt kränkande. Detta utvisas av bl. a. det brev som 34 välkända medborgare för en månad sedan fann anledning att rikta till republikens president, och där första undertecknare var professor Göran von Bonsdorff, ordförande för Samfundet Finland—Sovjetunionen.

Ett annat bevis, som inte borde gå vår utrikesledning förbi är det märkliga faktum, att senaste lördag ägnade världens kanske mest kända och synnerligen balanserade tidning Times inte bara en ledare utan också nyhetsmaterial åt det som händer i Finland. Det är inte vardagsmat, och det är en sak, som borde observeras.

För det sista och femte ville jag nämna, att lagen är ägnad att skada presidentens ställning och auktoritet. Det kan väl inte råda något tvi-

vel om att en presidents ställning, i synnerhet om han är aktiv och försedd med så stor makt som i Finland, ändå i hög grad är beroende av det stöd folket givit honom i fria, hemliga val. Ett undantagsförfarande som det vi nu håller på att stifta, slår sönder grunden för denna ställning.

Detta framgår ju också därav, att ute i stora världen har man börjat använda om lilla Finland allt mer och mer ordet "Finlandization", "Finnlandisering", Vår utrikesledning med presidenten i spetsen är gång på gång irriterad över detta, och man försöker göra gällande, att det är en nälstingspolitik mot Finland. Den som har läst skrivierna om detta och när det använts och nu senast Times' ledare, kan inte gärna se så enögt på det hela, att man skulle tro, att det är fråga om försök att irritera, försök att komma med nälsting, utan det är nog ett större allvar, som ligger bakom. Men vi får ju kanske vara glada och i synnerhet utrikesledningen får vara glad, att man nu ändå använder uttrycket "Finlandization". Det kunde finnas risk att ordet, begreppet skulle ändras och det skulle heta "Kekkonization", "Kekkonisering". Och då skulle ju åtminstone republikens president ha skäl att visa den personliga irritation, som framkommer när detta ord används.

Herr talman! Det har inte sagts under denna långa och utdragna debatt på svenska ännu och därför ber jag att för min del få säga, att jag understöder förslaget om lagpropositionens förkastande och att jag samtidigt motsätter mig, att lagförslaget förklaras brådskande.

Puolustusministeri Gestrin: Herr talman! Inom Svenska folkpartiet har vi i det längsta sökt en formel, som å ena sidan skulle möjliggöra ett presidentvalt i normal ordning och å andra sidan respektera den utbredda politiska anslutningen kring tanken, att republikens nuvarande president skulle kvarstå i sitt ämbete.

I första hand har vi arbetat för ett elektorsval i gängse ordning, som enligt vår mening klart skulle dokumentera en vidsträckt uppslutning kring dr Kekkonen som presidentkandidat.

Vi har inte heller stått främmande för tanken, att tiden nu vore mogen för en sådan bestående ändring av författningen, som skulle ge medborgarna bättre möjligheter än vad elektorsvalen erbjuder att direkt påverka pre-

sidentvalets utgång. Mot denna bakgrund skall partiordförande Janssons så sent som i början av november framlagda förslag om en valreform ses.

Det förslag som Svenska folkpartiets ordförande framlade, har sin främsta principiella förtjänst däri, att det utesluter det inslag av slump och tillfälligheternas spel, som så ofta har kännetecknat det nu föreskrivna valet genom elektor. Det av Jansson skisserade valsystemet innebär som bekant en kombination av direkt folkval och val genom riksdag, och skulle på ett mera rätt visande sätt än val genom elektor låta folkviljan komma till omedelbart uttryck vid valet av president. En bestående reform av grundlagen i denna riktning visade sig dock i detta skede omöjlig att förverkliga. Det är emellertid angeläget, att de tankegångar, som kännetecknade Janssons förslag, på nytt aktualiseras, när presidentvalsproblematiken framdeles i en lugnare stämning kan övervägas.

Företrädare för sju i riksdagen företrädda partier — bland dem Svenska folkpartiet — har betecknat det som angeläget och med rikets fördel förenligt att president Kekkonen ytterligare en tid kvarstrå i sitt ämbete. Presidenten har å sin sida kategoriskt meddelat, att han inte står till förfogande som presidentkandidat i ett elektorsval. Däremot har han under givna förutsättningar accepterat tanken på en förlängning av sin nuvarande mandatperiod.

I denna situation har envar av oss ställts inför svåra principiella överväganden. Ett val i den ordning författningen föreskriver ter sig naturligt, men utesluter kandidatur av republikens nuvarande president. Ingen annan sådan kandidat har framförts eller ens nämnts, som i dagens läge skulle erbjuda ett godtagbart alternativ. Däremot förefaller det uppenbart, att presidentvalsfrågan inte längre kan ställas på framtiden utan att utsätta landet för en djup politisk splittring. En sådan splittring skulle återigen i grunden försvåra handläggningen av alla de väsentliga inrikes- och utrikespolitiska problem vi står inför och därmed skada vitala nationella intressen.

Mot denna bakgrund förefaller det mig nödvändigt att, trots principiella betänkligheter, slutligen acceptera den politiska formel, som står till buds. Formeln innebär, att republikens presidents mandatperiod förlängs genom en sådan lag, som stiftas i den ordning som om grundlag är föreskrivet.

Jag har uppehållit mig länge vid de principiella synpunkter som aktualiseras av det föreliggande lagstiftningsärendet, som rör presidentens mandatperiod. Jag har gjort det därför, att dessa synpunkter i så hög grad engagerar Svenska folkpartiet och därför, att de för mig personligen är tungt vägande. Men jag kan inte underlåta att påminna om, att dagens situation inte är så unik som många tror och många gör gällande.

På hösten 1949 föreslog dåvarande statsminister K.-A. Fagerholm en förlängning genom lag på två år av president J. K. Paasikivis mandat. Socialdemokraterna, samlingspartiet, Svenska folkpartiet och det dåvarande framstegspartiet ställde sig då bakom förslaget. Det dåvarande agrarpartiet gjorde detsamma, sedan den kandidat partiet redan hade nominerat för det förestående valet, dr Kekkonen, hade dragit sig tillbaka.

Svenska folkpartiets centralstyrelse och svenska riksdagsgruppen anslöt sig då enhälligt till tanken på att president Paasikivis mandat skulle förlängas genom lag under förutsättning att nödig majoritet i riksdagen kunde uppträda för förslaget. Till riksdagsgruppen hörde vid den tiden, 1949, flera medlemmar med personlig erfarenhet från rättskampens år. Också de måste ha hyst principiella betänkligheter mot det framförda förslaget, som de likväl enhälligt godkände.

Förslaget om en förlängning av president Paasikivis mandatperiod genom lag förföll på grund av motstånd från kommunisternas sida. Jag kan inte tro, att detta motstånd byggde på omsorg om författningen. 1949 års händelser och det faktum, att erkända rättskampare då var beredda att godkänna ett förfarande av samma slag som det nu aktuella, är värda att hålla i minnet. Då får vi ett rimligare perspektiv på dagens lagstiftningsfråga än det, som har tecknats av oppositionen under detta ärendes behandling i riksdagen och utanför denna församling.

I övertygelsen att det föreliggande förslaget i bästa mening är förenligt med rikets fördel är jag personligen beredd att medverka till dess godkännande och till en förlängning av republikens nuvarande presidents mandattid.

Herra puhemies! Olen täällä yrittänyt kuvata niitä vaikeuksia, joitten edessä ruotsalainen kansanpuolue, niin kuin monet muutkin puolueet, tämän asian yhteydessä on ollut. Me

olemme mahdollisimman pitkään pyrkineet sellaisen kaavan löytämiseen, joka toisaalta mahdollistaisi normaalijärjestyksessä tapahtuvan presidentinvaalin ja toisaalta kunnioittaisi sitä laajaa poliittista kannatusta saanutta ajatusta, jonka mukaan tasavallan nykyinen presidentti jatkaisi toimikauttaan. Emme kuitenkaan ole näissä pyrkimyksissämme onnistuneet. Nyt olemme vihdoinkin sellaisen tilanteen edessä, jossa seitsemän eduskuntapuolueen edustajat, niiden joukossa ruotsalainen kansanpuolue — joskaan ei yksimielisenä — on katsonut tärkeäksi ja maan edun mukaiseksi, että presidentti Kekkonen vielä jonkin aikaa jatkaisi toimikauttaan. Presidentti on omalta osaltaan ilmoittanut, ettei hän missään tapauksessa ole käytettävissä presidenttiehdokkaana valitsijamiesvaaleissa (Ed. Junnila: Miksi?). Sitävastoin hän on tietyn edellytyksin hyväksynyt nykyisen toimikautensa pidentämistä koskevan ajatuksen.

Tässä tilanteessa on jokainen meistä joutunut vaikean periaatteellisen ratkaisun eteen. Valtiosäännön edellyttämä vaali tuntuu luonnolliselta, mutta sulkee tasavallan presidentin ehdokkuuden pois. Ketään muuta sellaista ehdokasta ei ole esitetty tai edes mainittu, joka tämän päivän tilanteessa tarjoaisi hyväksyttävän vaihtoehdon (Ed. V. Vennamo: Ei se olisi estänyt valintaa!). Sitä vastoin vaikuttaa ilmeiseltä, että presidentinvaalikysymystä ei enää voida lykätä tulevaisuuteen saattamatta maata syvään poliittiseen hajaannukseen. Tällainen hajaannus vaikuttaisi perusteellisesti olennaisten sisä- ja ulkopoliittisten kysymysten ratkaisemista ja vaarantaisi täten elintärkeitä kansallisia etujamme.

Onko tämä tilanne ainutlaatuinen? Mielestäni se ei ole niin ainutlaatuinen kuin miksi se on lähinnä opposition puheenvuoroissa kuvattu. Kansanedustaja Borg kuvasi tilanteita 1940-luvun alkuvuosilta. Itse haluan palauttaa muistiin vuoden 1949 tapahtumat. Siihen aikaan silloinen pääministeri K.-A. Fagerholm esitti ajatuksen silloisen presidentin J. K. Paasikiven toimikauden pidentämisestä kahdella vuodella poikkeuslain kautta. Tämä ajatus sai yksimielisen kannatuksen niin hyvin sosialidemokraateilta kuin kokoomuspuolueelta, ruotsalaiselta kansanpuolueelta ja silloiselta edistyspuolueelta. Sittenkin tähän ajatukseen yhti myöskin maalaisliitto sen jälkeen, kun tämän puolueen jo nimeämä ehdokas edessä olevia valitsijamiesvaaleja silmällä pitäen, tohtori Kekko-

nen, oli vetäytynyt ehdokkuudesta. Hanke kaa-tui silloin kansandemokraattien vastustukseen. Kansandemokraateilla oli silloin 38 edustajaa eduskunnassa, ja he pystyivät näin ollen kaatamaan perustuslain säätämistäjärjestyksessä säädetävän lain. Epäilen, johtuiko tämä kansandemokraattien silloinen vastustus siitä, että he olisivat, enemmän kuin muut puolueet, halunneet puolustaa perustuslakiamme. Palautan oman puolueeni kohdalla muistiin, että silloin meidän eduskuntaryhmäämme kuului useampia jäseniä, joilla oli henkilökohtainen kokemus oikeustaistelun vuosilta. Myöskin heillä lienee ollut periaatteellisia epäilyksiä esitettyyn ehdotukseen, jonka he kuitenkin silloin yksimielisesti olivat valmiita hyväksymään.

Herra puhemies! Vakuutettuna siitä, että käsiteltävänä oleva lakiehdotus on maan edun mukainen, olen itse valmis myötävaikuttamaan sen hyväksymiseen ja nykyisen presidentin toimikauden pidentämiseen.

Ed. Junnila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Gestrin yritti puolestalla omaa ja eduskuntaryhmänsä enemmistön taipumista tähän poikkeuslakiin palauttamalla mieleen vuoden 1949 vaiheet, jolloin monet eduskuntapuolueet olivat valmiit tukemaan presidentti Paasikiven toimikauden jatkamista poikkeuslailla. Kyllä kai ministeri Gestrin kuitenkin myöntää, että silloisia oloja ja tämän päivän oloja ei voida verrata toisiinsa. Silloin meillä vielä sotakorvaukset olivat kesken. Tuoreissa muistissa olivat Leino-lakot ja Kemmin erittäin uhkaavat tapahtumat. Mitä tulee kansainväliseen tilanteeseen, kylmä sota oli silloin kaikkein kylmimmillään. Siitä huolimatta sanoisin, että kun kommunistit silloin taktisista syistä ja Paasikivi-vihassaan torjuivat tämän hankkeen — pystyivät sen tekemään — ja siten pidettiin seuraavana vuonna normaalit vaalit, osoittautui, että edes silloisissa vaikeissa olosuhteissa normaalien vaalien järjestäminen ei aiheuttanut suinkaan mitään kriisiä. Päinvastoin, kun pidettiin vaalit, niin se oli eräs askel todella olojen normalisoitumisen suuntaan ja osoitus siitä, että normaali kansanvaltainen elämänmeno on palautumassa. — Tämä oli heikonpuoleinen esimerkki, ministeri Gestrin!

Puolustusministeri Gestrin: Herra puhemies! En yrittänytkaan esityksessäni esittää sitä, että vuoden 1949 tapahtumat olisivat täy-

sin identtisiä tämän vuoden ja viime vuoden tapahtumien kanssa. Kuitenkin mielestäni se, mitä tapahtui vuonna 1949, jolloin laaja enemmistö eduskunnassa yhtyi ajatukseen presidentti Paasikiven toimikauden jatkamisesta lailla, on monessa suhteessa hyvä esimerkki, joka kannattaa pitää muistissa nyt, kun hallituksen eduskunnalle esitettyä esitystä nykyisen tasavallan presidentin toimikauden pidentämisestä niin ankarasti arvostellaan kuin mm. ed. Junnilan puheenvuoroissa on tapahtunut.

Ed. Vartia: Herra puhemies! Kun tänään pitäisi jo kaikkien kansanedustajien muodostaa mielipiteensä lopullisesti käsiteltävänä olevaan lakiin nähden, niin kaikki ne evätykset, asiaan vaikuttavat perustelut, mitä hallituksella on ollut esitettävänä ja mitä hallituspuolueilla tai yleensä tämän lain hyväksyjillä ja ajajilla on esitettävänä, ne on nyt tietysti kannettu tähän kekoon. Ja kun me tarkastelemme tämän päivän antia (Ed. Ehrnrooth: Ed. Sinisalolla on vielä puheenvuoro!). — Kyllä, mutta voi arvata etukäteen, mitä se sisältää! — Kun tämän päivän antia tarkastellaan, niin täällä odotettiin varsinaisesti jotain uutta asiaan puoleittain puheenjohtajien täällä käyttämistä puheenvuoroista (ed. V. Vennamo: Ei tullut mitään!). Ne olivat kuitenkin kovin värittömiä, vaisuja, eikä mitään uutta varsinaisesti sieltä tullut esille. Ne olivat paremminkin niin kuin yhteisen poliittisen uskomuksen yhdessä julki lausuminen (Ed. Junnila: Uskontunnustus!). — Uskontunnustus ääneen lausuttuna, poliittisen uskon.

On merkillistä, että yhä vieläkin on, niin kuin äsken kuulitte, kun täällä ministeri puhui, kaikkein painavimpia perusteita se, että meillä on joskus ennenkin presidentti tai presidenttejä valittu poikkeuslakimenettelyä käyttäen (Eduskunnasta: Ja ulkopoliittisin tavoittein! — Ed. Puhakka: Kokoomus on aina ollut mukana!). Niissä poikkeuslaeissa, kyllä! Mutta se onkin huvittavaa tässä asiassa, että on koetettu selittämällä selittää, kuinka ne olivat melkein niin kuin tämä tilanne. Maa oli melkein yhtäläisessä vaikeassa asemassa. Ja Euroopassa oli siihen aikaan myös rauhaton tilanne (Ed. Junnila: Ei sentään niin vaikeassa kuin tänään!) niin kuin muka tällä kertaakin kun Euroopassa on tekeillä eräitä talous- ja kauppasopimuksia. Niin rauhaton tilanne, että kyllä kai sitä voidaan verrata siihen aikaan, kun meillä presidenttejä poikkeuslailla valittiin, jatkosodan ai-

kana esimerkiksi? Tämä vain osoittaa kuinka vähissä ovat perustelut, kun tätä yritetään kovasti tuoda esiin yhtenä parhaimmista. Se kyllä on varmaa, että jos nyt säädettäisiin tämä poikkeuslaki näissä oloissa, niin seuraavalla kertaa ei tarvitsisi hakemalla hakea ja selittämällä selittää, että on ennenkin niin tehty. Tämä olisi täysin valmis esimerkki, että ”juu, niinhän enekin pruukattiin tehdä siihen aikaan kun Kekosta valittiin viimeinen vai viimeistä edellinen kerta.” Samalla voidaan todeta, että tämä menettely, joka tuo uuden esikuvan, se on suuri voitto niille vasemmistopuolueille, jotka pyrkivät ajamaan meidän yhteiskuntajärjestelmäämme, valtiosääntöämme, sitä kohti, että eduskunta aina valitsisi presidentin.

Ilmetellä täytyy, että ei Suomessa, vaikka meillä on niin hyvät yhteydet tuonne Ruotsin pääkaupunkiin, ei tästä laista ole sattunut edes mitään uutisvuotoa. Se on ilmeisesti osoitus siitä, ettei ole mitään, mikä vuotaisi (Naurua).

Sen sijaan, että jotain valaisevaa olisi tullut esiin, on hämyverhoa tihennetty elikkä on pantu savua lisää tämän kysymyksen päälle selittämällä entistä pontevammin, että kysymys on poliittinen eikä poliittisia asioita voida toki ruveta erittelemään ja määrittelemään. Ne pannaan vain johonkin noin summana, että ne ovat siellä, ja täytyy uskoa, että ne ovat siellä ja ne ovat semmoisia kuin sanotaan niitten olevan.

Tämän poikkeuslain ajamisessa ei ole edes aihetta presidentin taholta, että hän olisi halunnut tällaista ratkaisua. Sen kyllä ymmärtää, että tämä ratkaisu ei ole niinkään miellyttävä presidentin, tohtori Kekkonen kannaltakaan. Sen tähdenkin jo, että eihän korkeushyppääjä vielä vanhanakaan halua toki mielellään hypätä niin, ettei rimaa panna ensinkään.

Mitä taas tulee niihin muihin vaihtoehtoihin, niin tässä äsken edellinen puhuja mainitsi sen että presidentti ei ole halukas asettumaan ehdokkaaksi. Tokihan meillä tällä kertaa ei valitakaan — valitettavasti vielä — suoraan kansanäänestyksellä niin, että pitäisi olla nimi näkyvissä. Meillähän valitaan valitsijamiehet, jotka vasta valitsevat presidentin haluamistaan ehdokkaista.

Ne syyt, jotka ovat aikaisemmin vallankin olleet esillä hyvin voimakkaina, ovat vaikuttaneet kannanottoihin, mutta niitä syitä ei enää ole kaikkia samanlaisina olemassa. Se antaa aiheen monelle miettiä, olisiko tarkistettava kantaa. Esimerkiksi silloin, kun kokoomuksen

enemmistöpäätös pienellä enemmistöllä tehtiin, niin siihen aikaan kokoomuksen johdon taholla "olttiin täysin vakuuttuneita siitä, ettei mikään esillä olevista tärkeistä kysymyksistä edisty ennen presidenttiratkaisun tekemistä nyt". Ehkä yksi näistä tärkeimmistä ratkaisuksista, niin kuin tiedämme, on Suomen ja EEC:n välinen vapaakauppasopimus (Eduskunnasta: Tärkein!). — Tärkein. On ajateltu ainakin kokoomuksen kannalta tärkeimmäksi, koska sillä on yritetty iskeä kokoomusta nimenomaan hajalle tämän asian yhteydessä.

Kuinka asia on tämän suhteen, siitä luen erään lyhyen kannanoton. Tämä ei ole, herra puhemies, pitkä, ettei kukaan voi käsittää tätä jarruttamiseksi. Se on Suomen Työntantajain Keskusliiton, STK:n, hallituksen puheenjohtajan, vuorineuvos Erkki Partasen neljä päivää sitten antama lausuma, joka tältä kohdalta on seuraava: "Euroopan talousyhteisön kanssa tehtävä vapaakauppasopimus neuvoteltiin ripeässä tahdissa valmiiksi. Mutta se on sitten joutunut karikoihin, joita asioita läheltäkin seuranneiden on vaikea nähdä." Miten sitten Suomen kansa voi sen nähdä, kun eivät sellaisetkaan, jotka liike-elämässä seuraavat hyvin läheltä näitä kysymyksiä ja joita se käytännössä kiinnostaa, koska he toimivat sellaisissa tehtävissä, joissa tämä suoraan tulee vaikuttamaan. Näin siis tämä kysymyksenkin on ilmeisesti riippumaton siitä, millä tavalla Suomen presidentti valitaan vuoden 1974 maaliskuun alusta alkavaksi kaudeksi.

Miksi sitten tätä lakia ajetaan niin tavattomalla voimalla läpi? Tänään on tullut puoliksi rivien välistä näkyviin varmastikin eräs tärkeimpiä seikkoja. Vaikuttava poliittinen tekijä on se, että eduskunnan voimasuhteet tämän asian kohdalta ovat toiset kuin kansalaisten ajattelu. Eduskunnan voimasuhteet ovat paljon turvallisemmat tämän lain toteuttamisen kannalta. Siksi ei uskalleta mennä kysymään kansan mieltä (Ed. Junnila: Juuri niin!). Eivät edustajienkaan mielipiteet ole itsestään muokautuneet tällä tavalla ryhmittymään kuin mitä sen nyt uskotaan olevan ja äänestyksessä näkyvät joittenkin tuntien kuluttua. Mutta kun eduskunnassa oli helpompi asiaa muokata, ja se oli ennestään jo paremmassa asettelussa kuin kansalaisten keskuudessa, niin totta kai valittiin tämä varmempi, selvempi tie, joka vielä on niin paljon turvallisempi, nimenomaan poliittisille puolueille turvallinen. Hallitusryhmän puolueille ja tätä lakia ajavien poliittisten

ryhmien kannalta turvallinen. Ei tarvitse mennä sopimattomaan aikaan kyselemään ihmisiltä, onko joku muuttanut kantaansa edellisten vaalien jälkeen (Ed. Puhakka: Allekirjoittajat saivat kaksi edustajaa tänne!). — Minkä allekirjoittajat? (Ed. Sinisalo: Sen teidän adressin allekirjoittajat.) — Ei se ole poliittinen puolue, joka on niitä kirjoittanut alle. Kai minä puhuin poliittisista puolueista nyt, ed. Sinisalo, koska toistaiseksi vielä eivät mitkään ulkopuoliset järjestöt saa edustajia eduskuntaan, vaikka olisivat kuinka puhtaita ideologeja (Eduskunnasta: Tässä näkyy kansan mielipide!). No, tämä on itsestään selvää, että se joukko, mikä täällä vaikuttaa, se on paljon helpompi pistää riviin ja komentaa seisomaan asennossa, koska monilla on aika paljon toiveita tästä asettumisesta oikeaan järjestykseen. Nämä toiveet ovat kyllä nyt jo etukäteen joittenkin kohdalta tulleet näkyviin (Ed. Junnila: Toiveet ovat turhia, vaikka ne kuinka onnea ruskotelkoot!). Toiveet on monen kohdalta turhia, kun ei niitä ole luvattu riittävän sitovasti, mutta kumminkin niistä toivossakin jo tehdään hyviä palveluksia. Mutta minä luulen, että paljon suurempi ryhmä kuin se, joka todella aiheellisesti jotain toivoo — palkkiota tai jotain myötämien osoitusta, jos sanotaan mahdollisimman varovaisesti tämä — niin paljon suurempi ryhmä on se, joka asettuu oikeaan riviin ja oikeaan asentoon sen takia, ettei saisi mitään pahaa osakseen myöhemmin, jos on asettunut väärälle puolelle. Minä olen hyvin vaikeassa asemassa siinä suhteessa, niin kuin totesin — minä palaan siihen myöhemmin, minkä takia minä olen — ettei minua voida mistään pudottaa, kun minä täältäkin kävelen itse alas (Ed. Flinckin välihuuto!). — Kansanedustaja Flinck, minä kerron tästä lisää, mistä te aloititte keskustelun, koska sekin olisi hyvin mielenkiintoinen keskustelun aihe. Se nimittäin, että täällä monet niistä kansanedustajista, jotka ovat ilmoittaneet aikovansa äänestää tämän lain puolesta, ovat kertoneet meille, jotka olemme ilmoittaneet vastustavamme tätä, että kyllä teidän on kadehdittavan helppoa. Meillä tämä kannanotto on vaikeaa. He niin paljon mieluummin ottaisivat tämän helpon kannan. Minkä takia se on helppo? Sen takia, että on niin tavattoman helppo kansanedustajan ottaa sellainen kanta, jota hänen äänestäjänsäkin edustavat. Mutta mennä ottamaan toinen kanta, kuin taustavoimalla kentällä on, niin se on raskas teko. Se tulee julkisuuteen,

kun siitä äänestetään, ja siinä saa moni kansanedustaja pitkään selitellä, minkä takia näin. Koska tämä laki oli vain yksi vaihtoehto. Aina-kin pari muuta vaihtoehtoa olisi voitu ottaa käyttöön tämän asian ratkaisemiseksi. Mutta vain tämän takia (Välihuutoja.), ettei haluta kuulla kansan ääntä, käytetään tätä turvallisempaa, josta sanotaan, että se on myös yksinkertaisempi. Se on jopa halvempikin menettelytapa kuin se, että kuultaisiin kansan ääntä.

Taas se miksi vielä nytkin, vaikka on selitetty, ettei 34 vastustajaa täällä ole, juntataan ja yritetään saada loppuosakin pienenemään, on tietysti kovin ymmärrettävää sekin, että niiden, jotka tekevät tämän vaikean ratkaisun vastoin omaa ajatustaan, vasten äänestäjiensä kantaa, näiden on paljon helpompi olla, jos voidaan todistaa äänestysnumeroista, että melkein koko eduskunta teki yksimielisen päätöksen: alkää meitä soimatko, sillä kaikkihan siinä oli mukana. Tämä olisi niin suuri helpotus. Tottakai minä ymmärrään sen, että se on psykologisesti aivan luonnollista. Näin tietysti minäkin tekisin, jos noin vaikeaan asemaan joutuisin, mutta kun vapaaehtoisesti pääsee parempaan asemaan (Eduskunnasta: Mutta ihmiset eivät ole teidän takananne!). Meidän takanamme? Ei meidän takanamme tarvitse ollakaan kuin niitä, jotka ovat meidät tänne hankkineet (Välihuutoja. — Puhemies koputtaa.). Mutta kysymyshän olikin niistä, jotka tekevät vasten ajatustaan ja vasten äänestäjiensä ajatusta tämän ratkaisun (Välihuutoja.). — Tätä samalaista muokkaustyötä on tehty pitkään muissa yhteyksissä. On paheksuttu tavattomasti, että kansalaiset kokoontuvat johonkin tänne Messuhalliin pitämään juhlaa ja esittämään omia ajatuksiaan ja mielipiteitään ja rohkaisemaan toisia (Eduskunnasta: Siellä ei ollut muokkausmieltä ollenkaan!). — Ei muokkausmieltä ollenkaan! Tottakai ne, jotka tahtovat vahvistaa toistensa mielipidettä, mutta sehän on sallittua Suomessa, eikö niin? Vai onko se sopimatonta, jos... (Välihuutoja.). — Kenttäväkeä kai siellä oli suurin osa, puhujia oli vain muutama luullakseni.

Ensimmäinen varapuhemies
(koputtaa): Annetaan puhujan jatkaa.

Puhuja: Minä vastaisin mielelläni vielä, mutta kun puhemies ei oikein mielellään tätä keskustelua salli jatkettavan.

Niin tämä on merkillistä, että Messuhallin kokousta paheksuttiin niin kovasti. Muun muassa täällä käytävillä eräs edustaja, joka paheksui sitä, sanoi että siellä tehdään vallankumousta. Minä sanoin, että mitenkä voi vallankumousta tehdä silloin, kun puolustaa maan laillista hallitusmuotoa... Sehän on vastavallankumous silloin, jos siitä kysymys on (Eduskunnasta: Sanokaa nimi!). — Täällä puhuttiin näin, kyllä minulla on nimikin antaa, mutta minä en mielelläni sano näitä edustajien nimiä, joitten kanssa tästä puhui, koska... (Ed. Kantola: Sanokaa nimi!). — Riittääkö se, että minä ed. Kantolalle sitten jälkeenpäin kerron, kuka hän oli. Minä voin sanoa, että se oli sosialidemokraatti, hyvin arvossa pidetty kunallisneuvos (Eduskunnasta: Se on vain juoruilua!). — Lopun jätän arvattavaksi (Ed. Puhakka: Olitteko vallankumouspuhissa siellä Messuhallissa?). — Minä en ollutkaan siellä mukana ollenkaan! Olemme tällä kertaa nyt vielä tämän ratkaisun edessä, ja pääasia on tietysti pohtia näitä kysymyksiä, jotka voivat meidän kunkin kannanottoomme vaikuttaa ja jotka pitäisi jokaisen osata ottaa huomioon, niin ettei jälkeenpäin tulisi mitään harmejakaan niistä. Tietysti me voimme tällaisen ratkaisun lopputulokseen, olemmeko olleet oikeassa vai väärässä, nähdä vasta jälkeenpäin, koska näistä vaihtoehtoista ei yleensä voida toteuttaa kuin yksi, ja toisten seuraukset, mitä niistä olisi tullut, jäävät aina arvailujen varaan.

Mielenkiintoista olisi tietysti arvailla, mitä tämä ratkaisu, mikä tänään tehdään, jälkeenpäin antaa aihetta arvosteluun ja mitä jää tulokseksi todella sitten, kun tämän peitteeksi pantu savu on hälvennyt ja tuhka laskenut.

Jos tämä laki hyväksyttäisiin, niin ainakin jää se epämiellyttävä asia, että presidentin kannatus ei ole mitattu. Ei ole osoitettu, että se pitää paikkansa, että enemmistö Suomen kansasta kannattaa häntä. Minä uskon, että näin on eikä siinä ole mitään riskiä, että se mentäisiin mittaamaan. Onko sitä syytä sitten mitata? Minusta presidentin henkilökohtaiselta kannalta olisi paljon miellyttävämpää voida sanoa, että kansa valitsi hänet sinne, kuin se että juntattu eduskunta valitsi (Ed. Junnila: 170 edustajaa.). Ja miltä kannalta se ennen kaikkea olisi meille koko maalle jopa hyödyllistä, on ulkomaisten arviointien pohjalta ja siltä kannalta, mitä ulkomailla meistä ajatellaan. Tottakai me voisimme hälventää paljon semmoista, mitä siellä joko hyvällä tai pahalla tahdolla

koetetaan meidän kuvaamme sovittaa. Sitä voitaisiin hälventää menemällä muuttamattoman hallitusmuodon edellyttämään presidentinvaaliin ja tällä tavalla osoittaa ulkomaille, että meillä kansa todella valitsee presidentin, ja tällä tavalla todistaa muille maille se, että me emme ole alistettu kansa vaan meillä on vapaus itse hoitaa tämän maan asioita. Minä uskon, että sitä tietä tasavallan presidentin asema ulkomaitten silmissä vain vahvistuisi. Toiseksi voitaisiin paremmin uskoa sekin, että kun kansa kerran valitsee hänet, se samalla hyväksyy sen ulkopoliittisen linjan, jota tohtori Kekkonen presidenttinä edustaa. Tultaisiin myöskin varmistaneeksi samalla se, ettei ulkopoliittikkamme ole yhden miehen varassa vielä, niin kuin on tahdottu ymmärtää, vaan todella kansan kanta. Jos kansa kerran hänet valitsisi vaaleissa, niin silloin se ilmaisisi oman kantansa.

Olemme pyrkineet, ainakin omalta kohdaltani olen pyrkinyt mahdollisimman maltillisesti ja rauhallisesti tähän asiaan suhtautumaan ja sitä harkitsemaan, ettei tulisi mitään tunnekuohon vallassa tehtyjä päätelmiä vaan puhtaasti kylmän asiallisilla perusteilla ja rauhallisesti harkiten, niin kuin politiikassa pitäisi tehdä. Useinhan siitä sorrutaan semmoisiin kuumetapauksiin, joissa ei rauhallinen harkinta enää suju oikein hyvin.

Täällä on esiintynyt tänään pääministeri Kalevi Sorsa. Hän on tuonut omat näkökohtansa esiin ja hän puheessaan sanoi mm.: "Aluksi pääasiallisesti laillisuusverukkein tehdyt hyökkäykset tätä lakia vastaan siis ovat nyt kääntyneet täysin avoimesti tasavallan presidentin henkilöä sekä noudatettua sisä- ja ulkopoliittikkaa vastaan." Siihen hyökkäykseen, mikä tasavallan presidenttiä vastaan tehdään, en halua suinkaan osallistua, vaikkakin hänen sisäpolitiikkansa antaa mielestäni hyvin paljon toivomisen varaa ja jopa huomautuksen aiheitakin. Mutta mitä ulkopoliittikkaan tulee, niin siihen nähdessä minusta pääministeri ottaa aika ihmeellisen kannan, että jos vastustaa sitä menettelystä, millä tohtori Kekkonen valittaisiin jatkoon presidentiksi, niin silloin ei muka hyväksy meidän maamme ulkopoliittikkaa. Millä oikeudella ja valtuuksilla pääministeri menee ottamaan toisten kannanotot tuomitakseen. Jos hän olisi yksityinen henkilö täällä ja kansanedustaja, niin silloin minusta se olisi anteeksiantettavaa, mutta ei pääministeri voi mennä tällä tavalla luokittelemaan kansalaisia. Mitä ulkopoliittikkaan tulee, niin kertokaa pääministeri

Kalevi Sorsalle ajatukseni siitä, että jos me joka tapauksessa valitsemme tohtori Kekkonen, niin ei suinkaan se merkitse ulkopoliittikan muutosta, onko tohtori Kekkonen tänään vaiko Kekkonen vuoden päästä. Eihän siinä voi olla ulkopoliittikassa mitään eroa. En minä usko, että tulisi sellaisia syitä — toivottavasti ei tulisi — jotka aiheuttaisivat eroa siinä.

Hän jatkaa jonkin ajan päästä: "Käynnissä olevan kiihotuksen keskellä on tärkeää eduskunnan valtaenemmistöllään osoittaa, että Suomen ulkopoliittinen linja on kansan suuren enemmistön tukema, vakaa ja muuttumaton." Taas tässä heitetään muka ulkopoliittinen erimielisyyden varjo niitten päälle, jotka vastustavat tätä lakia. Me vastustamme nimenomaan tätä lakia, eikä siinä ole kysymys ulkopoliittikasta. Pääministeri tekee toiseen kertaan saman virheen, jota ei sillä tasolla pitäisi tehdä eduskunnan edessä.

Hän jatkaa myöhemmin: "Nyt tehtävä päätös osoittaa Suomen ulkopoliittisen linjan pysyvyyden nopeasti muuttuvassa tilanteessa. Jos politikoitsijalla ei ole halua tai kykyä tämän toiseikan painoa tajuta, hänen taipumuksiltaan olisi parempi asianomaisen itsensä ja erityisesti yhteiskunnan edun kannalta harrastella jotakin muuta kuin vastuullista valtiollista toimintaa." Hän sanoo tämän siis hallitusmuodon puolustajista. Kehottaa hallitusmuodon puolustajia lähtemään harrastelijoiksi jollekin muulle alalle. Hän samalla sanoo, että ne edustajat, jotka hallitusmuotoa muuttamattomana puolustavat, eivät ymmärrä politiikkaa eivätkä tajua poliittisia asioita. Tämä on verraten paljon sanottu, että osa edustajista pääministerin mielestä saisi lähteä pois politiikan harjoittamisesta täällä (Ed. Ehrnrooth: Kokematon ja nuori pääministeri!).

Tähän minun täytyy kertoa juttu väliin, ettei tuntuisi niin kauhean vakavalta tämä tilanne, kun ei sentään Euroopassa ole mitään kauheata kriisiä. Ehkä esim. ed. Flinck kertoo sen pääministerille, jos hän on sen unohtanut, Hugo Manninen, täällä pitkään vaikuttaneen SKDL:n kansanedustajan, Varkaudesta kotoisin olevan miehen kertomuksen. Hänellä oli omassa vaalipiirissä kerran vahva nuorempi kilpailija, jonka takia hän jo aikoi vetäytyä syrjään. Hänen kannattajansa kuitenkin vaativat, että hänen on asetettava vielä ehdokkaaksi. Ja niin kävi, että hän meni läpi ja tuo nuorempi kilpailija jäi odottamaan. Kun Manninen ensimmäisen kerran voittonsa jälkeen tuli vastaan

kilpailijansa asiamiestä Varkauden kadulla, niin tämä jo kaukaa huusi: "No niin, Hugo Manninen, kuka hullu se sinuakin vielä äänestää." Manninen sanoi siihen hyvin maltillisesti ja rauhallisesti: "Katopaha, jos on 5 200 hullua, niin kyllä ne oman evustajan tarvihtoo." (Vasemmalta: Vanha vitsi!) — Totta kai vanha vitsi, en minä omissa nimissäni kerro, ja toivon, että täällä jollekin se oli unohtunut. Tämä oli tarkoitettu vain pääministerille, koska hän ei näytä tuntevan tämän vitsin sisältöä, sitä että täällä saa olla vaikka hullujen edustajana, nykyään vallankin, kun hullut saavat äänestää, — vaikka pienoinen eduskuntaryhmä. Eikä pääministerin valtuuksilla kielletä heitä tänne tulemasta, jos kerran heillä on äänioikeudet valitsijat (Vasemmalta: Manninen on muuten Kekkosen mies!).

Pääministerin puheenvuorossa sanotaan vielä: "Tarkoituksena on ollut saada virike sen äärioikeistolaisen ryhmittymän operaatioille, joka keskuudessamme on erilaisin valeverhoihin esiintynyt. Nyt nuo verhot on katsottu voitavan heittää syrjään ja muodostaa julkinen liittoutuma." Minä toivon, että ne verhot, jotka tämän lakiesityksen päällä ovat makaamassa, voitaisiin heittää sitten, kun ratkaisu on tapahtunut, syrjään ja kertoa, mitä siellä takana oikeastaan oli, sen savuverhon alla. Tältä osalta minä omasta puolestani toteaisin, ettei kukaan minua väärin äärioikeistolaisuuteen nähden asettaisi, seuraavaa. Siihen aikaan kun Suomessa oli AKS-niminen järjestö, ylioppilasarjestö, minäkin olin liittynyt siihen jo noviisiksi. Mutta sen jälkeen kun se rupesi sekaantumaan politiikkaan, minä vetäydyin pois. Tohtori Kekkonen sen sijaan jäi vielä pitkäksi aikaa ja oli siellä kaikkein kovimpia puhujapoikia. Siinä oli äärioikeistoa. Jos meitä katsotaan, mistä me olemme nousseet, niin ei ainakaan minua tämän perusteella voida äärioikeistolaiseksi lukea.

Mutta koska Suomessa edelleen eduskunta-vaaaleissa noudatetaan lakia ja kaikki äänioikeutetut saavat tänne edustajansa, niin minullakin on vielä voimassa oleva valtakirja, jolla saan täällä esiintyä, puhua ja ottaa kantaa pääministerin toiveista riippumatta.

Pyydän, herra puhemies, lopuksi saada kannattaa lain hylkäämisehdotusta ja ehdotusta, joka vastustaa lain julistamista kiireelliseksi.

Ed. S. Suominen: Kunnioitettu herra puhemies! Nyt käsiteltävällä poikkeuslailla

on täällä Suomessa omat vaikutukset, kuten tämänpäiväiset enemmän tai vähemmän arvovaltaiset puheenvuorot ovat osoittaneet. Lisäksi on asialla myös vaikutuksensa siihen käsitykseen, joka muualla maailmassa on maastamme. Kun on kysymys näin suuresta ratkaisusta, olisi sen vaikutusta maamme ulkopuolella myös huolellisesti harkittava. Asiasta tiedottamisen tulisi olla erinomaisessa kunnossa.

Viime lauantaisessa pääkirjoituksessaan käsittelee eräs maailman yleisen mielipiteen muodostamiseen oleellisesti vaikuttava, tunnettu Lontoossa ilmestynyt The Times lehti poikkeuslakikysymystämme otsikolla: Valitaan Suomen presidentti — Electing Finland's President. Lehti toteaa aluksi: "Viimeaikaiset kehitykset Suomessa antavat Suomen länsimaailmassa oleville ystäville aiheen tarkkailla Suomen tilannetta määrätyllä huolella." On sanottava, että tämä alku on hyvin ystävällinen, se on tuollainen maailmanvallan tuntema huoli pienestä, siihen ystävällisissä suhteissa jo kauan olleesta maasta.

Sen jälkeen The Times'in pääkirjoituksessa selvitetään poikkeuslakiehdotuksen syntyyn vaikuttaneet tekijät, jotka ovat meille kaikille täällä salissa varmasti hyvin tiedossa. Jo tänä päivänä asiaa on käsitelty niin monelta taholta ja kannalta, että on turha enää toistella poikkeuslakikysymyksen syntyyn vaikuttaneita asioita.

Artikkelinsa loppupuolella esittää lehti käsitöksensä Suomen tasavallan presidentin valitsemisesta poikkeuslailla verrattuna normaaliin perustuslain mukaiseen vaalimenettelyyn. Times-lehti toteaa, ettei tämä asia ole ulkomaailman kannalta täysin merkityksetön, sillä asiaan liittyy Suomen kansainvälisen maineen kannalta tärkeitä piirteitä. Lehti jatkaa: "Presidentin toimikauden jatkamiseen tarvittava perustuslain säätämisjärjestys saattaa muodostua hankalaksi ennakkotapaukseksi, koska tilanteeseen ei nyt liity minkäänlaista kansallista kriisiä." Sanatarkasti kuuluu tämä brittiläinen kannanotto näin: "When there is no national crisis to justify it." Ja lehti jatkaa: "On eri asia hyväksyä poikkeukselliset järjestelyt poikkeuksellisessa tilanteessa, mutta tilanne muuttuu toiseksi, jos tällaisia järjestelyjä käytetään palvelemaan poikkeuksellisen mahtavan virkapaikan haltijan mukavuutta". Tämä on brittiläinen käsitys eli sanatarkasti: "To suit the convenience of the incumbent of an exceptionally powerful office." Lehti, etsien niitä syitä, jotka saavat tasa-

valtamme presidentin hyväksymään poikkeuslain, jatkaa: "On kaksi syytä, joiden vuoksi presidentti Kekkonen haluaa välttää tavanomaiset vaalit: 1968 presidentti Kekkonen sanoi, ettei aio asettua enää ehdokkaaksi, ja ensi vuonna hän olisi saattanut joutua epätavallisen ja epämiellyttävän arvostelun kohteeksi. Joidenkin sanojen syöminen ja eräiden epämiellyttävien huomautusten kohteeksi joutuminen" ovat The Times'in pääkirjoituksen mukaan seikkoja, "joiden eteen voi joutua hoitaessaan julkista tehtävää demokratiassa. On Suomen oma asia, miten se valitsee itselleen presidentin, mutta maa olisi antanut itsestään vaikuttavamman kuvan maailmalle, jos se olisi toiminut oman perustuslakinsa momenttien mukaisesti."

Saman tapaista epätietoisuutta poikkeuslakimme tarpeellisuuden syistä esiintyy myös joissakin muissa, vieläpä maailman johtavissa lehdistä. Poikkeusmenettelyn kannattajat tietänevät ne asialliset syyt, joita vielä ei ole tehty tunnetuiksi tässä salissa eikä Suomessa, mutta jotka saavat heidät vakuuttuneiksi poikkeusmenettelyn tarpeellisuudesta tällä herkellä. Maamme kansainvälisen arvovalan kannalta olisi nyt aika julkaista nuo tiedot kiireellisesti. Lontoossa ilmestyvän The Times -lehden pääkirjoituksessa esitettyjen tapaisten, perättömiltä vaikuttavien väitteiden kumoaminen olisi nyt heti toteutettava.

Kunnioitettava herra puhemies! Kun eduskunta nyt lopullisesti ratkaisee perustuslakimme mukaisessa järjestyksessä tämän poikkeuslain kohtalon tänä iltana, ensi aamuyönä tai toivottavasti ainakin lähipäivinä, on toivottavaa, että eri osapuolet tämän ratkaisun jälkeen tyytyvät tulokseen, palaavat jatkamaan ponnituksiaan kansanvaltaisen demokratiamme suotuisaksi kehittämiseksi. Olisi lisäksi toivottavaa, että poikkeuslakikysymyksen tultua ratkaistuksi pystyttäisiin rakentamaan siltoja yli puoluerajojen sellaisten maamme kansalaisryhmien välillä, jotka haluavat lisätä eduskunnan arvovaltaa, jotka haluavat varmistaa perustuslaillisen demokratian suotuisan kehittymisen Suomessa ja jotka haluavat turvata kansalaisten perusoikeudet.

Ed. Toivanen: Herra puhemies! Koska en kuulu eduskunnalle annetun, presidentin vaalitapaa koskevan erityislain hyväksyjiin, siten eduskuntaryhmäni kannasta poiketen, haluan yksityisenä kansanedustajana lyhyesti todeta seuraavaa.

1) Sanoudun jyrkästi irti siitä ääriryhmästä, joka, käyttäen hyväkseen poikkeuslain antamisen suoma tilannetta, jarruttaen lain asiallista käsittelyä, on omaa, tasavallan presidenttiin kohdistettua kaunaansa lietsoen menetellyt sangen arvostelua herättävästi niin tässä talossa kuin tämän ulkopuolellakin. Jos poikkeuslakia ei olisi annettu, vaan puolueiden lähes yksimielisellä esiintymisellä saatu presidentti valituksi esim. ennen aikaisilla valitsijamiesvaaleilla, olisivat nyt ns. "perustuslaillisten" nimellä esiintyvät, presidentti Kekkonen vastustavat henkilöt joutuneet paljastamaan korttinsa ja käymään suoran henkilökohtaisen vastustamiskampanjan. Nyt sen sijaan poikkeuslaki sinänsä on ollut se kulissi, jonka suojassa kampanjaa on käyty. Kaikki kansalaiset eivät ole nähneet "perustuslaillisten" kulissien läpi.

2) Koska yksityisenä kansanedustajana asetun ryhmämme päätöksestä poikkeavalle kannalle, aikanaan tähän kuitenkin varauksen tehneenä, haluan toiseksi todeta, että kunnioitan presidentti Kekkonen poliittikkona ja valtiomiehenä, joka on luovannut maamme ulkopoliittisen linjan nykyiselle, rauhantahtoiselle, ulkomaista arvostusta saaneelle Paasikiven—Kekkonen puolueettomuuslinjalle. Presidentti Kekkonen johtamat Euroopan rauhan, turvallisuuden ja yhteistyön lujittamispyrkimykset ovat saaneet konkreettista tunnustusta. Presidentti Kekkonen on valtiomies, jonka kykyyn ohjata erityisesti Suomen ja Neuvostoliiton keskinäiseen luottamukseen perustuvaa ystävyyspolitiikkaa luotetaan.

3) Perustuslakimme antaa mahdollisuuden valita maalle presidentti erityislailla, jollaisesta nyt tässä on kysymys. Eduskunnalla on täysi oikeus hyväksyä tämä poikkeuslaki. Niin sanottua normaalia valitsijamiesmenettelyä on tasavallan päämiestä valittaessa noudatettu seitsemän kertaa ja muunlaista, eli poikkeuksellista, menettelyä viisi kertaa. Poikkeuksellinen menettely ei siis tässä ainoastaan vahvista sääntöä, vaan on jo miltei käytäntö. Perustuslain suoman mahdollisuuden on lain laatija K. J. Ståhlberg tarkoittanut kuitenkin vain erittäin harvoin, poikkeuksellisissa kriisitilanteissa, käytettäväksi. Olosuhteiden poikkeuksellisuudesta emme ole saaneet riittäviä perusteluja. Jos siihen sisältyy esim. EEC:hen liittyviä ehtoja, miksi sitä ei ole selvästi sanottu? Myös sisäpoliittiset, talouselämää säätelevät lait on niputettu epävirallisten tietojen mukaan samaan pakettiin. Missä viipyvät viralliset tiedonannot

kansanedustajille, joiden kuitenkin on tehtävä päätökset? Poliittinen ratkaisukin tarvitsee perustelunsa.

Kansanvaltaisuuden paras suoja on vapaat, salaiset vaalit, ennenaikaisetkin, jos niin halutaan. Niiden syrjäyttäminen johtaa demokratiamme uhkaavaan kaventumiseen.

Edustamani puolue, liberaalinen kansanpuolue, on jo vuosia ajanut suoraa, kaksivaiheista kansanvaalia presidentinvaalitavaksi. Käsitellyssä olevan erityislain hyväksyminen on pitkä harppaus päinvastaiseen suuntaan, ja sen vuoksi en voi sitä hyväksyä.

Ed. Juntumaa: Herra puhemies! Periaatteellinen kantani on sama kuin kristillisen liiton ja käsittääkseni kansan enemmistönkin, nimittäin se, että poikkeuslaki on aina arveluttava asia. Se voi muodostua ennakkotapaukseksi, joka aukaisee tietä epäsuotuisalle kehitykselle kansanvaltamme historiassa.

Hallituksen esityksessä on kytkeytynyt yhteen kaksi asiaa: kysymys vaalitavasta ja samalla kysymys presidentin henkilöstä. Käsittääkseni kansan enemmistön mielipide on presidentti Urho Kekkosen valitsemisen kannalla, vaikka poikkeusmenettely herättääkin levottomuutta. Pidän valitettavana sitä, että asiaa ei ole saatu hoidetuksi muulla tavalla. Hallitus ei ole ehdottanut normaalia vaalimenettelyä eikä edes neuvoa-antavaa kansanäänestystä, vaikka tämä olisi esim. kunnallisvaalien yhteydessä ollut mahdollista. Nyt on joka tapauksessa aika kulunut niin pitkälle, että jokin ratkaisu on saatava aikaan. Joidenkin mielestä ratkaisu on selvä ja helppo. Mutta näin ei ole kaikkien mielestä. Ratkaisu on vaikea niille, jotka eivät haluaisi poikkeusmenettelyä, mutta soisivat kuitenkin nykyisen presidentin voivan hoitaa rauhassa edessä olevat tärkeät ratkaisut.

Kuulun itse niihin kansalaisiin ja puolueen jäseniin, jotka ovat olleet tilanteen johdosta ymmällä. Kansanedustajana minun olisi kuitenkin otettava jokin kanta. Perusteellisen harkinnan perästä olen päätenyt ratkaisuun, joka on omantuntoni mukainen. En ole periaatteessa poikkeuslain kannalla, mutta en myöskään vastusta nykyistä tasavallan presidenttiä. En halua antaa epäluottamuslausettani kansan omalle harkintakyvylle, mutta en myöskään lisätä presidentin vaikeuksia. Oman ratkaisuni, jolle en vaadi yleispätevyyttä enkä kenenkään hyväksymistä, olen tehnyt itsenäisesti ja omantunnon mukaan, vastuuni tuntien.

Herra puhemies! Ilmoitan, että edessä olevissa ratkaisevissa äänestyksissä en ota kantaa kummallekaan puolelle, vaan äänestän "tyhjää".

Ed. Vainio: Herra puhemies! Täällä poikkeuslakia kannattaneet ovat mahtavalla rintaaanellä todistelleet, miten tässä asiassa tehdään Suomen kansalle oikeutta. Tuo rintaaani oli voimakkaimmillaan ed. Paasion ja ed. Kainulaisen puheissa. Kuitenkin voidaan todeta, että lakiehdotus riistää kansalaiselta yhden hänen tärkeimmistä valtiollisista oikeuksistaan: oikeuden vaikuttaa päämiehen valitsemiseksi. Ja millä tätä kansalaisten syrjään työntämistä perustellaan?

Katseltaessa hallituksen esitystä siinä voidaan todeta kaksi perustelua. Ensimmäisenä: Suomen kansan suuri enemmistö haluaa presidentti Kekkosen uudelleen valitsemista. Näin voi olla, mutta mistä se kävisi ilmi? Toiseksi: maan edun mukaista on tehdä viivytyksettä päätös uudelleenvalinnasta.

Tilastollisten menetelmien kehittyessä voidaan esim. otannan avulla saada suuntaa-antava kuva siitä, mitä kansa poliittisessa tilanteessa milloinkin ajattelee. Hallituksen esitystä tutkittaessa voitaisiinkin tehdä sellaiset johtopäätökset, että vaalit sinänsä ovat turhia ja kalliita aina, koska otannan avulla lopputulos voidaan selvittää halvemmalla. Vaikka tilastolliset menetelmät ovat periaatteessa paljon tarkempia kuin jostakin kristallipallosta tai korttipelistä ennustaminen, voidaan, kuten useat esimerkit ovat osoittaneet, todeta, että näilläkään menetelmillä ei vaalien lopputulosta koskaan pystytä ennakkolta veikkaamaan.

Täällä ryhmäpuheenvuoroissa on todettu, että esityksellä on takana kansan valtava tuki. Kuitenkin voidaan todeta, että tätä tukea tutkittaessa ei ole käytetty edes otantaa, joten voimme todeta, että on turhaa silloin täällä todistella, että kansan enemmistö on poikkeuslain takana. En halua väittää, etteikö ensimmäinen perustelukohta pitäisi paikkaansa, mutta yhtä suurella varmuudella, kuin tuo perustelukohta esitetään, voidaan myös sanoa, että Suomen kansan valtava enemmistö haluaa presidentin valittavaksi säännöllisissä vaalimenettelyissä. Tämä käy selvästi ilmi poikkeuslakia vastustavan kansalaisadressin nimenkeruussa. Omalta kohdaltani olen voinut todeta, miten paljon todella näihin kansalaisadresseihin tulee nimiä.

Haluan tässä yhteydessä kuitenkin huomauttaa, että nimenkirjoittajista moni haluaa Kekkonen presidentiksi, mutta he haluavat myöskin äänestää. Tämä ajatus on tullut usein toistetuksi nimen merkitsemisen yhteydessä, siitäkin huolimatta että nimenkeruuadressi ei voi ulottua koskemaan kuin aivan pienenpienää prosenttia Suomen kansasta. Tähän adressiin viimeisien tietojen mukaan on kerääntynyt erittäin paljon nimiä. Adressien keruussa saavutetut kokemukset ovat selvästi osoittaneet, että poikkeuslain vastustus ulottuu voimakkaana kaikkiin kansankeroksiin. Hyvänä esimerkkinä on täällä Helsingin kaduilla kerättyjen nimien lista. Siinä on todettu ammattijakautuma ja se on erittäin mielenkiintoinen (Vasemmalta: On kerrottu jo!). — Kyllä pitää paikkansa, enkä aio sitä kertoakaan, koska aion sanoa sen jälkeen, että se on ilmeisesti täällä kahteen kertaan toistettu. Eivätkö nämä esimerkit, mitä olette kahteen kolmeen kertaan kuulleet — ja tietysti kertaus on oppimisen äiti, eikä niin koulussa ole opetettu — osoita poikkeuslain vastustuksen laajuutta yli puoluerajojen ja eri ammattiryhmittymien välillä?

Haluan vielä tässä tuoda esille, että ne vastusta poikkeuslakia henkilöllisyyden vuoksi enkä missään tapauksessa Suomen ulkopoliittikan kurssin muuttumisen vuoksi, sillä tämä ulkopoliittikka, minkä Paasikivi on viitoittanut, on hyvä ja varma tie.

Sitten toinen kohta hallituksen esityksessä oli, että on maan edun mukaista tehdä viivytystä päätös presidentti Kekkonen uudelleen valitsemisesta.

En tässä yhteydessä voi olla puuttumatta presidentin tavanomaiseen uuden vuoden puheeseen. Tässä tilanteessa Suomen kansa luonnollisesti odotti jonkinlaista selontekoa, katsooko hän maassamme vallitsevan jonkinlaisen poikkeustilan vai eikö katso. Puheensa alkiosassa hän eräiden asioiden suhteen esitti vielä malttia, harkintaa ja kypsytelyä. Tätä malttia ja harkintaa ja kypsytelyä olisi odottanut hallituksen taholta tässäkin asiassa. Miksi tällä asialla on ollut näin hirvittävä kiire? Meillä olisi ollut aikaa, kun uudet valtiopäivät alkavat ja hallitus ei saa kovin paljon asioita tuoduksi eduskunnalle uusien valtiopäivien alkaessa, silloin meillä olisi ollut tämän asian puontiin vaikka muutama viikko. Ja tämän vuoksi en ymmärrä, miksi tätä lakia ajetaan valtavalla kiireellä, kun tasavallan presidentin virkakauden päättymiseen on vielä erittäin pitkästi

aikaa. En voi olla myöskään toteamatta sitä, että mitä tärkeämmästä asiasta meillä täällä eduskunnassa on kyse, sitä niukemmat meillä on perustelut ja myöskin sitä kiireempi meillä on asian loppuun saattamisessa. Kuitenkin tässä asiassa, mitä nyt käsittelemme, perustelut saavuttavat niukkuudessaan kaikki mahdolliset aikaisemmat ennätykset.

Itsekseni olen koettanut tutkistella varsinaisia perusteluja asialle. Olenkin todennut yhden ja ainoan perustelun ja se on, että kansan suuri enemmistö kannattaa nykyisen presidentin uudelleen valitsemista. Jos tämä lause pitää paikkansa, niin onkin todettava ja pääteltävissä, että kansan perustuslain turvaama vaalioikeus voidaan vastaisuudessa mitätöidä aina silloin, kun vaalien tulos on voitu ennakoita todeta. Olkoonkin se toteaminen sitten kristallipallo, korttipeli tai noppaheitto tai jokin muu tieteellinen varmistus kansan todellisesta tahdosta (Ed. Rosnell: Kahvinporot!). — Niin, siis toisessa oli kahvinporot, mutta täytyyhan niitä aina välillä muuttaa. Se on muuten ollut hyvä asia, koska harvoin jää edustajille mitään mieleen, mutta kahvinporot sattuvat teille jäämään (Ed. Rosnell: Sanoitte niin monta kertaa!). — En sanonut kuin yhden kerran.

Poikkeuslakiajastusta ei tarvitse kovinkaan pitkälle kehittää, kun voidaan todeta, mihin se johtaa. Kansanvaltaisuuden paras suoja on yleiset, salaiset vaalit. Ja nämä salaiset vaalit ovat kansanvallan kulmakivi ja kansan luovuttamaton perusoikeus. Vaalioikeutta ei saa kansalta riistää. YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa, jonka julistuksen suomenkielisen sanamuodon on Suomen tasavallan hallitus aikoinaan vahvistanut, sanotaan 21. artiklassa sanatakkasti seuraavasti: ”Jokaisella on oikeus osallistua maansa hallitsemiseen joko välittömästi tai vapaasti valittujen edustajien välityksellä.” Näin ensimmäisessä kohdassa ja kolmannessa edelleen sanatakkasti seuraavaa: ”Kansan tahto on hallitusvallan perusta. Tämä tahto on ilmaistava määräaikailla ja aidoilla vaaleilla, joissa kaikilla on yleinen ja yhtäläinen äänioikeus ja joissa äänestys on salainen tai muuta vaalivapauden turvaavaa menettelyä noudattava.” (SKDL:n ryhmästä: Sekin on kuultu tänään!). — Kertaus on oppimisen äiti, ei se mitään. Tuli tässä muuten mieleen, että kuinkahan täällä saattaisi käydä, jos meillä täällä eduskunnassa olisi salaiset vaalit, jokainen toisi oman lippunsa tietämättä, ken sen on, niin kuinkahan tässä kahakassa mahtaisi

käydä (Ed. Honkonen: Mitenkäs puhuja arvelee?). En lähde veikkaamaan sen paremmin kahvinporoista tai kristallipallosta kuin korttipelistä tai nopasta, mutta se voitaisiin koettaa ja katsoa, kuinka silloin kävisi. Minä uskon, että löytyisi pikkuisen enemmän kuin 34 (Ed. Honkonen: Kävisi kuin SMP:lle, että 12 lähtee!). — Ai, täältä eduskunnasta. Ei ainakaan SKDL:n puolelta lähde mihinkään. Siinä se istuu kuin Junttilan tuvan seinässä.

Kansan vaalioikeuden säilyttämisen tärkeyden olemme jo täälläkin salissa saaneet viime viikkojen aikana kokea, kun olemme saaneet havaita, kuinka suuren ja ankaran, kansalaisiin asti ulottuvan mielipideterrorin alaisena me tällä hetkellä elämme. Kun me vielä viemme kansalaisilta salaisten vaalien oikeudet, me johdamme demokratiamme tuhoon. Ja tässä voisi olla eräs itu, kun olisi todella täällä salainen tämä vaali, se antaisi pikkuisen kuvaa, parempaa kuvaa todellisesta kansan tahdosta (Ed. Honkonen: Terroristit nyt jo tunnetaan!).

Toinen asia on se, millaisessa muodossa tämä lakiesitys on läpäissyt lakiin liittyvät muodolliset puolet. Nykyinen tasavaltamme korkeasti kunnioitettu herra tasavallan presidentti on koulutukseltaan juristi. Hän on tehnyt mittavan päivätyön politiikan parissa. Kuitenkin hänen yli 40 vuotta kestäneen poliittisen uransa ja siinä yhteydessä tapahtuneiden kokemusten pitäisi selvästi osoittaa, että presidentti itse ei ensimmäisenä saa olla johtamassa tilannetta siihen, ettei valtiosääntöämme kunnioitettaisi. Tasavaltamme valtiosäännön luoja ja ensimmäinen presidenttimme viitoitti itse alussa tien seuraajalleen. Hän katsoi, ettei yksi mies voi olla määräämättömiä aikoja presidenttinä. Ja näin ollen hän ei asettunut ehdokkaaksi presidenttikautensa päätyttyä, siitä huolimatta että hän oli mukana politiikassa ja lainsäädäntötyössä hyvin korkeaan ikään saakka. Hän tulkitsee valtiomme henkeä siten, että tasavallan presidentin virka on todella määräaikainen. Tällä Ståhlbergin kuvalla ratsastelivat liberaalit edellisvaaleissa tänne eduskuntaan. Mutta on jo unohtunut liberaalien vaalilupaus ja puoluekokouksen päätökset tästäkin asiasta (Ed. Honkonen: Ketkä Ståhlbergin kyyditsivät?). — Minä olin silloin niin nuori, etten minä ole varma niistä kaikista nimistä, mutta minä voin kertoa myöhemmin edustajalle sen sitten.

Niistä puheenvuoroista, joita täällä on poikkeuslain puolesta puhuttu, olen odottanut, että olisin saanut vastauksen niihin kysymyksiin,

jotka tässä poikkeuslain yhteydessä on esille tuotu. Mistä poikkeuslaissa oikeastaan on kysymys? Mikä on tämä poikkeustila? Siihen ei ole saatu vastausta, ja siihen ovat oikeutettuja saamaan vastauksen sekä kansanedustajat, jotka täällä omantuntonsa mukaan toimivat parhaan harkintansa ja kykyjensä mukaan, sekä myöskin koko Suomen kansa, kansa, jolta tässä yhteydessä riistetään vaalioikeus. Kysymys on vakava. Ryhmäpuheenvuoroissa olisi pitänyt kertoa ne asiat, joita poikkeuslakia vastustavat odottavat saavansa tietää. Olen ollut valmis muuttamaan kantani aina ja silloin, jos saan tiedon, joka muuttaa täydellisesti kuvan asioista, ja se on suoranainen velvollisuuskin. Mutta tästä asiasta en ole saanut sellaista tietoa. Ei sitä ole tullut täälläkään puheenvuoroissa, vaikka täällä on käytetty erittäin voimakkaita ryhmäpuheenvuoroja juuri poikkeuslain puolesta. Sama pallo on pyörinyt, mutta se on ollut niin pyöreä, ettei mistään kohdasta ole löytenyt vastausta kysymykseen, mikä on poikkeustila ja mistä oikeastaan on kysymys. Olen varma siitä, ettei mitään sellaista enää olekaan, ja olen varma myös siitä, että kun tämän toteaa riittävän moni kansanedustaja tässä salissa, silloin yhä useamman ja useamman kansanedustajan pitäisi tässä löytää itsenäinen ja oikea ratkaisu, joka olisi hänen oma katsantokantansa ja niiden äänestäjien katsantokanta, jotka ovat hänet tänne eduskuntaan siivittäneet, eikä niin kuin nyt tällä hetkellä näyttää, että hyvin moni kansanedustaja tuntee omassatunnossaan tuskaa siitä, että joutuu äänestämään poikkeuslain puolesta joko puolueensa käskyvallan alla tai joidenkin niiden etuisuuk-sien vuoksi, joita hänelle itselleen tai hänen puolueellensa on tässä vaiheessa luvattu (Keskeltä: Höpö, höpö!). — Katsotaanpas! — Olen kuitenkin varma siitä, että äänestyksen jälkeen tästä salista ei löydy kovinkaan monta kansanedustajaa, joka voi puhtaalla omallatunnolla mennä äänestäjensä luo ja katsoa heitä rehellisesti ja suoraan silmiin.

Ed. Tuomioja: Herra puhemies! Kun eduskunta täällä tänään hyväksyy tasavallan presidentin toimikauden jatkamista tarkoittavan lain, se samalla tulee suurella enemmistöllä ilmaisemaan tukensa Suomen rauhantahtoisen ulkopoliittisen linjan, Paasikiven-Kekkosen linjan, jatkamisen ja varmistamisen puolesta. Eduskunnan pienen ja irtisanoutumisten vuoksi onneksi edelleen pienenävän äärioikeistolaisen

ryhmittymän kiihkeän hyökkäävä esiintyminen eduskunnassa sekä myös eduskunnan ulkopuolella on silloin, kun se on tasavallan presidentin henkilöön kohdistunut, ollut lähinnä osoitus puhujien alimittaisesta poliittisesta tyylistä, mutta kohdistuessaan tasavallan presidentin johtamaan ulkopoliittiseen linjaan se saat-
taa pahimmassa tapauksessa olla maankin kan-
nalta vahingollista. Samalla tämä esiintyminen on kuitenkin hyvin terveellinen opetus niille, jotka ovat tahtoneet kiistää äärioikeistolaisuuden ja jopa fasismin luonteisen toiminnan olemassaolon Suomessa.

Kun puheissa kerrotaan kansanvallan rappio-
tilasta, poliittisten johtajien ja vanhojen puo-
lueiden petturuudesta, väkivaltaisen sosialisti-
sen vallankumouksen valmistelusta poikkeus-
lain siipien suojassa, kaikenlaisen kurittomuuden ja yleisen poliittisen ja moraalisen rappeu-
tuneisuuden kasvusta ja leviämisestä ja kun
näiden pahuuksien vastustamiseksi tapaillaan
Jääkärimarssin sanoja ja vaaditaan uuden isän-
maallisen kansanliikkeen nostattamista, niin sil-
loin käytetään sellaista kieltä, joka eräissä koh-
din täydellisestikin on identtistä sen kielen
kanssa, jota valtaan pyrkivät demokratian vas-
taiset äärioikeistolaiset liikkeet käyttivät 1930-
luvulla. Tällaisella äärioikeistolaisuudella ei
koskaan ole ollut ja vielä vähemmän sillä tänä
päivänä voi olla mainittavaa kannatusta suo-
malaisten keskuudessa varsinkaan, jos sen
luonne ja todelliset päämäärät saadaan kyllin
selvästi paljastetuksi. Ihmiset eivät ole tyhmiä
eikä nykyisillä sen enempää kuin mahdollisesti
perustettavilla uusillakaan äärisävyisillä poliit-
tisilla huithapeli-liikkeillä tule olemaan pysy-
vää menestystä, ja menestyksensä kukkuloilla-
kin ne näyttävät hajoavan omaan mahdotto-
muuteensa.

Ei ole uutta sekään, että täällä ovat lain
vastustajat turvautuneet perustuslain keppihe-
voseen, eikä liioin se, että siihen turvaudutaan
ulkopoliittisten vaikuttimien naamioimiseksi.
Monet ovat näinä päivinä kaivaneet esille edus-
kunnan pöytäkirjat elokuulta 1944, jolloin mar-
salkka Mannerheim määrättiin poikkeuslailla ta-
savallan presidentiksi. Kukaan ei kuitenkaan
ole vielä kiinnittänyt huomiota siihen, että
myös tällä lailla oli omat vastustajansa, vaikka
laki lopulta yksimielisesti hyväksyttiin (Oi-
kealta: Oli sodan aika!). Silloisen lain käsitte-
lyssä pääministerin lisäksi käytti ainoastaan
yksi edustaja puheenvuoron esityksestä, ja tämä
puhuja lausui mm.: "Tasavallan presidentin va-

litsee Suomen kansa, ja ennen kuin tasavallan
presidentti voi luopua virastaan keskellä toimi-
kauttaan, täytyy Suomen kansallakin olla oikeus
lausua asiasta sanansa. Mielestäni tässä tapauk-
sessa ei ole noudatettu Suomen hallitusmuodon
oikeata henkeä." Tämän puhujan mielestä sil-
loinkin olisi tullut noudattaa normaalia menet-
telyä, joka tosin niissä oloissa tarkoitti vanho-
jen valitsijamiesten koollekutsumista. Kyseinen
puhuja oli IKL:n eduskuntaryhmän puheenjoh-
taja Bruno Salmiala, ja kuten hyvin tiedämme,
ei tämäkään ryhmittymä suinkaan ollut kiin-
nostunut perustuslain muotojen toteuttami-
sesta. Vielä vähemmän se oli kiinnostunut de-
mokraattisista menettelytavoista, vaan sen tar-
koituksena oli perustuslaillisuuteen vedoten es-
tää presidentin vaihtamiseen kytkeytynyt ulko-
poliittinen suunnan muutos ja maan irrottami-
nen sodasta ja Natsi-Saksan liittolaisuudesta
(Ed. Procopé: Hän ei luottanut Mannerhei-
miin!). Edustajat saavat itse päätellä, onko tä-
näin mahdollista käyttää tätä historiallista ana-
logiaa.

Niin vakavasti kuin lain vastustajien esiin-
tymiseen ja pyrkimykseen onkin syytä suhtau-
tua, ei kuitenkaan tehdä oikeutta itse päätettä-
vän lain merkitykselle ja keskeisyydelle, ellei
samassa yhteydessä kiinnitetä myös huomiota
eräisiin muihinkin tähän kysymykseen liitty-
viin seikkoihin.

Presidenttikysymyksen ratkaiseminen edus-
kunnassa on sosialidemokraattien perinteisten
perustuslakiuudistusten tavoitteiden mukaista.
Tavoitteenamme on vaalin pysyvä siirtäminen
eduskunnan toimesta suoritettavaksi, ja tätä
ratkaisua tarjottiin nytkin muille puolueille,
mutta se ei valitettavasti porvarillisella puo-
lella saavuttanut vastakaikua.

Edelleen sosialidemokraattien tavoitteiden
mukaan tulee myöskin presidentin valtaoikeuk-
sia supistaa kansaneduskunnan hyväksi. On
nähtävä, että hallitusmuotomme vahva presi-
denttivaltaisuus on porvariston toimesta perus-
tuslakiin kirjoitettu ja tämän hallitsevan luok-
an tarkoituksena palvelevaa. Monet kapitalis-
mille ominaiset, porvarillisen parlamentarismien
ja kapitalistisen talousjärjestelmän kriisit voi-
daan ratkaista porvariston etujen mukaisesti
vain porvariston valvonnassa olevaa vahvaa val-
tiomahtia hyväksi käyttäen. Sosialidemokraat-
tien ajaman kansanvaltaisen sosialismin toteu-
tuminen tulee siten heijastua valtiollisessa elä-
mässämme hallitusmuotoa myöten eduskunnan

ja muiden kansanvaltaisten edustuselinten valtaoikeuksien lisääntymisenä.

Tämänkertainen presidenttiratkaisu osoittaa sen poikkeuksellisen suuren ja kerta kerralta kasvaneen kannatuksen ja harvinaisen laajan luottamuksen, jota presidentti Kekkonen kansamme keskuudessa nauttii. Sosialidemokratian osalta asettuminen tukemaan porvarillisen presidentin toimikauden jatkamista on tunnustus presidentti Kekkosen tasapuolisille ja useissa kohdin työväestön tavoitteille myönteiselle politiikalle ja hänen taidokkaasti johtamalleen maan ulkopoliittiselle linjalle. Tämän linjan turvaaminen edellyttää vastaisuudessaakin työtä ja tarkkaavaisuutta työväenpuoleiden taholta.

Herra puhemies! Lopuksi on vielä ohimennen puututtava kauppapoliittisiin kysymyksiin. Kun tämänkin päivän puheenvuoroissa elää itsepintaisesti käsitys, että presidenttikysymys olisi kytketty EEC-ratkaisuun, ja kun erityisesti presidentti Kekkosta kannattava oikeisto on halunnut tällaisen kytkennän tehdä, on syytä todeta, ettei ainoassakaan sosialidemokratian puolue-elimessä asiaa käsiteltäessä ole tällaista kytkentää tuotu esille. Sosialidemokratiaselta kannalta on päinvastoin jyrkästi tällaisia kytkentöjä vastustettava ja edellytettävä kauppapoliittisten kysymysten ratkaisemista täysin erillään presidenttikysymyksestä, jolloin sosialidemokratian tavoitteena on puoluekokouspäätöksemme mukainen ratkaisu. Tässä pätee edelleen se, jonka ed. Lindeman sos.dem.-ryhmäpuheenvuorossaan viime kesän EEC-keskustelussa totesi. Hän sanoi: "Näin sekä huoli puolueettomuuspolitiikastamme että uskollisuus sosialidemokratian aatemaailmalle saa meidät suhtautumaan EEC:hen erittäin varauksellisesti." Kiitos.

Ed. Björklund: Herra puhemies! On huolestuttavaa, että tuolla salissa joutuu pitkään harkitsemaan, viitsikö tähän käytyyn keskusteluun osallistua. Niin luvalla sanoen alkeellista demagogiaa on täällä tänäänkin tämän ratkaisun yhteydessä saanut kuulla. Äärioikeiston ristiritarit ovat viime päivinä käyneet tuon heille ominaisen pyhän kiihkonsa sokaisemaa mittelöään tavalla, joka todella selkeämmin kuin monet aikaisemmat tapahtumat on osoittanut, miten porvarillinen demokratia meidän maassamme todellakin on sekasortoisessa tilassa. Masentavalta tuntuu kuunnella näitä ääniä kumpujen yöstä, näitä ääniä, joista kaikuu Suomen

kansan todellisuuden tajun ja arvostelukyvyn karkea aliarvioiminen (Ed. Ehrnrooth: Kommunistit sen tuntevat, miten asiat ovat!)

Herr talman! Rdm. Ehrnrooth hänvisade här i dag till världspressens politiska kommentarer om Finland. Även rdm. Procopé talade om det "stora allvaret" som han uttryckte saken bakom dessa. Det vore kanske hälsosamt för dessa representanter för Nordisk Grund att veta, att en av västvärldens mest respekterade tidningar Neue Zürcher Zeitung, som utkommer i Schweiz, har tagit ställning till den pågående obstruktionsdebatten i vår riksdag. Senaste söndag, alltså den 14 januari, skriver Neue Zürcher Zeitung, att denna obstruktion, som minoriteten här utövar, kunde vara tagen ur en operett.

Eräs länsimailman arvostetuimmista poliittisista lehdistä, Sveitsissä ilmestyvä Neue Zürcher Zeitung, on ottanut sekin kantaa täällä käytyyn jarrutuskeskusteluun. Se kirjoittaa viime sunnuntaina, että vähemmistön täällä harjoittama jarrutus tapahtuu osittain muodossa, joka voisi olla otettu operetin libretosta. Olisi terveellistä ed. Junnilalle ja ed. Sami Suomiselle, jotka täällä ovat kantaneet huolta ulkomaiden lehdistön kirjoittelusta, myös tutustua tämänkaltaisiin kannanottoihin (Ed. Ehrnrooth: Onhan hyviä operetteja, ei niissä mitään vikaa ole!). Herra puhemies! Kuulun niihin, jotka eivät alati jaksa polemisoida tuollaista vastaan, niin kieltämättä pelottavaa kuin onkin, että kansakunnan kohtaloista tässä talossa on päättämässä sellaisiakin, jotka eivät kohta kolme vuosikymmentä yhden suomalaisen tasavallan luhistumisen jälkeen halua pitää totena historian opetuksia (Ed. S. Suominen: Mikä se oli sitten?). — Sotapolitiikka ja äärioikeistolainen kiihtomielisyys, ed. Sami Suominen (Ed. Ehrnrooth: Missä edustaja luulee, että me olemme olleet talvisodan aikana? — Ed. S. Suominen: Älkää puhuko valheita!). Luotan Suomen kansaan, luotan Suomen kansan arvostelukyvyn. Siksi, herra puhemies, työdyn seuraavassa kiinnittämään huomiota vain muutamiin näkökohtiin.

Nykyisen tasavallan presidentin, tohtori Kekkosen tähän asti vakaa mutta silti luova tapa kehittää Suomen rauhanpolitiikkaa on koitunut tämän maan työätekevän väestön (Ed. Kortessalmi: Kuuluuko edustaja siihen?) ja

koko kansamme parhaaksi, ja sen vuoksi me kansandemokraatit, niin sosialistit kuin kommunistit, torjumme päättäväisesti eduskunnan äärioikeiston epätoivoiset yritykset pohjustaa ulkopoliittista suunnanmuutosta tasavallan presidentin henkilöön kohdistuvalla ennen näkemättömän matalaotsaisella hyökkäilyllä. Ei ole tasavallan presidentin, ei ole tohtori Urho Kekkonen vika, että meillä tämän presidenttiratkaisun yhteydessä tulee kohta olemaan sukupolvi, joka on syntynyt ja varttunut täysi-ikäiseksi yhden ja saman presidentin aikana. Ei se ole tasavallan presidentin henkilön vika. Eikä ole tasavallan presidentin henkilön vika, että työvänenemmistön häviäminen eduskunnasta sekä huolestuttavat taantumusilmiöt porvariryhmien laidoilla ovat saattaneet sisäpolitiikkamme tällaiseen syvään sekasorron tilaan, joka kaiken kaikkiaan on heikentänyt niin kaikkien kansanvaltaisten voimien yhteistyötä kuin heijastusvaikutuksena myös työväenpuolueiden yhteistä iskuvoimaa (Ed. Ehrnrooth: Entä SKDL:n kah-tiajako!). Mutta yksi tämän sekasorron ilmentymä on, että ei uutta laajaa kannatusta saavaa edistyskysymystä presidenttiehdokasta ajoissa kyetty löytämään sen enempää työväenliikkeen kuin muiden kansanvaltaisten voimien piiristä. Tässä tilanteessa me joudumme olemaan kiitolisia tohtori Kekkoselle siitä, että hän aikaisemmista kieltäytymisistään huolimatta on lupautunut olemaan edelleen käytettävissä siitä huolimatta, että nykyisen tasavallan presidentin pitkä päivätyö Suomen politiikassa toki oikeutaisi hänet vetäytymään korkean iän suomaan lepoon ja tekemään tilaa nuoremmille valtiomiehille. Työväenliikkeen piirissä (Ed. Junnila: Mitä puhuja siitä tietää?), varsinkin sen nuorempien jäsenten keskuudessa, on suorastaan opittu eräällä tavalla etten sanoisi ihailemaan sitä dynaamista otetta ja sitä nuorekasta muuntautumiskykyä, jolla Urho Kekkonen on kunnioitettavasta iästään huolimatta kyennyt vastaamaan uuden ajan ja keskeytymättömän muutoksen väistämättä asettamiin haasteisiin. Tohtori Kekkonen on edistyskysymyksenä porvarillisena presidenttinä kyennyt viime aikoina monesti selkeämpään yhteiskunnalliseen tilanteen erittelyyn kuin monet muutamaa vuosikymmentä nuoremmat poliitikot, joiden kannanotoista jo kuultaa läpi kylmä kalkki — fossiilistuminen alku.

Pidän hyvin luonnollisena asiana, että monissa suorastaan keskeisissä talous- ja sisäpolitiikan kysymyksissä nykyisellä tasavallan presi-

dentillä ja kansandemokraattisella liikkeellä on ilmiselvästi jopa ristiriitaisia näkemyseroja, kuten SKDL:n ryhmäpuheenpuheissa myös tuotiin julki. Häkellyttävää kyllä, joskus joutuu silti toteamaan, että jopa eräissä puhtaasti sisäpoliittisissa kysymyksissä — suoralta kädeltä tulee mieleen esimerkiksi suhtautuminen oikeuslaitoksen kehittämiseen — tohtori Kekkonen on osoittanut suurempaa uudelleen arviointia ja dynaamisuutta kuin, ikävä kyllä, jopa eräät työväenliikkeen riveistä nousseet, mutta edistyskysymyksenä katsomuksensa hämärtäneet ja siksi kehityskelpoisuutensa menettäneet poliitikot (Ed. Ehrnrooth: Hyvä, että tämä tunnustus tuli annetuksi! — Ed. Junnila: Itseäänkö puhuja tarkoittaa?).

Kaiken tämän vuoksi me emme myöskään ole menettäneet toivoamme siitä, että tasavallan presidentti nyt kenties Suomen kohtalon kysymykseksi koituvassa integraattoriratkaisussa entistä selkeämmin tiedostaisi ne suunnattomat taloudelliset vaikeudet, jotka työtekeville väestölle heikosta yhdistymisratkaisusta aiheutuisivat, ja sen poliittisen uhkatekijän, joka vastuuttomasti kaavailtujen EEC-sidonnaisuuksien seurauksena nousisi Damokleen miekaksi nykyisen rauhanpolitiikkamme jatkuvuuden ylle. Me haluamme nyt tämän presidenttiratkaisun yhteydessä uskoa siihen, että tasavallan presidentti ulkopoliittikkamme johtajana ei petä sitä varauksetonta luottamusta, jota työväenliike hänelle esim. viime viikkojen sisäpoliittisen sekasorron aikana on osoittanut ja tulee osoittamaan.

Herra puhemies! Äärioikeiston dilemma, ristiriita, tässä presidenttikysymyksessä johtuu siitä ristiriidasta, että nykyiseen tasavallan presidenttiin kohdistuvasta silmittömästä vihas-taan huolimatta oikeisto periaatteessa pyrkii entisestäänkin vain pönkittämään sitä kohtuuttoman voimakasta asemaa muihin valtioon, ennen kaikkea eduskuntaan, nähden, jonka luokkasodan raunioille rakennettu hallitusmuotokompromissi aikanaan Suomen valtion päämiehelle soi (Keskustasta: Yksinkertaista, niin se on teidän laillanne!). Mitä muuta on presidentin välitön kansanvaali kuin presidentin aseman voimistamista entisestään. Välittömällä kansanvaalilla halutaan linnoittaa valtion päämiehen Suomessa saama parlamentaariseen demokratialle vieras ylivalta kansanedustuslaitokseen nähden. Perustuslaillisuuden varjolla halutaan pysyvästi heikentää parlamentarismin toimintakykyä (Ed. Ehrnrooth: Kuka sitä hei-

kentää?). En osaa sanoa, johtuuko tämä tulevien vuosien poliittisten voimasuhteiden tulkittomasta virhearvioinnista vai yksinkertaisesti siitä sairaalloisesta poliittisen isähahmon — ed. Rainio puhui yli-ihmisestä tänään — siitä poliittisen isähahmon kaipuusta, joka tuntuu kuuluvan erottamattomana siihen kompleksien ja traumojen painajaismaailmaan, josta äärioikeisto kautta aikojen on ammentanut poliittiset ja ideologiset mielijohteensa (Ed. Vaitinen-Kuikka: Sieltäkö puhuja on ammentanut voimansa?). Voin vakuuttaa, että Suomen kansan valtaenemmistö suhtautuu terveesti tämän maan hallitsemiseen eikä se enää uusia poliittisia isähahmoja tule kaipaamaan (Ed. Ehrnrooth: Kuka tässä on isähahmo!). Suomen kansan valtaenemmistö kokee luonnollisena, että kansaneduskunta tasavallan ylimpänä valtioelimenä voi jokaisen valitun tai valitsemattoman johtajan holhouksesta vapaana, yksistään Suomen kansalle toiminnastaan vastuussa olevana, käyttää eduskunnalle kuuluvaa ylintä edustuksellista valtaa.

Herra puhemies! Nyt hyväksyttävällä lailla on erityinen tätä edustuksellista kansanvaltaa laajentava ja edustuksellista kansanvaltaa, sen toimintaa, tehostava vaikutuksensa, jos se muodostuu askeleeksi kohti eduskunnassa pysyvästi suoritettavaa presidentinvaalia eli sellaista järjestelmää, jossa valtion päämies ei ole kaikkien valtion elinten yläpuolella, kuten nykyisin, vaan luonnollisesti toiminnastaan yksiselitteisesti kansanedustuslaitokselle vastuussa.

Ed. Laatio: Herra puhemies! Täytyy todella ensimmäiseksi todeta, että edustajat Tuomioja ja Björklund olivat varmasti niitä parhaita puolustajia. Kun he puhuivat täällä isähahmosta, olisi tehnyt mieli sanoa, että äiti siinä olisi jo tarvittu tuossa vaiheessa mukaan, sillä puolustaessaan tasavallan presidentti Kekosta ja hänen ulkopoliittikkaa he unohtivat samalla sen, että he olivat tässä aivan hiljattain kovasti taistelemassa tuolla kaduilla tasavallan presidentin ulkomaalaista vierasta, erästä valtakunnan päämiestä, vastaan. Tämäkö on sellaista politiikkaa, jonka voi odottaa kansanedustajalta? (Ed. Björklund: En ymmärrä!) — Pitäisi muistaa niitä sellaisia vaiheita, joita on ollut! Kun ed. Björklund vetosi siihen, että tämä politiikka on hajottanut näitä oikeistolaisia piirejä, niin täytyy kysyä, mikä se sitten on ollut, joka on hajottanut SKDL:n tällaisiin erilaisiin ryhmittymiin.

Herra puhemies! Hallituksen esitys tasavallan presidentti Urho Kaleva Kekkonen presidenttikauden jatkamiseksi 1 päivään maaliskuuta 1978 saakka on nyt todellakin tullut kolmanteen eli ratkaisevaan käsittelyyn. Me jouimme jonkun ajan kuluttua äänestämään Suomen hallitusmuodon hengen ja kirjaimen vastaisesta poikkeuslaista, joka riistää kansalaisilta yhden heidän tärkeimmistä valtiollisista perusoikeuksistaan, oikeuden äänestämällä vaikuttaa valtion päämiehen valitsemiseen. Ei ole tämä eduskunta ollut todellakaan sellainen, joka ansaitsisi arvokkaan kansanedustuslaitoksen arvoa, ja ilmeisesti pilaa lopullisesti maineensa nyt, jos se hyväksyy käsiteltävänä olevan poikkeuslain. Minä edelleenkin sentään sanon: ”jos”, ja uskon enemmän tähän eduskuntaan kuin mitä tuntuvat edustajat Tuomioja ja Björklund uskovat.

”On todella aihetta huoleen”, sanoi ed. Uusitalo keskustapuolueen ryhmäpuheenvuorossa, ja yhdyn siihen täysin, mutta aivan toisista syistä. Sen synn sanoi puolestaan ed. Aitio täysin selvästi SKDL:n ryhmäpuheenvuorossa todetessaan, että pyrkimys on ollutkin siirtää presidentin valinta pysyvästi eduskunnalle. Aivan samaa täällä toi julki ed. Björklund. Hän vain siinä yhteydessä mainitsi samalla, että kun kansalta otetaan äänioikeus pois, niin se lisää kansanvaltaa. Se oli vain minusta niin nurinkurista ja pääläellään olevaa ajattelutapaa, että sitä ei oikein tahdo ymmärtää tällaisella tavallisella maatiaisjärjellä.

Kokoomuspuolueen puheenjohtaja, kansanedustaja Holkeri vetosi muuten erinomaisessa puheenvuorossaan valtiopäiväjärjestyksen 11 §:ään, jonka ensimmäinen lause kuuluu: ”Edustaja on velvollinen toimessaan noudattamaan oikeutta ja totuutta.” Mutta siinä on toinenkin lause, ja se kuuluu: ”Hän on siinä velvollinen noudattamaan perustuslakia eivätkä häntä sido mitkään muut määräykset.” Ei minullakaan ole minkäänlaista halua epäillä toisin ajattelevien edustajien perusteita toimia tavallaan. Mutta tehdessään omantuntonsa mukaan oikein ja uskonsa mukaisesti totuutta noudattaen tulisi edustajien muistaa, että he ovat velvollisia noudattamaan perustuslakia, eikä heitä sido mikään muu. Tällä lailla kuitenkin muutetaan perustuslain edellyttämä tasavallan presidentin valintatapa vaikkakin meidän lakiemme sallimissa rajoissa, ja silloin nähdäkseni velvollisuudelle noudattaa perustuslakia on annettu kovin vähän arvoa. On selvää,

että jokainen kansanedustaja kantaa itse vastuun ratkaisustaan. Kenelläkään ei ole oikeutta eikä mahdollisuuttakaan vetäytyä tai piiloutua puolueen taakse, ei myöskään mahdollisen enemmistön suojaan sanomalla olevansa, sydäntä särkien, puolueen tai eduskuntaryhmän kannalla. Hän vastaa itse siitä, että on mukana toimiessaan vastoin perustuslakia ja ollessaan riistämässä kansalaisilta äänestysoikeuden.

Tässä käy niin, että jos eduskunta hyväksyy tämän lain, niin vaikka me olemme jopa alentaneet äänioikeusikärajaa, monet äänestäjät ovat lähes 30-vuotiaita ennen kuin pääsevät ensimmäisen kerran äänestämään maalle presidenttiä. Joka tapauksessa noin 700 000 kansalaiselta, jotka ovat viimekertaisen vaalin jälkeen saaneet äänioikeuden, se nyt riistetään. Ei kai tämä voi olla oikein eikä perustuslain mukaista.

Yhdyn ed. Holkeriin siinä, että oli erittäin valitettavaa tuoda tämä laki tänne eduskuntaan ilman että kansalaisten mielipidettä ensin olisi kysytty esimerkiksi neuvoa-antavan kansanäänestyksen muodossa. Miksi näin ei haluttu tehdä?

En missään nimessä myöskään voi yhtyä herra pääministeriin siinä, että tällainen poikkeuslaki olisi perustuslakimme hengen mukainen. Sitä se ei ole; eikä missään nimessä kansan tahdon mukainen. Sitähän ei sitä paitsi ole kysyttykään. Pääministeri Sorsa totesi samalla, että ne kansanedustajat, jotka vastustavat tällaisen poikkeuslain hyväksymistä, eivät ymmärrä kansanedustajan tehtäviä, ja kehotti heitä siirtymään muihin hommiin. Se tuntui aika tavalla oudolta pääministeriltä näin vakavan asian ollessa kysymyksessä. Tuntuu käsittämättömältä, että niin oudolla tavalla ymmärtää pääministeri oman asemansa ja oman tehtävänsä. Hänellä ei ole pienintäkään mahdollisuutta estää kansanedustajaa toimimasta täällä omantuntonsa ja oman järkensä mukaisesti! (Ed. Ehrnrooth: Eikä uskalla olla salissa vaan istuu kahvilassa mieluummin!).

Pääministeri Sorsa ilmoitti myös, että kansa vaaleissa lausuu mielipiteensä tulevaisuudessa. Siitä minäkin olen täysin varma, kunhan se vain ensin saa oikeuden äänestää, ja sitähän me juuri nimenomaan, perustuslailliset, pyydämme vain. Pyydämme, että kansa saisi äänioikeuden. Yhtä suurella oikeudella todellakin eduskunta voi päättää istua täällä jatkuvasti, loppuelämänsä suurin piirtein, kuin päättää valita tasavallan presidentti. Miten silloin kansan mielipide saadaan tietää; gallupillako aikoo

pääministeri silloin selvittää kansan tahdon. Miten silloin muuten muutetaan sitten hallitusmuotomme 24 § jossa sanotaan, että tasavallan presidentti antaa eduskunnalle juhlallisen vakuutuksen, joka kuuluu alkuosaltaan näin: "Minä N.N., jonka Suomen kansa on valinnut Suomen tasavallan presidentiksi..." En jatka enempää siltä kohdalta.

Vielä oudompaa oli kuulla herra pääministerin sanovan, että poikkeuslain vastustajat eivät hyväksy ulkopoliittikkaamme. Millä oikeudella hän sellaista sanoo? En minä ainakaan ole hänelle antanut omasta puolestani sellaista oikeutta enkä aio sitä antaaakaan! Jouduin samasta asiasta huomauttamaan jo oikeusministerillekin 13.1 ja tein sen näin kuuluvilla sanoilla: "Herra oikeusministerille haluaisin todeta, ettei suinkaan meillä ns. perustuslaillisilla ole vähimmäisäkään määrin tarkoitus ulkopoliittisen linjamme muuttamiseen. Kysymys on nimenomaan meidän sisäpolitiikastamme, meidän hallitusmuotomme pykälien muuttamisesta. Toivoisin, että myöskin herra oikeusministeri ottaisi tämän vakavasti huomioon." Nyt tämä sama toivomus on pakko esittää myöskin herra pääministerille. Ei koko kansan hyväksymä ulkopoliittikka voi olla riippuvainen yhden ainoan miehen istumisesta tasavallan presidentin virassa eikä hänen valitsemisestaan tuohon virkaan vastoin perustuslain muotojen noudattamista. Ei kai silloinkaan ollut kysymys ulkopoliittikan muuttamisesta, kun presidentti Paasikiven vastaehdokkaaksi asetui tohtori Urho Kekkonen. Hän ilmoitti tarjoavansa vain Suomen kansalle vaihtoehdon. Nyt Suomen kansalle ei anneta minkään näköistä vaihtoehtoa, ei mahdollisuutta, eikä sitä voi millään konstilla puolustella vihjailemalla ulkopoliittisiin syihin. Mielestäni se on tavattoman arveluttavaa vähintään. Ja erikoisesti se on arveluttavaa, kun ajattelemme, että tämä laki päättää tasavallan presidentin luopuvan virastaan kuitenkin viimeistään vuonna 1978. Mitenkä silloin sitten meidän ulkopoliittikkamme käy?

Eikö todellakaan riitä se, että täällä eduskunnassa on jo muuteltu lakejamme niin, että meidän maassamme vallitsee selvä turvattomuuden tunne, vaan eduskunnan pitää vielä salakähmäisyydellä riistää kansalta äänioikeus ja menettää samalla se vähäinenkin kunnioitus, joka sillä on?

Omituisinta tässä menettelyssä on se, että vielä niinkin lähimenneisyydessä kuin vuonna 1969, siis neljä vuotta sitten, eduskunnassa

käsiteltiin tasavallan presidentin vaalittavan uudistamista niin, että kansan tahto saataisiin vieläkin selvemmin esille kuin valitsijamiesten kautta. Samalla haluttiin rajoittaa presidentin toimikaudet kahdeksi kaudeksi. Oli asetettu jo vuonna 1957 komitea, jonka tehtävänä oli tutkia tätä kysymystä, ja komitea päättyi siihen, että ensi vaiheena tulisi olla kansanvaalit, ja jollei kukaan nimetyistä ehdokkaista saisi ehdotonta enemmistöä, vaalin suorittaisivat samalla kertaa valitut valitsijamiehet. Kun hallitus ei tuon komiteamietinnön jälkeen ryhtynyt toimenpiteisiin, tekivät monet kansanedustajat, mm. sosialidemokraattinen kansanedustaja Puntila, liberaalien Tuure Salo, ruotsalaisten Ehrnrooth ja nykyisin SMP:n edustaja V. Vennamo sekä kokoomuksen edustajat Junnila, Sil-lantaus ja Lähteenmäki erilliset aloitteet, joiden perusteella sitten perustuslakivaliokunta ja vieläpä sitten lopuksi eduskunta hyväksyi ke-väällä 1969 toivomuksen, että hallitus kiireel-lisesti suorituttaisi tutkimuksen siitä, olisiko perusteltua syytä järjestää tasavallan presiden-tin valitseminen tapahtuvaksi välittömällä kan-sanvaalilla ja rajoittaa presidentin toimikausien määrää sekä valmistaisi ja antaisi eduskunnalle voimassa olevaan lainsäädäntöön esityksen sel-laisista muutoksista, johon tutkimuksen tulos antaa aihetta.

Nyt vasta hallitus on antanut esityksen, mutta täysin päinvastaisena edellä esitetylle toi-vomukselle ottamalla pois kansalta loputkin oikeudet valita presidentti.

Herra puhemies! Toivon kuitenkin, että eduskunnasta löytyy riittävästi edustajia estä-mään lain kiireelliseksi julistaminen, ja silloin ehkä kansan usko eduskuntaan ja siihen, että perustuslait suojaavat kansalle sille kuuluvat oikeudet, palaa. Mielestäni suuria kansallaisia periaatekysymyksiä ei saa tehdä poliittisiksi pe-linappuloiksi. Tulen olemaan lain hylkäämisen kannalla.

Ed. H. Westerlund: Herra puhemies! On ilman muuta todettava, ettei minkäänlaista poikkeustilaa varsinaisessa mielessä ole vallin-nut aikana, jolloin poikkeuslakia on käsitelty. Sitä vastoin ei syyttä tule kysyneeksi, mikä olisi seurauksena, jos esillä oleva poikkeuslaki tässä vaiheessa äänestettäisiin hylättäväksi huomioon ottaen kaikki viimeaikaiset mutkikkaat neuvottelut ja suoranaiset presidentille esitetyt vetoomukset (Ed. P. Vennamo: Tavalliset vaa-lit olisivat tulossa!). — Se on mahdollista.

Kenties. — Käsitykseni mukaan olisimme kai-kella todennäköisyydellä vaikean kriisitilanteen edessä, jonka seuraukset tässä vaiheessa voidaan ainoastaan aavistaa. Olen vakuuttunut ja tietoi-nen siitä, että ainakin porvarillisten edustajien enemmistö ja niiden joukossa varsinkin RKP eivät ole tietoisesti pyrkineet tilanteeseen, jossa olemme ja johon mielestäni sisältyy esillä olevan poikkeuslain hyväksyminen ainoana mahdollisena tienä vallitsevasta poliittisesta umpikujasta (Ed. Procopé: Kuka sitten on pyr-kinyt tähän tilanteeseen?). — Monet tekijät ovat siihen vaikuttaneet (Ed. V. Vennamo: Mi-kä umpikuja se on ...?). — Umpikujassa, siellä me olemme, emmekä missään muualla, ainakin sisäpoliittisessa umpikujassa. Ehkä ed. Vennamollakin on hieman syytä siihen. (Ed. Ehrnroothin välihuuto) — Kyllä minä sel-viänkin ilman paperia. Ei ed. Ehrnroothin tarvitse pitää huolta siitä. Me olemme tie-tystä vähän eri mieltä, millä tavalla mene-tellään tässä asiassa, ei vähiten huomioon ot-taen edessä olevat kauppapoliittiset päätökset, jotka ovat edessämme ja jotka ovat olennainen osa yleisestä hyvinvoinnista, ja jolla myöskin epäilemättä on huomattava sidonnaisuus presi-dentin henkilöön (Ed. Asunnan välihuuto). — En ole sanonut sillä tavalla, ed. Asunta on var-masti kuullut hieman huonosti, mitä minä olen sanonut (Ed. Asunta: Ed. Tuomioja sanoi niin!). — Se on kyllä mahdollista. Olen ennen kaikkea vakuuttunut siitä, että tämä on ainoa mahdollinen ratkaisu huomioon ottaen ulko-poliittisen linjan säilyttäminen ja sisäpoliitti-sen kehityksen parantaminen.

Tulen, herra puhemies, äänestämään poik-keuslain puolesta (Ed. Procopé: Se oli yllä-tys!). — Hauskaa, että ed. Procopékin sai kuulla jotain.

Den föreliggande lagen, som innebär en för-längning av president Kekkonens mandat med fyra år, är i praktiken följden eller resultatet av en i det närmaste ett år lång diskussion och underhandlingsomgång. Personligen anser jag, att det inte var välbetänkt av utrikesminister Karjalainen att framföra tanken om undantags-åtgärder i offentligheten visavi presidentvalet, (Ed. V. Vennamo: Vem var bakom?) vilket han gjorde för i det närmaste ett år sedan. — Säkert inte rdm. Vennamo (Ed. V. Venna-mo: Nej!). — Detta dr. Karjalainens initiativ ledde, som vi alla påminner oss, till att de poli-tiska partierna, det ena efter det andra kom in i

bilden, och den direkta följden av hela denna händelseutveckling har lett till den nu aktuella undantagslagens stiftande.

Det kan utan vidare konstateras, att inte något undantagstillstånd i egentlig mening har varit rådande under den tidpunkt då undantagslagen diskuterades. Däremot frågar man sig inte utan orsak: Vad kunde bli följden om den föreliggande undantagslagen i detta skede skulle röstas omkull, med tanke på alla den senaste tidens komplicerade underhandlingar och direkta hänvändelser till president Kekkonen? Enligt min mening skulle vi med till visshet gränsande sannolikhet då stå inför en svår krissituation, vars följder man i detta skede bara kan ana sig till. (Ed. Ehrnrooth: Just det under vanliga val!) — Det är möjligt. — Det har sagts, att vår utrikespolitik inte får vara byggd och konstruerad kring en enda person och i detta fall president Kekkonen. Det är självfallet riktigt, att ledningen av vår utrikespolitik ingalunda varken kan eller får vara uppbyggd kring en så smal bas. Att så kanske förefallit och allt fortfarande så ter sig, är främst beroende av, att president Kekkonen redan under 17 år varit rikets president och under denna tid har han synnerligen aktivt stått i centrum för vårt utrikespolitiska handlande och inte minst då det gällt våra relationer till Sovjetunionen. Att han dessutom åtnjuter ett stort förtroende i såväl öst som väst har vi fått många belägg för. Att den sittande presidenten alltid utgör en garanti för vår utrikespolitik är ingalunda liktydigt med det, att han nödvändigtvis måste vara den enda, som är uppgiften vuxen om också, som i detta fall, president Kekkonen varit synnerligen väl skickad för uppgiften i fråga. En lagstiftningsåtgärd som denna kräver för att bli godkänd, som vi alla vet, 5/6 majoritet i riksdagen för att i den meningen bli godkänd i grundlagsenlig ordning. I detta sammanhang kan det vara skäl att påminna sig, att det inte är första gången en förlängning av den sittande presidentens mandatperiod diskuterats och inom partiinstanserna även beslutats, trots att egentliga undantagsförhållanden inte varit rådande. Dvs. så var fallet 1949, då samtliga borgerliga partier redan hade riksdagsgruppsbeslut på att för en bestämd tid förlänga dåvarande president Paasikivis mandatperiod. Och att undantagslagen då inte kunde förverkligas, berodde på kommunisternas motstånd (Ed. Ehrnrooth: Och centerpartiet, dåvarande agrarer!). De

övriga tillfällen då undantagsval av presidenten aktualiserats har däremot skett under exceptionella förhållanden. Jag är övertygad och medveten om, att i varje fall majoriteten av de borgerliga representanterna och av dem hela FLP inte medvetet strävat till den situation vi nu befinner oss i, som enligt min mening dock innebär, att ett godkännande av den föreliggande undantagslagen är den enda framkomliga vägen ut ur den politiska återvändsgränd, där vi nu befinner oss, inte minst med hänsyn till de stora marknadspolitiska beslut som vi står inför och som är en väsentlig del av den allmänna välfärden, och som även de otvivelaktigt har en betydande anknytning till presidentens person, och framför allt övertygad om, att vi i detta skede inte har någon annan framkomlig väg med tanke på den fortsatta utrikespolitiska kontinuiteten och behovet, framför allt i detta skede också av en stabilare inrikespolitisk utveckling.

Jag kommer, herr talman mot bakgrunden av de här anförda synpunkterna att rösta för undantagslagens godkännande.

Ed. Veikko Turunen: Herra puhemies! Ei mitään uutta auringon alla, ei myöskään täällä eduskunnassa, niin kuin olemme huomanneet. Nämä asiat on sanottu täällä jo kyllä moneen kertaan, mutta totta lienee myöskin sana "kertaus on oppimisen äiti". Tähän mennessä emme vielä ole saaneet kuulla enempää hallituksen kuin esitystä kannattavien puolueidenkaan perusteluja siihen, miksi tulevan presidentin vaali on suoritettava poikkeavalla tavalla (Ed. Honkanen: On niin kova pää!). — Mutta täytyy sanoa se mahdollisimman selvästi.

Miksi hallitus ja mainitut puolueet valkenevat? Vastausta emme odota ainoastaan me, jotka täällä eduskunnassa vastustamme poikkeuslakia, vaan kaikki vastuuntuntoiset kansalaiset maassa. Näyttää siltä, että me odotamme turhaan. Kun vastausta ei ole tullut tähän mennessä, ei sitä tule enää tämän kolmannen käsittelyn yhteydessäkään. Olisin tämän kysymyksen halunnut osoittaa erityisesti valtioneuvoston jäsenille, mutta täällä ei nyt näytä olevan paikan päällä kuin kaksi heistä. Niin, miten on, arvoisat valtioneuvoston jäsenet, tuleeko vastaus vai ei? Vai onko siis tyydyttävä edelleenkin synkkään yksinpuheluun?

Kuten tämän asian ensimmäisen käsittelyn yhteydessä totesin, on poikkeusmenettelyn

syiksi esitetty joidenkin kansanedustajien taholla EEC-vapaakauppasopimuksen aikaan saaminen ja Etykin järjestäminen (Ed. Saarinen: Mitäs pyhä kirja sanoo?). Mielestäni on väärin paketoita asioita yhteen. — Niin, kyllä sitä pyhää kirjaa on syytä tutkia.

Ratkaistakoon ensin EEC-vapaakauppasopimuksen kohtalo ja sen jälkeen presidentin vaalikysymys (Min. Virolainen: Minkä vuoksi?). — Asiat järjestyksessä ja vieläpä kiireellisyysjärjestyksessä, ei paketoiden, kuten viime aikoina on totuttu tekemään. Näin olisi tullut menetellä myös täällä eduskunnassa: ensin budjetti ja sitten presidentinvaalikysymys. Ylenmääräinen kiirehtiminen tärkeissä asioissa voi olla kohtalokasta.

Olen kuullut myös esitettävän, että kun jo etukäteen tiedetään, kenestä tulee seuraava presidentti, on turha pitää vaaleja, vaan jatkettakoon presidentin toimikautta lailla. Vaalikoneiston pyörittäminen tulee myöskin turhan kalliiksi. Eikö näillä perusteilla voitaisi jatkaa myös joidenkin kansanedustajien toimikautta eduskunnassa, joidenkin jotka saivat paljon ääniä viime eduskuntavaaleissa? — Minä olin paperiini pannut luettelon näistä kansanedustajista, jotka olivat saaneet suuren, suuren äänimäärän viime vaaleissa. Mutta ajattelin sitten kuitenkin erään toverini kehotuksesta, että on parasta jättää nimet sanomatta, etten olisi mainostamassa. — Vastaavaa menettelyä, jos näin ajatellaan, voitaisiin käyttää myös kunnallisvaaleissa. Jos hallitus antaisi joidenkin kansanedustajien toimikauden jatkamista tarkoittavan lakiesityksen eduskunnalle, uskon että täällä käytäisiin ehkä yhtä kova taistelu kuin nyt on käyty (Ed. Honkonen: Onko sellainen muuten tulossa?). — Niin, sitä sopisi kyllä kysyä hallituksen edustajilta. — Täällä huudettaisiin vielä useammalla suulla kuin mitä nyt on tapahtunut: Se on väärin!

On selvää, että eduskunta voi hyväksyä lain presidentin toimikauden jatkamisesta, mutta tällainen menettely normaaleissa oloissa on väärin. Mitä merkitystä on enää hallitusmuodon 23 §:llä, jos sitä ei noudateta silloin, kun sitä tulisi noudattaa (SKDL:n ryhmästä: On tehty 700 poikkeusta sodan jälkeen!). — Niin, mutta ei kai nyt sentään perustuslakiin. — Eikö olisi rehellisempää muuttaa tämän pykälän 2 momentin alku kuulumaan esimerkiksi näin: "Tasavallan presidentin vaali toimitetaan siten, kuin eduskunta siitä kulloinkin päättää." Tämä antaisi eräänlaisen kuvan niiden puolueiden kä-

sityksistä, jotka kannattavat poikkeuslain hyväksymistä. Tällaisella säädöksellä kyllä riistettäisiin kansalta rippeetkin sen oikeudesta vaikuttaa presidentinvaaliin.

Kun vuonna 1972 oli kahdet vaalit, eduskuntavaalit ja kunnallisvaalit, voidaan myös sanoa, että usein toistuvat vaalit väsyttävät kansaa. Tällaisessa tapauksessa, niin sanotaan, äänestysprosentti jää alhaiseksi. Tällä kertaa ei ainakaan tapahtuisi näin, vaan äänestysprosentti tulisi olemaan korkeampi kuin aikaisemmissa presidentinvaaleissa.

Tässä yhteydessä on myös hyvä muistaa, mitä Ståhlberg kirjoitti Paasikivelle. Se on kyllä ainakin jo kahteen otteeseen otettu esille. Ed. Kauppi esitti sen täällä ensimmäisen tai toisen käsittelyn yhteydessä, ja ed. Borg esitti, mutta koska kertaus on oppimisen äiti, otan sen vielä tässä esille, se on niin tärkeä lause. Kun monien sodanaikaisten poikkeusmenettelyjen jälkeen vielä vuonna 1950 olisi haluttu käyttää poikkeusmenettelyä, niin tosiaan Ståhlberg kirjoitti Paasikivelle näin: "Kuinka matalalle jatkuvat poikkeuslait jo ovat vieneet valtiolliset käsitykset, näkyy räikeästi siitä, että julkisessa keskustelussa aivan luonnollisena asiana valtio- säännön noudattamisesta käydään kauppaa vaalikustannusten ja vaalivaivain säästämiseksi. Jos Suomen kansa ei jaksakaan eikä viitsi kerran kuudessa vuodessa valita itsekin valtion päämiestä, ei se toden totta ansaitse itsenäistä kansanvaltaista valtiota." (Ed. Honkonen: Ei kuulu!) — Ed. Honkonen, onko liian hiljaa?

Näin siis Ståhlberg Paasikivelle. Kuten tämän esityksen ensimmäisen käsittelyn yhteydessä kerroin, presidentti Paasikiven toimikauden jatkamisen lailla vuonna 1950 esti SKDL äänestäessään 38 äänellään lakiesityksen kiireelliseksi julistamista vastaan. SKDL:n motiiveina poikkeuslain vastustamisessa olivat käsittääkseni epäluuloisuus Paasikiveä kohtaan ja halu asettaa oma presidenttiehdokas (Ed. Honkonen: Tuli vähän väärää tietoa!). — Eikös se ollut näin? (Ed. Honkonen: Ei ollut!) — Olisi hyvä tuoda sitten tänne oikein faktoja (Ed. Honkonen: Toivottavasti puhuja ottaa selvää asiasta!). — Kyllä on otettu selvää! — Siis taistelu Paasikiveä vastaan ja halu asettaa oma presidenttiehdokas, näin sanovat lähteet (Ed. Honkonen: Mitkä lähteet?). — No, jääköön tarkemmin sanomatta. Voimme sitten palata näihin lähteisiin vähän toisessa yhteydessä.

Joka tapauksessa SKDL menetteli oikein vastustaessaan poikkeuslakia. Haluan siis antaa

täydestä sydämeistäni tunnustuksen SKDL:lle. Toivottavasti SKDL nyt kuuntelee. Toivon, että SKDL menettelee samoin tänään tai huomenna, jolloin tämä asia ratkaistaan (Ed. Honkonen: Toivooko puhuja myös kokoomuksesta samaa menettelyä?). — Minä pian tulen siihen (Oikealta: Pitäkää kiirettä!). — Ei ole mitään kiirettä (Ed. Ehrnrooth: Aikaa meillä on!). — Aikaa on tarpeeksi.

Vielä SKDL:lle vähän. Tehän olette sanoneet olevanne kansanvallan kannalla vai mitä ed. Honkonen? (Ed. Honkonen: Kyllä, ja lujasti!) — Hyvä, tänään teillä on erinomainen tilaisuus osoittaa sananne tosiksi. — Jos te hyväksytte poikkeuslain, te osallistutte riistoon, ja riistohan te olette sanoneet juuri vastustavanne. Te osallistutte riistoon. Te riistätte kansalta yhden sen perusoikeuksista (Ed. Honkonen: Me olemme eduskunnan valinnan kannalla!). — Kyllä, mutta se ei ole enää sitten kansanvaltaa siinä mielessä kuin pitäisi olla (Ed. Honkonen: Se on puhujan tulkinta!). — Joka tapauksessa käsitykseni on se, että kansa ei tule hyväksymään tätä.

Seuraavaksi sitten sosialidemokraateille johtain. Sosialidemokraatit ovat aina vuodesta 1918 lähtien olleet sitä mieltä, että eduskunnan tulee valita tasavallan presidentti, ja tämänhän me kuulumme äsken ed. Tuomiojan sanoilla. On siis täysin johdonmukaista, että sosialidemokraatit kannattavat poikkeuslakia. Tosin kysymyksessä ei ole vaali tällä kertaa, mutta saahan eduskunta sanoa ratkaisevan sanan presidenttiasiansa, ja se on jo yksi askel siihen päämäärään, johon sosialidemokraatit pyrkivät. Tällä menettelyllä sosialidemokraatit eivät suinkaan heikään ole lisäämässä kansanvaltaa, vaan kaventamassa sitä. Kansanvaltaa on se, että kansa saa välittömällä vaaleilla itse valita presidenttinsä (Ed. Saarinen: Valitsijamiehet sen valitsevat!). — Kyllä, mutta pyrkimys olisi kansanvalta. Kohti kansanvaltaa, se täytyisi olla meidän tunnuksemme. Minä toivoisin, että myöskin SKDL pyrkisi tähän suuntaan eikä kaventamaan kansanvaltaa.

Vielä sosialidemokraateille. Kyllä kansa jak-saa joka kuudes vuosi käydä äänestämässä, vaikka useamman kerran, jos vaalin tulos ei selviä ensimmäisessä äänestyksessä, ja tietokoneet laskevat nopeasti tulokset. Jos te olette todellisia demokraatteja, te kannatatte kansanvaalia (Ed. S. Suominen: Ne ovatkin sosialidemokraatteja! — Hilpeyttä). — Se on kai las-kettava kovaksi miinukseksi.

No niin, ehkä minä vaihdan puoluetta, tarkoitan puolueen puhuttelua. Sen jotenkin vielä ymmärrän, että SKDL ja SDP kannattavat poikkeuslakia, mutta sitä minä en kyllä jaksa ymmärtää, että keskustapuoluekin kannattaa (Min. Virolainen: Tästä tulee pitkä saarna!). — Tästä tulee pitkä saarna. — Mutta on tässä eräs lohdutus. Voin sanoa sen ministeri Virolaiselle ja se on ainakin tämä, että kansa ei ole tähän mennessä nukahtanut (Ed. R. Kangas: Puhuja halveksii SMP:tä, kun ei ole sille puhunut!). — No, minä olen muistelevinani että SMP on niitä uusimpia puolueita. Minä puhutelen niitä vanhoja. — Ehkä saan jatkaa vai mitä? (Ed. Puhakka: Jokainen ymmärryksensä mukaan!). — Jokainen kykyjensä mukaan (Välihuuto). — Kyllä, mutta toivon mukaan sitten herra puhemies antaa myös repliikkipuheen-vuoron, ettei nyt tarvitse kovin paljon sotkea väliin (Min. Virolainen: Eiköhän veisata välillä? — Hilpeyttä). — Jos on virsi ehdottaa. Ei minulla ole mitään sitä vastaan (Min. Virolainen: Mä että täältä erkanen!). — Se voi olla monelle onneksi kyllä.

Tosin maalaisliitto vuonna 1950 olisi kannattanut presidentti Paasikiven toimikauden jatkamista lailla, jos se olisi otettu mukaan hallitukseen (Ed. V. Vennamo: Kauppamiehiä ne ovat aina olleet!). — Minä tulen juuri siihen. — Mutta koska näin ei tapahtunut ja koska sillä oli oma presidenttiehdokas, se ei hyväksynyt poikkeuslakia. Tästä maalaisliiton kannanotosta ei käy ilmi suinkaan perustuslain kunnioittamisen vaan kaupallisuuden henki. Poikkeuslakiin suostumisen hintana oli pääsy hallitukseen. Eikö ollut näin, ministeri Virolainen? (Min. Virolainen: Ei ollut!) — No mitä se oli sitten? (Ed. V. Vennamo: Kyllä oli, minä olin silloin maalaisliitossa! — Naurua. — Kätentaputuksia yleisöparvella. — Toinen varapuhemies koputtaa.) — Ehkä ministeri Virolainen voi vastata tähän jossain yhteydessä. En halua antaa lähimmäisestä väärää todistusta. Haluaisin vain tietää tosiasioita (Min. Virolainen: Vennamo tietää!). — Mutta ensi käden tietoja, tietysti miksei myöskin ed. Vennamo, koska hän oli silloin maalaisliitossa.

En väitä mitään, mutta kysyn: Tämä sama henkilö teissä nykyisissä keskustapuolueen kansanedustajissa vaikuttaa vieläkin, kun olette lähteneet ajamaan poikkeuslakia, te jotka joskus olette olleet sitä mieltä, että kansan tulee välittömällä vaaleilla saada valita itselleen pre-

sidentti? — Ehkä jätän keskustapuolueen rauhahan.

Sitten täällä istuu sentään muutama liberaali. Haluaisin heille myöskin kohdistaa jonkun ajatuksen. Viime eduskuntavaaleissa liberaalisen kansanpuolueen mainoksessa oli Ståhlbergin kuva. Tuollainen kuva voi vaikuttaa inspiroivasti varsinkin vanhemman väen keskuudessa, niiden jotka vielä muistavat Ståhlbergin. Eräissä tapauksissa se voi jopa lisätä liberaalien kannatusta. Mutta se että puolue lähtee kannattamaan poikkeuslakia, ei suinkaan inspiroi kansaa, vaan jäähdyttää sekä jäädyttää kansan tunteet. (Min. Virolainen: Muistaako puhuja, kuka valitsi Ståhlbergin presidentiksi?) Teidän olisi nyt muistettava suuren esikuvanne — minä olen pannut tänne paperiin kyllä kysymysmerkin, onko hän teidän esikuvanne (Min. Virolainen: Eikö eduskunta valinnut Ståhlbergin?). Teidän olisi nyt muistettava suuren esikuvanne sanoja, jotka äsken juuri luin. Teidän olisi nyt myös muistettava toisen suurmiehen, Risto Rytin, suhde presidentin jatkoajalakiin (Min. Virolainen: Hänetkin valitsi eduskunta!). — Aivan, minä tulen tähän. Nimittäin tämä on erittäin tärkeää. Tämä on erittäin tärkeää myöskin ministeri Virolaiselle kuunnella (Min. Virolainen: Puhuja ei ole selvillä näistä menettelyistä!). — Aivan niin, minä olen varsin nuori tulokas tässä seurassa, mutta joitakin tietoja olen ottanut selville (Min. Virolainen: Eduskunta valitsi Ståhlbergin ja antoi Ryttille valtuudet!).

Seuraava ajatus olisi erittäin tärkeä, jos arvoisat kansanedustajat kuuntelisivat. Nimittäin Risto Ryti ei kannattanut oman toimikautensa jatkamista lailla — ja tämä lienee totta — vaan että valitsijamiehet suorittaisivat vaalit (Min. Virolainen: Vanhat valitsijamiehet!). — Niin, aivan, kun ei ollut mahdollisuutta uusia valita siinä tilanteessa! — Oli sodan aika, jolloin olisi ollut täysin perusteltua jatkaa presidentin toimia aikaa lailla. Mutta lakia kunnioittavana presidentti Ryti ei tätä suvainnut. Poikkeuslakia kannattavat liberaalit, merkitsevätkö teille mitään nämä suuret esikuvat? Oletteko te liberaaleja myös silloin, kun teidän on ratkaistava, mikä on oikein ja mikä väärin? (Ed. Ilaskivi: Puhuja varmasti ratkaisee!) — Aivan, se on ratkaistu jo. Kyllä minä olen sen mielessäni ratkaissut (Välihuuto). — Ai, että tuomiovaltaa ei ole! On kuitenkin lupa käsitellä asioita, jotka on historiaan kirjoitettu (Ed. Lehmonen: Puhujan olisi pysyttävä asiassa!). — Asiassa

kaiken aikaa. Luulen, että herra puhemiehen tehtävänä on huomauttaa asioissa pysymisestä eikä ed. Lehmosen.

Sitten muutama valittu ajatus kansalliselle kokoomukselle. Kansallisesta kokoomuksesta minulla on ollut tähän saakka se käsitys, että se kaikkein tarkimmin on halunnut pitäytyä maan perustuslakeihin (Min. Virolainen: Ei kuitenkaan pysynyt!). — Niin, ei pysynyt, valitettavasti. Siinä oli suuri kiusaus 1950, ja kansallinen kokoomus olisi sortunut siinä, jos SKDL ei olisi pannut jarruja päälle. Joten vielä haluan korostaa sitä, että SKDL kyllä teki suoranaisten mestarityön silloin.

Kansallisesta kokoomuksesta minulla on ollut hyvin myönteinen käsitys, että se on ollut perustuslakiin pitäytyvä ja on ehdottomimmin noudattanut politiikassaan isänmaan etuja. Näin positiivinen kuva minulla on ollut tähän saakka. Onko tämä ollut väärä kuva? Nyt olen pakosta joutunut toisenlaisiin ajatuksiin (Vasemmalla: Kuka pakottaa?). — No, tosiasiat. Tosiasiat, tämän päivän tilanne pakottaa ajattelemaan toisin. Näyttää siltä, että kokoomuskin on joutumassa politiikassaan luisulle pinnalle, josta sen on vaikea enää päästä nousemaan ylöspäin (Ed. Vaittinen-Kuikka: Puhuja ei kannu huolta!). — Mistä ed. Vaittinen-Kuikka sen tietää, että minä en ole huolta kantamassa myös kokoomuksesta? Olen vain toteamassa tämän suurimman osan tälläisten kokoomuksen kansanedustajien kohdalta. Kokoomusta auttaa hiukan se, että puolueessa on vielä osa sellaisia, jotka kunnioittavat perustuslakia. Tämä koituu kokoomukselle nyt pelastukseksi. Muuten ei kai paljon toivoa enää olisi. Vai mitä, ed. Ilaskivi? (Ed. Ilaskivi: Onko nyt pöntössä puhuja, joka on ainoa tietävä tässä eduskunnassa?). — Ei, en minä halua ainoana esiintyä Ed. Ilaskivi loukkaantuu tällaisesta kysymyksestä (Ed. Honkonen: Missä nöyryys on?). — Niin, kyllä nöyryys kaunistaa meitä kaikkia. Voin teille nyt ilmoittaa tässä vapauttavan sanoman, että jätän nyt puolueet rauhaan (Eduskunnasta: Entä ruotsalainen kansanpuolue?). — Minun on valitettavasti nyt tunnustettava, että minä en ole oikein täysin perehtynyt tähän ruotsalaiseen kansanpuolueeseen. Olen vain huomannut, että täällä eduskunnassa näyttää olevan niin kuin kahdenlaista ilmaa. On muutamia, jotka rohkeasti, peräänantamattomasti, sisukkaasti taistelevat perustuslain puolesta, mutta on sitten niitä, jotka lipeävät tässä. Tämä on minun tämänkertainen toteamukseni.

Mutta näistä historiallisista asioista en nyt uskalla lähteä puhumaan mitään.

Niin, arvoisat kansanedustajat, olette osoittaneet suosiota, joka tietysti sitä minun vanhaa minääni ruokkii erinomaisesti (Eduskunnasta: Eikö tämä ole itsetyytyväisyyden huippu?). — Kyllä vanha minä nauttii tästä erinomaisesti!

Poikkeuslakia puolustettaessa on vedottu siihen, että presidentti Kekkonen ei suostu ehdokkaaksi normaalivaaleissa (Ed. Honkonen: Entäs Napoleon?). — Se oli vähän epäasiallinen huomautus! — Poikkeuslain puolustajat tietävät yhtä hyvin kuin toisetkin, että vaaleihin voidaan mennä myös siten, ettei ennakoon nimetä presidenttiehdokasta, eli muilla kuin henkilötunnuksilla (Min. Virolainen: Mitkäs vaalit ne ovat?). — Näinhän sosialidemokraatit menivät vuonna 1950 (Ed. Ilaskivi: Miten kristilliset silloin menivät?). — No, on todennäköistä — tämä on ainakin minun käsitykseni — että kristilliset menisivät vain oman presidenttiehdokkaansa merkeissä. Tämä olisi todennäköistä, mutta en minä mitään varmaa mene tässä esittämään. Tämä on minun henkilökohtainen kantani, enkä sano, että se on SKL:n kanta (Keskustapuolueen ryhmästä: Onko se nimi Turunen?). — Niin, ehkä tarkemmin sanottuna Veikko Turunen. — Tämä olisi täysin mahdollista nytkin. Toinen mahdollisuus olisi suorittaa kansanvaalit.

Ja nyt taas vakava kysymys: Miksi ei käytetä jompaakumpaa mahdollisuutta, vaan ollaan menossa käytäntöön, joka eniten poikkeaa kansanvallasta? (Ed. Honkonen: Oliko kysymys retorinen?) — Ei, vaan tämä on kysymys, johonka minä odotan edelleen asiallista vastausta, myöskin ed. Honkoselta (Ed. Honkonen: Ei ole puheenvuoroa!). — Ehkä herra puhemies myöntää sitten tilaisuuden tullen puheenvuoron. — Presidentti Kekkonenhan on jättänyt täysin avoimeksi vaalitapakysymyksen, niin kuin tietysti oikein onkin. Tosin pyydettyä häntä toista kertaa suostumaan presidentiksi, mikäli poikkeuslaki saadaan aikaan, hän viittasi presidentti Paasikiveen, joka myös olisi halunnut poikkeuslailla tulla presidentiksi. Mutta tapahtui, niin kuin täällä olen edellä esittänyt, että SKDL esti sen. Pilkistääkö tästä presidentti Kekkonen ajatuksesta esille Paasikiven-Kekkonen linja myöskin tässä presidentinvaalitapakysymyksessä? Tähänkin minä haluaisin saada vastauksen. Joka tapauksessa presidentti Kekkonen on julkisuuteen tulleiden tietojen mukaan selvästi jättänyt avoimeksi vaalitapakysymyksen.

Ja nyt lyhyesti: Haluaisin tässä lopuksi (Eduskunnasta: Siunatuksi!) vielä ottaa tiivistettynä perustelut, miksi poikkeuslain hyväksymiseen ei ole syytä mennä. Nämä perustelut ovat kansalaistoimikunnan julkaisussa. Otan ne sieltä aivan lyhyesti (Ed. Flinck: Mikä on se kansalaistoimikunta?). Kansalaistoimikunnan edustajat jakoivat eilen illalla tätä paperia tuossa eduskunnan edessä, ja pidän valitettavana, jos kaikki kansanedustajat eivät ole sitä saaneet (Ed. Honkonen: Kukas on sen puheenjohtaja?). Niin, ministeri Virolainenkin pyörittää päättänsä, mutta hänellekin sitä tarjottiin, mutta hän ei ottanut vastaan sitä (Ed. Honkonen: Kuka on sen puheenjohtaja?). — No, näistä asioista tietysti saisi tarkemmin selvää, kun soittaa esim. määrättyyn toimikuntaan (Ed. Honkonen: Saisiko puhelinnumeron?). — Minusta nyt ed. Honkonen kysymys on aika lailla epäasiallinen. En kai minä nyt tässä ole pyrkimässä presidentiksi (Ed. Honkonen: Ei sitä tiedä! — Naurua!). No niin (Ed. Puhakka: Ei vain pastori . . .).

Siis seuraavista syistä — mitä, ed. Puhakka? (Ed. Puhakka: Ei vain pastori ole käynyt ehtoollisviinillä?). — Herra puhemies! Ehkä saan nyt ed. Puhakalle tässä huomauttaa, että on asioita, joihin ei olisi syytä kajota (Ed. Ilaskivi: Oikein!). Ja eräs sellainen asia on ehtoollinen, josta ed. Puhakka tässä mainitsi. Minusta tämä alkaa lähennellä jo hyvin huomattavassa määrin epäasiallisuutta (Ed. Ilaskivi: Eikös puhuja jaa ehtoollista synninpäästöineen ja -päästämättömineen?). No niin. Kyllä minä nyt sen lukisin (Ed. Saarinen: Lukekaa pois!), jos tämä yleisö rauhoittuisi, mutta minä en haluaisi hälinän valitessa sitä lukea, vaan niin, että mahdollisimman monet saisivat hyötyä tästä:

”Lakiehdotus ei nauti kansan kannatusta. Sen hyväksyminen olisi omiaan heikentämään lain kunnioitusta ja saamaan aikaan kansalaisten vieraantumista demokratian pelisäännöistä. Lakiehdotus on itse asiassa perustelematon.” — Senhän me olemme jo moneen kertaan täällä todenneet. — ”Laki voisi saada vaarallisen ennakkotapauksen luonteen, johon helposti vedottaisiin tätä tai muita hallitusmuodon kohtia myöhemmin venytettäessä. Lakiehdotus on Suomen ulkopoliittisen edun vastainen. Lain valmisteluvaiheessa luotu käsitys siitä, että Suomi joutuisi ulkopuolisen paineen vuoksi luopumaan vakiintuneesta valtiojärjestyksestään, jonka puitteissa mm. tohtori U. K. Kekkonen on kolmesti aikaisemmin valittu maan presidentiksi, veisi pohjan

Suomen puolueettomuuspolitiikan uskottavuudelta ja Suomen mahdollisuuksilta toimia idän ja lännen suhteissa välittäjän asemassa. Epäily painostuksen olemassaolosta on sitä paitsi aiheeton ja ulkopuolisia loukkaava. Tässä otettakoon huomioon mm. se asiantuntemus, joka oli 34 kansalaisen vetoomuksen perustana."

Sitten edelleen: "Lakiehdotus on tasavallan presidentin arvovallan vastainen. Tasavaltaisessa valtiossa valtion päämiehen arvovalta ja vaikutusvalta perustuu hänen laillisessa vaalitoimituksessa saamaansa enemmistön tukeen. Poikkeukselliset menettelyt valintatilanteissa luovat sekä kotimaassa että ulkomailla kuvan siitä, että poikkeuslakien laatijat eivät tohdi luottaa ehdokkaansa voittoon asianmukaisessa vaalissa. Todettakoon, että demokratiassa on yhtäläinen äänioikeus ja sananvapaus myös niillä kansalaisilla, jotka eivät hyväksy hallituksen esittämää vaihtoehtoa, ja luotettavasti heidän asemansa heikkouden osoittaa vain äänestäjien kannatuksen mittaaminen. Poikkeuslailla valitun presidentin arvovalta ja toimintamahdollisuudet etenkin suhteissa ulkomaaloihin kärsivät. Lakiesitys on eduskunnan arvovallan vastainen. Käsittelyn eri vaiheissa noudatetut kiirehtivät ja salailupyrkimyksestä kuvaa-antavat menettelytavat, lakiesityksen perustelujen niukkuus, yöistunnot, yritys välttää kirjallisia asiantuntijalausuntoja ja vastalauseita valiokunnan mietintöön eivät kohota eduskunnan tai yksityisten kansanedustajien arvoa valitsijoiden silmissä ja heikentävät näin parlamentaarisen elämämme arvontantoa kotimaassa ja maailmalla.

Kaiken tämän vastapainoksi on poikkeuslain puolesta esitetty lähinnä oletamus EEC-vapaakauppaa koskevan ongelman ratkaisemisesta tämän hallitusmuodon säädöksistä poikkeamisen tuloksena. Voidaan vain todeta, että luovuttamalla poikkeuslailla toimeenpanovallan 1974—1978 ilman vaaleja tasavallan presidentti U. K. Kekkoselle eduskunta ei voi saada mitään takeita siitä, millä tavalla Suomen kauppapoliittiset suhteet tulevaisuudessa ratkaistaan. Poikkeuslain puoltajiksi ilmoittautuneiden joukossa on sekä vapaakauppasopimuksen kannattajia että vastustajia. Poikkeuslailla eduskunta lähinnä ratkaisisi, että nykyinen tasavallan presidentti voisi käyttää toimeenpanovaltaa vuoteen 1978 siitä riippumatta, minkä kannan hän neuvonantajineen vapaakauppakysymyksessä omaksuu. Toisin olisi asia, jos esimerkiksi hänen uutta presidenttikauttaan tukiessaan kansalaiset voisivat vaalilipullaan samalla selvästi osoittaa, minkä

suuntaista EEC- ja hallituspolitiikkaa he toivisivat maassa harjoitettavan.

Ajatus tasavallan presidentti U. K. Kekkonen uudesta virkakaudesta tuotiin julkisuudessa esille vain muutama viikko viime eduskuntavaalien jälkeen. Tieto siitä, että asia tulee käsiteltäväksi tämän eduskunnan toimikautena, olisi epäilemättä ollut suuresti vaikuttava tekijä kansanedustajien valinnassa. Poikkeuslakiasian saamat käänteet merkitsevät varmasti paljon tulevien eduskuntavaalien kannalta."

Siinä olivat siteeraukset.

Teemme siis oikein, jos annamme kansan sanoa kantansa julki presidenttikysymyksessä, joko perustuslain ohjeiden mukaisissa presidentinvaaleissa tai sitten kansanvaaleissa. Muussa tapauksessa osallistumme kansanvallan riistoon, jota ei mikään puolue vielä tohtine julkisuudessa tunnustaa, että tällaiseen riistoon halutaan mennä — mutta ellei tunnustettaisi, niin nyt tämänhetkinen ratkaisu tulee osoittamaan sitovasti sen, ketkä ovat kansanvallan riistäjiä ja ketkä ovat kansanvallan turvaajia (Ed. Junnila: Oikein!). Ja kai ymmärrätte sen, että minun on enää turha tässä ilmoittaa omaa henkilökohtaista kantaani, sen jokainen varmaan on tässä edellä sanotusta tullut jo käsittämään.

Ed. R. Kangas (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Eräissä laulussa sanotaan: "Nyt kohta olen vanha ja harmajapäinen ja tar-tun matkasauvaan". Minä hyvin mielelläni si-teeraisin omalle kohdalleni tuon. Olen elänyt lapsuudessa ja nuoruudessa sellaisen vaiheen, että en ole saanut käydä kuin viikon kiertokou-lua ja neljä vuotta kansakoulua ja rippikoulun, ja olen aina erittäin katkera siitä. Mutta minun täytyy sanoa, että näinä viikkoina minulta on lähtenyt viimeisetkin katkeruudet sydäimestä, kun olen nähnyt, minkälaista kieltä ja minkä-laista esiintymistapaa yhteiskunnan tarjoamia korkeatasoisia oppimääriä lukee ihmiset käyttävät Suomen eduskunnassa. (Kättentapu-tuksia yleisöparvella.)

Toinen varapuhemies (koput-taa): Mielenilmaisut yleisöparvella ovat kiel-le-tyt.

Ed. Sinisalo: Herra puhemies! Viime viikkojen ja kuukausien poliittiset tapahtumat ansaitsevat ja vaativatkin perusteellisen arvioi-nin. On välttämätön ei vain kirjata tapahtumien

kulku, vaan myös eritellä yksityiskohtaisesti eri tekijöiden ja ilmiöiden olemus ja vaikutukset (Ed. Junnila: Aikooko puhuja ryhtyä jarruttamaan?). Tällainen arviointi luo edellytyksiä ennistä selkeämmällä tavalla päätellä maamme poliittisen kehityksen perusvirtausten suuntaa ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Tällaisen arvioinnin tekemiseen on syytä ryhtyä välittömästi, kun mitä suurimerkityksellisin presidentin toimikauden jatkamista koskeva ratkaisu on viety menestykselliseen päätökseen. Tämän arvioinnin keskeisenä kysymyksenä tulee olemaan toisaalta vasemmiston ja demokraattisten voimien yhteistyön ja tavoitteiden sekä toisaalta oikeiston voimavarojen arviointi ja näiden yhteiskunnallisen taistelun perusvoimien kamppailun nykytilanteen ja edessä olevien näköalojen puntaroiminen.

Maassamme on jo pitemmän aikaa ollut havaittavissa oikeistovoimien toiminnan voimistuminen. Oikeiston aktivisoitumiselle on ollut monia syitä. Rauhanpolitiikan menestykset ja demokraattisten pyrkimysten voimistuminen ovat pakottaneet taantumasaineksia liikkeelle. Toisaalta taas vasemmiston ja demokraattisten voimien yhteistoiminnan heikkoudet ovat antaneet oikeistovoimille uusia mahdollisuuksia. Erikoisesti erilaiset yhteiskunnalliselle todellisuudelle vieraat yhteiskuntarauhan katsomukset ovat luoneet oikeistolle eri yhteiskuntasektoreilla uusia mahdollisuuksia. Esimerkkinä on syytä todeta, että esim. eräiden työväenjohtajien yhteistyö suurpääoman kanssa talouspolitiikan alalla on suuresti halvaannuttanut vasemmistopolitiikan vaikutusmahdollisuutta yhteiskunnassa. Tämä luokkayhteistyön ajatus on vaarassa johtaa osaa työväenliikettäkin alistumaan oikeiston pyrkimyksiin koko yhteiskunnallisen kehityksen kannalta mitä laajavaikutteisimmassa EEC-kysymyksessä.

Oikeiston perustavoitteena on koko sodanjälkeisen kauden ollut maamme ulkopoliittikan peruslinjan muuttaminen, Suomen ja Neuvostoliiton ystävyys- ja yhteistyöpolitiikan heikentäminen ja rikkominen (Oikealta: Olette väärässä!). Se on äärioikeiston antikekkoslaisuuden peruselementti. Oikeisto ei hyväksy Suomen rauhanpolitiikkaa. Kansakuntamme ponnistelut kansainvälisen jännityksen lieventämiseksi ovat sille vieraita. Se sulkeutuneena edistystä jarruttaviin aseisiin pelkää kansojen vapaata yhteistyötä. On luonnollista, että kaiken tämän vuoksi oikeistotoiminnalla on korostetusti kommunismin vastainen ja Neuvostoliiton vastainen luonne. Kom-

munistit edustavat johdonmukaisimmin rauhan, jännityksen lieventämisen ja kansojen vapaan yhteistyön ja kaiken yhteiskunnallisen edistyksen asiaa.

Oikeiston tavoitteet eivät ole kuitenkaan yksin ulkopoliittiset. Oikeisto pyrkii jarruttamaan kaikkea yhteiskunnallista edistystä oman maamme yhteiskunnallisessa elämässä. Siihenkin sitä ohjaavat suuren rahan luokkaedut ja sen valta-aseiden säilyttämispyrkimykset. Juuri tämän vuoksi oikeisto raivokkaasti hyökkää edistyksellisiä voimia vastaan, eikä yksin politiikan vaan myöskin esim. kulttuuri- ja sivistyselämän piirissä. Tämä asenne on myös se, joka johtaa oikeiston jyrkkään vihamielisyyteen kasvavaa yhteiskunnallista aktiivisuutta osoittavia työläis- ja opiskelijanuorison laajoja joukkoja vastaan.

Kun oikeiston asenteet ulkopoliittikan alalla liittyvät sodan ja seikkailupoliittikan kauteen ja asenteeseen, niin kaikilla muillakin yhteiskunnallisen elämän aloilla oikeisto on auttamattomasti historiaan jääneen menneisyyden vanki, aikansa eläneiden katsomusten edustaja, vääjäämätöntä yhteiskunnallista edistystä vastustava voima. Kaiken tämän vuoksi koko oikeiston toiminta on kansamme etujen ja koko kansallisen kehityksen vastaista.

Viime viikot ovat olleetkin sikäli hyödylliset, että ne ovat paljastaneet oikeiston pyrkimykset yhä selvemmin kaikkien nähtäväksi. Mutta olisi kuitenkin virheellistä arvioida, että oikeisto olisi maassamme vain se pieni, naurettava, räyhäävää melua pitävä joukko, joka on viime viikkoina tuntenut elävänsä elämänsä suuria päiviään, kuten edellisen puhujan esiintyminen niin mainiosti osoitti.

Oikeistolaisuus on suurpääoman linja politiikassa, ja sen vaarallisuus paljon suurempi kuin mitä viime päivien ilmiöistä voisi päätellä. On helppo nähdä, että osa reaalidemokratian tilannetta arvioivista oikeistovoimista on esim. presidenttikysymyksessä nähnyt välttämättömäksi mukautua nyt tapahtuvaan ja suuntautuu uusien asemien valtaamiseen vuotta 1978 ajatellen. Eräät oikeistolaisista laskevat myös siloittelevansa naamioinnillaan tietä vallankahvaan valtiollisessa elämässä, muilla aloilla yhä pitemmälle. Oikeistovoimien yksi osa taas toivoo löytävänsä menettelyllään uusia keinoja kansamme etujen vastaisen EEC-sopimuksen toteuttamiseen.

Presidentti Kekkonen toimikauden jatkaminen on vakava isku oikeistolle ja menestys demokraattisille voimille (Ed. Ehrnrooth: Menestys kommunisteille!). Me kommunistit olemme

päättyneet presidentin toimikauden jatkamiseen tavoitteena, että se avaa tietä demokraattisten voimien yhteistyölle oikeistoa vastaan yhä pitemmälle. Voitto on vasta sitten saavutettu, kun se on varmistettu (Oikealta: Sitä mekin olemme sanoneet!). Oikeistovaaraa ei ole mitään syytä väheksyä. IKL:n tunnukset kaikuvat onton tuntuisina, mutta niitä ei voi olla kuulematta. Kukaan ei voi olla havaitsematta, että äärioikeisto nojaa varsin laajaan kansainväliseen tukeen ja ohjaukseen, jonka olemme tosin jo ennenkin tienneet, esim. niistä tiedoista, joista esimerkiksi ed. Ehnroothin tunnetut yhteydet lännen imperialistisen politiikan keskuksiin ovat kertoneet. Eräiden lännen lehtien viime päivät asenteet ovat olleet myös paljon puhuvia. Ne eivät edusta kansamme eikä omienkaan maiden kansojen käsityksiä, vaan toimivat avoimesti täkäläisen äärioikeiston tulkkina ja heidän toimeksiantajainsa käsitysten ilmentäjinä. Toisin ei tietysti voi ollakaan, sillä taistelu maamme asemasta ja paikasta kansainvälisen edistyneen ja taantumuksen välisessä taistelussa on ollut ja tulee säilymään tärkeänä kansainvälisenä kysymyksenä.

Oikeistoa vastaan tarvitaan vasemmisto- ja demokraattisten voimien yhteistyön voimakasta kehittämistä. Siihen myös tapahtuva ratkaisu luo joukon uusia edellytyksiä. Äärioikeiston pyrkimyksiä, sen kansanvastaista kiihotusliikettä vastaan tarvitaan antioikeistolaista laajaa rintamaa. Valmistautuessamme maamme sodanjälkeisen ulkopolitiikan tärkeimmän vaiheen, Suomen ja Neuvostoliiton keskeisen ystävyys-, yhteistyö- ja avunantosopimuksen, neljännesvuosisatataapahtumiin on paras tämän suuren juhlan valmistelu- ja viettotapa laajan oikeistonvastaisen kansanrintaman kehittäminen konkreettisesti maamme ja Neuvostoliiton ystävyys-suhteita edistävässä muodossa. Tämä vastaa kaikin osin kansallisia etujamme ja parhaiten edustaa rauhan pyrkimyksiä. Työväenluokan puolueena Suomen kommunistinen puolue ymmärtää työväenluokan ratkaisevan merkityksen yhteiskunnallisen edistyneen puolesta oikeistoa vastaan käytävässä taistelussa. Nyt onkin tullut aika työläisten työpaikkojen, ammattiyhdistysliikkeen ja työväen poliittisten perusjärjestöjen puhua. Oikeiston vastaisen taistelun uusi vaihe siirtyy eduskuntatalosta laajojen kansanjoukkojen keskuuteen.

Ed. Ehnrooth (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä toivon, että tämä pu-

heenvuoro nyt vihdoin olisi avannut niiden silmät, jotka ovat lähteneet samaan rintamaan ed. Sinisalon edustamien ns. äärikommunistien eli stalinistien kanssa.

Kun ed. Sinisalo käytti lähes koko puheenvuoronsa mustataakseen maamme kansanvaltaista oikeistoa, joka tässä kysymyksessä ei vain sanoin, vaan myös teoin tulee toimimaan kansan poliittisten perusoikeuksien puolesta, niin täytyy sanoa, että pitkälle on Suomessa jo menty, kun ed. Sinisalo joutuu toteamaan, että hän on saanut liittolaisikseen sellaiset henkilöt, joilla ei ole mitään yhteistä hänen edustamansa filosofian kanssa.

Mitä sitten tulee ed. Sinisalon letkaukseen minun kirjeenvaihdostani eri poliittisten kollegojeni kanssa, niin toivon todellakin, että ed. Sinisalollakin olisi jonkin verran yhteyksiä Suomen ulkopuolella. Ne avartavat näköaloja. Mutta kun tietää, etteivät kelpaa ed. Sinisalon mielestä yhteydet länteen, eivät kelpaa yhteydet Kiinaan — kirjoittihan Tiedonantaja äsken, että "ministeri Linnamo seikkailee Kiinassa" — niin mistä oikeastaan, ed. Sinisalo, pitäisi niitä yhteyksiä hakea? Kuustako vai mistä? Kyllä teidän olisi jo aihetta hiukan muuttaa käsityskantojanne. Mutta ennen kaikkea toivoisin, että oikeistossa vielä ajateltaisiin, ennen kuin kohta painetaan nappia.

Ed. Lemström: Herra puhemies! Ensinnä haluaisin puuttua muutamaasi välihuomautuksiin, joita täällä oli erään puheenvuoron yhteydessä, ja pyydän herra puhemiestä, että hän panee tarkasti merkkeille, mitä valtiopäiväjärjestys tällaisesta käyttäytymisestä sanoo. Eräässä kohdin edustajat Sandelin ja Virolainen nimenomaan puhujalle totesivat, että veisaa virsi välillä. Tämä on sellainen toteamus, jota en ainkaan minä vakaumukseni puolesta voi hyväksyä tällaisen asian yhteydessä. Tämän pohjalta voidaan todeta suoraan ed. Virolaiselle, että tämän asian käsittely ja ministeri Virolaisen välihuomautukset osoittavat, että keskustapuolue on myynyt lain ja hukannut raamatun. Edelleen on todettava täällä ed. Ilaskiven ja ed. Puhakan kannanotot myöskin eduskunnan pöytäkirjoihin. He huomauttivat puhujalle, että anna ehtoollinen. Tämä kysymys on myöskin niin vakava vakaumuksen rikkominen, että se ei voi jäädä silleen (Ed. Puhakka: En ole näin sanonut!). Se osoittaa ennen kaikkea kokoomuksen ryhtiä ja siveellisyyttä. Ed. Puhakan kannasta en tiedä,

epäilen sitä (Ed. Ilaskivi: Jospas luettaisiin se ensin sieltä ja tutkittaisiin sitten!).

Mutta puheenvuoron pyysin sen vuoksi, että täällä herra pääministeri Sorsa esiintyi suoraan sanoen kummallisesti. Pääministeri Sorsan lausunto oli sisällöltään ja tarkoitukseltaan niin halventava, että en koskaan olisi voinut uskoa Suomessa sosialidemokraattisen pääministerin sellaista esittävän. On perusteltua todeta se vääristely, joka siinä oli, ja jos me todella elämme oikeusvaltiossa, niin silloin tämän asian selvittely kuuluu valtakunnanoikeuden tehtäviin. Pääministeri Sorsa istuu nyt sellaisella oksalla, jossa ei ole syytä tämän asian kohdalla kiekua liian suurella suulla, sillä ainakin vielä on voimassa toistaiseksi kansan äänioikeus kansanedustajain vaaleissa, ja se voi pahimmassa tapauksessa lyhentää sosialidemokraattien vallan siipiä erittäin huomattavasti. Kun lisäksi on käynyt selville, että pääministeri Sorsan hermostuneisuus johtuu siitä syystä, että kansa ei hyväksy, ei myöskään sosialidemokraattinen väki, tällaisia toimenpiteitä, niin hermostuneisuus on ymmärrettävää. Mutta toisena tekijänä tämän hermostuneisuuden takana on se, että jos tässä kysymyksessä eduskunta ryhdistäytyy, niin silloin suomalaisen työmiehen ja talonpojan kuristuspolitiikka tulee myöskin saamaan toivottavasti käännekohdan seuraavilla vaaleilla. Tätä aristavat nyt sosialidemokraattiset, keskustapuolueen ja SKDL:n johtajat. He pelkäävät, että kansan tuomio lankeaakin ennen kuin he odottavatkaan. Tässä kohdin nimenomaan me SMP:n perustuslailliset juuri perustelemme eriävää mielihpidettämme sillä, että kansan vaalioikeus ja kansan oikeus sanoa sanansa presidentin vaalien yhteydessä puolueiden sekä presidentin nauttimasta luottamuksesta kansan todella syvien rivien asioiden hoidossa tässä maassa on mitätöity. Se on tarpeellinen, sen ovat osoittaneet myöskin tämän illan ja menneiden päivien keskustelut.

Se pöpöjen maalailu, jota täällä on eri tahtoilta esitetty tämän asian kohdalla, on täyttä perustetta vailla. Ne kannanotot, joita ed. Sinisalo täällä edusti, ovat törkeä hyökkäys Neuvostoliiton rehellistä ulkopoliittikan hoitoa kohtaan Suomen osalta. Ne todistavat, että ed. Sinisalo ei tiedä neuvostokansan todellista tahtoa. Se on isänmaallista kansaa, jota ed. Sinisalo täällä nyt kieltää lausumasta Suomen kansalaisia. Hän väittää, että on äärioikeistolaisuutta, jos suomalainen taistelee synnyinmaansa perustuslakien

puolesta. Te halvennatte Neuvostoliiton kansan johtajia ja heidän kannanottojaan viittaamalla jatkuvasti siihen, että ulkopoliittista muutosta tällä halutaan. Siitä ei ole kysymys, vaan kansan perustuslaillisista oikeuksista, ed. Sinisalo. Te ette voi vääristellä tätä kysymystä, kääntää takkia nurinpäin todellisuudesta valheeksi. Sen tulee myöskin kansa todistamaan. Ulkopoliittisen linjan muutoksista ei ole siinä mielessä kysymys kuin ed. Sinisalo täällä haluaa väittää, ja se myöskin torjuttakoon (Ed. Laine: Missä mielessä on kysymys?). — Siinä mielessä, että ulkopoliittista painostusta ei käytetä sisäpolitiikassa pienituloisten ja vähäväkisen kansan kurruttamiseksi ja maaseudun autioittamiseksi, siinä mielessä siitä on kysymys, joten tällä kohden SMP:n linjat ovat täysin selvät ja ne kestävät myöskin sen arvostelun, jota täällä on tuotu. Me olemme pystyneet ja pystymme perustelemaan kantamme täysin selvästi.

Mutta sitten edelleen herra pääministerin lausuntoon. Elämmekö me todella kansanvaltaisessa Suomessa, kun tasavallan pääministerin asemassa oleva henkilö toteaa seuraavaa: "Jos politikoitsijalla ei ole halua tai kykyä tämän toiseikan painoa tajuta, hänen taipumuksillaan olisi parempi — asianomaisen itsensä ja erityisesti yhteisen edun kannalta — harrastella jotakin muuta kuin vastuullista valtiollista toimintaa." Mitä sisältyy tähän pääministeri Sorsan kannanottoon? Se on diktaattorin ohjelmajulistus, jonka mukaan se, joka ei tyydy pääministerin tahtoon, vastaa seurauksista. Mitä ovat ne asianomaiseen itsensä kohdistuvat seuraukset, sitä minä kysyisin herra pääministeriltä. Ovatko ne todella niitä, että hilut ja kahleet kilisevät niiden kintuissa, jotka tässä maassa uskaltavat käyhän kansanosan puolesta, sen perustuslaillisten oikeuksien puolesta, myöskin itsenäisen ja vapaan maan puolesta nostaa äänensä tällaisia sortovaltaita vastaan, niin että työmiehelläkin on oikeus oikeudenmukaiseen ja kunnolliseen toimeentuloon. Suomalaisella talonpojalla on oikeus elää tilallaan, eikä sosialidemokraattien johtama talonpojan tappolinja ja työväestön ajaminen tehtaan porteille ruukinpatruunoilta ruokilemaan työtä lakki kädessä saa tässä maassa jatkua. Tätä on tämän päivän sosialidemokratia, sitä osoittavat nimenomaan pääministeri Sorsan lausunnot. Se on kiristyspolitiikkaa, uhkauspolitiikkaa, jonka edessä Suomen työväestö ja sitä todella edustavat, vapaata työväestöä edustavat henkilöt eivät tule taipumaan. Meitä ei pelotella pelotettulla, ei alisteta eikä taivuteta.

Tämä on tosiasia, joka myöskin täytyy herra pääministerin asemassa olevan henkilön tajuta.

Edelleen on täällä todettu hänen kantansa loppua, että Suomen kansa on vapaissa vaaleissa tuomitseva tämän sisäpoliittisesti taantumuksellisen ulkopoliittisesti epäilyttävän liittoutuman. Ei ole mistään liittoutumasta kysymys, herra pääministeri, vaan todellisesta kansanvallan, perustuslain toteuttavien kansanedustajien toiminnasta. Me emme SMP:n edustajina voi puuttua siihen, miten ajattelevat muut, mutta tässä kysymyksessä silloin, kun apua on todella perustuslain laillisten oikeuksien, kansan oikeuksien puolella olemassa, niin niiden voimien on liityttävä tämän perustuslain suoman oikeuden turvaamiseksi. Mutta tässäkin kohden nimitetään sisäpoliittiseksi taantumukseksi sosialidemokraattisen pääministerin suulla näitä kannanottoja, joita me SMP:n eduskuntaryhmän jäsenet olemme esittäneet.

Onko taantumusta se, hyvät sosialidemokraattiset kansanedustajat, että tässä maassa puolustaa perustuslain oikeuksia, kansalaisten äänioikeutta nimenomaan presidentin vaaleissa. Myöskään ei ole ymmärrettävissä se kannanotto, jonka herra pääministeri ensimmäiseksi lausui, että hallitusmuodon 2 §:n mukaan meille kuuluu valita jopa presidentti täällä. Mitä varten sitten hallitusmuotoon on sen 23 § kirjoitettu, jossa erittäin tarkasti määritellään, miten Suomen tasavalta, sen jokainen kansalainen osallistuu vapaalla, yhtäläisellä äänioikeudella valitsemaan itsellensä presidentin? Pääministeri Sorsan kannanotto, niin kuin jo totesin, edustaa jotakin muuta kuin todellista kansanvaltaa, ja sen vuoksi tällaisiin kannanottoihin on selvästi vastattava ja todettava, että me SMP:ssä emme voi hyväksyä, jonka rinnakkaisilmionä halutaan jatkaa maassa talouspolitiikkaa, joka kohdistuu raskaimpana juuri pienituloisimpaan ja köyhimpään kansanosaan alistuen sen. Ennen kaikkea vastuuttominta on vielä se, että ne polvet, jotka ovat tehneet työtä tämän yhteiskunnan hyväksi, ovat joutuneet ennen kaikkea poliittisen terrorin kohteeksi eläkkeidensä kohdalla, ja toistan vielä tässä, että tässä ratkaisussa nimenomaan oli tasavallan presidentin peukalo vahvasti mukana, kun tämä eläkepaketti estettiin ja romutettiin hallitusyhteistyösopimuksen hintana. Näitä kysymyksiä löytyy joukoittain ja näistä on kansan vapaissa vaaleissa saatava sanoa oma sanansa.

Sitten, mitä tulee täällä esiintyneeseen ed. Tuomiojaan, hänen kantansa on lapsellinen. Se

on tavanomaista nuorsosialidemokraateille, jotka näkevät vain yli kansan vaikeuksien, mutta heidän ylevä katseensa ei koskaan pysähdy tavallisen kansalaisen vaikeuteen ja hänen kärsimyksensä yhteiskuntamme syvissä riveissä. Heidän ajatuksensa on lennokasta ideologista lennokkuutta, jonka osoittivat täällä niin ed. Tuomioja kuin ed. Björklundkin (Ed. Kortesalmi: Herraspoikien lennokkuutta!). — Heidän kantansa todella edustavat jotakin muuta kuin sitä periaatetta, joka heidän kannattajillaan, äänestäjillään, on aikaansa ollut, ja näiden henkilöiden äänestäjien olisikin syytä tarkistaa hyvin perusteellisesti kantojaan seuraavissa vaaleissa.

Edelleen, kun nyt keskustelemme tästä presidentin poikkeuslaista, niin me SMP:ssä katsomme erittäin arveluttavaksi presidentin arvovalalle sen, että hänet nyt valitaan henkilöiden avulla, jotka ovat ratkaisuasemassa ja joiden kannatus on ostettu veronmaksajien varoista nostettavilla puoluetukivaroilla. Tämä on erittäin vakava kysymys, josta keskusteltiin myöskin perustuslakivaliokunnassa, ja siitä on ollut julkisuudessaakin keskustelua. Tämän kaltaisista kaupparatkaisuista pitää ehdottomasti luopua silloin, kun on kysymys valtakunnan päämiehen valinta-asiasta. Ja jo sen vuoksi on perusteltua, että tällaista lakia myöskään tässä edellä selitetyistä syistä ei voida hyväksyä, koska sen tulos on arveluttava ja se aikaansaa sellaisen tilanteen, jossa se arvokkuus ja arvovalta katoaa, joka nimenomaan pitäisi niin tämän lain kuin ennen kaikkea suoran kansanvaalin mukaan valitulla presidentillä olla. Nyt ollaan tekemässä poikkeusta, rahan poikkeusta, ja tämä ei ole suomalaisen yhteiskunnan, kansanvaltaisen yhteiskunnan menettelytapojen mukaista, se on aivan muuta, se on lahjontaa, jonka tuloksena kansanvaltaa perusteellisesti tässä maassa romutetaan.

Erikoisesti on myös tässä tilanteessa, missä me olemme, katseltava aikaa taaksepäin sillä kohdin, mitä tulee presidenttikysymyksen hoitamiseen. Me jokainen tiedämme ja tunnemme J. K. Paasikiven käden jäljen suomalaisten presidenttien historiassa. Tätä tietä pitäisi jatkaa ehdottomasti, ja näistä sivusävyistä, joita viime aikoina on syntynyt ja joiden esiinmarssittajana täällä mm. ed. Sinisalo esiintyi, pitäisi luopua ja todella koota tämä kansa taistelemaan sisäpoliittisen hyvinvoinnin puolesta. Mutta me SMP:ssä epäilemme, että jos tämä poikkeuslakiratkaisu tapahtuu, niin kurjistamispolitiikka sen kuin kiristyy, kansan keskuuteen

eivät vapaammat tuulet sen elinmahdollisuuksien turvaamisessa tule puhaltamaan, vaan on taantumuksen synkeät sumupilvet. Se on sellainen kysymys, johon myöskin täällä olevien kansanedustajien on syytä ottaa nyt kantaa, kun ratkaisuvaiheeseen mennään.

Tässä kysymyksessä nimenomaan on katseltava asioita todella kansan näkökulmasta eikä siitä, mikä on kansanedustajalle täällä edullisinta, millä hän saa parhaiten nuoltua puoluejohtajiaan ja K-linjan johtajia tässä maassa. Nyt on kysymys, hyvät kansanedustajatoverit, todella vakavista kysymyksistä, tämän kansan taloudellisesta tulevaisuudesta, yhteiskunnan elinmahdollisuuksista ja sen säilymisestä sellaisena, että meillä on vapaus elää ja vapaus lausua mielipiteemme — jota ei enää tässäkin istunnossa ole noudatettu, niin kuin pitäisi, ilman että on heitetty pilkkaa, ivaa, niitä kohtaan, uhkauksia niitä kohtaan, jotka haluavat todella kansan hyvinvointia eivätkä johtajien yläluokan hyvinvointia.

Ed. Westerholm: Herra puhemies! Olemme tänään täällä varsin laajasti jo käsitelleet presidentti Kekkonen toimiajan jatkamiseksi annettua lakiesitystä.

Kysymystä on monissa puheenvuoroissa käsitelty varsin yksioikaisesti ja on pyritty kääntämään katseemme pois sekä menneisyydestä että tulevaisuudesta. Näinhän emme voi tehdä. Koko asian ratkaisu on asetettava laajempaa ja syvempää taustaa vasten. Kun nyt näin tulen tekemään, haluan heti alkuun jälleen todeta, että sanottavani ei ole kohdistunut presidentti Kekkonesta vastaan eikä hänen puolestaan, vaan nimenomaan kansanvallan puolesta.

Jos palaamme ajassa 17 vuotta taaksepäin, meillä oli todella vielä presidentinvaalit. Mieleeni niistä ja aikaisemmin suoritetuista presidentinvaaleista ovat jääneet varsin myönteiset vaikutelmat. Kansalaiset olivat innostuneita ja pidettiin suorastaan pahana olla osallistumatta vaaleihin. Minusta tuntuu, että Suomen kansa ei ole lainkaan niin kyllästynyt vaaleihin kuin yleensä annetaan ymmärtää, ei ainakaan presidentinvaaleihin; pidetäänhän näitä vaaleja siksi harvoin.

On kuitenkin todettava, että vuoden 1962 vaalit olivat oloihimme nähden jo varsin poikkeukselliset. Tapahtuivathan ne varsin tulehtuneessa ilmapiiirissä. Tulehtuneisuutta ei ilmeisesti olisi suuremmin ollut, ellei maassamme

olisi ryhdytty voimakkaasti käyttämään ulkopoliittisia perusteita aseina, ja kaikki tunnemme Novosibirskin tapauksen — siihen en kuitenkaan aio tässä yhteydessä lähemmin puuttua. Totean kuitenkin, että määrätyllä tavalla väkivaltaa käyttäen käytiin tällöin melko yksioikoiset vaalit. Vuonna 1968 ei tilanne ollut sanottavasti muuttunut. Ulkopoliittiset aseet oli jälleen kerran kaivettu esiin, eikä tuntenut löytyvän kuin vain rajoitettu mahdollisuus käydä todellista presidentinvaalitaistelua. Sanoisin, että vuosi vuodelta presidentinvaalit ovat muuttuneet kansalaisten silmissä yhä epämielikkäämmiksi. Kun vielä vuoden 1962 presidentinvaaleissa yli 80 % äänioikeutetuista äänesti, määrä vuonna 1968 oli jo alle 70 %:n.

Tällä herkeellä Suomen kansa tuntee kyllä olonsa vielä turhautuneemmaksi. Äänestää ei voi, vaikka haluaisikin, jos poikkeuslaki nyt hyväksytään. Turhautuneemmaksi Suomen kansa itsensä tuntee vielä enemmän, kun valtiiovallan taholta ei ole lausuttu mitään pätevää syytä siihen, miksi poikkeusmenettelyyn on tartuttava. Tällöin törmäämme tietenkin presidentti Kekkonen henkilöön. Sanotaan, että maan etu vaatii, että hänet valitaan poikkeuslailla uudelleen, ja viitataan joihinkin käsillä oleviin keskeisiin tärkeisiin ratkaisuihin, jotka ovat paraikaa valtiiovallan ratkaistavana. Tällöin tuodaan esille mm. EEC-vapaakauppasopimus. Eilen olemme lehdistä kuitenkin lukeneet, että EFTA-sopimusehtoja noudattaen voidaan Englannin ja Tanskan kanssa käydä kauppaa tämän vuoden loppupuolelle saakka. Arvata saattaa, että keinot löytyvät kyllä kaupankäynnin jatkamiselle, jos EEC-sopimusta edelleenkin halutaan jarruttaa.

Alkaa vaikuttaa siltä, että kysymys ei olekaan riippuvainen ainakaan tästä sopimuksesta. Syyt ovat muualla. Ehkä tämän kaltaisia syitä on muitakin, niihin en tässä aio puuttua.

Eräät syyt ovat mielestäni kuitenkin olleet vaikuttamassa jo pitemmän ajan. Sellaisina pidän viime vuosina käytännössä toteutettuja vallan keskittämistoimenpiteitä. Puoluelaki riisti kansalaisilta oikeuden valtiollisissa vaaleissa valitsijayhdistyksen avulla asettaa haluamansa ehdokkaat. Puoluetuki merkitsi nimenomaan vallan keskitystä, antaessaan puolueiden johtohenkilöille suuremmat mahdollisuudet säättää rahan liikkuminen puolueen piirissä. Lehdistötuki on omalta osaltaan ollut myötävaikuttamassa puolueiden johdossa istuvien informointimahdollisuuksien lisääntymiseen, joka sa-

malla on vähentänyt puolueiden piirissä mahdollisesti esiintyneiden vastamielipiteiden julki tulemisen. Kaikki viimeainitut toimenpiteet ovat olleet omalla tavallaan kaventamassa kansalaisten oikeuksia tuoda mielipiteensä julki ja käyttää niitä demokraattisia oikeuksia, jotka jokaiselle kuuluvat.

Kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa on tarkoitus edelleen rajoittaa. Tämä tulisi toteutumaan, jos sosialidemokraattinen puolue ja SKDL saavat toiveensa toteutumaan ja presidentti vastaisuudessa valittaisiin jatkuvasti eduskunnan toimesta. Kaikkihan me tiedämme, että tämä on vasemmistopuolueittemme päämäärä. Kun vasemmistopuolueemme tähän pyrkivät, heillä on kyllä laajempi tausta toimenpiteille. Tämä on käynyt varsin selvästi ilmi viimeaikaisesta kirjoittelusta lehdistössä ja mielipiteistä, jotka tulevat heidän taholtaan. Pyritään sen varjolla, että eduskunnan valtaoikeudet ovat viime aikoina vähentyneet, vaatimaan, että kaikki valta on keskitettävä eduskunnalle. Tämä käytännössä merkitsee sitä, että suurin piirtein kaikki sekin valta, mikä kansalaisilla vielä tällä hetkellä on, olisi keskitettävä 200:lle kansanedustajalle.

Tähän valtaan kuuluisi, paitsi tuomiovallan pitäjien vaali, myös ja nimenomaan presidentinvaali kansanedustajille. Tämä vallan riistäminen kansalaisilta tapahtuu kaikki yleensä niin vähitellen ja huomaamatta, että moni yhteiskunnallisista asioista vähemmän kiinnostunut henkilö ei sitä juuri huomaa. Tällä hetkellä uskon kuitenkin Suomen kansan olevan heräämässä näkemään, mihin olemme menossa, jos jatkamme nykyistä suuntausta. Olemme menossa, kuten tässä salissa jo tänään on todettu, kohti harvainta valtaa!

Kuten edellä jo olen todennut, puolueiden valta puoluelain, puoluetuen, lehdistötuen ynnä muun puolueille tulevan tuen muodossa on jo nyt voimakkaasti keskittänyt valtaa puolueille. Nyt tätä valtaa aiotaan edelleen keskittää riistämällä kansalaisilta heidän oikeutensa valita maalle päämies, presidentti. Puolueiden valta ei sitä paitsi ole kaikissa puolueissa demokraattisesti toteutettua valtaa, vaan voimakkaasti keskitettyä valtaa, kuten SKP:ssä. Tällöin meistä jokainen ymmärtää, miten kuljemme todella kohti harvainta valtaa.

Että näin on tapahtumassa, todistavat istuvasta valtiosääntökomiteasta hiljalleen tihkuneet tiedot. Vähemmistöjen oikeuksia aiotaan

rajoittaa edelleenkin, kun kuitenkin yhtäaikaan puhutaan voimakkaasti enemmistöjen oikeuksien lisäämisen puolesta ja demokratian toteuttamisesta.

Oli järkyttävää kuulla itse herra pääministerin lausuma tänään tämän asian käsittelyn yhteydessä. Vähemmistö olisi hänen mukaansa suljettava yhteiskunnallisen työn ulkopuolelle, hän tarkoitti tällöin poikkeuslakia vastustavia kansanedustajia (Ed. Honkonen: Onko enemmistön alistuttava vähemmistön diktatuuriin?). Ei vain kansalaisilta haluta riistää heille presidentin vaalissa kuuluvia oikeuksia, vaan myös kansanedustajilta, jotka toki ovat kansan ääni eduskunnassa, halutaan riistää heidän oikeutensa edustaa valitsijoita.

Tässä yhteydessä on todettava, että kansa todella edelleen haluaa lausua mielipiteensä vapaissa vaaleissa. Vaikka tuleva presidentti kuinka olisi jo kaikkien meidän tiedossamme, jo pelkästään se, että kansa saa äänestää, on meille kaikille merkki siitä, että maassamme pyritään vielä noudattamaan kansanvaltaisia menetelmiä presidenttiä valittaessa ja edes pyritään noudattamaan voimassa olevia perustuslakeja.

Kunnioitus lakeja kohtaan on maassamme nopeasti laskenut. Tämä johtuu siitä, että lain käyttäjät eivät enää ole valvoneet lakien noudattamista. Laittomuus on saanut hiljalleen vallan, eikä toimenpiteisiin tämän laittomuuden estämiseksi ole kovinkaan ponnekkaasti ryhdytty. Päinvastoin lakien ja nimenomaan rikoslakien lieventäminen on aikamme tunnus. Kun kunnioitus lakeja kohtaan lakkaa, lakkaa myös mahdollisuus toimia järjestyneen yhteiskunnan puitteissa.

Olemme todella joutuneet maamme historiassa sellaiseen vaiheeseen, jolloin kenties viimeistä kertaa keskustellaan kansalaisten oikeudesta käyttää valtaansa presidenttiä valittaessa. Jos edellä kuvattu suuntaus jatkuu, joudumme pian siihenkin tilanteeseen, ettei kansan tarvitse valita edes edustajia tänne eduskuntaan. Mitä harvemmalle valtaa keskitetään, sitä suuremman vallan muuttamat saavat. Vallanhimo on valitettavasti eräs ihmisen perusominaisuuksia ja tästä totisesti on nykymaailmassa monia esimerkkejä (Ed. Honkonen: Puhuja lietsoo hysteriaa!). Vallan keskitys ja vallanhimo johtavat lopulta diktatuuriin ja uskoisin, että harvat tässä salissa ja nyky-Suomessa sentään sitä maallemme toivovat.

Olen tahtonut sanoa tämän siksi, että silmämme avautuisivat näkemään, mihin olemme joutumassa, jos sallimme lakejamme rikottavan ja jos sallimme toimittavan niiden henkeä vastaan. Tiedän useita presidentti Kekkonen innokkaita kannattajia, jotka pitävät tiukasti kiinni siitä, että saavat olla valitsemassa hänet presidentiksi. Tiedän useita, jotka tahtoisivat äänestää jotakin muuta henkilöä kuin istuvaa presidenttiä. Eräs ilomantsilainen emäntä lausui äskettäin luonani käydessään: "Me siellä Ilomantsissa vain kovasti ihmettelemme, että onko Suomi niin köyhä maa, ettei sillä ole kuin yksi ainoa henkilö, jota se voi käyttää presidentin paikalla." Sillä hän ei lainkaan tahtonut moitita presidentti Kekkoa, päinvastoin, mutta käydyssä keskustelussa hän antoi ymmärtää uskovansa, että löytyy maassamme muitakin eteviä ja taitavia kansalaisia, jotka pitävät kiinni maamme nykyisen ulkopoliittikan myönteisestä jatkumisesta ja tahtovat toimia muutakin maan edun mukaisesti.

Herra puhemies! Uskon, että mainittu ilomantsilainen emäntä on monen suomalaisen ajatusten tulkki tänä aikana. Toivoisin vieläkin, että kansalaiset saisivat käyttää äänioikeuttaan sen ehdokkaan hyväksi, jonka he parhaaksi näkevät.

Ed. Kauppi: Herra puhemies! Olen jo tämän lain varhaisemmissa käsittelyvaiheissa tuonut selvästi esiin kantani poikkeuslaista, mutta teen sen vielä tällä ratkaisevalla hetkellä, jolloin presidentin arvovaltaa ja kansan luovutamattomia perusoikeuksia ollaan väheksymässä. Valtiosääntömme mukaan tasavallan presidentti saa valtansa suoraan kansalta, ja tämä juuri tekee hänestä koko kansan presidentin. Kansan valitsemana presidentti on myös riippumaton eduskunnasta niiden valtaoikeuksien puitteissa, jotka perustuslaissa hänelle on turvattu. Tehdävässään hän on ensi kädessä vastuussa maassa harjoitetusta ulkopoliitikasta, ja presidentistä oleellisesti riippuu, miten me onnistumme säilyttämään itsenäisyytemme ja puolueettomuutemme.

Miten tasavallan presidentti on harjoitetussa ulkopoliitikassa onnistunut, siitä täällä on annettu jo monta todistusta, ja yhdyn niihin, jotka näkevät hänen ansionsa tällä tärkeällä alueella. Palautan vain mieliin ystävyys-, yhteistyö- ja avunantosopimuksen jatkamisen 20 vuodelle, Euroopan rauhanturva- ja yhteistyökouksen valmistelevien neuvottelujen pitämisen

juuri Suomessa, Saksojen kysymyksen ratkaisemisen ja yleensä Suomen tunnetuksi tekemisen niiden monien vierailujen avulla, jotka ovat avautuneet nykyiselle tasavallan presidentille. Mutta juuri nämä tosiasiat tuntien on korostettava, ettei presidentti Urho Kekkonen uudelleen valintaan tarvita sen paremmin poikkeuslakia kuin kansalaisten äänioikeuden estämistäkään presidentinvaalissa. Kansalta itseltään pitäisi kysyä, haluaako se luovuttaa äänioikeutensa presidentinvaalissa vai ei. Tähän kysymykseen me kansanedustajat emme voi antaa vastausta. Hallitusmuodossamme on erikoisesti syytä korostaa, että vallankäyttö on kolmijakoinen: Lainsäädäntövalta on uskottu eduskunnalle, ylintä toimeenpanovaltaa käyttää tasavallan presidentti ja hänen rinnallaan valtion yleistä hallintoa varten valtioneuvosto, tuomiovalta on uskottu riippumattomille tuomioistuimille. Näin täytyykin olla, koska rajoittamaton valta helposti johtaa väärinkäytöksiin. Oikeusdemokratiaan on katsottava kuuluvaksi sellaisen järjestelmä, joka pitää huolen siitä, ettei mikään elin pääse ylittämään valtiosäännön sille asettamia rajoja, ei tässä presidentinvaalikysymyksessäkään. Kansanvaltaisuus merkitsee myös kansalaisten oikeuksien turvaamista. Vastuusta vapaata vallankäyttöä kansanvaltainen valtiojärjestelmä ei tunne.

Täällä on moneen kertaan todettu, että ulkopoliittinen asemamme on vankempi kuin koskaan ennen. Onhan koko maailman katse luotuna pieneen Suomeen, jossa kansat ovat edustajiensa välityksellä kokoontuneet keskustelemaan rauhahomaisesta yhteistyöstä. Tälle ajattelulle loi jo perustan presidentti J. K. Paasikivi, ja hän toteutti myös rauhantahtoisen ajattelunsa viemällä vaikeina aikoina päätökseen yhteistyö-, ystävyys- ja avunantosopimuksen, jonka 25-vuotisjuhlallisuuksiin maassamme ollaan parhaillaan valmistautumassa. Tätä rauhan, ystävyys- ja yhteistyön lujittamista suuren itäisen naapurimme Neuvostoliiton kanssa on presidentti Kekkonen ansiokkaasti jatkanut, mitä todistaa koko kansan omaksuma käsite Paasikiven—Kekkonen ulkopoliittinen linja. Mutta nyt ei olekaan käsitykseni mukaan kysymys ulkopoliitikasta ja siinä omaksutun suunnan jatkumisesta, mistä koko kansa on yksimielinen, vaan takaa kuultaa puoluevaltaisuus. On myös todettava, että perustuslain suoma poliittisen toiminnan vapaus on kaiken puoluetoinnin perusta, ja puolueet kuuluvatkin tärkeänä osana kansanvaltaiseen valtiojärjestelmään.

mään muodostaessaan renkaan vapaan kansalais-toiminnan ja valtion järjestysmuodon välillä. Mutta siihen puolueitten vallan pitäisi rajoittuakin.

Nyt kuitenkin poikkeuslakiin on tultu suurten puolueitten keskinäisellä sopimuksella ja mukaan oli tietysti vedettävä pieniä siinä määrin, että poikkeuslain läpivieminen turvattaisiin. Päätöksenteko on selvästi edennyt siten, että on vaikutettu puolueorganisaatiossa ylhäältä alaspäin, johdosta rivimieheen, ja tämä on vakava oire demokratiamme sairaustilasta.

Alkususäyksen tällaiselle kehitykselle antoi 1960-luvun lopulla valtion tulo- ja menoarvion otettu määräraha puoluetoinnin tukemisesta ja vuonna 1969 hyväksytty puoluelaki, joka antaa puolueille valtuudet määrätä ehdokasasettelusta, vaikka perustuslaissa nimenomaan edellytetään, että kaikilla kansalaisilla pitäisi olla oikeus vaikuttaa valtiollisten vaalien kautta eduskunnan kokoonpanoon ja osallistua presidentin valitsijamiesten vaaliin. Käsitakseni mukaan juuri puoluetuki ja puoluelaki ovat nopeassa tahdissa olleet rämettämässä kansanvaltaamme. Ja juuri tästä syystä olisikin ensiarvoisen tärkeätä, että kansa itse suoraan saisi vaikuttaa koko kansaa koskeviin päätöksiin, joista yksi ja tärkein on presidentin valitseminen. Silloin kansa suoraan tulisi lausuneeksi myös mielipiteensä ja käsityksensä harjoitetusta ulkopoliitikasta, ja silloin presidentti todella tuntisi olevansa kansan antamien valtuuksien varassa ja koko kansan presidentti. Eduskunnan suorittamana presidentin vaali on vähemmän arvokas ja demokraattisuutta kaventava eikä suinkaan niin kuin vasemmiston taholta tänä päivänä on tahdottu väittää.

Tämän lain käsittelyn yhteydessä on tahdottu antaa kuva, että elämämme poikkeuksellisissa oloissa nopeasti muuttuvassa Euroopassa. Mutta tähän sanoisin, että poikkeuksellisuus perustuu itse asiassa tieteen valtavaan kehitykseen, mikä on tehnyt mahdolliseksi nopean tiedonvälityksen maiden ja maanosien välillä. Maapallo on ikään kuin kutistunut ja kansat lähentyneet toisiaan. Tekniikka on helpottanut ihmisten toimeentulon mahdollisuuksia, lyhentänyt työaikaa ja lisännyt kansalaisten mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen elämään. Ilmeisesti olemme kuitenkin olleet epäkypsiä, emme ole sopeutuneet nopeaan kehitykseen. Lisääntyneistä kanssakäymisen mahdollisuuksista huolimatta poliittinen elämä on tullut entistä riitaisammaksi ja rikkinaisemmaksi. Aikaa on kulu-

nut keskinäiseen riiteltyyn näillä foorumeilla ja hallitusneuvottelut ovat jatkuvasti vain vaikeutuneet. Kun ei enää ole tarvinnut taistella levästä, on taistelu siirtynyt vallan tavoitteluun, ja tästä voidaan sanoa, että vallanjano on kyltymätön. Siitä meillä on historian lehdistä monia varoittavia esimerkkejä.

Täällä on todisteltu, miten poikkeusmenettely on presidentin vaalissa ollut tavallisempi kuin normaalit vaalit. Mutta muistutan, että ensimmäinen presidentti Ståhlberg valittiin eduskunnan toimesta vuonna 1919, ja sen jälkeen on maassamme suoritettu seitsemän kertaa normaalit valitsijamiesvaalit. Poikkeukselliseen menettelyyn on turvauduttu vain neljä kertaa, vuosina 1940, 1943, 1944 ja 1946. Jos me ajattelemme noita vuosia, ainakin viisiinkymmeniin ehtineet ihmiset voimme todeta, että kysymyksessä on ollut sota-aika tai sodan jälkeinen poikkeuksellinen aika. Täytyykin todeta, että nuoret ihmiset, joilla ei ole perspektiiviä taaksepäin, eivät voi tehdä vertailuita silloisen ajankohdan ja tämän päivän tapahtumien välillä. Mistään poikkeuksellisuudesta ei ole nyt kysymys. Siksi me voimmekin mennä kohden normaaleja vaaleja ja varsinkin siitä syystä, että viime vuosien tapahtumat poliittisessa kentässä ja muutokset poliittisessa kartassa nekin puolestaan edellyttävät uusia valitsijamiesvaaleja. Ovathan mm. nuoret saaneet äänioikeuden, ja nyt me olisimme sen heiltä eväämässä vuosiksi eteenpäin näin tärkeässä kysymyksessä. Mutta vaaleja edellyttää ennen kaikkea suomalainen demokratia ja Suomen kansan perusoikeuksista kiinni pitäminen.

Näinä ankeina hetkinä on todettava, miten käsitys demokratian oikeasta olemuksesta on meillä hämärtynyt. Niin kova on ollut se propagandakieli, joka varsinkin viime vuosina on otettu käytäntöön taisteltaessa ihmismielistä poliittisella kentällä. Demokratian nimeen on vannottu milloin minkin asian yhteydessä. Ne, jotka eniten ovat pitäneet ääntä mies ja ääni-periaatteesta ja sen toteuttamisesta oppilaitoksissa ja yliopistoissa, ovat nyt valmiit noin vain ohimennen ottamaan pois valtiollisen demokratian oikeuksia, oikeuden äänestää presidentin valitsijamiesvaaleissa.

Demokratia on vallan tasapainottamisjärjestelmä, jolla luodaan vakava yhteiskuntarauha sisältäpäin. Demokratiassa vaikutus kulkee alhaalta ylöspäin, missä kansa äänestyslipullaan pitää kurissa sekä oman puolueensa johdon että maansa hallituksen. Tätä demokratiaa me kan-

sanedustajat emme saa olla murentamassa, me, jotka myöskin olemme saaneet valtuutemme kansalta.

Kun maamme suhteet ulkovaltoihin ja erikoisesti itäiseen naapurimaahamme ovat hyvät, kun mistään poikkeustilasta ei ole kysymys, ovat perustuslain sanelemat menettelytavat ainoat oikeat silloin, kun presidentinvaalit lähestyvät. Sisäpoliittiset ristiriitamme eivät korjaannu poikkeuslain säätämällä, vaan niihin tarvitaan aivan muunlaisia keinoja ja lääkkeitä. Ystävyyden, yhteistyön ja keskinäisen avunannon ulottaminen koskemaan myös ihmistenvälisiä suhteita niin täällä kotoisella maaperällä kuin nopeasti yhdyntävässä maailmassa on eräs keskeisimmistä varteen otettavista seikoista.

Herra puhemies! Olen selviteltyt asian itseleni kaikessa hiljaisuudessa ja tullut päivä päivältä yhä vakuuttuneemmaksi siitä, että ratkaisuni vastustaa poikkeuslakia on ainoa mahdollinen. Vastustan poikkeuslakia ja puolustan perustuslakia, puolustan suomalaista elämänmuotoa, pohjoismaista demokratiaa ja olen pyrkinyt ratkaisussani noudattamaan vain oikeutta ja totuutta.

Ed. Vaittinen-Kuikka: Herra puhemies! Valtaosa kaikista kansanedustajista ennen tähän taloon tuloaan ja varsinkin tässä talossa oltuana ovat hankkineet pääosan elannostaan puhumalla. Puhuminen kautta he ovat vakuuttaneet linjastansa ja tehneet selkoa kuulijoille, mistä on kysymys. Näin minäkin.

Täällä on moneen kertaan sanottu, että esillä oleva ratkaisu on poliittinen ratkaisu. Jokainenhan sen tietää, että tässä salissa tehdään vain poliittisia ratkaisuja. Kaikki lait, joista täällä äänestämme, olemmehan ensi sijassa lainsäätäjiä, ovat poliittisia lakeja, joilla laeilla meitä säädellään elämisessä ja olemisessa. Mieleeni pisti tavattoman syvästi, kun erittäin korkealla pallilla, johtavalla pallilla oleva henkilö, pääministeri Sorsa suolti suustansa sellaisen puheenvuoron, joka varmasti ei ole paikallaan. Hän sanoi, että meillä lain vastustajilla on laillisuusverukkein tehty hyökkäykset ja nimenomaan tasavallan presidenttiin henkilönä ja noudatettua sisä- ja ulkopoliittikkaa vastaan. Ihmettelen suuresti tätä lausumaa.

Kun tasavallan presidentti valitaan, hänet on valittu aina enemmistön tahdon mukaan kaikissa vaiheissa. Jokaisen tulee kunnioittaa maan päämiestä ja niin henkilökohtaisestikin olen

tehnyt. Kun on ollut tilaisuus antaa hänelle kättä, olen tehnyt herttaisimman niiuokseni iästäni huolimatta. Ja tämä ei ole ollut nöyryistelyä, vaan vilpittöntä kunnioitusta henkilöön, jolla meidän maassamme on ainutkertaisen suuri valta. Hän on hoitanut sinnikkäästi ja hyvin meidän maamme sisäpolitiikkaa, jossa sisäpolitiikassa me täällä salissa olemme monin paikoin epäonnistuneet, kun olemme riidan- ja kostonhaluisia toisillemme. Sen sijaan ulkopoliittikan hoitajana hän on noudattanut edeltäjänsä Paasikiven moitteetonta linjaa ja saanut erittäin suuren kannatuksen itsellensä (Ed. Honkonen: Onko Ehrnrooth samaa mieltä?). Toisaalta pääministeri Sorsa mainitsi meidän lakia vastustavien kiihoittavan, kiihoittavan tässä kysymyksessä. Asia ei ole oikein.

Suomen ulkopoliittinen linja on kansan suuren enemmistön tukema, vakaa ja muuttumaton, jatkaa pääministeri Sorsa. Tämä tunnustetaan. Ja kun näin on, miksi meidän tulee poiketa tältä vakaalta linjalta niin, että Suomen kansan periferiassa turvaton henkilö on entistään turvattomampi ja vain siitä syystä, koska hän ei tiedä kansanedustajansa tapaan, mistä todella on kysymys. Edellinen puhuja kertoi täällä vakuuttavaa kieltä ilomantsilaisen emännän sanomasta. Ilomantsilainen emäntä kuuluu minun äänestysalueeseeni. Näitä emäntiä, isäntiä, nuoria ja vanhoja on ollut kirjeenkirjoittajia 422 ainoastaan tämän viikon aikana, jolloinka täällä olemme mitelleet asian puolesta ja vastaan. Sillä alueella, jolla on puutetta, siellä toivotaan että jokaiseen kysymykseen voitaisiin paneutua selkein sanoin ja rehellisesti. Näin emme ole voineet tehdä, koska syitä poikkeuslain tuloon emme tiedä. Siis suomalainen kansanedustaja tänä päivänä painaa nappia tietämättömänä (Ed. Aitio: Ei paina!), miksi hän sen tekee.

Ei ole oikein, että pääministeri sanoo näin: ”Jos politikoitsijoilla ei ole halua tai kykyä tämän tosiseikan painoa tajuta, hänen taipumuksillaan olisi parempi — asianomaisen itsensä ja erikoisesti yhteisen edun kannalta — siis maan edun kannalta — harrastella jotakin muuta kuin vastuullista valtiollista toimintaa.” Olen luullut ja toivonut itseäni valtionaiseksi ja jättänyt paikoin politikoimisen sikseen. Mutta olen erehtynyt, sillä pääministeri todennäköisesti uljailla röntgensilmillään on huomannut, että tämän lain vastustajilla ei

ole mitään tietoa valtiollisesta elämästä. Siis pääministeri on arvostellut tavalla, joka on syvästi katkeroittanut kansanedustajien, siis työntekijäin mieltä tässä salissa. Uskon kuitenkin, että tasavaltamme päämies, presidentti Urho Kekkonen, on ei vain poliitikko, mutta ensisijaisesti valtiomies. Sillä kuten mainitsin, on hän onnistunut tehtävissään ja varmasti olisi onnistunut myöskin tulevaisuuden lakisäätöissä vaaleissa.

Täällä on moitittu kokoomusta, ja puolueen puheenjohtaja on selkeästi maininnut, kuinka meidän ryhmässämme ollaan kahta mieltä. Se on tosiasia. Olen onnellinen, että voin kuulua sellaiseen poliittiseen ryhmään, jossa ei tunneta sanaa painostus eikä myöskään tehdä painostustoimenpiteitä. Jokaisella kokoomuslaisella kansanedustajalla on vapaa valta kuunnella omaatuntoansa kaikissa ratkaisuissaan, ja tiedän, että kansanedustajalla tässä ryhmässä on omantunnon lisäksi vain äänestäjät, joille hän on vastuullinen (Eduskunnasta: Mikä on tulos?). — Tulos katsotaan tänä yönä taikka Lauran päivänä, joka on kolmen vartin päässä.

Siis täällä on epäilty ja luultu, on epäilty ja luultu toisiamme, varsinkin lain vastustajia jos minkäkinlaisilla sanonnoilla. Mutta sanoisin erään ammatin hyvin hallitsevana henkilönä, ja se on tuo potilaslinja, että on fiksua epäillä potilaassa, kun hän tulee hoidettavaksi, hänen vaikeaa tautitilaansa niin kauan, kunnes on selkiintynyt tauti ja sen syy. Nyt on myös fiksua ajatella, mikä on tämän rakennelman syy. Kun tietäisimme syyn, voisimme uljaasti ehkä poistaa ne syyt yhteistyössä ja normalisoida koko meidän elämäme sen mukaan, mitä laki sanoo. Vai onko nyt sittenkin niin, mitä minäkin luulen ja arvelen, että tähän poikkeuslakisysteemiin kuuluu paketti, iso ja uljas, joka kannetaan joukolla sisään ja yritetään umpisolmuja avata varsinkin sen jälkeen, kun eduskunta kokoontuu 5 päivänä helmikuuta tekemään uusia ratkaisuja. Toivon, että tämä pääministerin syyttämä paketti sisältää sellaisia asioita, joilla voimme rakentavasti, yksimielisemmin, mennä eteenpäin. Kun heittelemme toisillemme herjoja, luulemme olevamme erittäin fiksuja. Kuitenkin kansanedustajan tulee pyrkiä esiintymään arvokkaasti ilman herjahuomautuksia. Toisaalta silloin tällöin leikillinen ja sattuva välihuuto on piristävää näinkin vakavan lakiesityksen ollessa esillä (Ed. Honkonen: Eiköhän paineta nappi välillä!). — Kyllä minun nappini on

tuolla tallella ja painan, painan kun aika tulee (Kättentaputuksia parvella. — Puhemies ko-puttaa.).

Täällä mainittiin sellainen sana kuin että ”vastustajilla on leppymätön viha”. Ei pidä sanoa sellaista sanaa eikä sanayhdistelmää, joka ei pidä paikkaansa. Jos me tässä salissa vihaamme toisiamme taikka tässä salissa olemme leppymättömiä toisillemme, mitä eduskunnan työstä tulee? Toisaalta ihminen on aika tunteva ja tahtova tässä kysymyksessä, ja voi käydä niinkin, että vihoissaan hän voi muuttaa puoluettakin, kuten se kansanedustaja on tehnyt, joka leppymättömästä vihasta täällä haasteli.

Kun on puhuttu erilaisia paikkoja ja aikoja, prosentteja, on kysytty, minkälainen prosentti Suomen kansasta oli Messuhallissa — en ollut kyllä paikalla — ja minkälainen prosentti tekee sitä ja tätä, kukaan meistä ei voi sanoa prosenttia, koska sitä ei ole mitattu. Mutta totta kai Messuhallin prosentti on paljon suurempi kuin tämän salin prosentti, sillä 4 000:sta tulee suurempi prosentti kuin 200:sta, sehän on sanomattakin selvä.

Täällä on myöskin kerrottu, että kokoomus on hajalla. Siinä sanoja on jälleen osunut väärään. Kokoomus ryhmänä on erittäin yhtenäinen. Tulette näkemään seuraavissa ratkaisuissa, millä tavalla me pyrimme hoitamaan oppositiosta käsin paremman vaihtoehdon esittämällä asioita kontra vasemmisto taikka hallitsijamme.

Kun ajattelemme asioiden hoitoa, niin täällä on monta kertaa sanottu, kuinka tasavallan presidentti on hoitanut asiat hyvin itäiseen naapurimaahan. Tosi on, mutta hän on hoitanut asiat myöskin länteen. Pienen maan presidentin, kansanedustajan ja kansalaisen tulee seisoa suorasekäisenä kaikkiin ilmansuuntiin ja osoittaa rakentavia ehdotuksia ja elää rinnakkain sovinnossa.

Minun mieltäni painaa asia, joka liittyy äänioikeuteen. Kun äänioikeus on saavutettu, miehet ovat uljaasti ensin yksin tässä maassa astuneet vakaana vaaliuurnalle ja salaisesti vetäneet viivansa ja myöhemmin numeronsa ja olleet tästä vastuusta erittäin kiitollisia. 66 vuotta on naisilla ollut äänioikeus, ja kun suomalainen nainen on uskaltanut ja uskaltanut poliittikkaan, on se myöskin näkynyt pääluvussa tässäkin talossa. Rohkeimmat ovat ensin ottaneet äänensä ja sen jälkeen ovat uskaltaneet myöskin ne, joilla rohkeus on ollut vielä kataskussa. Ja sitten meidän armaat nuoret ovat

painostaneet meitä kaikkia, että heille luovutettaisiin taikka heille lailla säädettäisiin ääni-oikeus, ja niin tämä kansanedustajajoukko on uskonut tähän painostukseen ja sallinut tämän lain hyväksymisen. Ja me samat kansanedustajat olemme nyt vastaan sellaista toimenpidettä, joka suomalaisella äänestäjällä on: oikeus äänestää kaikissa lakisäätelissä vaaleissa. Eihän kenellekään tulisi mieleenkään, että näin ei saisi olla asian laita. Sen vuoksi, herra puhemies, ilmoitan, että vastustan esillä olevaa poikkeuslakia sen kaikissa muodoissa.

Ed. S. Suominen: Kunnioitettava herra puhemies! Ed. Björklund sanoi täällä, että Suomen tasavalta luhistui kohta 30 vuotta sitten. Väite on väärä, täysin väärä. Tosiasiat ovat aivan päinvastaisia. Suomen tasavalta, Suomen kansan ensimmäinen ja ainoa itsenäinen valtiollinen rakennelma on jo yli 55 vuotta vanha. Jos tämä tosiasia on ed. Björklundille vastenmielinen, niin se ei oikeuta esittämään jokaiselle suomalaiselle tärkeätä ja rakasta itsenäisyyttämme väheksyviä ja vääristeleviä väitteitä. Saa sen vaikutelman, että ed. Björklundin muutkin puheenvuorossaan esittämät väitteet ovat samalla tavalla vailla päätä ja häntää eli täysin perättömiä, kuten kommunistien väitteet yleensäkin. (Kättentaputuksia parvella.)

Puhemies (koputtaa): Lehterit on tyhjennettävä, ellei olla hiljaa.

Ed. V. Vennamo: Herra puhemies! Minulla on edessäni pääministeri Kalevi Sorsan lausunto eduskunnassa tänään. Olen ollut eduskunnassa vuodesta 1945 alkaen, mutta koskaan en ole vielä kuullut istuvan hallituksen pääministeriltä sellaisia sanoja, mitä tässä on esitetty. Pääministeri Sorsan puhe on selvä nykinheristyspuhe kansanedustajia ja Suomen kansaa vastaan (Ed. Ehrnrooth: Oikein puhuttu!). Tämä puhe ei ole sattuma, koska se on yleisradion välityksellä levitetty koko Suomen kansalle. Kysymyksessä on siis harkittu toimenpide. Mitä on herra pääministeri täällä eduskunnan edessä lausunut?

Hän ensiksi syytti niitä, jotka puolustavat Suomen kansan äänioikeutta, että me taistellemme Suomen ja Neuvostoliiton ystävyyttä vastaan (Ed. Saarinen: Oikein!). Hän siis toisin sanoen sanoi, että me olemme nykyistä ystävyyden ulkopoliittikkaa vastaan (Ed. Juvela:

Niin olette!). Kun ei voitane hallituksen pääministerin toimesta väittää, että Suomen eduskunta, että Suomen kansa, puolustaessaan äänioikeuttaan, taistelee Neuvostoliittoa vastaan, ei tähän väitteeseen sisälly mitään muuta, kuin että Neuvostoliiton johtajat muka vaativat, että Suomen kansalta on otettava äänioikeus pois presidentinvaaleissa. Tämä on todella hämähäyttävä väite, ja minä olen sitä mieltä, että pääministeri on loukannut Neuvostoliittoa ja Neuvostoliiton johtoa. Tätä asiaa ei saa jättää tähän, sillä myös pääministerillä täytyy olla joku vastuu puheistaan. Ei saa näin raa'asti vahingoittaa Suomen ja Neuvostoliiton ulkopolitiittisia suhteita oman poliittisen päämäärän ja tarkoituksenmukaisuuden saavuttamiseksi.

Edelleen pääministeri Sorsa, kun tätä puheenvuoroa erittelee, selvästi on antanut tässä ajatuksen, että ne, jotka ovat puolustaneet Suomen kansan äänioikeutta, on saatava pois eduskunnasta. Haluaisin kysyä herra pääministeriltä, millä tavalla nyt niitä kansanedustajia, jotka äänestävät poikkeuslakia vastaan kohta, millä tavalla niitä rangaistaan. Vangitaanko meidät tänä yönä vai huomenna aamun koitteessa? (Ed. Honkonen: Mitä puhuja itse arvelee? — Naurua.) Haluaisin myös herra pääministeriltä tietää, milloinko ja onko tarkoitus antaa eduskunnalle esitys, jossa kielletään seuraavissa vaaleissa ehdokkuus niiltä kansanedustajilta, jotka nyt uskaltavat ja rohkenevat äänestää poikkeuslakia vastaan. Tämä on aivan selvä, kun erittelette herra pääministerin puheenvuoron. Meidän SMP:n kansanedustajat tunnemme tämän asian (Ed. Honkonen: Teitä on kovin vähän!). Tänäänkin voidaan selvästi havaita, että eduskunnan enemmistö ilmeisesti panee presidentin presidentinlinnaan ja meidät kolme kansanedustajaa jalkapuuhiin (Ed. Honkonen: Sillä lailla!). Tämä on sitä alkusoittoa. Me luulimme, että se kohdistuu vain meihin, mutta nyt täällä herra pääministeri on kohdistanut sen jo paljon laajemmalti, koko Suomen kansaan. On heristetty nyrkkiä Suomen kansalle: ellette alistu ja pysy kurissa, kyllä meillä keinot on. Tämä on todella vakava lyönti vyön alle, ja jos tässä maassa on vielä ryhtiä eduskunnalla, tämä asia on perin pohjin selvittettävä.

Haluaisin toiseksi kiinnittää kansanedustajien ja eduskunnan huomiota presidentin asemaan ja arvovaltaan. Olimme me presidentin valtaoikeuksista ja henkilöstä mitä mieltä tahansa, meidän kai täytynee olla sillä perustuslaillisella linjalla, että presidentin asema on

tärkeä tässä maassa ja että presidentin arvovaltaa, presidentin asemaa — olipa siellä kuka tahansa — on vahvistettava. Haluaisin kysyä hallitukselta ja edelleen pääministeri Sorsalta: Ovatko nyt tapahtuneet toimenpiteet todella vahvistaneet presidentin arvovaltaa?

Minulla on hallussani perustuslakivaliokunnan jäsenenä — kohtahan minut potkitaan sieltä pois, koska uskallan olla eri mieltä — asiantuntijoitien ja pääasiassa professoreitten Merikosken, Hidénin ja Kastarin lausunnot, ja ne ovat yksimielisiä, täysin selviä siitä, että hallituksen esitys poikkeuslain laiton esitys. Se ei täytä laillisen esityksen, perustuslain vaatimuksia. Tämä on yksimielinen kirjallisen lausunnon antaneiden asiantuntijoitien lausunto, jotka ovat riippumattomia ja vielä edustavat erilaisia poliittisia näkemyksiä tietoni mukaan (SKDL:n ryhmästä: Väärä todistus!).

Toiseksi: Vahvistaako se presidentin asemaa tässä maassa, että nyt otamme kansalta oikeuden pois valita presidentin ja siirrämme sen tässä tapauksessa eduskunnalle? Ei varmasti vahvista, kun muistamme, että kohta suoritettavassa äänestyksessä poikkeuslain läpimenon ratkaisevat tunnetut 12 kansanedustajaa. Näiden kansanedustajien uuden puolueen syntyminen on ollut kiinteässä yhteydessä suurien rahsummien, veronmaksajien varojen kanssa. Toisin sanoen me nyt lailla teemme presidentin, joka laki ei täytä lain muotoja ja jossa ratkaisevat äänet annetaan niitten kansanedustajien taholta, jotka on houkuteltu suurella rahalla. Kyllä todella on tässä maassa poliittinen tilanne ajettu häpeällisiin vaikeuksiin. Jopa murrenetaan meidän järjestelmäämme presidentin osalta. Ei tämän huonommin enää voida hoitaa maan asioita. Se on SMP:n järkkymätön kanta (Ed. Honkonen: Ed. Vennamon linja ajoi 12 pois puolueesta!).

Ed. Björklund täällä nuorena kansanedustajana, intomielisenä SKDL:n kannattajana, heitti ulos sellaisenkin ihmeellisen väitteen, että on sotapolitiikkaa se, jos puolustaa Suomen kansan äänioikeutta presidentinvaaleissa. Tämä on todella hämmästyttävää. Kunniotan ed. Björklundia, kun hän SKDL:n kansanedustajana tänään erittäin lämpimin sanoin puolusti Urho Kekkosta, niin lämpimin sanoin, että hän näytti asettavan presidentin tärkeämmäksi kuin Suomen kansan luovuttamattoman oikeuden, äänioikeuden. Se on selvää johtajaperiaatetta. Sillä ei minun käsittääkseni ole mitään tekemistä kansanvallan periaatteiden

kanssa. Se näyttää olevan kommunistinen ajattelu, johtajaperiaate. Nyt kuitenkin se tuodaan ja on tuotu avoimesti esille. Sanon suoraan, että SMP ei tätä hyväksy (Ed. Honkonen: Siellähän vasta johtaja onkin!). Me emme hyväksy vallankumousta emmekä väkivaltaa, me puolustamme heikkoa, me haluamme edistystä, korjausta, vääryydet ja väärinkäytökset pois, mutta nykyisen Suomen, vapaan, kansanvaltaisen Suomen pohjalta; siinä on meillä jyrkkä ero SKDL:n ja äärisuunnan kanssa.

Immettelen edelleen sitä, että kaiken selvinneen jälkeen kokoomuksen kansanedustajat ja kommunistit voivat löytää tässä asiassa toisensa. Jossain on nyt pahasti vialla (Ed. Honkonen: SMP:ssä!), jossain todella myydään periaatteita, jossain oma etu on tärkeämpi kuin kansan etu (SKDL:n ryhmästä: Puhujalla!). Siihen on ollut pakko päätyä, ja olen murheellinen. Tietysti te koetatte puolustautua heittämällä herjoja ja asiattomuuksia, mutta niillä ei ole merkitystä. Merkitys on vain Suomen kansan kansanvaltaisella elämällä (Ed. Honkonen: Johtajavaltaisuudella!), itsenäisyydellä ja tulevaisuudella. Ja minä valitan, että tänä päivänä eduskunnassa kansanedustajat ovat painuneet näin alas.

Ed. Ehrnrooth: Herra puhemies! En tiedä, onko varsin yleistä se, että perustuslakia näin oleelliselta kohdalta muutettaessa hallituksen johtavat jäsenet pysyttelevät eduskunnan istuntosalin ulkopuolella. Salissa ei ole ollut ainoatakaan hallituksen johtavista edustajista. Pääministeri, jonka puheenvuoroa on käsitelty perusteellisesti keskustelussa, on pysytellyt kahvilassa koko tämän illan aikana (Ed. Junnila: Häpeää!). On todellakin hämmästyttävää, että Suomen kansalle ja sen valituille edustajille annetaan niin vähän arvoa, että pidetään parempana pysytellä kahvilassa kuin kuunnella, miten eduskunta tästä kysymyksestä keskustelee. Ulkoministeri on ollut poissa (Keskustapuolueen ryhmästä: Täällä hän on!) — minä sanoin — koko keskustelun aikana, ja on hyvä, jos hän nyt saavuttuaan tänne voisi käyttää puheenvuoron, jossa hän kumoaa ne varsin loukkaavat väitteet, jotka täällä pääministeri esitti (Ed. Aitio: Ei ole tarpeellista enää!). Olisin myös odottanut, että herra oikeusministeri, joka on esitellyt tämän esityksen, olisi vaivautunut olemaan läsnä.

Nyt kun tämä surkea luku Suomen eduskunnan ja Suomen historiassa kohtaa on käsitelty

loppuun, voi vain toivoa, että seuraava luku olisi hieman miellyttävämpi Suomen kansalle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Täysistunto keskeytetään nyt ja sitä jatketaan huomenna kello 00.15, jolloin äänestetään esillä olevasta asiasta.

Täysistunto keskeytetään kello 23.36.

Täysistuntoa jatketaan

torstaina 18 p. tammikuuta kello 00.15.

Puhetta johtaa puhemies Sukselainen.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Westerholm vastustanut lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Edelleen on ed. V. Vennamo ed. Westerholmin kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin ja siinä tapauksessa, että se hyväksyttäisiin, jätettäisiin lepäämään yli vaalien. Vielä on ed. V. Vennamo ed. Lemströmin kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Koska hallitus on osoittanut poikkeuslakia koskevalla esityksellään normaaliaikana täydellistä piittaamattomuutta kansan perusoikeuksia kohtaan sekä pääministeri allekirjoittanut tällaisen muotopuolen esityksen, jossa ratsastetaan perustuslain muodollisilla valtuuksilla, niin eduskunta katsoo, että hallitus rajoittaessaan asiattomasti kansan äänioikeutta ei nauti enää eduskunnan luottamusta."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Mitä tulee ed. V. Vennamon ehdotukseen lakiehdotuksen jättämisestä lepäämään yli vaalien, huomautan ettei perustuslainsäädäntöjärjestyksessä käsiteltävän lakiehdotuksen kohdalla tällainen ehdotus ole mahdollinen eikä tarpeellinen, minkä vuoksi en voi ottaa sitä osaa ehdotuksesta huomioon.

Puhemiehen menettely hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

Puhemies: Ensin on päätettävä lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi.

Joka hyväksyy ehdotuksen lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi, äänestää "jaa"; joka ei sitä hyväksy, äänestää "ei". Jos vähintään 5/6 annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten on ehdotus hylätty.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aalto, Ahde, Ahonen, Aitio, Ajo, Alenius, Antila, Aro, Asunmaa, Björklund, Breilin, Eskelinen, Eskman, Flinck, Forsman, Friberg, Gestrin, Granvik, Haapasalo, Haukipuro, Helle, Hemmi, Hetemäki, Hokkanen, Holkeri, Honkonen, Hostila, Huotari, Huurtamo, Hykkälä, Hyvönen, Häggblom, Häkämies, Härkönen, Ilaskivi, Jaatinen, Jokela, A.-L. Jokinen, P. Jokinen, Juvela, Järvenpää, Järvisalo-Kanerva, Kaarna, Kainulainen, Kaipainen, Kalavainen, O. Kangas, R. Kangas, Kantola, Karhuvaara, Ahti Karjalainen, Aino Karjalainen, Karkinen, Karpola, Kivistö, Knuuttila, Kock, Kohtala, T. M. Koivisto, T. T. Koivisto, Koppanen, Korpinen, Koskenniemi, Koskinen, Kurppa, Laine, Laitinen, Lankinen, Lehmonen, Lehtinen, Lepistö, Liedes, Liikanen, Lillqvist, Lindeman, Linkola, H. Linna, L. Linna, Loikkanen, Lottanen, Luja-Vepsä, Martikainen, Mattila, Miettinen, Mustonen, Mykkänen, Myyryläinen, Mäkelä, Mäkinen, Männistö, Mänttari, Nevalainen, Niemelä, E. Nieminen, N. Nieminen, Niinikoski, E. Niskanen, H. Niskanen, Paasio, Paasivuori, Pajunen, Pekkala, Pekkarinen, Pihlajamäki, Pohjonen, Poutanen, Puhakka, Pulkkinen, Raatikainen, Rantala, Rekonen, Remes, Rosnell, Ruokola, Rytönen, Räsänen, Saarinen, Saarto, Saimo, Salama, Salla, Salmenkivi, Salmi, Salmivuori, Salo, Salolainen, Saloranta, Sandelin, Saukkonen, Seppä, Sigfrids, Siikaniemi, Sileäkangas, Sinisalo, Sorsa, Stenbäck, Sundqvist, Suokas, I. Suominen, Suorttanen, Sutinen, Söderman, Taipale, Tallgren, Tamminen, Tarjanne, Teir, Tiekso, Tiilikainen, Tikka, Tikkanen, Tuominen, Tuomioja, Tupamäki, Väinö Turunen, Työläjärvi, Tähkämaa, Uusitalo, Weckman, H. Westerlund, S. Westerlund, Vikatmaa, Vilmi, Vilponiemi, Virolainen, Volotinen, Voutilainen, Väyrynen, Äsvik ja Ääri.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Asunta, Borg, Ehrnrooth, Häikiö, Junnila, Katajavuori, Kauppi, Kortessalmi, Laatio, Lat-tula, Lemström, Lähteenmäki, Mäki, Mäki-Ha-kola, Nikkilä, Procopé, Rainio, Ronkainen, Sai-nio, S. Suominen, Toivanen, Veikko Turunen, Vainio, Vaittinen-Kuikka, Vartia, P. Venna-mo, V. Vennamo ja Westerholm.

"Tyhjää" äänestää edustaja Juntumaa.

P u h e m i e s: Äänestyksessä on annettu 170 jaa- ja 28 ei-ääntä sekä 1 tyhjää.

Eduskunta on hyväksynyt ehdotuksen laki-ehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi.

P u h e m i e s: Nyt olisi päätettävä lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; joka ei sitä hyväksy, äänestää "ei". Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on hylätty.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aalto, Ahde, Ahonen, Aitio, Ajo, Alenius, Antila, Aro, Asunmaa, Björklund, Breilin, Eskelinen, Eskman, Flinck, Forsman, Friberg, Gestrin, Granvik, Haapasalo, Haukipuro, Helle, Hemmi, Hetemäki, Hokkanen, Holkeri, Honkonen, Hostila, Huotari, Huurtamo, Hykkäälä, Hyvönen, Häggblom, Häkämies, Härkönen, Ilaskivi, Jaatinen, Jokela, A.-L. Jokinen, P. Jokinen, Juvela, Järvenpää, Järvisalo-Kaner-va, Kaarna, Kainulainen, Kaipainen, Kalavai-nen, O. Kangas, R. Kangas, Kantola, Karhu-vaara, Ahti Karjalainen, Aino Karjalainen, Kar-kinen, Karpola, Kivistö, Knuuttila, Kock, Koh-tala, T. M. Koivisto, T. T. Koivisto, Koppa-nen, Korpinen, Koskenniemi, Koskinen, Kurp-pa, Laine, Laitinen, Lankinen, Lehmonen, Leh-tinen, Lepistö, Liedes, Liikanen, Lillqvist, Lin-deman, Linkola, H. Linna, L. Linna, Loikka-nen, Lottanen, Luja-Vepsä, Martikainen, Mat-tila, Miettinen, Mustonen, Mykkänen, Myyry-läinen, Mäkelä, Mäkinen, Männistö, Mänttari, Nevalainen, Niemelä, E. Nieminen, N. Niemi-nen, Niinikoski, E. Niskanen, H. Niskanen, Paasio, Paasivuori, Pajunen, Pekkala, Pekkari-nen, Pihlajamäki, Pohjonen, Poutanen, Pu-

hakka, Pulkkinen, Raatikainen, Rantala, Reko-nen, Remes, Rosnell, Ruokola, Rytönen, Rä-sänen, Saarinen, Saarto, Saimo, Salama, Salla, Salmenkivi, Salmi, Salmivuori, Salo, Salolainen, Saloranta, Sandelin, Saukkonen, Seppä, Sigfrids, Siikaniemi, Sileäkangas, Sinisalo, Sorsa, Sten-bäck, Sundqvist, Suokas, I. Suominen, Suortta-nen, Sutinen, Söderman, Taipale, Tallgren, Tamminen, Tarjanne, Teir, Tiekso, Tiilikainen, Tikka, Tikkanen, Tuominen, Tuomioja, Tupa-mäki, Väinö Turunen, Työläjärvi, Tähkämaa, Uusitalo, Weckman, H. Westerlund, S. Wes-terlund, Vikatmaa, Vilmi, Vilponiemi, Viro-lainen, Volotinen, Voutilainen, Väyrynen, Äs-vik ja Ääri.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Asunta, Borg, Ehrnrooth, Häikiö, Junnila, Katajavuori, Kauppi, Kortessalmi, Laatio, Lat-tula, Lemström, Lähteenmäki, Mäki, Mäki-Ha-kola, Nikkilä, Procopé, Rainio, Ronkainen, Sai-nio, S. Suominen, Toivanen, Veikko Turunen, Vainio, Vaittinen-Kuikka, Vartia, P. Vennamo, V. Vennamo ja Westerholm.

"Tyhjää" äänestää edustaja Juntumaa.

P u h e m i e s: Äänestyksessä on annettu 170 jaa- ja 28 ei-ääntä sekä 1 tyhjää.

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Sen jälkeen olisi äänestettävä ed. V. Vennamon perusteluja koskevasta ehdo-tuksesta.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. V. Vennamon ehdotus hyväksytty.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aalto, Ahde, Ahonen, Aitio, Ajo, Alenius, Antila, Aro, Asunmaa, Björklund, Borg, Brei-lin, Eskelinen, Eskman, Flinck, Forsman, Fri-berg, Gestrin, Granvik, Haapasalo, Haukipuro, Helle, Hemmi, Hokkanen, Honkonen, Hostila, Huotari, Hykkäälä, Hyvönen, Häggblom, Här-könen, Jokela, A.-L. Jokinen, Juntumaa, Juvela,

Järvenpää, Järvisalo-Kanerva, Kaarna, Kainulainen, Kaipainen, Kalavainen, O. Kangas, R. Kangas, Kantola, Ahti Karjalainen, Aino Karjalainen, Karkinen, Karpola, Kivistö, Knuuttila, Kock, Kohtala, T. M. Koivisto, T. T. Koivisto, Korpinen, Koskenniemi, Koskinen, Kurppa, Laine, Laitinen, Lehmonen, Lehtinen, Lepistö, Liedes, Liikanen, Lillqvist, Lindeman, H. Linna, L. Linna, Loikkanen, Lottanen, Luja-Vepsä, Martikainen, Mattila, Mustonen, Myyryläinen, Mäkelä, Mäkinen, Männistö, Mänttari, Nevalainen, Niemelä, E. Nieminen, N. Nieminen, Niinikoski, E. Niskanen, H. Niskanen, Paasio, Paasivuori, Pajunen, Pekkala, Pekkarinen, Pihlajamäki, Pohjonen, Poutanen, Puhakka, Pulkkinen, Raatikainen, Rantala, Rekonen, Remes, Ronkainen, Rosnell, Ruokola, Rytönen, Räsänen, Saarinen, Saarto, Saimo, Salama, Salla, Salmi, Salmivuori, Salo, Saloranta, Sandelin, Saukkonen, Sigfrids, Siikaniemi, Sileäkangas, Sinisalo, Sorsa, Stenbäck, Sundqvist, Suokas, Suorttanen, Sutinen, Söderman, Taipale, Tallgren, Tamminen, Tarjanne, Teir, Tiekso, Tiilikainen, Tikka, Tikkanen, Toivanen, Tuominen, Tuomioja, Tupamäki, Veikko Turunen, Väinö Turunen, Työläjärvi, Tähkämaa, Uusitalo, Weckman, Westerholm, H. Westerlund, S. Westerlund, Vilmi, Vilponiemi, Virolainen, Volotinen, Voutilainen, Väyrynen, Åsvik ja Ääri.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Katajavuori, Kortessalmi, Lemström, Rainio, Väinö, P. Vennamo ja V. Vennamo.

"Tyhjää" äänestävät seuraavat edustajat:

Asunta, Ehrnrooth, Hetemäki, Holkeri, Huurtamo, Häikiö, Häkämies, Ilaskivi, Jaatinen, P. Jokinen, Junnila, Karhuvaara, Kauppi, Koppanen, Laatio, Lankinen, Lattula, Linkola, Lähtenmäki, Miettinen, Mykkänen, Mäki, Mäki-Hakola, Nikkilä, Procopé, Sainio, Salmenkivi, Salolainen, Seppä, I. Suominen, S. Suominen, Vaittinen-Kuikka, Vartia ja Vikatmaa.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 158 jaa- ja 7 ei-ääntä sekä 34 tyhjää.

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi maataloustuotteiden tuontimaksuista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 246, jota on valmistelevaltiokunta käsitellyt valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 70 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 188, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotukset laiksi maataloustulosta.

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävät hallituksen esitys n:o 223 sekä lak.al. n:ot 548—550, joita on valmistelevaltiokunta käsitellyt maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä n:o 31 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 190, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Sainio: Herra puhemies! Niin kuin lakiesityksen ensimmäisessä ja toisessa käsittelyssä jo sanoin, kun koskettelin lakiesitystä, niin on tämän maataloustulolain 2 § sellainen, että se ei tuo eikä tee maatilataloudelle oikeutta. Sillä pykälällä tavallaan vesitetään koko tämä laki ja sen tarkoituksena on, niin kuin sen perusteluissakin sanottiin ja sanotaan, turvata maataloudelle sama tulo kuin muillekin tulonsaajaryhmille, niin, herra puhemies, minä kunnioittaen ehdotan perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa:

"Hyväksyessään maataloustulolain eduskunta edellyttää, että hallitus lain puitteissa turvaa perhe- ja pienviljelijöille oikeudenmukaisen